

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัยนิเทศศาสตร์

1.1 เหตุแห่งการวิจัย

เป็นเพราะความอยากรู้ของมนุษย์ เป็นเพราะมนุษย์ต้องการหาคำอธิบายข้อสงสัย จึงเป็นความต้องการที่จะแสวงหาคำตอบต่อข้อข้องใจนั้นโดยธรรมชาติ และเป็นความจริงที่ปรากฏว่า ยิ่งมนุษย์พยายามแสวงหาคำตอบต่อปัญหาต่างๆที่ต้งขึ้น ก็จะพบว่าเมื่อคำตอบหนึ่งคลี่คลายก็จะปรากฏข้อสงสัย เป็นปัญหาใหม่ให้ต้องตั้งคำถาม และแสวงหาคำอธิบายต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด

บ่อยครั้งที่คำถามของปัญหาที่ขบคิดนั้น แม้ได้เคยถูกอธิบายให้กระจ่างจัดจนหมดสิ้นข้อสงสัยไปแล้ว แต่เมื่อเวลาผ่านไปอาจปรากฏว่าคำตอบนั้นกลับมาเป็นปัญหาให้ต้องหาคำตอบใหม่ซ้ำอีก เพราะได้เกิดการค้นพบประเด็นข้อสงสัยใหม่ที่ซับซ้อนกว่า คำตอบเดิมไม่อาจอธิบายได้อีกต่อไป หลายครั้งที่เราจะต้องยอมเปลี่ยนคำตอบหรือคำอธิบาย โดยการนำข้อสรุปและเหตุผลใหม่ที่เพิ่งค้นพบมาแทนคำตอบเก่าที่เคยเชื่อและยึดถือมาอย่างเนิ่นนาน

ประเด็นคำถามคือเหตุใดมนุษย์จึงมีคำถามและข้อสงสัยให้ต้องแสวงหาคำอธิบายต่อปัญหาที่ตนตั้งขึ้น ได้มีผู้พยายามให้เหตุผลตอบคำถามข้างต้นนั้นว่า “...การแสวงหาคำตอบของข้อสงสัยเป็นความพยายามของมนุษย์ในการทำให้ตนเองและสังคมเข้าใจธรรมชาติที่อยู่รอบตนเอง”

(สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2545 , หน้า 2)

จึงมีคำถามต่อไปอีกว่า แล้วธรรมชาติที่อยู่รอบตัวแบบใดบ้าง ที่มนุษย์นำมาตั้งปัญหา และเพียรพยายามจะหาคำตอบ และใครบ้างที่จะสามารถเป็นผู้สงสัยตั้งข้อคำถามขึ้นถาม หรืออาจถามว่าใครที่จะเป็นผู้ให้คำตอบ และคำตอบแบบใดที่จะยอมรับว่าเป็นคำอธิบายที่ยุติปัญหา

และคำถามที่ตามมาอีก คือ เป็นไปได้ไหมที่มนุษย์จะหมดข้อสงสัย และเลิกตั้งคำถาม ไม่ต้องการหาคำตอบเพื่อมาอธิบายความไม่รู้อีกต่อไป เนื่องจากไม่มีสิ่งใดที่เป็นปัญหาให้ต้องขบคิดหาคำตอบอีก เมื่อมนุษย์มีคำตอบต่อสิ่งต่างๆที่เป็นธรรมชาติรอบตัวหมดสิ้นแล้ว หรือพูดให้ง่ายคือมนุษย์เรารู้สิ้นทุกอย่างในธรรมชาติ และไม่มีสิ่งใดเป็นปัญหาอีกต่อไป

ประเด็นคำถามข้างต้น แม้ดูไม่ใช่ข้อคำถามที่ซับซ้อนอะไร และเราอาจตอบตัวเองได้บ้างเป็นบางข้อ แต่เราแน่ใจหรือว่าคำตอบของเราเป็นคำตอบที่ถูกต้องพอเพียงที่เราจะไม่เกิดข้อสงสัยขึ้นอีก

ในภายหลัง และที่สำคัญเราได้ใช้กระบวนการใดในการแสวงหาคำตอบต่อข้อสงสัย หรือด้วยวิธีการใดในการแสวงหาความเป็นจริงนั้น

“การวิจัย” จึงน่าจะเป็นวิธีการแสวงหาคำตอบต่อข้อสงสัยของมนุษย์ได้ดีที่สุดในขณะนี้ เพราะการวิจัย หมายถึง “วิธีการค้นหาคำตอบในสิ่งที่เราสงสัย ซึ่งเป็นคำตอบที่น่าเชื่อถือและถูกต้อง แม่นยำอย่างเป็นเหตุเป็นผลด้วยวิธีการวิทยาศาสตร์” (อารง สุทธศาสตร์, 2527, หน้า 1)

แต่ก่อนที่เราจะมาทำความเข้าใจในกระบวนการศึกษาหาความจริงของมนุษย์ ขอให้ลองมาศึกษาแบบจำลองทฤษฎีการระเบิดครั้งใหญ่ (The Big Bang) ซึ่งเป็นข้อค้นพบของนักค้นคว้าในอดีตที่พยายามหาคำอธิบายในปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ยากต่อการอธิบาย และถือเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่ที่มนุษย์พยายามจะแสวงหาคำตอบหรือคำอธิบายเกี่ยวกับจักรวาล โลก และชีวิตบนโลก ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่เป็นอัมตะที่ได้มีการศึกษานับจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อใช้กรณีศึกษานี้ช่วยจุดประกายความคิดเป็นจุดเริ่มต้นและแนวทางก่อนการศึกษาในศาสตร์การวิจัยต่อไป

1.2 ทฤษฎี การระเบิดครั้งใหญ่ (The Big Bang Theory)

เราเกิดอยู่ในจักรวาลที่มีความซับซ้อนอย่างน่าอัศจรรย์ และเรามีความอยากรู้อยากเห็นโดยธรรมชาติ หลายครั้งหลายหนที่มนุษย์เฝ้าถามว่า ทำไมเราจึงมาอยู่ที่นี่ จริงๆแล้วเราและโลกเราอยู่ที่ไหน และโลกเกิดขึ้นได้อย่างไร ในขณะที่คนทั่วไปอาจดำรงชีวิตอยู่โดยไม่ใส่ใจกับธรรมชาติรอบตัวหรือรากเหง้าแห่งมวลมนุษยชาติ แต่ผู้ใฝ่รู้ นักปราชญ์กำลังมุ่งมั่นแสวงหาคำตอบ

“ในยุคที่ผู้คนส่วนใหญ่พากันเชื่อว่า เอกภพ หรือจักรวาลมีลักษณะคงที่ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง คำถามที่ว่าเอกภพมีจุดเริ่มต้นหรือไม่ เป็นเรื่องในแวดวงอภิปรัชญา ศาสนาและเทววิทยา” (รอฮีม ปรามาส, 2548, หน้า 29) จนกระทั่งเกิดการค้นพบว่าจักรวาลมีการเคลื่อนตัว และด้วยสิ่งที่ปรากฏให้เห็นถึงปรากฏการณ์การขยายตัวของจักรวาลนี้ นักวิทยาศาสตร์จึงตั้งเป็นทฤษฎีการระเบิดครั้งใหญ่ (The Big Bang) อธิบายถึงกำเนิดของจักรวาล โดยกล่าวว่าในจักรวาลได้เกิดการระเบิดขึ้นในเวลาใดเวลาหนึ่งระหว่าง 10 หรือ 20 พันล้านปี ด้วยการระเบิดครั้งนั้นทำให้มวลสารกระจายออกไปในทุกทิศทาง (http://www.liftoff.msfc.nasa.gov/academy/universe/b_bang/html)

และนั่นเป็นที่มาของการกำเนิดสรรพสิ่งต่างๆในเอกภพ ตลอดจนการเกิดขึ้นของโลก และสิ่งมีชีวิตบนโลก นักดาราศาสตร์ ได้ศึกษาทฤษฎีการระเบิดครั้งใหญ่นี้ในกรอบแนวคิดหลากหลายมิติ แบบหนึ่งเป็นการจำลองเวลาการระเบิด และการก่อตัวขึ้นของปรากฏการณ์ที่ตามมาใส่ลงในตารางเวลาที่เรียกว่า ปฏิทินจักรวาล (The Cosmic Calendar) เพื่อแสดงระดับช่วงเวลา เหตุการณ์สำคัญของปรากฏการณ์โดยการย่อเวลา

ปฏิทินจักรวาล (The Cosmic Calendar)

ปฏิทินจักรวาล เป็นตารางเวลาที่นักดาราศาสตร์ฟิสิกส์ ได้คำนวณย่อเวลาของจักรวาล 13.7 พันล้านปี ให้เหลือเพียง 1 ปีของเวลาโลก ให้วันแรกของปีเริ่มขึ้นด้วยการระเบิดครั้งใหญ่ (Big Bang) ต่อเนื่องไปจนถึงวินาทีสุดท้ายก่อนการเข้าสู่วันขึ้นปีใหม่ ด้วยตารางเวลานี้เวลาปัจจุบันจะตกอยู่ในวินาทีสุดท้ายของเที่ยงคืนวันที่ 31 ธันวาคม

ตารางเวลาจะจำลองให้เห็นเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้กรอบกำหนดให้เวลาจักรวาล มีระยะเพียงแค่ 1 ปี โดยให้เวลาในแต่ละเดือนเท่ากับเวลาโลกประมาณหนึ่งพันล้านปี

จักรวาลในกรอบเวลา 1 ปี เป็นแนวคิดของนักดาราศาสตร์ที่ล่องลับ คาร์ล ซากัน (Carl Sagan 1934-1996) เขาเป็นบุคคลแรกที่อธิบายประวัติศาสตร์ของจักรวาลในเวลา 1 ปี ด้วย “ปฏิทินจักรวาล” (The Cosmic Calendar) ในรายการชุดทางโทรทัศน์ของเขา ที่นำเสนอเนื้อหาเรื่องเกี่ยวกับจักรวาล ซึ่งต่อมาเขานำมาเขียนเป็นหนังสือชื่อ “มังกรแห่งอีเดน” (The Dragons of Eden) เสนอการย่อประวัติศาสตร์ของจักรวาล (ช่วงเวลา 12 – 13 พันล้านปีโดยประมาณ) ลงเหลือ 1 ปี และแสดงให้เห็นตำแหน่งในกรอบเวลานั้นว่ามีเหตุการณ์ใดที่สำคัญเกิดขึ้นบ้าง ซึ่งจากแบบจำลอง คาร์ล ซากัน ได้คำนวณว่าหากการเกิดการระเบิดครั้งใหญ่ (Big Bang) อยู่ในตำแหน่งวันที่ 1 มกราคม การกำเนิดระบบสุริยะจักรวาลของเราจะตกอยู่ระหว่างเดือนกันยายน และการปรากฏขึ้นของมนุษย์บนโลกจะยังไม่เริ่มต้นจนกระทั่งใกล้ค่ำของวันที่ 31 เดือนธันวาคม (Sagan, C., 1977, pp.13-17)

เมื่อดูปฏิทินนี้อย่างพิเคราะห์ จะพบว่าเผ่าพันธุ์มนุษย์ ปรากฏขึ้นมาในช่วงเวลาน้อยนิด เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาของจักรวาล โดยเฉพาะช่วงวัฒนธรรมใหม่ของมนุษย์ปรากฏขึ้นเพียงเวลาไม่ถึงเสี้ยววินาทีของวินาทีสุดท้ายในปฏิทินจักรวาลเท่านั้น (<http://www.scinet.cc/articles/doe/dragonsofeden.html>)

และตามผังของ ปฏิทินจักรวาล หากเฉลี่ยอายุคนให้อยู่ระหว่าง 70 ถึง 80 ปี จะเท่ากับเวลาในปฏิทินจักรวาลเพียง 9 วินาทีโดยประมาณ

(<http://visav.phys.uvic.ca/~babul/AstroCourses/P303/BB-slide.htm>)

ปฏิทินจักรวาล

(ในหนังสือ The Dragons of Eden โดย Carl Sagan)

ปฏิทินเวลาการก่อกำเนิดช่วงก่อนเดือนธันวาคม ระหว่างเดือนมกราคม ถึง เดือนพฤศจิกายน

วันที่ 1 มกราคม	เกิดการระเบิดครั้งใหญ่ (บิกแบง Big Bang)
วันที่ 1 พฤษภาคม	กำเนิดกาแล็กซีทางช้างเผือก
วันที่ 9 กันยายน	กำเนิดระบบสุริยะจักรวาล
วันที่ 14 กันยายน	โลกก่อตัวขึ้น
ประมาณ วันที่ 25 กันยายน	กำเนิดชีวิตบนโลก
วันที่ 2 ตุลาคม	การก่อเกิดหินที่เก่าแก่ที่สุดบนโลก
วันที่ 9 ตุลาคม	วันที่เกิดซากฟอสซิล (แบคทีเรีย และสาหร่ายสีน้ำเงินเขียว)
ประมาณ วันที่ 1 พฤศจิกายน	เริ่มปรากฏเพศ (ในระบบชีวิตชนิดหนึ่งที่เล็กซึ่งต้องดูด้วยกล้องขยาย)
วันที่ 12 พฤศจิกายน	เกิดซากพืชที่มีสีเขียว
15 พฤศจิกายน	Eukaryotes พืชเซลล์เดียวมีนิวเคลียสออกงามขึ้น

ปฏิทินการกำเนิดสิ่งต่างๆในเดือนธันวาคม

วันอาทิตย์	วันจันทร์	วันอังคาร	วันพุธ	วันพฤหัสบดี	วันศุกร์	วันเสาร์
	1 ชั้นบรรยากาศ ออกซิเจนเริ่ม ก่อเกิดบนโลก	2	3	4	5 เกิดปฏิกิริยา สารกัมมันต์ และลำคลอง บนดาวอังคาร	6
7	8	9	10	11	12	13

14	15	16 หนอนตัวแรก	17 สิ้นสุดยุค Precambrian เข้าสู่ยุค Paleozoic และยุค Cambrian สัตว์ไม่มีกระดูก สันหลังแพร่ พันธุ์	18 เกิดแพลงตอน ในมหาสมุทร สิ่งมีชีวิตเล็กๆ ในทะเลแพร่ พันธุ์	19 ยุค Ordovician ปลาตัวแรก เริ่มเกิดสัตว์มี กระดูกสัน หลัง	20 ยุค Silurian Period. เกิดพืชชนิดมี ท่อลำเลียง อาหาร พืช ยึดครอง พื้นโลก
21 เข้าสู่ยุค Devonian. แมลงตัวแรก สัตว์ยึดครอง โลก	22 เกิดสัตว์ครึ่ง บกครึ่งน้ำชนิด มีกระดูกสัน หลัง เกิดแมลงมีปีก	23 ยุค Carboniferous เกิดขึ้นไม่ยี่ นต้น สัตว์เลื้อยคลา น	24 เริ่มยุค Permian กำเนิดไดโนเสาร์	25 สิ้นสุดยุค Paleozoic ยุค Mesozoic เริ่มต้น	26 ยุค Triassic เกิดสัตว์เลื้อย ลูกด้วยนม	27 ยุค Jurassic กำเนิดนก
28 ยุค Cretaceous เกิดดอกไม้ ไดโนเสาร์เริ่ม สูญพันธุ์	29 สิ้นสุดยุค Mesozoic เริ่มต้นยุค Cenozoic และยุค Tertiary เกิดสัตว์เลื้อย ลูกด้วยนมใน ทะเล กำเนิดสัตว์ เลื้อยลูกด้วย นมชั้นสูง เช่นลิง มนุษย์ วานร	30 เกิดพัฒนาการ สมองส่วนหน้า ในสัตว์ชั้นสูง First hominids. สัตว์เลื้อยลูก ด้วยนมขนาด ใหญ่ขยายพันธุ์	31 สิ้นสุดยุค Pliocene อยู่ในช่วงที่ 4 ระหว่างยุค Pleistocene and Holocene กำเนิดมนุษย์			

แสดงเวลาการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ

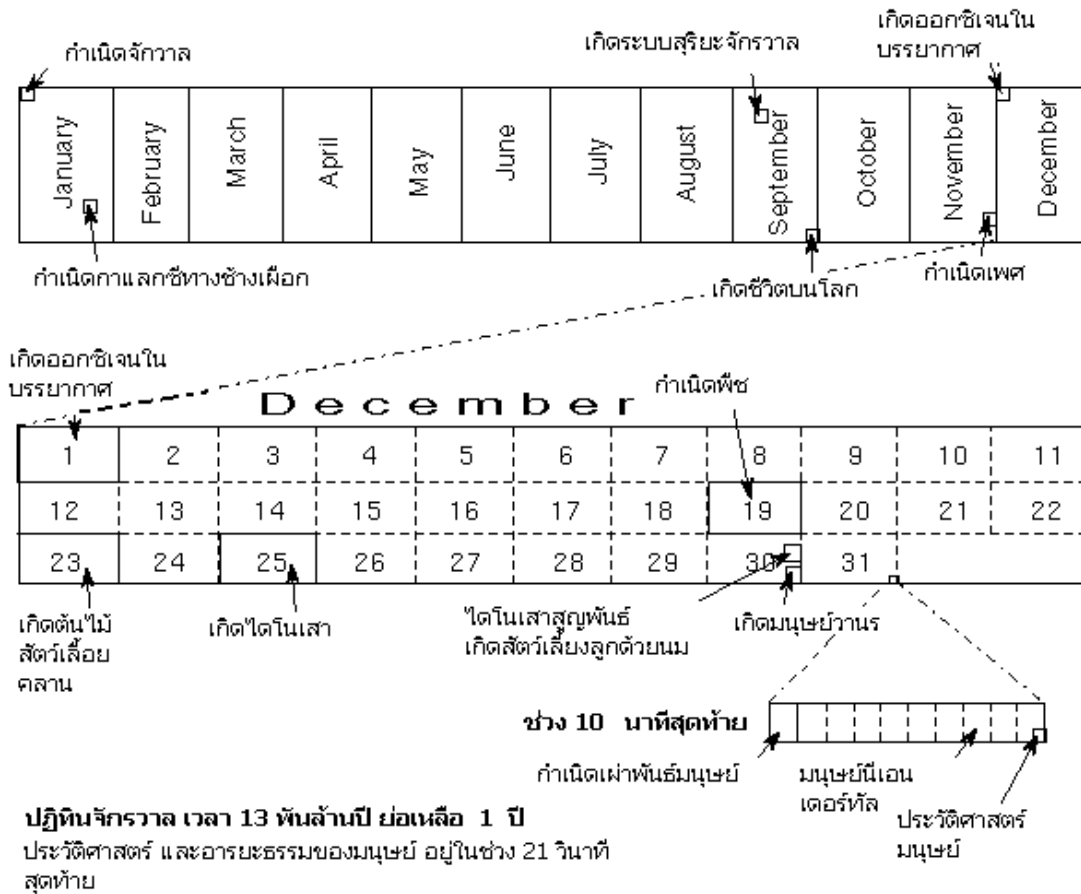
ในวันที่ 31 ธันวาคม

ประมาณบ่ายโมงครึ่ง 1:30 p.m. ~	Origin of Proconsul and Ramapithecus, เป็นไปได้ที่จะเกิดบรรพบุรุษลิงและมนุษย์
ประมาณสี่ทุ่มครึ่ง 10:30 p.m. ~	กำเนิดมนุษย์
ห้าทุ่ม 11:00 p.m.	การใช้เครื่องมือหินแพร่ขยายออกไป
ห้าทุ่ม สี่สิบหกนาที 11:46 p.m.	มนุษย์ปักกิ่งใช้ไฟประกอบอาหาร
ห้าทุ่ม ห้าสิบหกนาที 11:56 p.m.	กำเนิดยุคธารน้ำแข็ง
ห้าทุ่ม ห้าสิบแปดนาที 11:58 p.m.	ชาวน้ำตั่งถิ่นฐานบนทวีปออสเตรเลีย
ห้าทุ่ม ห้าสิบเก้านาที 11:59 p.m.	ภาพเขียนผนังถ้ำกระจายอยู่ทั่วยุโรป
ห้าทุ่ม ห้าสิบเก้านาที ยี่สิบวินาที 11:59:20 p.m.	เกิดการเกษตรกรรม
ห้าทุ่ม ห้าสิบเก้านาที สามสิบห้าวินาที 11:59:35 p.m.	กำเนิดอารยธรรม Neolithic เกิดเมือง
ห้าทุ่ม ห้าสิบเก้านาที ห้าสิบวินาที 11:59:50 p.m.	กำเนิดราชวงศ์ใน Sumer, Ebla และ Egypt พัฒนาการวิชาดาราศาสตร์
ห้าทุ่ม ห้าสิบเก้านาที ห้าสิบเอ็ดวินาที 11:59:51 p.m.	ประดิษฐ์ ตัวอักษร เกิดอาณาจักรAkkadian

<p>ห้าทุ่ม ห้าสิบเก้านาที ห้าสิบสองวินาที 11:59:52 p.m.</p>	<p>กำหนดใช้กฎหมาย Hammurabic ใน Babylon; เข้าสู่ช่วงกลางอารยธรรม Egypt</p>
<p>ห้าทุ่ม ห้าสิบเก้านาที ห้าสิบสามวินาที 11:59:53 p.m.</p>	<p>ทำโลหะสัมฤทธิ์; เกิดวัฒนธรรมชาว Mycenaean; สงครามม้าโทรจัน; วัฒนธรรม Olmec ; ประดิษฐ์เข็มทิศ</p>
<p>ห้าทุ่ม ห้าสิบเก้านาที ห้าสิบสี่วินาที 11:59:54 p.m.</p>	<p>ใช้โลหะเหล็ก ; กำเนิดจักรวรรดิ Assyrian ; รัฐ Israel; ก่อตั้ง Carthage โดยชาว โฟนีเซีย</p>
<p>ห้าทุ่ม ห้าสิบเก้านาที ห้าสิบห้าวินาที 11:59:55 p.m.</p>	<p>พระเจ้าอโศก ในอินเดีย; ราชวงศ์จิ้น ในจีน; Periclean ใน Athens; กำเนิดพระพุทธเจ้า</p>
<p>ห้าทุ่ม ห้าสิบเก้านาที ห้าสิบหกวินาที 11:59:56 p.m.</p>	<p>เกิดวิชาเรขาคณิตแบบ Euclidean; ;วิชาฟิสิกส์ Archimedean; ดาราศาสตร์ Ptolemaic; อาณาจักรโรมัน; กำเนิดพระเยซูคริสต์</p>
<p>ห้าทุ่ม ห้าสิบเก้านาที ห้าสิบเจ็ดวินาที 11:59:57 p.m.</p>	<p>เลขศูนย์และเลขฐานสิบถูกคิดขึ้นโดยนักคณิตศาสตร์ชาวอินเดีย ; กรุงโรมล่มสลาย; มุสลิมเข้ายึดครอง</p>
<p>ห้าทุ่ม ห้าสิบเก้านาที ห้าสิบแปดวินาที 11:59:58 p.m.</p>	<p>เกิดอารยธรรม Mayan; ราชวงศ์ Sung ในจีน; อาณาจักร Byzantine ; การรุกรานของชาวมองโกล; สงครามครูเสด</p>
<p>ห้าทุ่ม ห้าสิบเก้านาที ห้าสิบเก้าวินาที 11:59:59 p.m.</p>	<p>สมัยเฟื่องฟูวิทยาการในยุโรป; การออกสำรวจจากยุโรป และจากราชวงศ์มิ่ง ของจีน; เกิดการศึกษาด้วยวิธีการทดลองทางวิทยาศาสตร์</p>

ที่มา <http://www.hampstermash.com>

แบบจำลอง ปฏิทินจักรวาล

จากกรณีศึกษา แบบจำลองปฏิทินจักรวาล ทำให้เราได้ความคิดหลายประเด็น แต่ที่ตรงการจะเสนอคือ หากพิจารณาวิวัฒนาการในช่วงเวลาจากการก่อกำเนิดจนเป็นเวลาปัจจุบัน ช่วงเวลาของเราเมื่อเทียบกับช่วงเวลาทั้งหมด เป็นแค่เศษเสี้ยวของสิ่งที่ยิ่งใหญ่มาก เวลา 9 วินาทีเฉลี่ยของอายุคนซึ่งเกิดขึ้นและดับไป ไม่อาจเทียบได้กับปรากฏการณ์กำเนิดจักรวาลและโลก

หากมองเฉพาะตัวเรา และวิวัฒนาการของโลกด้วยสายตาและเวลาปัจจุบัน โดยไม่เอาไปเปรียบเทียบกับช่วงเวลาจักรวาลแล้ว ดูเหมือนว่าความรู้ความสามารถและความเข้าใจเกี่ยวกับโลกสังคมและตัวเองของเราใหญ่โตนัก

จากการระเบิดครั้งใหญ่ที่ก่อให้เกิดสรรพสิ่งทั้งมวลนั้น ในเวลานี้สรรพสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยแรงระเบิดมหากาลในครั้งนั้น ยังคงแปรเปลี่ยนสภาพก่อกำเนิดรูปร่างใหม่อย่างไม่สิ้นสุด แม้แต่โลกเองก็ยังคงเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ธรรมชาติรอบตัวที่เป็นสิ่งแวดล้อมมนุษย์เรากี่ไม่เคยมีความคงที่ แต่ปรับเปลี่ยนแปรสภาพไปต่างๆอย่างไม้อาจคาดทำนาย แม้จะมีความพยายามด้วยการศึกษา การสังเกต การตรวจสอบ การทดลอง และ/หรือด้วยวิธีการกระบวนการใดๆ แต่เรากี่ยังไม่อาจจะหาข้อสรุปและกำหนดจุดสิ้นสุดของการแปรเปลี่ยนสภาพของสรรพสิ่งได้อย่างแน่นอน

สรรพสิ่งมีการเคลื่อนที่และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่นเดียวกับความรู้ความเข้าใจที่มนุษย์มีอยู่ต่อตัวเองและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นธรรมชาติ ก็ไม่อาจหาข้อจำกัดของขอบเขตหรือกรอบความรู้แห่งความเป็นที่สุดได้ เราจึงไม่อาจกำหนดรู้ได้ว่าสิ่งใดเป็นความรู้ที่รู้ที่สุด ดังนั้นเรายังคงต้องตั้งคำถามและหาคำตอบเพื่อตอบปัญหาข้อสงสัยต่อไปอย่างไม่สิ้นสุดเช่นกัน

ย้อนกลับมาที่จุดเริ่มต้น เราเกิดอยู่ในจักรวาลที่มีความซับซ้อนอย่างน่าอัศจรรย์ และเรามีความอยากรู้อยากเห็นโดยธรรมชาติ หลายครั้งหลายหนที่มนุษย์เฝ้าถามว่า ทำไมเราจึงมาอยู่ที่นี้จริงๆ แล้วเราและโลกเราอยู่ที่ไหน และโลกเกิดขึ้นได้อย่างไร ในขณะที่เราคนสามัญดำรงชีวิตอยู่ต่อไป ผู้ใฝ่รู้กำลังมุ่งมั่นแสวงหาคำตอบ

ซึ่งจากการศึกษาอย่างไม่หยุดของมนุษย์ ทำให้ค้นพบว่า บิกแบงไม่ใช่เป็นกำเนิดที่สุดของเอกภพ หรือจักรวาล แต่เป็นการเปลี่ยนสภาพชั่วคราว เพราะฉะนั้นกระบวนการค้นหาคำตอบของมนุษย์จึงยังคงต้องดำเนินต่อไปอย่างไม่มีวันจบสิ้น

1.3 กระบวนการหาความจริงของมนุษย์

ตามที่ได้กล่าวมาแต่ต้นว่า มนุษย์มีคำถามและปัญหามากมายอันเกี่ยวเนื่องกับตัวเอง สังคม สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ นอกจากนี้มนุษย์ยังต้องการแก้อุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากธรรมชาติเช่นโรคร้ายไข้เจ็บ ภัยธรรมชาติ และอุปสรรคปัญหาอันเนื่องมาจากมนุษย์เองเป็นผู้ก่อรวมถึงความต้องการในการค้นคว้าแสวงหาคำตอบเพื่อดำเนินชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

เราพบว่า ในอดีตกว่า 2,500 ปี อิทธิพลของการแสวงหาความรู้โดยวิชาการของเพลโต (Platonism) อันเป็นวิธีการแบบนิรนัย (deduction) ซึ่งนำมาจัดให้เป็นระบบโดย Aristotle นั้น เป็นวิธีการที่แพร่หลายอย่างต่อเนื่อง...และในเวลาถัดมา ศตวรรษที่ 18 หลัง Plato กว่า 2000 ปี ได้มีเครื่องมืออื่นเข้ามาท้าทายแนวทางเดิม โดย Kant ซึ่งเป็นผู้นำวิธีการอุปนัย (induction) ทางวัตถุ มาเปลี่ยนแนวความคิดวิธีการเดิม แต่อย่างไรก็ดี ... “อาจกล่าวได้ว่านับแต่นั้นมาปรัชญาแห่งศาสตร์ก็ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงปฏิบัติอีกเลย แม้ว่านักคิดในระยะหลังจะพยายามสร้างปรัชญาแห่งศาสตร์ยุคใหม่อย่างเช่น Kant เสนอก็เป็นเพียงการตกแต่งกิ่งไม้ให้งดงามขึ้นเท่านั้น...” (สุรพงษ์ โสธนเสถียร, 2530, หน้า 11)

ดังนั้น จึงทำให้เชื่อว่าวิธีการแสวงหาความรู้ของมนุษย์จากอดีตมา ก็ยังคงไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก ยังคงใช้ระบบระเบียบความคิดด้วยวิธีการเดิมๆ คือการแสวงหาความรู้ด้วยการแสวงหาความเชื่อให้กับตัวเอง นักวิชาการหลายท่าน อย่างเช่น จรัส สุวรรณเวลาได้แสดงประเภทของการแสวงหา

ความรู้ด้วยวิธีต่างๆ ไว้ในข้อเขียนของท่าน และนักวิชาการหลายๆ มักหยิบยกมาอ้างอิงต่อเนื่อง ดังนี้คือ

แบบที่หนึ่งวิธีแสวงหาความรู้ โดยจากการเชื่อต่อกัน (Method of Tenacity) เชื่อตามคำบอกเล่า หรือเชื่อตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วิธีปฏิบัติที่เคยปฏิบัติ และบอกต่อ ๆ กันไว้ เช่นหากเคยมีผู้ใดทำมาอย่างไรในอดีตก็เชื่อตามนั้น หรือบอกให้เชื่อตามนั้นก็เชื่อตาม

แบบที่สองการเชื่อในผู้มีอำนาจ (Method of Authority) ผู้มีอำนาจ หรือผู้เหนือกว่า เช่นผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้นำความคิดเห็น หรือผู้เชี่ยวชาญ ที่บอกอย่างไร ก็ทำให้คนอื่นๆ ที่ด้อยกว่าเชื่อตามโดยไม่ได้ใช้วิจารณ์ญาณ หรือไตร่ตรองถึงความถูกต้องด้วยความคิด ความเห็นของตนเอง

แบบที่สามเชื่อในสัญชาตญาณ (Method of Intuition) เป็นการใช้สัญชาตญาณ หรือลางสังหรณ์ให้เชื่อถือ เช่นอาจมีความรู้สึกว่าจะมีเหตุการณ์อย่างนี้เกิดขึ้น ก็ทำให้เชื่อว่าสิ่งที่รู้สึกนั้นต่อไปจะเกิดขึ้น และเป็นไปตามลางสังหรณ์นั้น

แบบที่สี่เชื่อด้วยการปฏิบัติ โดยวิธีการลองผิดลองถูก (Method of Trial and Error) เช่นเคยทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วได้ผล เมื่อมีกรณีคล้ายๆกันเกิดขึ้นอีก ก็จะใช้วิธีการแบบเดิมมาลองซ้ำ ซึ่งอาจจะได้ผลหรือไม่ก็เป็นได้ (<http://cai.md.chula.ac.th/lesson/research/re1.htm>)

อย่างไรก็ดี ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าวิธีการดังกล่าวจะเชื่อได้หรือไม่ได้ทั้งหมด แต่ขึ้นอยู่กับว่าใครที่เป็นคนใช้วิธีการใดในการแสวงหาความจริง ให้ความรู้ของเขา คนคนนั้นมีระดับสติปัญญาแบบใด มีการเรียนรู้ และได้รับการอบรมฝึกฝนมาหรือไม่

เป็นเวลากว่า 2500 ปี ที่ศาสนาพุทธได้ก่อกำเนิดขึ้นบนโลกเรา นี้ พระพุทธเจ้าศาสดาแห่งศาสนาได้สอนบุคคลในเรื่องของความเชื่อไว้อย่างดีเยี่ยม โดยได้เตือนให้ระวังในเรื่องความเชื่อต่างๆ มีปรากฏในกาลามสูตร ที่สอนไม่ให้เชื่อ (1)โดยฟังกันมา (2)โดยสืบกันมา (3)โดยตื่นข่าวลือ (4)โดยอ้างตำรา (5)โดยนิกเขา (6)โดยคาดคะเน (7)โดยตรึกตรองอาการ (8)โดยพอใจว่าชอบแก่ความเห็นของตน (9)โดยเห็นว่ารูปลักษณะพอเชื่อถือได้ และ(10)โดยเห็นว่าสมณะผู้นี้เป็นครูของเรา

เหล่านี้ เป็น 10 ประการที่ไม่ให้เชื่อ แต่ให้สอบสวนจนรู้ได้ด้วยตนเอง เมื่อใดพิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า ธรรม(ข้อรู้)เหล่านั้นเป็นอกุศล (ไม่ดี ไม่ฉลาด) เป็นกุศล(ดี ฉลาด) มีโทษ ไม่มีโทษ เป็นต้นแล้ว จึงควรละหรือปฏิบัติตามนั้น (อรธม ปิลาทชนโอวาท, 2539, หน้า 248)

นอกจากความเชื่อสี่แบบข้างต้น ที่พระพุทธเจ้าทรงจำแนกว่าเป็นวิธีการที่ควรหลีกเลี่ยง แล้วนั้น ยังมีวิธีการแสวงหาความรู้ในแบบที่ห้า คือ วิธีการทางวิทยาศาสตร์(Method of Science) อันเป็นวิธีการที่ใช้หลักการและวิธีการของการอนุมาน (Deduction) คือการหาเหตุผล โดยนำหลักการของข้อเท็จจริงใหญ่ หรือข้อสรุปที่กว้าง ซึ่งเป็นเหตุผลที่เป็นจริงในกรณีทั่วไปทุกกรณี ไปอธิบาย

ข้อเท็จจริงย่อยหรือกรณีเฉพาะ ร่วมกับวิธีการอุปมาน (Induction) คือการ รวบรวมข้อเท็จจริงย่อย จากกรณีเฉพาะมาสรุปรวมเป็นข้อเท็จจริงใหญ่ คือข้อสรุป ที่กว้าง เป็นเหตุผลที่เป็นจริงในกรณีทั่วไป

ด้วยวิธีการนี้ นักวิชาการจึงยอมรับว่าการแสวงหาความรู้โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ เป็นวิธีที่น่าเชื่อถือได้กว่าวิธีการอื่น ๆ เพราะเป็นการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีเหตุผล ให้ได้มาของคำตอบต่อ ปัญหาที่สงสัย ประเด็นที่น่าสนใจยิ่ง คือ วิธีการในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับความจริงของ พระพุทธเจ้าที่ทรงตรัสรู้และเป็นสิ่งที่ทรงนำมาสอนต่อ นั้น เป็นวิธีการเดียวกับที่นักวิทยาศาสตร์ ปัจจุบันใช้ในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับความจริงทางวิทยาศาสตร์

วิธีคิดของพระพุทธเจ้า ศาสดาโลกตะวันออก ได้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มาก่อนเป็นเวลา กว่า 2500 ปี โดยการคิดจากเหตุไปหาผล และคิดจากผลไปหาเหตุ ซึ่งจากแนวทางดังกล่าวทำให้ ทรงตรัสรู้ อริยสัจ 4 คือ รู้ทุกข์ รู้สมุทัย รู้นิโรธ และรู้มรรค ซึ่งสามารถนำมาอธิบายตามแนว สมัยใหม่ที่นิยมได้ดังนี้

1. ทุกข์ คือตัวปัญหา (ความไม่รู้)
2. สมุทัย คือ สาเหตุของปัญหา (เหตุของความไม่รู้)
3. นิโรธ คือ การแก้ปัญหา (วิธีการแก้ปัญหา ขจัดความไม่รู้)
4. มรรค คือ ข้อปฏิบัติในการแก้ปัญหา (วิธีการดำเนินการไปสู่การคลี่คลายปัญหา)

ซึ่งเมื่อนำมาล้อกับระเบียบวิธีการวิจัยที่ได้กล่าวต่อไปนั้น เกิดมีความตรงกันจนทำให้ได้ คิดว่า คนในโลกตะวันออกเดิมนั้นได้ใช้คำสอนของพระพุทธองค์ เป็นกรอบแนวความคิดในการ ดำเนินการแสวงหาคำตอบของปัญหาที่ไม่รู้ ก่อนที่จะนำวิธีการวิจัยโดยใช้กระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ที่นิยมปฏิบัติกันในทางโลกตะวันตกมาศึกษาและยึดถือกันอยู่ เช่นในปัจจุบัน

1.4 การแสวงหาความรู้ด้วยวิธีวิจัย

การวิจัย เป็นวิธีการแสวงหาความรู้และความจริงวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือใน โลกการศึกษาตะวันตก เพราะอาศัยระเบียบวิธีการในการศึกษาอย่างเคร่งครัด ยึดหลักเกณฑ์อย่าง เป็นระบบ เป็นเหตุเป็นผลสามารถอธิบายได้ พิสูจน์ได้ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ จึงเป็นวิธีการที่ นักวิชาการและผู้ต้องการแสวงหาคำตอบนิยมใช้ในการหาคำตอบของปัญหาใดๆ ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาในเชิงทฤษฎีที่ต้องการพิสูจน์ความเชื่อ หรือปัญหาในเชิงปฏิบัติเช่นในการทำงาน

1.4.1 ความหมายการวิจัย

ศ.นพ.ภิรมย์ กมลรัตนกุล คณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ เขียนไว้ในเอกสารให้สืบค้นได้

ทางอินเทอร์เน็ต เรื่อง “หลักเบื้องต้นในการทำวิจัย” โดยให้ความหมายของการวิจัย ว่า...

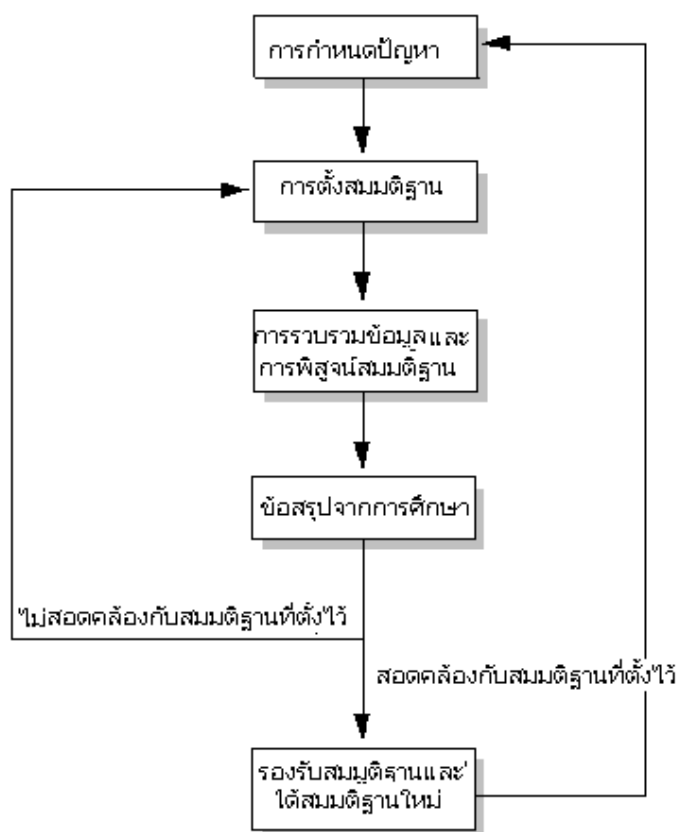
“การวิจัย คือ การศึกษาค้นคว้าอย่างมีระเบียบ เพื่อแสวงหาคำตอบสำหรับปัญหา หรือคำถามการวิจัยที่กำหนดไว้ หรือเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ซึ่งทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือเกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ ด้วยกระบวนการอันเป็นที่ยอมรับในวิทยาการแต่ละสาขา ซึ่งในทางวิทยาศาสตร์การแพทย์แล้ว นิยมใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพราะเชื่อว่าวิธีการนี้จะมี ความถูกต้องและเชื่อถือได้มากที่สุด” (<http://cai.md.chula.ac.th/lesson/research/re1.htm>)

และดร.มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์ ให้ความหมายการวิจัยไว้ในเอกสารสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต (http://www.bcnr.ac.th/e_le/f_res/les1.htm) ว่า... “การวิจัย คือ การศึกษาค้นคว้า อย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อแสวงหาคำตอบสำหรับปัญหา หรือคำตอบการวิจัยที่กำหนด เพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ วิธีการทำงานใหม่ ๆ ซึ่งการทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการหรือเกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ ด้วยกระบวนการวิทยาศาสตร์ ที่มีการวางแผนล่วงหน้าอย่างมีระบบทุกขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อให้ผลการศึกษาดูก่อตั้งและเชื่อถือได้ และขาดไม่ได้คือ การเผยแพร่ งานวิจัยเพื่อให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือแก้ปัญหาต่อไป การวิจัยหรืองานที่เป็นการวิจัยต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ 1. เป็นกระบวนการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ 2. เป็นกระบวนการหรือการกระทำที่มีระบบระเบียบ 3. เป็นการกระทำที่มีจุดประสงค์ที่แน่นอน”

1.4.2 ขั้นตอนของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นกระบวนการที่ได้พัฒนามาจากการอธิบายความเป็นเหตุ เป็นผลกันของปรากฏการณ์ใด ๆ โดยวิธีการอนุมาน และอุปมาน ประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การพิสูจน์สมมติฐาน และการสรุปผล

ขั้นตอนของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

1.4.3 วิธีการนิรนัย (deductive method)

เป็นวิธีการคิดแสวงหาความรู้ หรือวิธีค้นหาข้อเท็จจริง ที่เชื่อว่า อริสโตเติล (Aristotle) บิดาแห่งวิชาตรรกศาสตร์ เป็นผู้เริ่มต้นไว้เมื่อกว่า 2000 ปีมาแล้ว โดยการใช้เหตุผลเสนอ ในลักษณะของรูปประโยคสันนิษฐาน (syllogistic reasoning) ซึ่ง คือวิธีการนิรนัย ในการค้นหาความรู้โดยใช้เหตุผลของตนเอง โดยมีความเชื่อว่าความรู้ความจริงทั้งหลาย เกิดจากขบวนการของเหตุผล (rationalism) ความรู้ใหม่จะเกิดจากเหตุผลของความรู้เก่าประกอบ และประมวลขึ้นเป็นความรู้ใหม่ (ไพศาล หวังพานิช, 2531, หน้า 7)

การหาความรู้โดยวิธีการนี้มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง เหตุใหญ่ หรือข้อเท็จจริงใหญ่ (major premise) เป็นข้อตกลงที่กำหนดขึ้นเป็นกฎเกณฑ์ เป็นความรู้จริงที่ถูกค้นพบแล้ว และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ประการที่สอง เหตุย่อย หรือข้อเท็จจริงย่อย (minor premise) เป็นเหตุเฉพาะกรณี ที่ต้องการหาความจริง และประการที่สาม ผลสรุป (conclusion) เป็นข้อค้นพบที่ได้จากการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุใหญ่ และเหตุย่อย

1.4.4 วิธีการอุปนัย (inductive method)

เป็นการเสนอวิธีการหาความรู้วิธีหนึ่ง ที่เสนอโดย เซอร์ฟรานซิส เบคอน (Sir Francis Bacon) เมื่อประมาณศตวรรษที่สิบเจ็ด วิธีนี้อาศัยข้อมูลต่างๆมาประกอบกัน และพิจารณาจากความสัมพันธ์ของข้อมูลเหล่านั้น แล้วนำมาสรุปเป็นข้อค้นพบ ทั้งนี้ กระบวนการในการหาความรู้ในเรื่องใดๆ ผู้ค้นหาจะต้องทำการสังเกต (observed) จากตัวอย่างหรือเหตุการณ์ย่อยต่างๆ พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุย่อยเหล่านั้น แล้วสรุปเป็นความรู้ความจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ (ไพศาล หวังพานิช, 2531, หน้า 9)

การหาความรู้โดยวิธีอุปนัย มีสองวิธีใหญ่ คือ วิธีแรก เรียกว่าวิธีอุปนัยแบบสมบูรณ์ (perfect induction) เป็นวิธีการหาความรู้โดยการศึกษาจากข้อมูลทุกหน่วยประชากร (population) ซึ่งเป็นทุกหน่วยของสิ่งที่ต้องการศึกษา และสรุปเป็นความรู้จริงของสิ่งนั้นๆ การศึกษาวิธีนี้จะให้ผลคำตอบของความรู้จริงที่สมบูรณ์เชื่อถือได้ แต่ในทางปฏิบัติสิ่งที่ต้องการศึกษาบางอย่างไม่สามารถจะนำมาศึกษาได้ครบทุกหน่วยได้ ส่วนในวิธีที่สอง เรียกว่า วิธีอุปนัยแบบไม่สมบูรณ์ (imperfect induction) เป็นวิธีการหาความรู้โดยศึกษาจากข้อมูลเฉพาะเพียงบางส่วนของประชากร เรียกว่าตัวอย่าง (sample) โดยให้ข้อมูลที่นำมาศึกษานั้นเป็นตัวแทน (representative) ของประชากรทั้งหมดของสิ่งที่ศึกษา ผลสรุปหรือข้อค้นพบที่ได้สามารถอ้างอิงสรุปไปยังประชากรทั้งหมดได้

1.4.5 วิธีผสมระหว่างนิรนัยและอุปนัย (deductive - inductive method)

เป็นการศึกษาในแนวทางของ ชาลส์ ดาวิน (Charles Dawin) ในช่วงศตวรรษที่สิบเก้า โดยการนำวิธีการแสวงหาความรู้ทั้งแบบนิรนัย และแบบอุปนัยมารวมกัน กระบวนการหาความรู้เริ่มจากการเก็บรวบรวมความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่จะศึกษา แล้วใช้วิธีนิรนัยคาดคะเนคำตอบจากข้อมูลที่ได้ ต่อมาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทดสอบคำตอบที่ได้คาดคะเนไว้ ว่าถูกต้องหรือไม่ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (scientific method)

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้นำแนวทางนี้มาพัฒนา ขยายวิธีการหาความรู้ให้สมบูรณ์ขึ้นและเขียนเป็นขั้นตอน ในการหาความรู้ตามวิธีการวิทยาศาสตร์ โดยเรียกว่า วิธีคิดแบบใคร่ครวญรอบครอบ (reflective thinking) ในหนังสือชื่อ “How we Think” ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ (ไพศาล หวังพานิช, 2531, หน้า 11)

ลำดับที่1 ชั้นปัญหา

สาเหตุที่มาของปัญหาของเรา อาจเกิดขึ้นจากหนึ่งขาดความรู้ในวิธีการสนองต่อความต้องการของตน สองมีความยุ่งยากใจที่จะระบุลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่สนใจอยากรู้ และสามไม่สามารถอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดได้

ลำดับที่2 ชั้นวิเคราะห์และนิยามปัญหา

เป็นขั้นที่พยายามจะทำความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้น และทำการกำหนดปัญหาที่

ต้องการศึกษาให้แจ่มชัด ซึ่งต้องอาศัยทฤษฎี ข้อค้นพบ และผลของการสังเกต มาช่วยวิเคราะห์ และกำหนดปัญหาที่ต้องการศึกษา

ลำดับที่3 ขั้นตั้งสมมติฐาน

เป็นขั้นที่คิดหาคำตอบ โดยอาศัยเหตุผล

ลำดับที่4 ขั้นตรวจสอบความถูกต้อง

เป็นการตรวจสอบเหตุผลของแต่ละสมมติฐานที่ตั้งขึ้น

ลำดับที่5 ขั้นทดสอบสมมติฐาน

โดยการปฏิบัติจริงเป็นขั้นที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน และสรุปผลว่าสมมติฐานที่ตั้งขึ้นถูกต้องหรือไม่

1.4.6 จุดมุ่งหมายของศึกษาด้วยวิธีการวิจัย

การศึกษาด้วยวิธีการวิจัย มีจุดมุ่งหมาย เพื่อ

1. ค้นคว้าหาวิธีแก้ปัญหา (problem solving) เพื่อให้เห็นวิธีการในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
2. สร้างทฤษฎีใหม่ (theory developing) เพื่อนำความรู้ที่ได้มาตั้งเป็นทฤษฎีใหม่
3. พิสูจน์ทฤษฎี (theory testing) เพื่อตรวจสอบผลการศึกษา ค้นคว้าเดิมว่ายังคงถูกต้องอยู่หรือไม่ เมื่อเวลา สถานการณ์ต่างกัน

1.5 ประเภทการวิจัย

การจัดประเภทการวิจัย คือการจัดแยกลักษณะของกระบวนการ และวิธีการในการแสวงหาข้อเท็จจริง ตามเป้าหมาย โดยอาศัยเกณฑ์ที่แตกต่างกันเป็นตัวกำหนด เช่น มองจากประโยชน์หลังเสร็จสิ้นกระบวนการ หรือ อาศัยระเบียบวิธีในการศึกษา การได้มาของข้อมูล หรือลักษณะของข้อมูลที่นำมาใช้ศึกษาเป็นต้น แต่ทั้งนี้ที่สุดผลสัมฤทธิ์คือการได้คำตอบของปัญหาที่ตั้ง เช่นเดียวกัน แม้กรรมวิธี หรือชื่อเรียก และแนวคิด อาจดูเหมือนแตกต่างกัน

ในที่นี้จะแจกแจงให้เห็นภาพลักษณะความแตกต่างของประเภทการวิจัย เพื่อจะได้เข้าใจในมิติของการมอง รูปแบบ ลักษณะการวิจัย โดยประมวลจากตำราวิจัยทั่วไป

1.5.1 การแบ่งประเภทโดยเป้าหมายของผลการวิจัย

1.5.1.1 การวิจัยบริสุทธิ์ (pure research) บ้างก็เรียก การวิจัยเบื้องต้น หรือการวิจัยพื้นฐาน (basic research) หรือ การวิจัยมูลฐาน (fundamental research) เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาข้อเท็จจริง หรือความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา เพื่อนำไปทดสอบ หรือ สร้างทฤษฎี อธิบายปรากฏการณ์นั้น ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำผลการวิจัย หรือข้อค้นพบไปใช้เป็นประโยชน์ทันทีในชีวิตจริง การวิจัยเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ และการวิจัยในขั้นต่อไป (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532, หน้า 16)

การวิจัยประเภทนี้ มุ่งที่จะค้นหาความรู้ความจริงที่เป็นหลักการกฎเกณฑ์ต่างๆ ตลอดจนทฤษฎี เพื่อที่จะขยายพื้นฐานความรู้ทางวิชาการให้กว้างขวางออกไป ไม่ว่าจะเป็นวิชาการสาขาใดก็ตาม โดยไม่คำนึงว่า ผลการวิจัยนั้นจะเป็นประโยชน์ในแง่ใดหรือไม่ บางครั้งอาจจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบัน แต่อาจจะเกิดประโยชน์ในอนาคตก็ได้ โดยมากมักจะเป็นการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ (ไพศาล หวังพานิช, 2531, หน้า 18)

1.5.1.2 การวิจัยประยุกต์ (applied research) เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาข้อเท็จจริง หรือความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริง โดยมุ่งที่จะนำผลการวิจัย หรือข้อค้นพบนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริง เพื่อการแก้ปัญหาการตัดสินใจ

หากมีเป้าหมายที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ทันที จะเรียกการวิจัยแบบนี้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) หรือ การวิจัยปฏิบัติการ (operation research) ซึ่งมุ่งแก้ปัญหา หรือปรับปรุงการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ ผลการวิจัยใช้จำกัดเฉพาะกลุ่มที่ทำวิจัยเท่านั้น ไม่สามารถนำไปสรุปอ้างอิงกับกลุ่มอื่นได้

1.5.2 การแบ่งประเภทโดยที่มาของข้อมูล

1.5.2.1 การวิจัยเชิงประจักษ์ (empirical research) เป็นการวิจัยที่ค้นหาความรู้ความจริงจากข้อมูลธรรมชาติ โดยอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูล การทดสอบสมมติฐาน และใช้วิธีการทางสถิติวิเคราะห์เพื่อใช้สำหรับประมาณค่าพารามิเตอร์ (ดูเรื่องนี้ ในบทว่าด้วยสถิติการวิจัย)

การวิจัยแบบนี้ เป็นไปตามแนวความคิดของลัทธิประจักษ์วาท (Empiricism) ซึ่งถือว่าความรู้ของมนุษย์เกิดจากการรับรู้ปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2532, หน้า 39)

1.5.2.2 การวิจัยเชิงไม่ประจักษ์ (non empirical research) เป็นการวิจัยที่ค้นหาความรู้ความจริงจากข้อมูล โดยไม่ได้ใช้วิธีการทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่แล้วในตำรา หนังสือ เอกสาร หรือบทความต่างๆ ข้อมูลส่วนใหญ่มักจะเป็นความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ทศนะ ข้อวิพากษ์วิจารณ์

1.5.3 การแบ่งประเภทโดยวัตถุประสงค์การวิจัย

1.5.3.1 การวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) หรือบ้างก็เรียกว่า การวิจัยเชิงบรรยาย เป็นการวิจัยที่ค้นหาข้อเท็จจริงตามสภาพการณ์ปัจจุบันที่ปรากฏอยู่มาบรรยายให้เห็นว่า มีข้อเท็จจริงปรากฏอยู่ หรือมีอยู่อย่างไร และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

การวิจัยมุ่งศึกษาหาข้อเท็จจริงใหม่ โดยพรรณนาหรือบรรยายให้เห็นว่าปรากฏการณ์ที่ศึกษานั้นเป็นอย่างไร แต่ไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะแสวงหาคำอธิบายว่าปรากฏการณ์ที่ศึกษานั้นเกิดขึ้นอย่างไร ทำไมจึงเกิดขึ้นเช่นนั้น หรือทำไมจึงมีอยู่อย่างนั้น และทำไมจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้น ซึ่งหมายความว่า ลักษณะของการวิจัย นี้ เพื่อตอบคำถามว่า “อะไร” และ “อย่างไร” เท่านั้น โดยไม่สนใจที่จะตอบคำถามว่า “ทำไม”

การวิจัยในลักษณะนี้ ได้แก่ การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงสัมพันธ์ภาพ และการวิจัยเชิงพัฒนาการ (ดูความหมายที่ อภิธานศัพท์ ในภาคผนวก)

1.5.3.2 การวิจัยเชิงอธิบาย (explanatory research) เชิงอรรถอธิบายก็เรียก เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์มุ่งตอบปัญหาว่า ทำไม และอย่างไรปรากฏการณ์นั้นถึงได้เกิดขึ้น

การวิจัยมุ่งอธิบายความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องของตัวแปรที่ศึกษาว่า มีตัวแปรใดสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตัวแปรใดบ้าง และมีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันอย่างไร เป็นเหตุเป็นผลกันหรือไม่ (ทำความเข้าใจเรื่องตัวแปร ในบทว่าด้วยตัวแปร)

1.5.4. การแบ่งประเภทโดยบทบาทของนักวิจัย

1.5.4.1 การวิจัยเชิงธรรมชาติ (naturalistic research) เป็นการศึกษาตัวแปรตามสภาพธรรมชาติที่มีอยู่ โดยผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการแปรผันของปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยเป็นเพียงผู้เข้าไป วัด สังเกต บันทึก วิเคราะห์ เพื่อนำข้อค้นพบจากการศึกษามาอธิบาย เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์นั้นๆ

การวิจัยมีลักษณะของการวิจัยเชิงธรรมชาติได้แก่ การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ การวิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงสหสัมพันธ์

1.5.4.2 การวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) เป็นการทำให้สภาพการณ์ และเงื่อนไขที่จัดกระทำขึ้น หรือ ผู้วิจัยจงใจสร้างสภาพการณ์ขึ้น เพื่อควบคุมตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อมุ่งหาความสัมพันธ์เชิงเหตุ และผลของตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยจะสนใจที่ตัวแปรอิสระเป็นตัวตั้ง และคิดว่าจะวัดตัวแปรใดเป็นตัวแปรตาม หรือเป็นตัวแปรผลของตัวแปรอิสระ แล้วทำการวัดผล ศึกษาโดยการเปรียบเทียบ ระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม

หากผู้วิจัยสามารถควบคุมตัวแปรภายนอก หรือตัวแปรแทรกซ้อนอื่นๆได้หมด ถือ

เป็นการทดลองแท้ (true experiment) แต่ถ้าควบคุมได้บ้างเป็นบางตัว การวิจัยนั้นเรียกว่า กึ่งทดลอง (quasi-experimental research)

1.5.5 การแบ่งประเภทโดยคุณลักษณะของข้อมูล

1.5.5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เป็นการวิจัยที่ค้นหาความรู้ความจริงโดยอาศัยข้อมูลที่เป็นตัวเลข ที่สามารถแจกแจงได้ วิจัยให้ความสำคัญกับการจัดกระทำข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ

ผู้วิจัย จะต้องแปลงสิ่งที่ต้องการศึกษา เช่นพฤติกรรม จะด้วยการสังเกต หรือสัมภาษณ์ ก็ตามให้สามารถวัดได้เชิงปริมาณ เป็นค่าตัวเลข เพื่อนำไปคำนวณวิเคราะห์ เป็นค่าทางสถิติ

1.5.5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เป็นการหาความจริง โดยอาศัยข้อมูลที่มีคุณลักษณะเป็นนามธรรม จากสภาพแวดล้อมตามความจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น

ผู้วิจัย ใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การจดบันทึก ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างละเอียดทุกแง่มุม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ วิจัย หาความสัมพันธ์ร่วมกันของข้อมูล

1.6 ระเบียบวิธีการวิจัย

การดำเนินการศึกษาดำเนินการวิจัย ผู้ศึกษาต้องรู้และเข้าใจระเบียบวิธีการวิจัย (research methodology) ซึ่งเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการดำเนินการศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ดังได้กล่าวมาบ้างแล้ว ในส่วนนี้จะลำดับขั้นตอนของการวิจัยที่นิยมปฏิบัติกันโดยทั่วไป อันมีเป็นแนวปฏิบัติภายใต้หลักการใหญ่ๆ คือการตั้งสมมติฐาน เพื่อคาดเดาคำตอบจากหลักของเหตุผล (rational approach) และการทดสอบสมมติฐานหาข้อสรุปด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล (empirical approach)

ระเบียบวิธีการวิจัย จะประกอบด้วยขั้นตอนดำเนินการโดยสรุป ดังนี้

- (1) การกำหนดปัญหา
 - ตั้งโจทย์ปัญหาที่จะนำมาศึกษา
- (2) นิยามปัญหา
 - ทบทวนวรรณกรรม

กำหนดขอบเขตการศึกษา

ตั้งจุดมุ่งหมาย

กำหนดตัวแปรที่จะศึกษา

นิยามตัวแปร

ตั้งสมมติฐาน

(3) รวบรวมข้อมูล

กำหนดกลุ่มตัวอย่าง

ออกแบบเครื่องมือ

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ดำเนินการรวบรวมข้อมูล

(4) วิเคราะห์ข้อมูล

พิจารณาจุดมุ่งหมาย และสมมติฐาน

เลือกวิธีการทางสถิติ

จัดหมวดหมู่ข้อมูล

คำนวณค่าสถิติ

พิสูจน์สมมติฐานทางสถิติ

(5) สรุปผล

สรุปข้อค้นพบ

อภิปรายผล

เสนอแนะ

(6) นำเสนองานวิจัย

รายงานการวิจัย

สำหรับรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนจะได้อธิบายในบทต่อไป

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 2

การตั้งปัญหาและสมมติฐานการวิจัยนิเทศศาสตร์

หัวข้อเนื้อหา

1. การตั้งปัญหาการวิจัย
2. หลักการในการตั้งปัญหาการวิจัย
3. ตัวอย่างการตั้งปัญหาการวิจัยนิเทศศาสตร์
4. การตั้งสมมติฐานการวิจัย
5. ประเภทของสมมติฐานการวิจัย
6. ตัวอย่างการตั้งสมมติฐานการวิจัยนิเทศศาสตร์

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายการตั้งปัญหาการวิจัยได้ และสามารถตั้งปัญหาการวิจัยนิเทศศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง
2. วิเคราะห์ความแตกต่างของสมมติฐานการวิจัยแต่ละประเภทได้
3. ตั้งสมมติฐานการวิจัยนิเทศศาสตร์ได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

1. วิธีสอน

- 1.1 การสอนแบบบรรยายประกอบ Power Point
- 1.2 การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้
- 1.3 การสอนแบบอภิปรายและแบ่งกลุ่มทำงาน

2. กิจกรรมการเรียนการสอน

- 2.1 ให้ผู้เรียนไปศึกษาเอกสารอ้างอิง เอกสารประกอบการสอนในเรื่องการวิจัยนิเทศศาสตร์ โดยแบ่งแยกเป็นหัวข้อการตั้งปัญหาวิจัยและการตั้งสมมติฐานการวิจัย โดยให้หาตัวอย่างงานวิจัยทางนิเทศศาสตร์ที่น่าสนใจและทันสมัยนำมาศึกษา
- 2.2 ให้ผู้เรียนนำเรื่องที่สืบเสาะมาสรุปในรูปเอกสารพร้อมนำตัวอย่างมาอ้างอิง
- 2.3 ให้ผู้เรียนนำตัวอย่างงานวิจัยทางนิเทศศาสตร์ มาแสดงผลงานบนแผ่นป้ายนิเทศ

สื่อการเรียนการสอน

- 1.เอกสารประกอบการสอน ตำราและหนังสือเกี่ยวกับการวิจัยนิเทศศาสตร์
2. Power Point ในหัวข้อเรื่องดังนี้
 - 2.1 การตั้งปัญหาการวิจัย
 - 2.2 หลักการในการตั้งปัญหาการวิจัย
 - 2.3 ตัวอย่างการตั้งปัญหาการวิจัยนิเทศศาสตร์
 - 2.4 การตั้งสมมติฐานการวิจัย
 - 2.5 ประเภทของสมมติฐานการวิจัย
 - 2.6 ตัวอย่างการตั้งสมมติฐานการวิจัยนิเทศศาสตร์

การวัดผลและประเมินผล

1. สัมผัสจากความกระตือรือร้นในการสืบค้นหัวข้อที่มอบหมาย
2. พิจารณาจากความร่วมมือของผู้เรียน ในการนำหัวข้อที่สืบค้นมาอภิปราย
3. ประเมินจากความตั้งใจและความถูกต้องในการตั้งปัญหาวิจัยและสมมติฐานวิจัยโดยประยุกต์จากตัวอย่างงานวิจัยทางนิเทศศาสตร์ที่นำมาแสดงผลงานบนแผ่นป้ายนิเทศ

บทที่ 2

การตั้งปัญหาและสมมติฐานการวิจัยนิเทศศาสตร์

ผศ.วิโรจน์ ศรีหิรัญ

หากกล่าวเพื่อให้เข้าใจได้โดยง่ายแล้ว การทำวิจัยเปรียบเหมือนการเล่นเกมนอบคำถาม โดยใช้ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ มาเป็นวิธีการหรือเครื่องมือในการตอบคำถามดังกล่าว ดังนั้นการวิจัยจึงเริ่มต้นด้วย “การตั้งปัญหาวิจัย” หรือคำถามวิจัยที่เราต้องการหาคำตอบ ซึ่งเมื่อเป็นการวิจัยทางนิเทศศาสตร์ ปัญหาหรือคำถามวิจัยจึงต้องเป็นคำถามเกี่ยวกับการสื่อสารทุกรูปแบบของมนุษย์ และคำตอบที่ได้รับจากผลการวิจัยก็จะเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การหาคำตอบการวิจัยสามารถใช้วิธี “การตั้งสมมติฐานการวิจัย” ซึ่งเป็นการคาดคะเนคำตอบของการวิจัย ที่ต้องใช้การทดสอบสมมติฐานมาเป็นเครื่องมือในการหาคำตอบดังกล่าว ดังนั้นในบทนี้จึงจะกล่าวถึง “จุดเริ่มต้น” ของการวิจัยคือการตั้งปัญหาการวิจัยและการตั้งสมมติฐานการวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่ง “บทสรุป” ของการวิจัยคือการสรุปผลการวิจัยต่อไป

การตั้งปัญหาการวิจัย

การวิจัยควรเริ่มต้นจากการปัญหาวิจัยหรือคำถามวิจัยที่ผู้วิจัยมีความสงสัย ยังไม่รู้ หรือยังไม่แน่ใจในคำตอบ โดยผู้วิจัยต้องการหาคำตอบ หาความรู้ และหาความจริงของปัญหาหรือคำถามนั้น อย่างน่าเชื่อถือด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

โจแอนน์ คีย์ตัน (Joann Keyton, 2006, pp.20) แห่งมหาวิทยาลัยแคนซัส สหรัฐอเมริกา กล่าวว่า โปรดจำไว้ว่าการวิจัยเป็นขั้นตอนในการตั้งคำถามและหาคำตอบ เช่นเดียวกับที่นักสืบต้องสำรวจขอบเขตของอาชญากรรม เพื่อให้ทราบว่าต้องเริ่มต้นจากจุดใด ผู้วิจัยต้องระบุหัวข้อหรือปัญหาเพื่อมุ่งเน้นการตั้งคำถามที่ต้องการหาคำตอบ การระบุคำถามหรือปัญหาการวิจัยจึงเป็นกิจกรรมแรกในกระบวนการวิจัย

ความหมายของปัญหาการวิจัย

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2557, หน้า109) ศาสตราจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์ได้ให้นิยามปัญหาการวิจัยหรือโจทย์การวิจัย (research question) ไว้ว่าอาจรู้จักกันในชื่อต่างๆ อาทิ ปัญหาการวิจัย ปัญหานำการวิจัย คำถามการวิจัย คำถามนำการวิจัย หมายถึง ประเด็นคำถามหลักที่มีการระบุอย่างเป็นทางการ และใช้เป็นแนวทางหลักในการขึ้นนำทิศทางและแนวทางในการดำเนินการวิจัย

เอมอร จังศิริพรภรณ์ (2560) ปัญหาการวิจัยคือ ประเด็นที่นักวิจัยสงสัยและต้องการดำเนินการเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริง ทำให้มีลักษณะข้อสงสัยของผู้วิจัยต่อสถานการณ์ทั้งที่เป็นความแตกต่างและไม่แตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นจริงกับสิ่งที่คาดหวัง และที่สำคัญปัญหานั้นไม่สามารถหาคำตอบด้วยสามัญสำนึก

จากความหมายของปัญหาการวิจัยดังกล่าวมีความแตกต่างจากปัญหาทั่วไป คือปัญหาทั่วไป หมายถึง สภาพที่เป็นความขัดแย้งระหว่างสิ่งที่เป็นจริงกับสิ่งที่คาดหวัง แต่ปัญหาการวิจัยอาจเป็นเรื่องที่ใช้ความแตกต่างหรือไม่แตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นจริงกับสิ่งที่คาดหวังก็ได้ และต้องไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยสามัญสำนึก ถ้าปัญหาใดที่สามารถแก้ไขได้ด้วยสามัญสำนึกก็ไม่จำเป็นต้องทำการวิจัย

ดังนั้น การกำหนดปัญหาการวิจัย จึงเป็นเรื่องที่ไม่ถ่วงน้ำหนักสำหรับนักวิจัยที่จะกำหนดปัญหาการวิจัยที่ง่าย ชัดเจน และครบถ้วนสมบูรณ์ นักวิจัยส่วนมากอาจมีแนวความคิดที่สลับซับซ้อน บางคนอาจใช้ระยะเวลายาวนานในการสร้างแนวคิด และวิเคราะห์ ก่อนที่จะสามารถตัดสินใจได้ว่า ปัญหาการวิจัยที่เขาต้องการจะหาคำตอบที่แท้จริงคืออะไร

ลักษณะสำคัญของปัญหาการวิจัย

การวิจัยเป็นการแสวงหาความรู้ที่น่าเชื่อถือ โดยหากต้องการให้งานวิจัยดำเนินไปได้เป็นอย่างดี ไม่เกิดข้อผิดพลาด อันจะเป็นผลเสียหายต่องานวิจัย ผู้วิจัยจำเป็นจะต้องดำเนินการวิจัยไปตามลำดับขั้นของการวิจัยอย่างเป็นระเบียบ ซึ่งการตั้งปัญหาการวิจัยนับเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญในการวิจัย (Major step) กล่าวคือ เป็นขั้นตอนของการเลือกหัวข้อปัญหาที่จะทำการวิจัย (Selecting a topic of research) เพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตหรือขอบข่ายของงานวิจัย เมื่อจะทำวิจัย ผู้วิจัยเองจะต้องรู้ว่าจะทำเรื่องอะไร เรื่องการวิจัยหรือหัวข้อวิจัย อาจเกิดจากความอยากรู้ ความสงสัย การฟัง การค้น การสนทนาการทำงาน หรืออาจเกิดจากสภาพแวดล้อมต่างๆ ไป เป็นต้น

ปัญหาหรือคำถามวิจัยนั้นถือเป็นส่วนที่สำคัญมาก เรียกได้ว่าเป็นหัวใจของกระบวนการวิจัยเลยก็ว่าได้ เนื่องจากส่วนสำคัญของคุณค่าในงานวิจัย เริ่มต้นที่การเลือกปัญหาการวิจัยที่มีคุณค่ามาทำวิจัย เพราะหากทำการวิจัยในประเด็นที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือตอบได้ แต่ความต้องการอยากรู้ของตนเอง หากแต่ผู้อื่นไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ คงเป็นการวิจัยที่ไม่ดีนัก

ขอบข่ายวิชาวิทยาศาสตร์หรือวิชาการสื่อสารที่สามารถใช้เป็นกรอบในการตั้งปัญหาการวิจัยนั้นได้แก่ 1.การสื่อสารระหว่างบุคคล 2.การสื่อสารกลุ่มย่อย 3.ภาษาและรหัสสัญลักษณ์การสื่อสาร 4.การสื่อสารองค์กร 5.การสื่อสารสาธารณะ และ 6.การสื่อสารมวลชน โดยหลักการในการแสวงหาปัญหาการวิจัยในเบื้องต้นนั้น ได้แก่

- 1.ต้องเป็นสาขาวิชา
- 2.ต้องยึดหลักทฤษฎีการสื่อสาร เช่น การสื่อสารในเชิงพฤติกรรม การสื่อสารในเชิงองค์ประกอบ การสื่อสารเชิงระบบ การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารสองจังหวะ
- 3.ต้องมองปัญหาการสื่อสารในรูปแบบของการนำไปประยุกต์ใช้ในสังคมด้วยมิติที่กว้าง

ทั้งนี้ ซาลิสซา มากแผ่นทอง (2559,หน้า20) อธิบายไว้ว่า หากพิจารณากระบวนการวิจัยแล้ว ขั้นตอนแรกคือเรื่องของการตั้งประเด็นปัญหาการวิจัยหรือการตั้งโจทย์การวิจัย ซึ่งอาจดูเหมือนง่าย เพราะเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างอิสระ นั่นคือ เราสามารถเลือกหัวข้ออะไรที่จะศึกษาได้ทั้งสิ้น トラบใด ที่เกี่ยวกับการสื่อสาร แต่แท้จริงแล้วไม่ง่ายเช่นนั้นและยังค่อนข้างท้าทายอีกด้วย เพราะการตั้ง

ปัญหาและเลือกหัวข้อวิจัยที่ดี เลือกอย่างรอบคอบ จะทำให้กระบวนการวิจัยดำเนินไปอย่างราบรื่น และมีโอกาสประสบความสำเร็จ

ดังนั้นการตั้งโจทย์ปัญหาการวิจัยนิเทศศาสตร์ ควรเข้าใจเป้าหมายของการวิจัยว่ามีอยู่ด้วยกัน 2 ประการ ได้แก่ 1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ และ 2. เพื่อหาข้อมูลนำไปใช้ในการดำเนินงาน (สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์, 2548, หน้า 27)

หลักการในการตั้งปัญหาการวิจัย

ณัฐรุช แก้วสุทธา (2556) กล่าวถึงหลักการในการตั้งปัญหาการวิจัยที่ดีนั้นสามารถกระทำได้ 6 วิธี ได้แก่

1. **พยายามสังเกตสิ่งรอบๆตัวอยู่เสมอ** ทั้งนี้ หลายปัญหงานวิจัยที่ดี มักจะอยู่รอบๆ ตัวเราเสมอ แต่เรามักไม่ค่อยได้สังเกตและตั้งคำถามในปรากฏการณ์ต่างๆ รอบตัว

2. **อ่านเอกสารงานวิชาการเสมอ** การอ่านวารสารทางวิชาการจะช่วยให้เราเห็นปัญหาหรือสิ่งที่เรายังไม่รู้จนนำไปสู่การตั้งปัญหาการวิจัย นอกจากนี้ยังช่วยให้เราทราบ ทฤษฎี ระเบียบวิธีวิจัย และประโยชน์อื่นๆในการทำวิจัย

3. **พยายามไปเข้าร่วมงานประชุมวิชาการ** ในงานประชุมวิชาการเราจะมีโอกาสได้เห็นหัวข้องานวิจัยใหม่ๆที่น่าสนใจ ตลอดจนอาจมีโอกาสนพบเจอศาสตราจารย์ที่ถ้าเราได้มีโอกาสได้พูดคุยก็อาจจะเกิดปัญหางานวิจัยใหม่ๆที่ดีและน่าสนใจได้

4. **ลองถามผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ** การไปพบผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆและสอบถามหาปัญหาวิจัยตรงๆ เลยก็สามารถทำได้ และอาจจะโชคดีได้มีโอกาสร่วมงานหรือได้รับทุนวิจัยจากพวกเขาได้

5. **เลือกหัวข้องานวิจัยที่เราชอบ** เมื่อเราได้มีโอกาสคุยกับผู้เชี่ยวชาญต่างๆแล้ว สิ่งสำคัญต่อไป คือ เราต้องเลือกเรื่องที่เหมาะสมหรือเราอยากจะทำมากที่สุด เพราะเราต้องอยู่กับงานชิ้นนี้นาน ตัวเองจะรู้ดีที่สุดว่าจะทำมันได้ดีไหม

6. **เลือกหัวข้อที่มีคนอื่นสนใจด้วย** เนื่องจากจำเป็นต้องมีการเผยแพร่งานวิจัยเราไปในการประชุมวิชาการการตีพิมพ์ในวารสาร ดังนั้นหัวข้อที่เราเลือกนอกจากเราจะสนใจแล้ว ก็ควรเป็นหัวข้อที่มีคนอื่นสนใจด้วย

ทั้งนี้ สภาพการณ์ที่ควรหลีกเลี่ยงเมื่อผู้วิจัยต้องการสร้างปัญหาการวิจัยมี 4 ประเด็น ดังนี้

1.โครงการวิจัยไม่ควรถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการอยากรู้ของตนเอง (*self-enlightenment*) แต่เพียงอย่างเดียว คือไม่ควรจะศึกษาแค่ประเด็นที่เราสนใจแต่หากประเด็นนั้นไม่อาจนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ใดๆ ก็ไม่ควรนำเรื่องดังกล่าวเป็นปัญหาการวิจัยที่เราจะมาทำการศึกษา

2.ปัญหาการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบสองชุดของข้อมูล แต่เพียงอย่างเดียว ไม่ได้เป็นปัญหาการวิจัยที่เหมาะสม เพราะเป็นการวิจัยที่ไม่ได้เกิดประโยชน์อะไร เหมือนการสรุปข้อมูลมากกว่า

3.การแก้คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสองชุดของข้อมูล เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ นั้นก็ไม่ถือว่าเป็นปัญหาการวิจัยที่ดีเสมอไป หากขาดสิ่งที่เรียกว่า Human mind ของผู้วิจัย ซึ่งแม้คอมพิวเตอร์จะช่วยมนุษย์ให้คำนวณได้เร็วขึ้น แต่ผู้วิจัยจำเป็นต้องคิดก่อนว่าสิ่งที่จะหาความสัมพันธ์นั้น มันควรจะต้องหาความสัมพันธ์หรือไม่ รู้แล้วจะมีประโยชน์หรือไม่

4.ปัญหาการวิจัยที่สร้างขึ้นเพื่อเพียงตอบคำถามว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” อาจไม่ได้เป็นปัญหาที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย เพราะปัญหาการวิจัยที่ดี ควรเป็นปัญหาที่เมื่อทำการวิจัยแล้วจะได้คำตอบที่สามารถแก้ไขสิ่งที่เป็นอย่างได้ ดังนั้นการได้รับคำตอบจากปัญหาการวิจัยว่ามีปัญหาอยู่หรือไม่มีปัญหายู่หรือไม่เพียงพอ ควรจะต้องรู้ว่าเกิดที่ไหน เมื่อไร เพราะอะไรด้วย

พรทิพย์ พิมลสินธุ์ (2551, หน้า 57) กล่าวถึงเกณฑ์ในการตั้งปัญหาของการวิจัยไว้ว่า ในการตั้งปัญหาของการวิจัยทุกครั้ง จะต้องคำนึงให้มีลักษณะที่สำคัญๆ ดังนี้คือ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัวหรือมากกว่า เป็นรูปคำถามที่ชัดเจนและไม่คลุมเครือ และเป็นปัญหาของการวิจัยที่หาคำตอบได้

ดังนั้นอาจสรุปลักษณะของปัญหาการวิจัยที่ดี เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกตัวปัญหามาทำวิจัย ดังนี้

1. เป็นปัญหาที่สำคัญมีประโยชน์ ทำให้เกิดความรู้ใหม่หรือใช้ปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้
2. เป็นปัญหาที่สามารถหาคำตอบได้ด้วยวิธีการวิจัย
3. เป็นปัญหาที่สามารถหาข้อมูลมาตรวจสอบสมมุติฐานเพื่อหาข้อสรุปได้
4. เป็นปัญหาที่สามารถให้คำนิยามปัญหาได้
5. เป็นปัญหาที่สามารถวางแผนการดำเนินงานตามขั้นตอนไว้ล่วงหน้าได้
6. เป็นปัญหาที่สามารถใช้หลักการวิจัยและเครื่องมือวิจัยที่มีประสิทธิภาพในการเก็บข้อมูลได้

อย่างไรก็ตาม เห็นได้ว่าการกำหนดปัญหาการวิจัยมีความสำคัญอย่างมาก นอกจากจะช่วยให้เรื่องที่จะทำการวิจัยแคบลง มีเป้าหมายแน่นอนแล้ว ยังช่วยชี้แนะแนวทางในการกำหนดวัตถุประสงค์และสมมติฐาน การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผลวิจัยอีกด้วย อีกนัยหนึ่ง ปัญหาการวิจัยเป็นเครื่องบ่งชี้แนวทางการวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หากกำหนดปัญหาการวิจัยถูกต้องชัดเจน การวิจัยย่อมจะประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหา แต่หากปัญหาการวิจัยผิดพลาด การวิจัยย่อมจะล้มเหลวตามไปด้วย

ขั้นตอนการเขียนปัญหาการวิจัย

การเขียนปัญหาการวิจัยอย่างเป็นระบบมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. เขียนปัญหาทางวิจัยให้ชัดเจนและมีความสมบูรณ์ในตนเอง ให้คนทุกคนที่มาอ่านเข้าใจได้ตรงกัน
2. คิดอีกรอบว่าสิ่งที่ตนเองเขียนมาเป็นไปได้และสามารถทำได้จริงๆ เช่น ควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูล ระยะเวลา ค่าใช้จ่าย
3. เขียนในสิ่งที่ตนเองต้องการจะสื่อความหมาย เนื่องจากผู้อ่านอาจจะไม่มีโอกาสได้เจอกับผู้วิจัย การเขียนต้องสื่อความหมายให้ชัดเจน
4. ตรวจสอบอีกครั้ง

ปัญหาในการตั้งปัญหาวิจัย

การกำหนดหรือการตั้งปัญหาการวิจัยอาจเป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะสำหรับนักวิจัยที่เพิ่งเริ่มต้น ปัญหาในการตั้งปัญหาวิจัยที่พบบ่อยมีดังนี้

1. นักวิจัยทำการรวบรวมข้อมูลมาก่อน แล้วมาตั้งปัญหาภายหลัง ผลคือข้อมูลที่ได้มานั้นไม่ครบถ้วนหรือไม่เพียงพอที่จะตอบปัญหาที่ตั้งไว้ได้ วิธีแก้ก็คือควรกำหนดปัญหาวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้แน่นอน เสร็จแล้วจึงลงมือเก็บข้อมูล ควรจำไว้ว่า ปัญหาการวิจัยเป็นตัวชี้แนะในการเก็บข้อมูล ไม่ใช่ข้อมูลเป็นตัวชี้้นำการตั้งปัญหา

2. การตั้งปัญหากำกวม ไม่เอื้ออำนวยให้เก็บข้อมูลได้ ปัญหาที่ติจะต้องอยู่ในรูปของคำถามซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปรอย่างน้อยสองตัว โดยที่ตัวแปรเหล่านั้นแสดงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันด้วย

3. ปัญหากว้างเกินไป ความยากลำบากอย่างหนึ่งที่นักวิจัยเผชิญคือปัญหามีลักษณะกว้างเกินไป ถ้าปัญหามีลักษณะกว้างมักจะถูกคลุมเครือ ไม่อาจทดสอบได้ จึงไม่มีประโยชน์ถึงแม้จะ

น่าสนใจก็ตาม ปัญหาที่กว้างและคลุมเครือเกินไปมักจะพบเห็นได้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เช่น “การศึกษาประชาธิปไตยส่งเสริมการเรียนรู้ทางสังคมและการเป็นพลเมืองดี” “ลัทธิการใช้อำนาจในห้องเรียนขัดขวางความคิดเชิงสร้างสรรค์ของเด็ก” ปัญหาเหล่านี้ที่น่าสนใจแต่กว้างเกินไปจนไม่อาจนำไปทดสอบได้

4.ปัญหาที่ไม่ได้มาจากผลการวิจัย การตั้งปัญหาไม่ได้อาศัยพื้นฐานจากผลการวิจัย แบบจำลองและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแต่ประการใด วิธีแก้ก็คือ จะต้องสร้างปัญหาโดยอาศัยพื้นฐาน แนวคิดจากผลการวิจัย แบบจำลองและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเสมอ

ข้อควรคำนึงถึงในการตั้งปัญหาวิจัย

ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2557, หน้า116) อธิบายข้อควรคำนึงถึงในการตั้งโจทย์หรือปัญหาการวิจัยไว้ 9 ประการ ได้แก่

1. มีประเด็นไม่คลุมเครือ หรือซับซ้อน แต่เป็นรูปธรรม
2. สะท้อนประเด็นในการวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจอย่างชัดเจน
3. เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สาธารณะสนใจ สำคัญ มีคุณค่า มีความโดดเด่นและคุ้มค่าในการดำเนินการวิจัย
4. เป็นโจทย์การวิจัยที่ยังไม่เคยมีการศึกษาค้นคว้ามาก่อน หรืออาจเคยมีการศึกษาค้นคว้ามาก่อนหน้าแต่ยังต้องการการพิสูจน์ซ้ำ เพื่อยืนยันคำตอบให้ชัดเจน
5. เป็นโจทย์การวิจัยที่สามารถแสวงหาคำตอบได้ด้วยกระบวนการวิจัย
6. สะท้อนถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสนใจใฝ่รู้ และหลักการของผู้วิจัย
7. เชื่อมโยงและพัฒนาขึ้นมาจากข้อสงสัย คำถาม ประเด็นปัญหา หวังเรื่องการวิจัย และผ่านการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
8. มีพื้นฐานในเชิงทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆมารองรับ โดยทฤษฎีและงานวิจัยเหล่านั้นจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาและหัวเรื่องในการวิจัย
9. สามารถนำคำตอบที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ หรือในเชิงการนำไปประยุกต์ใช้โดยตรง

ตัวอย่างการตั้งปัญหาการวิจัย

ตัวอย่างการตั้งปัญหาการวิจัยกับปัญหาทั่วไปมีความแตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพความแตกต่างระหว่างปัญหาการวิจัยและปัญหาทั่วไป ขอยกตัวอย่างปัญหาที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ผู้เรียนที่ไม่ตอบข้อสอบอัตรานี้มีพฤติกรรมอย่างไร

2. นักวิจัยที่มีจรรยาบรรณวัดจากตัวบ่งชี้ได้บ้าง

3. เพราะเหตุใดที่ทำให้การจรรยาบรรณในกรุงเทพมหานครติดขัด

จากปัญหาเบื้องต้น ท่านคิดว่าปัญหาข้อใดเป็นปัญหาการวิจัย การที่จะตอบคำถามได้ต้องมีความเข้าใจความแตกต่างของปัญหาการวิจัยกับปัญหาทั่วไปก่อน

ปัญหาข้อที่ 1 ผู้เรียนที่ไม่ตอบข้อสอบอัตรานัยทุกข้อเลยเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมอย่างไร เป็นข้อสงสัยของผู้วิจัยต่อสถานการณ์ที่เป็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นจริงกับสิ่งที่คาดหวัง และไม่สามารถคิดคำตอบโดยใช้สามัญสำนึก (สิ่งที่คาดหวัง คือผู้เรียนทุกคนควรตอบข้อสอบอัตรานัย เพื่อให้สามารถวัดความคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้) จึงเป็นปัญหาการวิจัย

ปัญหาข้อที่ 2 นักวิจัยที่มีจรรยาบรรณวัดจากตัวบ่งชี้ได้บ้าง เป็นข้อสงสัยของผู้วิจัยต่อสถานการณ์ที่ไม่ได้เป็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นจริงกับสิ่งที่คาดหวัง แต่ไม่สามารถคิดคำตอบโดยใช้สามัญสำนึก จึงเป็นปัญหาการวิจัย

ปัญหาข้อที่ 3 เพราะเหตุใดที่ทำให้การจรรยาบรรณในกรุงเทพมหานครติดขัด เป็นปัญหาที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นจริงกับสิ่งที่คาดหวัง และสามารถหาคำตอบด้วยสามัญสำนึก จึงไม่เป็นปัญหาการวิจัย

ตัวอย่างการตั้งปัญหาการวิจัยนิเทศศาสตร์

ก่อนการตั้งปัญหาการวิจัยนิเทศศาสตร์ จำเป็นต้องมีการอธิบายความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย ดังเช่นงานวิจัยเรื่อง

1. “คุณค่าข่าวของสื่อมวลชนไทยในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์” (วิโรจน์ ศรีหิรัญ, 2560) ได้อธิบายความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยสรุปดังนี้

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข่าวที่มีคุณค่าความเป็นข่าว เป็นหลักการสำคัญของงานวารสารศาสตร์ที่สะท้อนประโยชน์ของข่าวอย่างแท้จริง โดยเฉพาะยุคสังคมข้อมูลข่าวสาร(The Age of Information Society) ในปัจจุบัน ข่าวที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชนมีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาสังคมของประเทศ ข่าวมีความสำคัญต่อทั้งชีวิตประจำวัน หน้าที่การงาน การประกอบกิจการธุรกิจการค้า และกิจกรรมแทบทุกอย่างที่ต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ข่าวเป็นเสมือนตัวกลางเชื่อมโยงแนวคิดและวิถีคิดของคนในสังคมไปโดยปริยาย ข่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคม อย่างไรก็ตาม ความสำคัญเช่นนี้อาจไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นได้ไม่มากเท่าที่ควร หากข่าวของสื่อมวลชนไร้ซึ่งคุณค่าความเป็นข่าว

ความสำคัญดังกล่าวส่งผลให้สื่อมวลชนไทยส่วนใหญ่รายงานข่าวโดยยึดหลักคุณค่าของข่าว(News value, Newsworthiness) 12 องค์ประกอบต่อไปนี้ ซึ่งผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการข่าว

ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกข่าวเพื่อรายงาน ได้แก่ ความทันเหตุการณ์ ความใกล้ชิด ความเด่น ความแปลกประหลาด ผลกระทบกระเทือน ความขัดแย้ง ความมีเงื่อนงำ ปุณฺชนใจ เพศ ความขบขัน ความเปลี่ยนแปลง และความก้าวหน้า

ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ สื่อมวลชนไทยใช้หลักคุณค่าข่าวได้อย่างถูกต้องเพียงใด การรายงานข่าวโดยยึดหลักคุณค่าข่าวนั้นส่งผลให้ข่าวมีคุณค่าจริงหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด และที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่งคือ มีหลักคุณค่าข่าวอื่นๆ ที่นอกเหนือจากหลักการดังกล่าวที่นักวิชาการกล่าวไว้และใช้กันมายาวนานกว่า 20 ปี หรือไม่ อย่างไร

อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในช่วงเวลา 10 กว่าปีที่ผ่านมาคือมีการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างรวดเร็ว นักข่าวและคนในวงการสื่อสารมวลชนต้องปรับตัวกันขนานใหญ่ เกิดแนวคิดและวิธีการในการสื่อข่าว/รายงานข่าวรูปแบบใหม่อย่างมากมาย และหนึ่งในแนวคิดที่มีการพูดถึงกันมากที่สุดคือ แนวคิดวารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์ (Convergence Journalism) หรือบางครั้งเรียกกันว่า การหลอมรวมสื่อวารสารศาสตร์ ซึ่งข่าวในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์นี้ อาจแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1.การหลอมรวมเชิงบุคคล (One man journalist) และ 2.การหลอมรวมเชิงเนื้อหาและตัวสื่อ (One content, multiple platform)

ในการวิจัยครั้งนี้ จึงสนใจศึกษาโดยเน้นไปที่แนวคิดใหม่ในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์ในปัจจุบัน ที่สื่อมวลชนไทยทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุโทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ มีการหลอมรวมสื่อเข้าด้วยกันทั้งในเชิงบุคคลและเชิงเนื้อหาและตัวสื่อ โดยพิจารณาว่าสื่อมวลชนไทยในยุคนี้มีการรายงานข่าวสู่ประชาชนในสังคมไทย ด้วยคุณค่าข่าวที่เปลี่ยนแปลงจากหลักการวารสารศาสตร์/หลักการรายงานข่าวแบบเดิมหรือไม่ อย่างไร และยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์นี้ส่งผลกระทบต่อคุณค่าข่าวของสื่อมวลชนประเภทต่างๆ อย่างไรบ้าง

ทั้งนี้ผลการศึกษาในเรื่องนี้ จะสามารถสะท้อนปรากฏการณ์ทางการสื่อสารที่สำคัญได้ อันจะนำไปสู่การสร้างแนวคิดเชิงวิชาการด้านวารสารศาสตร์ นิเทศศาสตร์และสื่อมวลชนที่สำคัญ รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาชีพสื่อมวลชนในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนางานข่าวให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้นต่อไป

ปัญหาการวิจัย

- 1.พฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารของประชาชนผู้บริโภคข่าวในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์เป็นอย่างไร
- 2.ประชาชนผู้บริโภคข่าวมีทัศนคติต่อคุณค่าข่าวของสื่อมวลชนไทยในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์ อยู่ในระดับใด

เห็นได้ว่า ปัญหาการวิจัย 2 ข้อนี้ เกิดจากการอธิบายความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอธิบาย เนื่องจากเป็นการกล่าวถึงความเป็นมาของการตั้งปัญหาวิจัยในครั้งนี้นี้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการบอกถึงความสำคัญของปัญหาวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาในครั้งนี้นี้ ซึ่งหากไม่มีความสำคัญมากเพียงพอก็อาจเป็นปัญหาการวิจัยที่ไม่น่าสนใจและไม่มีความน่าสนใจเท่าที่ควร

นอกจากนี้ ในบทนี้จะยกตัวอย่างการตั้งปัญหาวิจัยในการวิจัยระดับชาติ ทุสนับสนุนการวิจัยโดยสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เรื่อง

2. “การพัฒนาการสื่อสารภาพลักษณ์และตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่จังหวัดสมุทรสงคราม บนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน” (สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์, 2561) เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ค้นหา วิเคราะห์ และหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างภาพลักษณ์และตราสินค้าของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ จ.สมุทรสงคราม รวมทั้งค้นหาและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอบางคนที่ และเพื่อทราบการยกระดับแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับชาติและมีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (โดยสรุป)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) มีแนวทางการพัฒนาอันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือการฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยการฟื้นฟูพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลักที่เสื่อมโทรม พัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจของธุรกิจท่องเที่ยวในกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และกระแสด้านความต้องการของตลาดโลก เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการค้าเงินกลยุทธ์ทางการตลาดรูปแบบใหม่ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าและขยายไปยังตลาดใหม่ๆ ที่มีศักยภาพ

อำเภอบางคนที่ เป็นอำเภอหนึ่งในสามอำเภอของจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นอำเภอที่อยู่ลึกเข้ามาจากปากแม่น้ำแม่กลอง ทำให้น้ำมีลักษณะขุ่นมากกว่าอำเภออื่น และสามารถเพาะปลูกได้ดี โดยที่เป็นบริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำทำให้สามารถรองรับธาตุอาหารที่พัดพามาตามลำแม่น้ำแม่กลอง และกลายเป็นแหล่งผลิตพืชสวนที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อพิจารณาจากจังหวัดโดยรอบ เช่น สมุทรสาครและนครปฐม ซึ่งกลายเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม ในขณะที่จังหวัดสมุทรสงครามยังคงรักษา

พื้นที่ทางการเกษตร โดยเฉพาะพื้นที่เกษตรในที่ราบลุ่มปากแม่น้ำที่มีลักษณะการยกทรง ที่หาได้ยากในประเทศไทยปัจจุบัน

ทั้งนี้ อำเภอบางคนที่สามารถได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ โดยจำเป็นต้องคำนึงถึงความสามารถในการดำรงอยู่ของชุมชนอย่างยั่งยืน กล่าวคือ อนุชนรุ่นต่อไปยังสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้การพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์เป็นหลัก อันได้แก่ การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้านการจัดการ ด้านการผลิต และด้านการให้บริการ โดยจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพราะรายได้ ที่ได้จากการท่องเที่ยวจะถูกนำกลับมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีความเข้มแข็งและสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวได้โดยชุมชนเอง

การวิจัยในครั้งนี้จึงได้นำการสื่อสารทางการตลาดคือ การสื่อสารภาพลักษณ์และการสื่อสารตราสินค้า มาประยุกต์ใช้กับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อศึกษาภาพลักษณ์และตราสินค้าของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม และศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอบางคนที่ในการกำหนดภาพลักษณ์และตราสินค้า รวมทั้งศึกษาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย และนโยบายของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผลการศึกษาจะสามารถสะท้อนการส่งเสริมและผลักดันแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพระดับชาติและประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนต่อไป

ปัญหาในการวิจัย

ปัญหาหลัก

เราจะสร้างภาพลักษณ์และตราสินค้าของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ จ.สมุทรสงคราม ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับชาติได้อย่างไร

ปัญหาย่อย ที่ตามมาประกอบด้วย

- 1) ภาพลักษณ์และตราสินค้าของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ คืออะไร อยู่ที่ไหน
- 2) ปัจจัยที่มีผลต่อภาพลักษณ์และตราสินค้าของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่คืออะไร และมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์และตราสินค้าของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่อย่างไร
- 3) กระบวนการสร้างภาพลักษณ์และตราสินค้าของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ทำอย่างไร
- 4) ประชาชนในอำเภอบางคนที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดภาพลักษณ์และตราสินค้าของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่อย่างไร
- 5) ตลาดแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนที่ มีขนาดเท่าไร ใครคือกลุ่มเป้าหมายที่จะมาท่องเที่ยว
- 6) ทำอย่างไรจะให้นักท่องเที่ยวในกลุ่มเป้าหมายรู้จัก (Awareness) สนใจ (Interest) อยากทดลองมาท่องเที่ยว (Trial) ท่องเที่ยว (Travel) กลับมาท่องเที่ยวอีก (re-travel again)

and again) และยอมรับภักดี (Acceptance and Brand Royalty) แหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนที

7) นโยบายของรัฐ โดยเฉพาะกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนทีอย่างไร

8) หากผลการวิจัยแล้วเสร็จและสามารถสร้างภาพลักษณ์และตราสินค้าให้แก่แหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนทีได้แล้ว จะมีแผนการรองรับและนำภาพลักษณ์และตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางคนทีไปใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนอย่างไร

จากปัญหาวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นได้ว่า ปัญหาการวิจัยของงานวิจัยเรื่องนี้ มีทั้งปัญหาหลัก และปัญหาย่อยอีก 8 ข้อ ซึ่งหากอ่านจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาโดยสรุปแล้ว เห็นได้ว่า สามารถแตกประเด็นย่อยมาตั้งเป็นปัญหาวิจัยได้อย่างหลากหลายมิติดังตัวอย่าง

การตั้งสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานเป็นความคาดหวังในผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัย เป็นการนำคำอธิบายของทฤษฎีมาทำนาย การเขียนเป็นการนำปัญหาการวิจัยมาเปลี่ยนให้อยู่ในรูปของคำตอบที่คาดเดาไว้อย่างมีเหตุผล โดยมีจุดมุ่งหมายในการตั้งสมมติฐานเพื่อเป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีและข้อเท็จจริงที่สังเกตพบเป็นการขยายขอบเขตของความรู้ และเป็นเครื่องช่วยชี้ทิศทางของการวิจัยให้ชัดเจนขึ้น

การตั้งหรือการสร้างสมมติฐานเป็นการคาดคะเนคำตอบของปัญหาที่จะทำการวิจัยว่า ควรจะเป็นไปในลักษณะใด โดยอาศัยหลักของเหตุผลซึ่งอาจได้มาจากประสบการณ์หรือเอกสารงานวิจัยที่ค้นคว้ามาอนุมาน (Deductive) ว่าปัญหานั้นควรจะตอบได้เช่นไร คำตอบที่ได้จากการเดาหรือคาดคะเนนี้เรียกว่า สมมติฐาน ในขั้นนี้ผู้วิจัยจะต้องพิจารณาด้วยว่าปัญหาและสมมติฐานในการวิจัยมีความสอดคล้องกัน และสมเหตุสมผลพอที่จะตรวจสอบได้หรือไม่ด้วย

แหล่งที่มาของสมมติฐานการวิจัย

ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2550) กล่าวถึงแหล่งที่มาของสมมติฐานการวิจัยในระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสารไว้ดังนี้

1. ทฤษฎี หรือแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยผู้วิจัยหยิบยกข้อสรุป หรือข้อ

สันนิษฐานของทฤษฎี หรือแนวคิดดังกล่าวมาพิสูจน์ เพื่อศึกษาภาพของทฤษฎีในการนำไปใช้อธิบายบริบทต่าง ๆ

2. ข้อสรุป หรือคำตอบ หรือผลงานวิจัย ที่บุคคลอื่นเคยศึกษาและนำเสนอสู่สาธารณะ โดยผู้วิจัยนำข้อสรุปดังกล่าวมาทดสอบซ้ำในบริบทเดิม กลุ่มเป้าหมายเดิม หรืออาจเปลี่ยนแปลงบริบทและกลุ่มเป้าหมาย

3. ประสบการณ์ต่างๆ ของผู้วิจัย หรือข้อสังเกตของผู้วิจัย และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์หนึ่งๆ และมีความสนใจที่จะนำกระบวนการวิจัยมาใช้เพื่อพิสูจน์ความจริงเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

ประโยชน์ของสมมติฐานในการวิจัย

โดยทั่วไปแล้วประโยชน์ของสมมติฐานในการวิจัยประกอบด้วย 6 ประการ ดังนี้

1. ช่วยในการกำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยดำเนินการในทิศทางที่ถูกต้อง

2. ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถพิจารณาเลือกใช้ข้อมูลอย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. ช่วยในการกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

4. ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเลือกรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสม

5. ช่วยเป็นแนวทางเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

6. ช่วยในการกำหนดกรอบการแปลผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้และป้องกันการสรุปเกินผลที่ได้

ความสำคัญของสมมติฐานต่อการวิจัย

สมมติฐานมีความสำคัญอย่างมากต่อการวิจัย ดังนี้

1) ช่วยชี้แนะแนวทางในการศึกษาค้นคว้าโดยจะชี้ให้ทราบว่า จะค้นคว้าข้อมูลอะไร

2) ช่วยในการวางแผนรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้การวิจัยมีจุดมุ่งหมายแน่นอนโดยเน้นในจุดใดจุดหนึ่งแทนที่จะรวบรวมข้อมูลโดยปราศจากจุดมุ่งหมาย

3) เป็นเครื่องเชื่อมโยงกับทฤษฎี สมมติฐานบางประเภทได้มาจากทฤษฎีโดยการอนุมานสมมติฐานที่ทดสอบว่าถูกต้องแล้วจะกลายเป็นทฤษฎีต่อไป

4) เป็นเครื่องมือก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ หน้าทีของสมมติฐานคือขยายขอบเขตของความรู้ที่พิสูจน์แล้วให้กว้างขวางออกไป

ประเภทของสมมติฐานในการวิจัย

ผู้วิจัยจะต้องกำหนดสมมติฐานการศึกษาขึ้นก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล โดยบรรยายถึงความสัมพันธ์ที่นักวิจัยคาดว่าจะเป็นไปได้ระหว่างตัวแปรสองตัวขึ้นไป สมมติฐานที่ตั้งขึ้นนี้ คือการคาดเดาคำตอบของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งการคาดเดาโดยนักวิจัยไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นคำตอบที่ถูกหรือผิด เพราะหากนักวิจัยตั้งโดยขาดการพิจารณาถึงเหตุและปัจจัยที่ตีมารองรับแนวคิดในการตั้งสมมติฐาน การคาดเดานั้นอาจผิดก็เป็นได้

สมมติฐานในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลักๆ คือ สมมติฐานการวิจัยหรือสมมติฐานเชิงบรรยาย และสมมติฐานทางสถิติ

1. สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

สมมติฐานการวิจัยเป็นสมมติฐานที่ใช้ความรู้ ประสบการณ์ ความคิดและจินตนาการ ในการคาดเดาคำตอบของคำถามที่ต้องการศึกษา โดยคาดคะเนความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา เป็นการคาดการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยปกติแล้วเป็นการเขียนเพื่อแจ้งให้ทราบว่าผู้วิจัยสงสัยและคาดการณ์ปัญหาวิจัย โดยเดาคำตอบของประเด็นปัญหาวิจัยแต่ละประเด็นอย่างไร และได้แสดงแนวทางการตอบปัญหาในแต่ละประเด็น

ลักษณะในการเขียนสมมติฐานการวิจัย

การเขียนสมมติฐานการวิจัยสามารถกระทำได้ 4 ลักษณะ ได้แก่

1. เขียนตามความเป็นจริง (fact statement) จากสภาพการณ์ที่สังเกตเห็น เป็นข้อความพรรณนาถึงข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้น
2. เขียนตามแบบแผนที่เป็นจริง (empirical uniformity) ซึ่งปรากฏขึ้นโดยทั่วไป ที่เป็นเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ อันเป็นแบบแผนของพฤติกรรมของคนกลุ่มหนึ่งๆ
3. เขียนตามหลักเหตุและผล (causal relationship) ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สัมพันธ์กันในทางเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน คือ องค์ประกอบของปรากฏการณ์หนึ่ง ไปมีส่วนหรือเป็นเหตุกำหนด (determine) คุณลักษณะของปรากฏการณ์ที่ตามมา
4. เขียนตามทฤษฎีที่คาด (expected theory) เป็นความเชื่อที่ว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นไปตามทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น

หลักการเขียนสมมติฐานการวิจัย

การเขียนสมมติฐานการวิจัยมีหลักการเขียนที่แนะนำในที่นี้ 5 ประการ ดังนี้

1. ควรเขียนสมมติฐานหลังจากที่ได้อ่านตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องสมบูรณ์แล้ว เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนการตั้งสมมติฐาน และเป็นแนวทางสำหรับการตั้งสมมติฐานการวิจัย

2. ควรเขียนในรูปของประโยคบอกเล่าดีกว่าประโยคคำถาม
3. ควรมีคำที่แสดงความคาดหวังในประโยคบอกเล่า เช่น น่าจะ เพราะสมมติฐานยังไม่เป็นความจริง ยังต้องรอการพิสูจน์จากงานวิจัยเสียก่อน
4. สมมติฐานที่เขียนขึ้นอาจมีทิศทางหรือไม่มีทิศทางก็ได้ขึ้นอยู่กับกรทบทวนเอกสาร เช่น
 - ตัวอย่างสมมติฐานแบบมีทิศทาง
 - ความนิยมในการเรียนกวดวิชาของนักเรียนชายมีมากกว่านักเรียนหญิง
 - นักเรียนที่มีบิดามารดาที่มีความคาดหวังในตัวบุตรสูงน่าจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีบิดามารดาที่มีความคาดหวังในตัวบุตรสูง
 - ตัวอย่างสมมติฐานแบบไม่มีทิศทาง
 - ความนิยมในการเรียนกวดวิชาของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงน่าจะมีความแตกต่างกัน
 - ความคาดหวังของบิดามารดาที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุตร
5. ควรเขียนสมมติฐานไว้หลายๆสมมติฐาน โดยพิจารณากลุ่มย่อยตามรายละเอียดของตัวแปร เพราะจะทำให้ได้คำตอบที่ชัดเจนขึ้น

เกณฑ์การตั้งสมมติฐานการวิจัย

การตั้งสมมติฐานการวิจัยควรมีเกณฑ์ในการตั้ง เพื่อการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีกับข้อเท็จจริง ผู้วิจัยต้องคำนึงถึงการตั้งสมมติฐาน ในเกณฑ์ต่อไปนี้

1. การทดสอบ สมมติฐานที่ตั้งจะต้องทำการทดสอบได้ มีข้อมูล หรือหลักฐานมาเป็นข้อสนับสนุนการสรุปผลข้อค้นพบ
2. มีความเกี่ยวข้องกับปัญหา หรือเรื่องที่จะศึกษา สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการวิจัย โดยคำนึงถึงความรู้ หลักเกณฑ์ หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่จะสนับสนุนการเดาคำตอบนั้น
3. มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร แสดงความสัมพันธ์ว่าตัวแปรหนึ่งสัมพันธ์กับตัวแปรอีกตัวหนึ่งอย่างไร
4. ขอบเขตของสมมติฐาน สมมติฐานหนึ่งข้อ ตอบปัญหาหนึ่งปัญหา
5. การทดสอบซ้ำ ไม่ว่าจะใช้ข้อมูลในปัจจุบันหรืออนาคต ก็สามารถนำมาทดสอบสมมติฐานนั้นได้
6. การสรุปอ้างอิง เมื่อทำการทดสอบแล้ว สามารถนำไปอธิบายปรากฏการณ์ หรือสภาพการณ์ที่คล้ายกันได้

ข้อสรุปสมมติฐานการวิจัยที่ดี

สมมติฐานการวิจัยที่ดี ควรมีข้อสรุปของสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. สามารถอธิบาย หรือตอบปัญหาได้ครบ
2. สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการวิจัย
3. สามารถตรวจสอบได้
4. สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ประจักษ์ พิสูจน์ได้
5. เข้าใจง่าย
6. มีอำนาจในการพยากรณ์สูง

กล่าวโดยสรุปแล้ว การเขียนสมมติฐานการวิจัย เพื่อให้ได้สมมติฐานที่ดี ผู้วิจัยควรเขียนหลังจากที่ได้ศึกษาเอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในขั้นตอนการสำรวจวรรณกรรมแล้ว และควรเขียนในรูปประโยคบอกเล่า มากกว่าประโยคคำถาม โดยระบุถึงความคาดหวังต่อคำตอบว่า เป็นแบบใด แบบมีทิศทาง หรือไม่มีทิศทาง ผู้วิจัยสามารถเขียน แยกเป็นสมมติฐานย่อยได้ ทั้งนี้เพื่อตอบปัญหาอย่างครอบคลุมทุกแง่มุมปัญหาการวิจัย แต่สมมติฐานข้อหนึ่งๆ ควรตอบปัญหาเพียงปัญหาเดียว ที่สำคัญถ้อยคำที่ใช้จะต้องชัดเจนไม่กำกวม หากพบว่าอาจทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนได้ ผู้วิจัย ควรเตรียมการป้องกันไว้ตั้งแต่การนิยามศัพท์

2.สมมติฐานทางสถิติ (Statistical Hypothesis)

สมมติฐานประเภทนี้เป็นสมมติฐานที่เขียนอธิบายคำตอบในรูปของโครงสร้างทางคณิตศาสตร์ ที่คาดคะเนถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัวหรือมากกว่า และสมมติฐานนั้นจะต้องแสดงนัยยะที่จะสามารถทำการทดสอบความสัมพันธ์นั้นๆได้ นั่นคือ ตัวแปรที่ต้องการจะศึกษาจะต้องสามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขและทดสอบได้โดยวิธีการทางสถิติ การเขียนสมมติฐานทางสถิตินี้จะเขียนในรูปของสัญลักษณ์ที่ใช้แทนคุณลักษณะสำคัญของประชากร หรือค่าพารามิเตอร์ (parameter) โดยเขียนในรูปของสมมติฐานเป็นกลาง (null hypothesis) และสมมติฐานอื่น หรือสมมติฐานรองรับ (alternative hypothesis) พร้อมๆ กัน

ค่าพารามิเตอร์ (parameter) คือค่าต่าง ๆ ของประชากร เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน ในรูปพจน์หรือประโยคสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์

รูปแบบของสมมติฐานทางสถิติ

สมมติฐานทางสถิติ มี 2 รูปแบบดังนี้

1.สมมติฐานเป็นกลาง หรือสมมติฐานศูนย์ (null hypothesis) จะเขียนในรูปที่ไม่แสดงอิทธิพลของตัวแปรอิสระ คือไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือไม่มีความแตกต่างกัน

การเขียนจะเขียน เป็นรูปสัญลักษณ์ทางสถิติ H_0

$$H_0: \mu_1 = \mu_2$$

เช่น เมื่อ $\mu_1 =$ ค่าเฉลี่ยอัตราการเข้าถึงเนื้อหาลามกทางอินเทอร์เน็ตของเยาวชนกลุ่มที่ 1
 $\mu_2 =$ ค่าเฉลี่ยอัตราการเข้าถึงเนื้อหาลามกทางอินเทอร์เน็ตของเยาวชนกลุ่มที่ 2
 สมมติฐานเป็นกลางนี้จะเป็นเงื่อนไขที่ตั้งขึ้น เพื่อการนำเอาสถิติมาทดสอบสมมติฐาน เช่น การทดสอบความแปรปรวนของประชากรสองกลุ่มว่าแตกต่างกันหรือไม่ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (frequency)

ทั้งนี้ สมมติฐานเป็นกลาง ถือเป็นเงื่อนไข หรือข้อตกลงที่ผู้วิจัยต้องยอมรับก่อน

2. สมมติฐานทางเลือก หรือสมมติฐานรองรับ (alternative hypothesis) เป็นสมมติฐานทางสถิติ ที่เขียนในรูปที่แสดงความสัมพันธ์หรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระ เขียนแทนด้วย H_1 ตั้งขึ้นเพื่อรองรับข้อสรุป เมื่อผู้วิจัยใช้วิธีทางสถิติทดสอบ แล้วและไม่ยอมรับว่าสมมติฐานเป็นกลางเป็นจริง หรือพบว่ามีโอกาสที่จะเป็นจริงน้อยมาก

การตั้งสมมติฐานทางเลือก ตั้งได้ 2 แบบ คือ

(1) สมมติฐานแบบไม่มีทิศทาง (non - directional hypothesis) เป็นสมมติฐานที่ระบุค่าพารามิเตอร์ค่าใดค่าหนึ่งไม่เท่ากับค่าใดค่าหนึ่ง เป็นสมมติฐานที่ตั้งขึ้นจากรากฐานที่พอจะสรุปได้ว่าสิ่งที่ต้องการทดสอบมีคุณลักษณะต่างกัน แต่ไม่สามารถบ่งบอกได้ว่าต่างกันในทิศทางใด เช่น

$$H_1: \mu_1 = \mu_2$$

การทดสอบสถิติของสมมติฐานนี้ เรียกว่าการทดสอบสมมติฐานแบบ 2 ทาง (Two - tailed test)

(2) สมมติฐานแบบมีทิศทาง (directional hypothesis) เป็น สมมติฐานที่ระบุค่าพารามิเตอร์ค่าใดค่าหนึ่ง มากกว่าหรือน้อยกว่าค่าใดค่าหนึ่ง หรือสัมพันธ์ทางบวก สัมพันธ์ทางลบ เป็นสมมติฐานที่ตั้งขึ้นจากรากฐานที่พอจะสรุปได้ว่า สิ่งที่ต้องการทดสอบนั้นมีลักษณะแบบใด และเป็นไปในทิศทางใด เช่น

$$H_1 : \mu_1 > \mu_2 \text{ หรือ } \mu_1 < \mu_2$$

การทดสอบทางสถิติของสมมติฐานนี้เรียกว่าการ ทดสอบสมมติฐานแบบทางเดียว (One - tailed test)

การทดสอบสมมติฐานทางสถิติ

ในการวิจัย ผู้วิจัยส่วนใหญ่มักจะศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์หาข้อเท็จจริงจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วจึงสรุปผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างไปสู่ประชากร วิธีการนี้เป็นการใช้ค่าที่วัดได้จากกลุ่มตัวอย่าง ที่เรียกว่า ค่าสถิติ (statistic) สรุปอ้างอิงไปสู่คุณลักษณะของประชากร ที่เรียกว่าค่าพารามิเตอร์ (parameter) การสรุปอ้างอิงนี้ต้องอาศัยวิธีการทางสถิติซึ่งเรียกว่า การทดสอบสมมติฐาน (testing hypothesis)

ในการปฏิบัติ ผู้วิจัยจะตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับประชากรขึ้นมาสองสมมติฐาน คือสมมติฐานเป็นกลาง และสมมติฐานรองรับหรือทางเลือก แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาพิจารณาว่าสอดคล้องหรือสนับสนุนสมมติฐานใด

การทดสอบสมมติฐานจะทดสอบที่สมมติฐานเป็นกลางเสมอ เป็นการทดสอบเพื่อตัดสินใจว่า สมมติฐานเป็นกลางเป็นจริงหรือไม่ ถ้าผลปรากฏว่า สมมติฐานเป็นกลางเป็นจริง ก็จะยอมรับสมมติฐานนั้น หรือถ้าผลปรากฏว่าไม่ยอมรับว่าสมมติฐานเป็นกลางเป็นจริง ย่อมหมายถึงยอมรับว่าสมมติฐานทางเลือกเป็นจริงโดยปริยาย

บริเวณที่จะทำให้เกิดการยอมรับสมมติฐานเป็นกลางเรียกว่า **บริเวณวิกฤต** (critical region) ส่วน**บริเวณการยอมรับ** (acceptance region) ก็คือบริเวณที่ทำให้เกิดการยอมรับสมมติฐานเป็นกลาง

ส่วนค่าที่แบ่งบริเวณออกเป็นบริเวณการยอมรับ และบริเวณการปฏิเสธสมมติฐานเป็นกลาง เรียกว่า ค่าวิกฤต (critical point)

ลักษณะของการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ

การทดสอบสมมติฐานทางสถิติ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. **การทดสอบแบบมีทิศทาง** (directional test) การทดสอบนี้มองการทดสอบเพียงด้านเดียว โดยกระทำเมื่อมีเหตุผล หรือความเชื่อมั่นเพียงพอ ในการคาดหวังถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรว่าจะมีทิศทางไปในทางใด ใช้การทดสอบแบบทางเดียวทดสอบสมมติฐาน (one-tailed test)

2. **การทดสอบแบบไม่มีทิศทาง** (non - directional test) ใช้ในกรณีที่ไม่สามารถบอกหรือ คาดคะเนได้ว่า สิ่งที่ต้องการทดสอบนั้น สิ่งใดมากกว่าน้อยกว่า หรือ สัมพันธ์กันในทางใด เช่น ต้องการทดสอบว่า ค่าการวัดที่ได้มาจากแต่ละกลุ่มแตกต่างกันหรือไม่ โดยไม่คำนึงว่าจะแตกต่างกันไปในทิศทางใด ใช้การทดสอบแบบสองทาง (two – tailed test)

ความคลาดเคลื่อนในการตัดสินใจ

ในการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ อาจเกิดความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการตัดสินใจได้ ความคลาดเคลื่อนนั้นแบ่งเป็น 2 ชนิด ดังนี้

1. ความคลาดเคลื่อนชนิดที่หนึ่ง (Type I error)

เป็นความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นเนื่องจากการปฏิเสธสมมติฐานเป็นกลาง ทั้งๆที่สมมติฐานเป็นกลางนั้นเป็นจริง ความน่าจะเป็นที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนชนิดที่หนึ่ง คือ ระดับความมีนัยยะสำคัญทางสถิติ (level of significance) ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้คลาดเคลื่อน

2. ความคลาดเคลื่อนชนิดที่สอง (Type II error)

เป็นความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น เนื่องจากการยอมรับสมมติฐานเป็นกลาง ทั้งๆ ที่สมมติฐานเป็นกลางนั้นไม่เป็นจริง

ในทางสถิติ ถือว่า ความคลาดเคลื่อนชนิดที่หนึ่ง คือ ความน่าจะเป็นที่จะปฏิเสธสมมติฐานเป็นกลางที่เป็นจริง และความคลาดเคลื่อนชนิดที่สอง คือ ความน่าจะเป็นที่จะยอมรับสมมติฐานเป็นกลางที่ไม่เป็นจริง

ขั้นตอนการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ

การทดสอบสมมติฐานทางสถิติมี 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. ตั้งสมมติฐานทางสถิติ กำหนดการคาดคะเนความสัมพันธ์ระหว่างค่าพารามิเตอร์ ตั้งแต่สองตัวขึ้นไป ในรูปโครงสร้างทางคณิตศาสตร์ โดยเขียน เป็นสมมติฐานเป็นกลาง และทางเลือก
2. กำหนดระดับนัยยะสำคัญทางสถิติโดยคำนึงถึงความน่าจะเป็น ในการที่จะปฏิเสธสมมติฐานเป็นกลางมากน้อยเพียงใด
3. กำหนดสถิติทดสอบ โดยเลือกให้ตรงที่ต้องกระทำ การจะใช้เป็นสถิติแบบพาราเมตริก (parametric statistic) หรือ แบบนัพพาราเมตริก (non – parametric statistic) นั้นขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการวิจัย ระดับของการวัด หรือระดับของข้อมูล วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง และขนาดกลุ่มตัวอย่าง
4. หาจุดวิกฤต และเขตวิกฤต ซึ่งจะเป็นตำแหน่งที่ใช้บ่งชี้ แบ่งเขตระหว่าง เขตการยอมรับกับเขตการปฏิเสธสมมติฐานเป็นกลาง
5. คำนวณหาค่าสถิติ
6. การสรุป หรือตัดสินใจ

การสรุปการทดสอบสมมติฐาน

1. กรณีทดสอบแบบทางเดียว

ถ้าค่าสถิติที่คำนวณได้ มากกว่าค่าสถิติจากตาราง จะปฏิเสธสมมติฐานเป็นกลาง ค่าสมมติฐานที่คำนวณได้น้อยกว่าค่าสถิติจากตาราง จะยอมรับสมมติฐาน เป็นกลาง

2. กรณีทดสอบแบบสองทาง

ถ้าค่าสถิติที่คำนวณได้ มากกว่าค่าสถิติจากตารางเป็นบวก หรือค่าสถิติที่คำนวณได้น้อยกว่าค่าสถิติจากตารางเป็นลบ จะปฏิเสธสมมติฐานเป็นกลาง

ถ้าค่าสถิติที่คำนวณได้น้อยกว่าค่าสถิติจากตารางเป็นบวก หรือค่าสถิติที่คำนวณได้มากกว่าค่าสถิติจากตารางเป็นลบ จะยอมรับสมมติฐานเป็นกลาง

ตัวอย่างการตั้งสมมติฐานการวิจัย

การตั้งสมมติฐานการวิจัยมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการตั้งปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนั้นตัวอย่างนี้จะกล่าวถึงทุกส่วนที่สัมพันธ์กัน เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นของการตั้งสมมติฐานการวิจัย สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน การทดสอบสมมติฐานและการสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

งานวิจัยเรื่อง **คุณค่าข้าวของสีอมวลชนไทยในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์** (วิโรจน์ ศรีหิรัญ,2560)

ปัญหาการวิจัย

- 1.พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของประชาชนผู้บริโภคข้าวในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์เป็นอย่างไร
- 2.ประชาชนผู้บริโภคมัทัศน์คติต่อคุณค่าข้าวของสีอมวลชนไทยในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์ อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์ของประชาชนผู้บริโภคมัทัศน์
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนผู้บริโภคมัทัศน์ที่มีต่อคุณค่าข้าวในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์

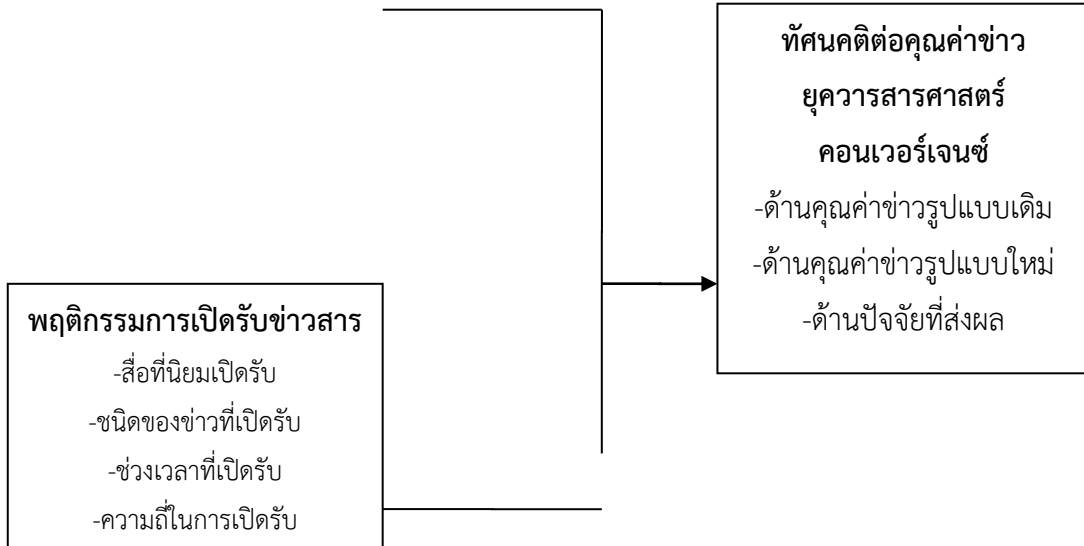
สมมติฐานการวิจัย

- 1.ประชาชนผู้บริโภคมัทัศน์ที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณค่าข้าวของสีอมวลชนไทยยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์ ต่างกัน
- 2.ประชาชนผู้บริโภคมัทัศน์ที่มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณค่าข้าวของสีอมวลชนไทยยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์ ต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ลักษณะทางประชากรศาสตร์
ของประชาชนผู้บริโภคมัทัศน์

- เพศ
- อายุ
- อาชีพ

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

1. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของข้อมูล 2 กลุ่ม ใช้สถิติ t-test
2. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของข้อมูล 2 กลุ่มขึ้นไป ใช้สถิติ One way ANOVA โดยหากมีความแตกต่างกัน จะหาความแตกต่างของแต่ละกลุ่มด้วยวิธีการของ Scheffe

ตัวอย่างของการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตาราง 2.1 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย (T-Test) ระหว่าง เพศ

กับ ทัศนคติของประชาชนต่อคุณค่าข่าวของสื่อมวลชนไทยยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์

ทัศนคติต่อคุณค่าข่าว ยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์	ชาย (N=183)		หญิง (N=217)		t	Sig.
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ด้านคุณค่าข่าวรูปแบบเดิม	3.62	.32	3.64	.42	-0.37	.00*
ด้านคุณค่าข่าวรูปแบบใหม่	4.08	.53	3.77	.45	6.29	.00*
ด้านปัจจัยที่ส่งผล	3.48	.53	3.72	.61	-4.04	.00*

โดยรวมทุกด้าน	3.73	.39	3.71	.44	.58	.00*
---------------	------	-----	------	-----	-----	------

* $P < .05$

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนผู้บริโภครูปแบบที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณค่าข้าวของสื่อมวลชนไทยยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์ ต่างกัน สามารถสรุปผลการทดสอบได้ดังนี้

จากตาราง 2.1 พบว่า ประชาชนผู้บริโภครูปแบบที่มีเพศแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณค่าข้าวของสื่อมวลชนไทยยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์ ในด้านคุณค่าข้าวรูปแบบเดิม ด้านคุณค่าข้าวรูปแบบใหม่ ด้านปัจจัยที่ส่งผล และโดยรวมทุกด้าน ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายมีระดับทัศนคติมากกว่าเพศหญิงในด้านคุณค่าข้าวรูปแบบเดิมและด้านปัจจัยที่ส่งผล ส่วนเพศหญิงมีระดับทัศนคติมากกว่าเพศชายในด้านคุณค่าข้าวรูปแบบใหม่และโดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญ

สรุป

การทำวิจัยนั้น การตั้งหรือกำหนดปัญหาวิจัยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากกับการกำหนดวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย โดยอาศัยวิธีการทบทวนทฤษฎี แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กระบวนการดังกล่าวเป็นการสร้างแนวคิดตามที่กล่าวมาแล้ว โดยอาจจำแนกได้เป็นลำดับสามขั้นตอน โดยเริ่มจากขั้นแรก “การตั้งปัญหาวิจัย” นักวิจัยจะเผชิญกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ แล้วเกิดความอยากรู้อยากเห็นว่าทำไมจึงเกิดเหตุการณ์เช่นนั้น จากนั้นต้องอาศัยการค้นคว้าจากเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงสามารถกำหนดข้อความปัญหาที่ชัดเจนได้

ขั้นที่สอง เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย ภายหลังจากสามารถกำหนดปัญหาการวิจัยได้โดยผ่านการคิดวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยจะสามารถเปลี่ยนจากประเด็นปัญหาไปเป็น “วัตถุประสงค์” ได้ โดยที่การกำหนดวัตถุประสงค์เป็นการบอกเจตจำนงของผู้วิจัยว่าต้องการดำเนินการอย่างไร ต่อจากนั้นจึงกำหนด “สมมติฐานการวิจัย” ซึ่งก็คือข้อความเชิงคาดคะเนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์หรือตัวแปรตั้งแต่สองตัวขึ้นไป

ส่วนในขั้นที่สาม เป็นขั้นตอนการสังเกตการณ์-การทดสอบ-การทดลอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หากผู้วิจัยได้กำหนดปัญหาการวิจัยชัดเจน วัตถุประสงค์และกำหนดสมมติฐานถูกต้องสมบูรณ์ดีแล้ว ขั้นตอนของการสังเกตการณ์-การทดสอบ-การทดลองนี้ก็

จะเกิดขึ้นตามมา โดยในทุกขั้นตอนของการวิจัยล้วนเป็นกระบวนการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องอาศัยการสร้างความคิด ความรู้ และทฤษฎีของผู้วิจัย

คำถามท้ายบท

1. การตั้งปัญหาการวิจัยมีหลักการอะไรบ้าง อธิบายโดยยกตัวอย่างปัญหาการวิจัยทางนิเทศศาสตร์ประกอบด้วย

2. จงตั้งปัญหาการวิจัยทางนิเทศศาสตร์ที่น่าสนใจเกี่ยวกับ “สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)” พร้อมระบุเหตุผลประกอบ

3. จากบางส่วนของ “ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย” ด้านล่างนี้ สามารถตั้งเป็นปัญหาการวิจัยได้กี่ข้อ อะไรบ้าง

“ในการวิจัยครั้งนี้ จึงมีความสนใจศึกษาว่าผู้ชมโทรทัศน์ระบบดิจิทัลที่เป็นประชาชนชาวกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือว่าอยู่ในพื้นที่เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยและรวดเร็วที่สุดของประเทศนั้นจะมีพฤติกรรมการเปิดรับชมและความพึงพอใจต่อโทรทัศน์ระบบดิจิทัลอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งบุคลิกภาพทางประชากรศาสตร์ในด้านต่างๆ ของชาวกรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังสนใจศึกษาว่าดิจิทัลทีวีที่ประกอบกิจการในปัจจุบันนี้มีทิศทางการดำเนินงานในด้านต่างๆ อย่างไร จากมุมมองความคิดเห็นของนักวิชาการสื่อสารมวลชนและนักวิชาชีพโทรทัศน์” (ประพจน์ ณ บางช้าง,2559)

4. สมมติฐานการวิจัยมีแหล่งที่มาได้อย่างไรบ้าง และสมมติฐานมีความสำคัญอย่างไรกับการวิจัย

5. อธิบายให้ชัดเจนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จาก “ตัวอย่างการทดสอบสมมติฐาน” ด้านล่างนี้ มาอย่างน้อย 3 ข้อ

การทดสอบสมมติฐานที่ 2 ประชาชนผู้ใช้เฟซบุ๊กที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กเชิงประชาสัมพันธ์ต่างกัน แสดงผลการทดสอบตามตาราง 2.2 ดังต่อไปนี้ (วิโรจน์ ศรีหิรัญ,2561)

ตาราง 2.2 ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย (t-test) ระหว่าง เพศ กับ ความพึงพอใจต่อสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กเชิงประชาสัมพันธ์

ความพึงพอใจต่อสื่อสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊กเชิงประชาสัมพันธ์	ชาย (N=169)		หญิง (N=243)		t	Sig.
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ด้านความน่าเชื่อถือ	3.84	.52	3.74	.54	1.888	.060

ด้านความทันสมัย	4.03	.54	4.08	.54	-.777	.437
ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	3.83	.51	3.92	.52	-1.631	.104
ด้านประโยชน์ทางธุรกิจ	3.90	.63	3.89	.58	.152	.879
โดยรวมทุกด้าน	3.90	.43	3.91	.40	-.100	.921

* $P < .05$

จากตาราง 2.2 พบว่า ประชาชนผู้ใช้เฟซบุ๊กที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กเชิงประชาสัมพันธ์ในทุกด้านและโดยรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เอกสารอ้างอิง

ชาลิสสา มากแผ่นทอง.(2559).การวิจัยการสื่อสาร.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ประพจน์ ณ บางช้าง.(2559).ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมกับบุคลิกภาพทางประชากรศาสตร์

ของชาวกรุงเทพมหานครที่มีต่อการเปิดรับชมโทรทัศน์ระบบดิจิทัล.งานวิจัย ทุน

สนับสนุนจากสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์.(2550).ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

_____.(2557).ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร.พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรทิพย์ พิมลสินธุ์. 2551).การวิจัยเพื่อการประชาสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 6.กรุงเทพฯ : โฟร์พรีนติ้ง.

วิโรจน์ ศรีหิรัญ.(2560). คุณค่าข่าวของสื่อมวลชนไทยในยุควารสารศาสตร์ คอนเวอร์เจนซ์.

งานวิจัย ทุนสนับสนุนจากสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

_____. (2561). **พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กเชิงประชาสัมพันธ์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. งานวิจัย ทุนสนับสนุนจากสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์..(2548). **การวิจัยนิเทศศาสตร์**. เอกสารประกอบการสอน คณะวิทยาการ
จัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

_____. (2561).**การพัฒนาการสื่อสารภาพลักษณ์และตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยวอำเภอ**
บางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม บนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมของชุมชน
อย่างยั่งยืน. งานวิจัยทุนสนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (.วช)ใน
วารสาร **นิเทศศาสตร์ปริทัศน์** .วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปีที่ 21 ฉบับที่ 2
มกราคม-มิถุนายน 2561.

Joann Keyton. (2006). **Communication Research**. 2 nd Ed. New York : McGraw-Hill.

เว็บไซต์

ณัฐรุธ แก้วสุทธา.(2556).**ปัญหาการวิจัยคือหัวใจของกระบวนการวิจัย**. วันที่สืบค้น 31

พฤษภาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/516994>

เอมอร จังศิริพรภรณ์.(2560).**การกำหนดปัญหา วัตถุประสงค์ สมมติฐานและตัวแปรในการวิจัย**. วันที่สืบค้น 29 พฤศจิกายน 2560. เข้าถึงได้จาก

<http://pioneer.netserv.chula.ac.th/~jaimorn/re4.htm>

.....

บทที่ 3

การทบทวนวรรณกรรม

การสำรวจวรรณกรรม คือการอ่านเอกสาร เก็บรวบรวมประเด็น แนวความคิด ระเบียบวิธีการวิจัยของงานวิจัยก่อนหน้า หรือข้อมูลจากสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อปัญหาการวิจัย หรือความสนใจที่จะศึกษาเป็นประเด็นปัญหาการวิจัย

วัตถุประสงค์หลักของการสำรวจวรรณกรรม คือ การตรวจสอบว่าในประเด็นหัวข้อที่ต้องการศึกษานั้น มีผู้วิจัยหรือใครได้ศึกษาไว้ก่อนบ้างอย่างไร และลักษณะระเบียบวิธีการศึกษานั้น มีการกำหนดตัวแปรใดในการศึกษา การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่ได้ ปัญหาและข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยก่อนหน้าได้ทำไว้หรือเสนอเป็นรายงานการวิจัยไว้ก่อนหน้านั้น

โดยทั่วไปการสำรวจวรรณกรรมจะทำก่อนการกำหนดปัญหาการวิจัย หรือในระหว่างแสวงหาหัวข้อปัญหาการวิจัย โดยการนำแนวคิดปัญหา ข้อเสนอแนะจากวรรณกรรมที่สำรวจมาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดปัญหาขึ้นมาใหม่ ในขณะที่เดียวกันนักวิจัยอาจทำการสำรวจวรรณกรรมเพิ่มเติมในระหว่างการดำเนินการวิจัยได้

“ประโยชน์ที่พึงได้...จากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง... คือผู้วิจัยได้พบว่าเรื่องที่จะทำการศึกษานั้นได้มีการศึกษามาแล้ว... ซึ่งจะเป็นการช่วยไม่ให้ผู้วิจัยต้องทำในเรื่องที่มีผู้ได้ทำการวิจัยมาอย่างเพียงพอแล้ว ยกเว้นแต่ว่าความรู้ในเรื่องนั้นยังไม่แน่นอน ยังเป็นที่ถกเถียงกัน หรือยังไม่สมบูรณ์ ในกรณีเช่นนี้ผู้วิจัยอาจจะทำซ้ำเพื่อยืนยัน หรือปฏิเสธข้อค้นพบที่ได้ทำมาแล้วแต่ยังไม่สมบูรณ์ก็ได้...” (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532, หน้า 38)

3.1 ความสำคัญของการสำรวจวรรณกรรม

วรรณกรรม ในความหมายของทฤษฎี คือการรวบรวมความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยมาอ้างอิง เป็นแนวคิด เป็นกรอบศึกษา เป็นคำอธิบาย และเป็นหลักฐานสำคัญในการตรวจสอบข้อค้นพบ เป็นการอธิบายปัญหาด้วยข้อค้นพบใหม่ หรือเป็นข้อค้นพบที่สนับสนุน แนวคิดเดิม

ทฤษฎีกับการวิจัยมีความสัมพันธ์ต่อกัน เพราะทฤษฎีมีบทบาทสำคัญในการอ้างอิงในงานวิจัย และงานวิจัย มีบทบาทสำคัญในการสร้างหรือพัฒนาทฤษฎี

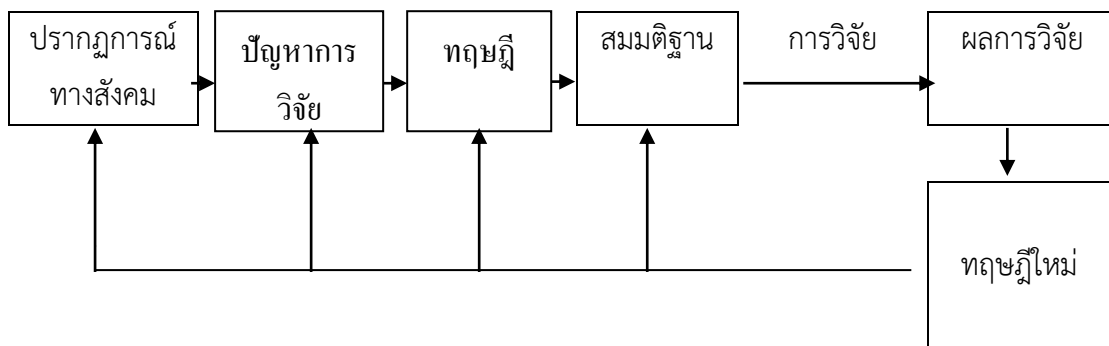
โดยทั่วไป จุดมุ่งหมายของทฤษฎี คือการสรุปความรู้ที่มีอยู่ ให้คำอธิบายเหตุการณ์และความสัมพันธ์ที่สังเกต และพยากรณ์เหตุการณ์และความสัมพันธ์ที่ยังไม่สังเกต โดยอาศัยรากฐานจากหลักการอธิบายในรูปของทฤษฎี (อำนาจวิทย์ ชูวงศ์ , 2525, หน้า 51)

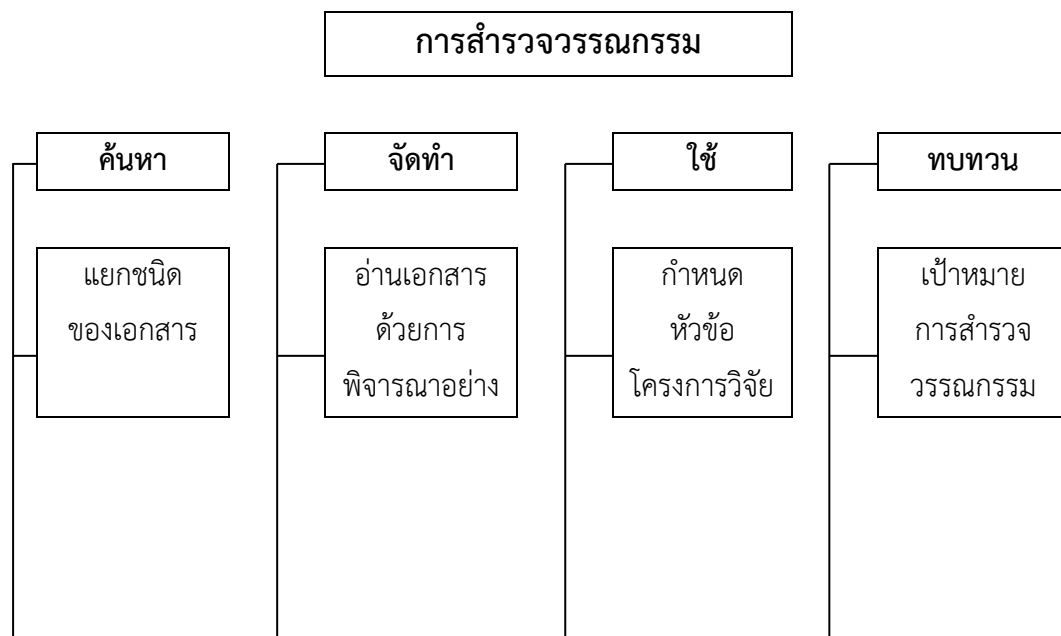
นักวิจัยอ้างอิงทฤษฎีจากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กำหนดแนวทางการศึกษา และนำผลการศึกษา หรือข้อเท็จจริงที่ค้นพบใหม่ ตรวจสอบกับทฤษฎีเดิมเพื่อ

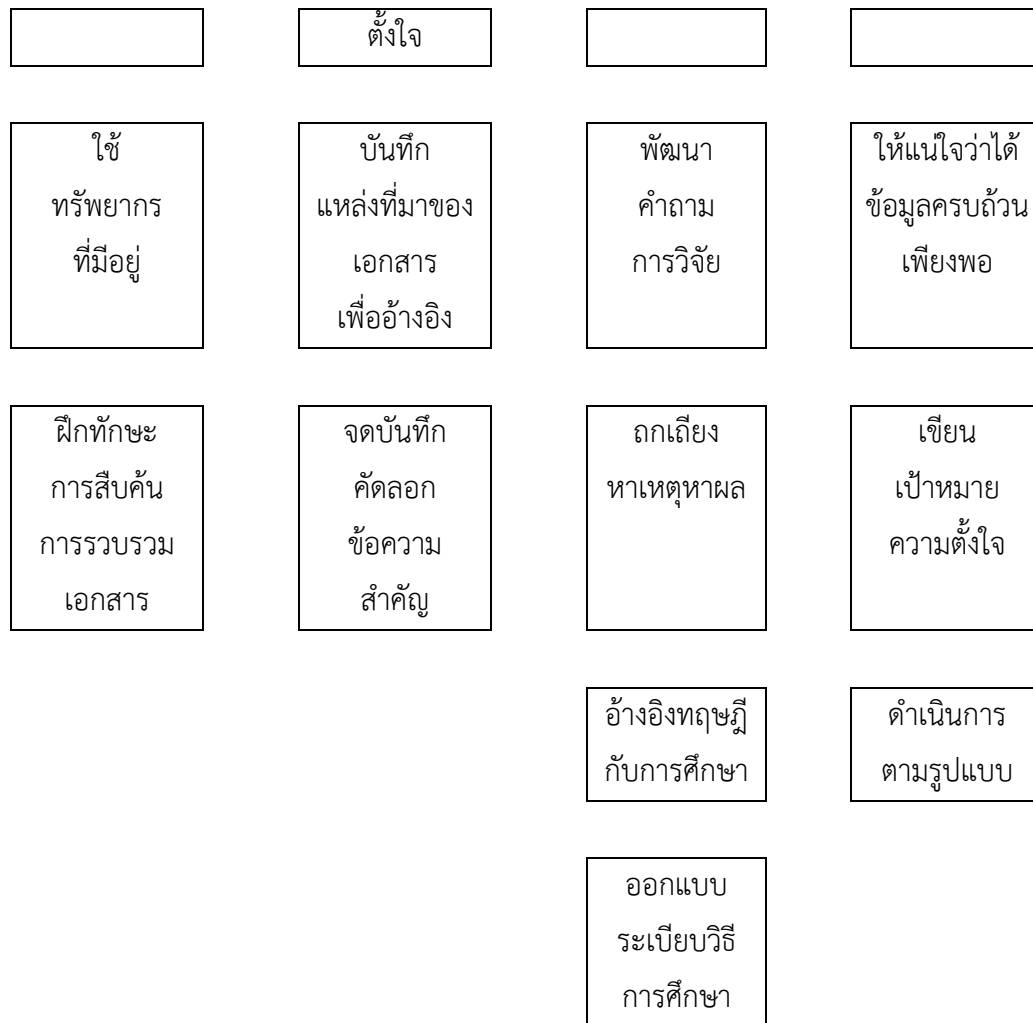
1. ใช้ข้อเท็จจริงที่ค้นพบ ริเริ่มทฤษฎีใหม่
2. ใช้ข้อเท็จจริงที่ค้นพบใหม่ ปฏิเสธทฤษฎีเดิม และสร้างทฤษฎีใหม่
3. ใช้ข้อเท็จจริงที่ค้นพบใหม่ อธิบายทฤษฎีเดิมให้ชัดเจนขึ้น

การสำรวจวรรณกรรม โดยเฉพาะการอ้างอิงทฤษฎีเดิมในงานวิจัย เป็นสิ่งสำคัญที่นักวิจัยจำเป็นต้องทำ เพื่อให้งานวิจัยมีคุณค่า และประโยชน์ในการศึกษา เพราะไม่เพียงแต่ทฤษฎีจะช่วยให้การศึกษา มีความถูกต้อง ตรงประเด็น แต่ผลการศึกษาที่ดีจะมีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้ใหม่

การสำรวจวรรณกรรม กับ กระบวนการวิจัย

ที่มา : (Leary, 2004, p. 67)

ดร.มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์ (2542) อธิบายถึงประโยชน์ของการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ว่า

1. ช่วยให้ผู้วิจัย ทราบว่ามีงานวิจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย ซึ่งมีผู้ทำวิจัยไปแล้วจะช่วยให้ไม่ทำวิจัยซ้ำซ้อนและทราบ่างงานวิจัยอะไรที่ควรทำต่อไป
2. จะช่วยให้ทราบวิธีการวิจัย เช่น เป็นวิจัยแบบใด สุ่มตัวอย่างแบบใด มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยอะไรบ้างที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัย
3. ทำให้ทราบแหล่งข้อมูลที่ไม่เคยทราบมาก่อน และนำมาใช้ในการวิจัยได้
4. ทำให้เกิดความคิด / วิธีการใหม่ ๆ ในการวิจัย
5. เป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานการวิจัย

6. ทราบถึงบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญการวิจัยในสาขานั้น ๆ ทำให้สามารถสืบค้นผลงานวิจัยหรือสอบถาม สัมภาษณ์ และขอความช่วยเหลือจากท่านเหล่านั้นได้

7. ช่วยในการอภิปรายผลการวิจัย ว่าสอดคล้องสนับสนุนผลงานวิจัยก่อน ๆ หรือไม่ หากผลการค้นพบไม่ตรงกันก็จะอธิบายได้ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น หรือเสนอแนะว่าควรศึกษาต่ออย่างไร เพื่อแก้ไขข้อค้นพบที่ไม่ตรงกันนี้

8. ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับขอบเขตของสิ่งที่ศึกษา ทำให้มองปัญหาการวิจัยกระจ่างชัดเจน ทำให้ปัญหาการวิจัยรัดกุม เพราะมีงานวิจัยหลายเรื่องที่ล้มเหลวเพราะปัญหาการวิจัยไม่ชัดเจน

จุดประสงค์ของการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เพื่อให้ผู้วิจัยมีความรู้ ความเข้าใจแนวคิดหลักการทฤษฎีตลอดจนตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำวิจัย
2. เพื่อให้ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้
3. เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดสมมติฐานการวิจัยที่มีสมมติฐานมาจากทฤษฎีได้ ทำให้การทดสอบสมมติฐานได้ง่ายขึ้น
4. เพื่อให้ผู้วิจัยเชื่อมโยงงานวิจัยของตนเองกับงานวิจัยของผู้อื่นได้ การศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากที่ผู้วิจัยต้องทำ

3.2 ขั้นตอนและวิธีการสำรวจวรรณกรรม

การสำรวจวรรณกรรม หรือการทบทวนเอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดแผนค้นคว้า อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การค้นคว้าข้อมูลครบถ้วนตามขอบเขตของการศึกษา

ขั้นตอนการสำรวจวรรณกรรม

1. กำหนดหัวข้อเรื่องให้มีความชัดเจน
2. กำหนดขอบเขตและประเภทของข้อมูลที่ต้องการ
3. กำหนดประเภทของเอกสาร
4. พิจารณาแหล่งค้นคว้า
5. พิจารณาประเภทของเอกสารและข้อมูลที่ศึกษา
6. อ่านและบันทึกข้อมูล
7. เรียบเรียง ข้อมูล

คำแนะนำในการค้นคว้าเอกสาร

1. เอกสารที่เป็นหนังสือ ควรบันทึก เลขเรียงหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ ครั้งที่พิมพ์ หน้า
ที่ / เดือนที่พิมพ์ โรงพิมพ์ / สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ และแหล่งที่พบหนังสือ
2. วารสาร ให้บันทึก ชื่อผู้แต่ง ชื่อบทความ ชื่อวารสาร บทความเริ่มจากหน้าใดถึงหน้าใด,
ปีที่, ฉบับที่, เดือน, ปีที่ออกวารสาร
3. เทคนิคในการอ่านเอกสาร ถ้าเป็นหนังสือ อ่านสารบัญ หาหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง
ที่ต้องการ ถ้าหนังสือนั้นมีดัชนี (Index) ท้ายเล่ม ซึ่งจะบอกหัวเรื่องและหน้า การค้นจากดัชนีจะทำให้
เข้าถึงข้อมูลในตัวเล่มอย่างรวดเร็ว ถ้าเป็นบทความ ควรดูข้อความตอนนำ และบทสรุปของเรื่อง
สำหรับงานวิจัย อ่านบทคัดย่อ

การสืบค้นในระบบอินเทอร์เน็ต

การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต ให้ใช้คำหลัก (Keyword) ที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่อง ประเด็นที่กำลัง
ศึกษา สืบค้นในเครื่องมือสืบค้น (search engine) เช่น <http://www.google.com> หรือ
<http://www.yahoo.com> เลือกเข้าไปอ่านรายละเอียดตามรายการผลสืบค้น อ่านข้อมูลภายใน
web อย่างคร่าวๆ ดูเนื้อหาตรงกับที่ต้องการหรือไม่ บันทึกข้อมูลไว้ และจดแหล่งที่อยู่หน้าเอกสาร
นั้นๆ ไว้กลับไปอ่าน หรืออ้างอิงภายหลัง

การพัฒนาทักษะการสืบค้น เริ่มจากการพัฒนาการอ่านง่ายๆ ดังนี้

1. ตั้งสมาธิในการอ่าน
2. ฝึกการอ่านแบบวิพากษ์
3. รู้จักเลือกเอกสาร / เรื่องที่จะอ่าน
4. รู้จักวิธีอ่านแบบสำรวจ ด้วยการกวาดสายตาค้นหาข้อมูลที่ต้องการ และการอ่านแบบ
ลุ่ม

อ่านข้อมูลเป็นหย่อมๆ อ่านข้อความ เป็นที่ๆ ข้อความ หรือเนื้อหาใด ไม่ตรง เปิดหน้าผ่านไป พบ
ข้อความเนื้อหา เรื่องใดตรงจุด อ่านเอาความ และทำบันทึกไว้อ่านอย่างละเอียดภายหลัง

วิธีการเขียนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเขียนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอข้อมูลความรู้ที่ค้นคว้ารวบรวมมาเขียนนั้น
ไม่มีกฎตายตัวว่าต้องเขียนยาวเท่าไร ผู้วิจัยใหม่ ๆ มักจะเอาข้อมูลที่สืบค้นทั้งหมดมาเขียน เพราะคิด
ว่าจะทำให้งานวิจัยมีคุณภาพ ซึ่งไม่ได้เป็นเช่นนั้น การนำเสนอแต่เพียงสั้น ๆ โดยแต่ละเรื่องมีความ
เกี่ยวข้องจริง ๆ กับปัญหาของการวิจัย จะทำให้งานวิจัยมีคุณภาพมากกว่า เพราะคุณค่าของข้อมูลที่
นำเสนอขึ้นอยู่กับวิธีการวิเคราะห์ สรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องโยงต่อปัญหาและข้อสมมติฐานการวิจัยของ

ผู้วิจัยเป็นสำคัญ รวมถึงการนำเสนอข้อมูลที่ค้นคว้ามาได้อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยควรหลีกเลี่ยงการนำเสนอทุกอย่างที่พบโดยไม่คำนึงถึงความเกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย

วิธีการนำเสนอข้อมูลจากการสำรวจวรรณกรรม

1. การคัดลอกถ้อยคำ (quote) เป็นการคัดลอกข้อความชนิดคำต่อคำ ตามต้นฉบับเดิมทุกประการ และให้เครื่องหมายอัญประกาศคร่อมข้อความที่คัดลอกนั้น
2. การถอดความหรือการเรียบเรียง (Paraphrase) และการเขียนข้อความเดิมใหม่โดยใช้คำพูดผู้วิจัยเอง
3. การสรุปความ (Summary) เป็นการกล่าว / อธิบาย ถึงข้อความเดิมอย่างย่อ ๆ โดยเขียนเป็นคำพูดผู้วิจัย
4. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการวิเคราะห์ตัดสินคุณค่าข้อความที่สืบค้นได้ว่าเกี่ยวข้องกับสอดคล้องสนับสนุนงานวิจัยอย่างไร

การประเมินเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินงานวิจัยจะช่วยให้เข้าใจ และมองเห็นแนวทางการดำเนินการวิจัยได้กว้างขวางขึ้น ผู้วิจัยจะศึกษาแนวคิด วิธีการ ข้อสรุป และข้อเสนอแนะ จากงานวิจัยก่อนหน้า เพื่อมาประยุกต์ใช้กับการทำวิจัยที่กำลังดำเนินการ

ภิรมย์ กมลรัตนกุล และคณะ (2542, หน้า 40 -44) ได้สรุปขั้นตอนการประเมินเอกสารการวิจัยไว้ได้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระบุจุดประสงค์ในการอ่านและประเมินเอกสารนั้นให้กระจ่างชัดเจน โดยการระบุให้เฉพาะเจาะจงและแคบ เน้นเฉพาะกรณีให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ขั้นที่ 2 อ่านบทความผ่าน ๆ อ่านหัวเรื่อง บทคัดย่อ ความย่อ ข้อสรุป เพื่อกำหนดให้ชัดเจนว่าหัวข้อวิจัยทำเรื่องอะไร สิ่งค้นพบ และข้อสรุปที่สำคัญ วิธีการที่ผู้ประพันธ์นำเสนอและสิ่งค้นพบที่น่าสนใจสำหรับเราอย่างไร การอ่านผ่าน ๆ จะทำให้ทราบเค้าโครงเรื่อง สรุวจุดเด่น - ข้อด้อย และ ทบทวนได้ว่างานดังกล่าวเกี่ยวข้องกับเรื่องของเราอย่างไร

ขั้นที่ 3 ทบทวนจุดยืนของผู้ประเมินเอง ทบทวนจุดประสงค์ในการประเมินให้ชัดเจนว่าเราคิดเห็นอย่างไร เพราะถ้าเรามีจุดประสงค์การอ่านเพื่อสนับสนุนความเชื่อเดิมหรือเพื่อหาข้อหักล้าง ความเห็นที่ต่างไปจากของตนเอง อาจทำให้เกิดความลำเอียงไม่ซื่อสัตย์ตรงไปตรงมาได้

ขั้นที่ 4 รวบรวมความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่ที่เกี่ยวข้องกับเอกสาร ความรู้ความเข้าใจของผู้ประเมินช่วยให้เราสามารถพิจารณาเปรียบเทียบเอกสารที่ประเมินกับสิ่งที่ดำเนินการมานั้นได้ดียิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจความเป็นไป ได้ในการนำมาใช้อย่างไม่ลำเอียง

ขั้นที่ 5 ประเมินเอกสาร ขั้นนี้ต้องอ่านให้ละเอียด พิจารณาอย่างมีเกณฑ์ และแยกองค์ประกอบในการประเมิน เช่น

(1) เค้าโครง / คำถามการวิจัย ประเมินว่าคำถามการวิจัยง่ายแก่ความเข้าใจ หากตอบได้ไม่สับสน ค้นพบปราศจากความลำเอียงใช้คำต่าง ๆ เป็นกลาง

(2) การทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พิจารณาความครอบคลุมความทันสมัย มีทั้งแง่สนับสนุนและขัดแย้ง

(3) ศึกษาค่านิยมในงานวิจัยที่ค้นคว้ามาได้ ประเมินค่านิยมดังกล่าวว่าผู้วิจัยหมายถึงอะไร มีความหมายเฉพาะเจาะจง เพียงพอ และสอดคล้องกับธรรมเนียมปฏิบัติ และเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยที่เราจะศึกษาต่อหรือไม่

(4) กระบวนการวิจัย เป็นส่วนบรรยายการได้มาซึ่งข้อมูล ส่วนมากจะพบ ในส่วน material และ methods บรรยายเทคนิคการรวบรวมข้อมูล ผู้ร่วมศึกษา วัตถุประสงค์ที่ศึกษา การออกแบบการวิจัย การทบทวนเลือกตัวอย่าง การจัดหาเครื่องมือและใช้เครื่องมือ

(5) ผลการศึกษาและข้อสรุปเป็นวันที่ เราจะพบว่าผลการศึกษาเกี่ยวข้องกับสนับสนุน ขัดแย้ง กับตัวแปรที่เรากำลังศึกษาอย่างไร ถูกต้องตามหลักวิชาหรือไม่ การวิเคราะห์ทางสถิติเหมาะสม มีความน่าเชื่อถืออย่างไร และมีความหมายต่อการนำไปประยุกต์ใช้หรือไม่เพียงไร

3.3 ทฤษฎีนิเทศศาสตร์

วันดี เลิศสุนทรกิจ (2547) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ลักษณะงานวิจัยด้านการสื่อสารของไทย จากวิทยานิพนธ์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และงานวิจัยของสหรัฐอเมริกา จากบทคัดย่อในงานวิจัยที่ตีพิมพ์ลงในวารสารทางวิชาการ ชื่อ Journalism & Mass Communication Quarterly ในระหว่างปี พ.ศ. 2543 – 2544 พบว่า

งานวิจัยด้านนิเทศศาสตร์ของนักวิชาการไทย มากกว่ากึ่งหนึ่งเป็นการศึกษาด้านการสื่อสาร พัฒนาการ โดยมีประเด็นการศึกษาตรงกับสาขาวิชาเพียงหนึ่งในสี่ของงานวิจัย ส่วนที่เหลือ ทั้งหมดเกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านสังคม โดยเฉพาะงานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์มากที่สุด วัตถุประสงค์ของการศึกษาส่วนใหญ่ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในเชิงประยุกต์ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหรือปรับปรุงระบบงานของหน่วยงานต่างๆ

การวิจัยนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยนิยมศึกษาองค์ประกอบในกระบวนการสื่อสาร โดย

เฉพาะศึกษาคณะที่ประกอบด้วยผู้รับสารมากที่สุด รองลงมาคือองค์ประกอบของผู้ส่งสาร แหล่งสาร และสารตามลำดับ ส่วนช่องทางการสื่อสาร หรือสื่อ นักวิชาการไทยสนใจศึกษาสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด รองลงมาคือสื่อสิ่งพิมพ์

ระเบียบวิธีการวิจัย ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey analysis) มากกว่าการสำรวจเอกสาร (documentary analysis)

การสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ขนาดกลุ่มตัวอย่างมีตั้งแต่ 400 ตัวอย่างขึ้นไป และใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (depth interview) จากกลุ่มตัวอย่างไม่เกิน 10 ตัวอย่าง ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ

พื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ อยู่ในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล และข้อมูลที่เก็บได้เป็นข้อมูลปฐมภูมิที่รวบรวมด้วยตัวเอง (primary data) มากกว่าการใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่มีการบันทึกไว้แล้ว (secondary data) การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) มากที่สุด

ในขณะที่งานวิจัยในสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 45 เป็นการศึกษาเฉพาะในสาขาสื่อสารมวลชน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านอื่นจะเป็นด้านสังคมศาสตร์ เน้นศึกษาสาขารัฐศาสตร์มากที่สุด ข้อสรุปการศึกษาใช้ประยุกต์ เป็นข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานเช่นกันกับการวิจัยในประเทศไทย

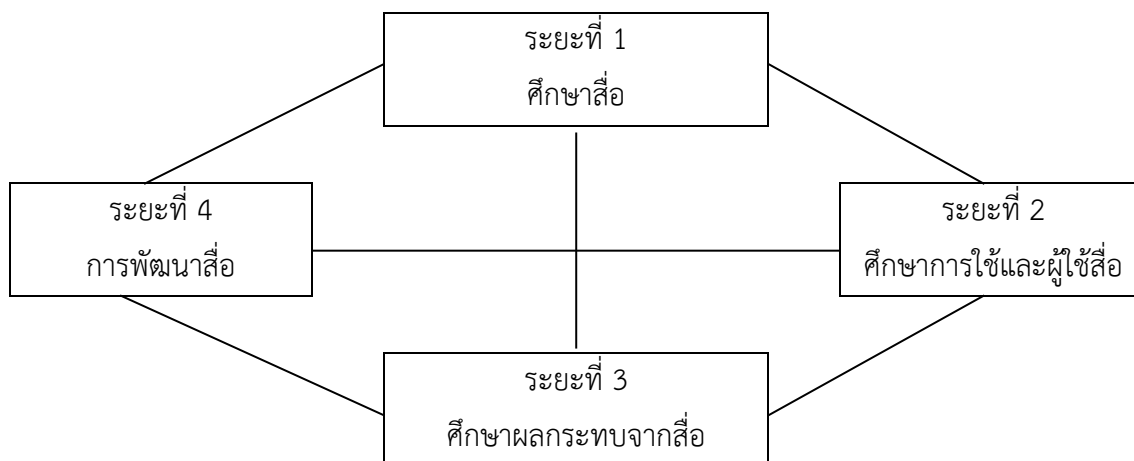
ระเบียบวิธีการวิจัย ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพในสัดส่วนเท่าๆ กัน เก็บข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ถ้าเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจะเก็บตัวอย่างตั้งแต่ 400 ตัวอย่างขึ้นไป และถ้าเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้ตัวอย่างโดยเฉลี่ยประมาณ 100 ตัวอย่างขึ้นไป

การสุ่มตัวอย่างใช้นิยมใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) และใช้การรวบรวมข้อมูลด้วยการสำรวจ (survey analysis) มากกว่าวิธีอื่นๆ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่ข้อมูลก็ไม่แตกต่างจากประเทศไทย คือ นิยมใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics)

ทฤษฎีนิเทศศาสตร์ที่เกิดจากการวิจัย

ในยุคแรก นักวิจัยสาขาวิชานิเทศศาสตร์สนใจในอิทธิพลและบทบาทของสื่อในการจูงใจผู้รับสารให้คล้อยตาม ต่อมาจึงขยายความสนใจในการวัดประชามติ เพราะช่วงแรกนักวิชาการเชื่อในทฤษฎีอิทธิพลของสื่อ แต่ต่อมานักวิจัยได้ค้นพบว่าทฤษฎีด้านอิทธิพลของสื่อมีข้อจำกัด เพราะมีตัวแปรอื่นที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อผู้รับสารมากกว่าสื่อ จึงเกิดแนวความคิดในการสร้างทฤษฎีด้านนิเทศศาสตร์ออกมามากมาย

โรเจอร์ ดี วิมเมอร์ และโจเซฟ อาร์ โดมินิค (Wimmer, & Dominick, 2003) สรุปการวิจัยสื่อสารไว้ 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาที่ตัวสื่อ ให้การนิยามความหมาย การทำงาน เทคโนโลยี เหมือนหรือแตกต่างจากที่ใช้อยู่ หน้าที่และการใช้งานของสื่อ ใครสามารถเข้าถึงสื่อได้ และมีราคาถูกหรือแพง

ระยะที่ 2 เมื่อได้ใช้สื่อไประยะหนึ่ง นักวิจัยนิเทศศาสตร์ให้ความสนใจกับข้อมูลเกี่ยวกับการใช้และผู้ใช้สื่อ การใช้สื่อในสภาพที่เป็นจริง ประโยชน์และความพึงพอใจจากการใช้สื่อ อาทิใช้สื่อเพื่อแสวงหาข้อมูล ใช้สื่อเพื่อฆ่าเวลา เพื่อความบันเทิง เพื่อหลีกเลี่ยงจากความเป็นจริง เพื่อบำบัดทางจิต (psycho therapy) หรือเพื่อเหตุผลอื่นๆ และการใช้สื่อให้ความพึงพอใจแก่ผู้ใช้อย่างไร

ระยะที่ 3 ศึกษาผลกระทบของสื่อที่เกี่ยวข้องกับสังคม จิตวิทยา กายภาพ ระยะเวลาที่ใช้สื่อ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมุมมองทัศนคติต่อสิ่งต่างๆของผู้รับสารและสังคมอย่างไร ความต้องการที่จะได้ฟังได้เห็นจากสื่อ ผลเสียหายที่สื่อก่อ การพึ่งพาสื่อในชีวิตประจำวัน และการนำเทคโนโลยีและสื่ออื่นมาใช้ร่วมกัน

ระยะที่ 4 ศึกษาเพื่อการพัฒนาตัวสื่อ ทั้งด้านเทคโนโลยีและการใช้งาน ให้สื่อสามารถเข้าถึงผู้รับได้หลายหลายขึ้น ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบและคุณภาพเนื้อหาสื่อ (media studies)

นักวิชาการศึกษาสื่อและกระบวนการสื่อสาร ด้วยทฤษฎีต่างๆ ที่มีพัฒนาเรื่อยมา ตั้งแต่การมองสื่อมีอิทธิพลต่อผู้รับ จนความเชื่อดังกล่าวเริ่มเปลี่ยนไป ไม่เชื่อว่าสื่อจะมีอิทธิพล และย้อนกลับไปผสมแนวคิดทั้งสองเข้าด้วยกัน เพื่อใช้อธิบายความซับซ้อนของปรากฏการณ์ทางสังคม ที่สื่อและกระบวนการสื่อสารเข้าไปเป็นองค์ประกอบของปรากฏการณ์

ทฤษฎีการสื่อสารทางด้านนิเทศศาสตร์ที่ได้มีการวิจัยแล้ว และได้รับการยอมรับ ได้แก่

ทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Needle Theory or Silver Bullet or S – R model)

เป็นทฤษฎีที่อธิบายว่า ผลจากการสื่อสารสามารถโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารกระทำการใดๆตามที่สื่อสารมวลชนกำหนดได้

ทฤษฎีผลกระทบที่จำกัด (Limited Effect)

อธิบายว่า ผลกระทบของสื่อไม่ได้อยู่ที่ตัวแปรของการสื่อสารเพียงด้านเดียว แต่อยู่ที่ตัวผู้รับสารและผู้มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้รับสาร (opinion leader) เช่น พ่อแม่ พระ ครูอาจารย์ เพื่อน แฟน หรือดารา เป็นต้น

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจต่อการใช้อี อ (Uses and Gratifications)

เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วย ผู้รับสาร แสวงหาข่าวสาร ด้วยความประสงค์ที่จะใช้สื่อเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตัวเอง โดยอธิบายถึงธรรมชาติของมนุษย์ ที่จะมีเป้าหมายทุกครั้งที่ในการทำ การสื่อสาร เพื่อนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ให้ชีวิตดีขึ้น เช่น ใช้ในการตัดสินใจ การคาดคะเนถึง อุปสรรค (threat) และโอกาส (opportunities) ในระบบการรับรู้ของตนเอง (cognition) ในการทำความเข้าใจ คาดคะเน และสั่งสมเป็นระบบความเชื่อของบุคคล

ทฤษฎีการจัดลำดับความสัมพันธ์ (Agenda Setting)

เป็นทฤษฎี ที่ว่าด้วยการสื่อสาร สร้างภาพแวดล้อมเทียม (pseudo – environment) ให้กับคนในสังคม โดยการ คัดเลือกประเด็นข่าว เนื้อหา จากผู้ทำหน้าที่เฝ้าประตูข่าวสาร (gate - keeper) เช่นบรรณาธิการ ซึ่งทำให้เกิดการควบคุมประเด็นความสนใจ และการถกเถียงในทางสังคมให้อยู่ในกรอบ หรือความต้องการของผู้มีอำนาจ หรือผู้ที่ต้องการมีอิทธิพลต่อแนวทางการคิดของประชาชนในสังคม

เรื่องหรือประเด็นใดถูกเสนอซ้ำๆ หรือประเด็นที่ไม่สำคัญอย่างแท้จริง แต่กลับถูกนำเสนอให้ดูเป็นเรื่องสำคัญ เหล่านี้อาจไม่มีผลเชิงพฤติกรรมต่อผู้รับสาร แต่จะมีผลเชิงการรับรู้ และการจดจำ การให้ความสำคัญความเอาใจใส่ และในที่สุดมีผลต่อการมีส่วนร่วมในความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ควรจะเป็น

ทฤษฎีการบ่มเพาะ (Cultivation Theory)

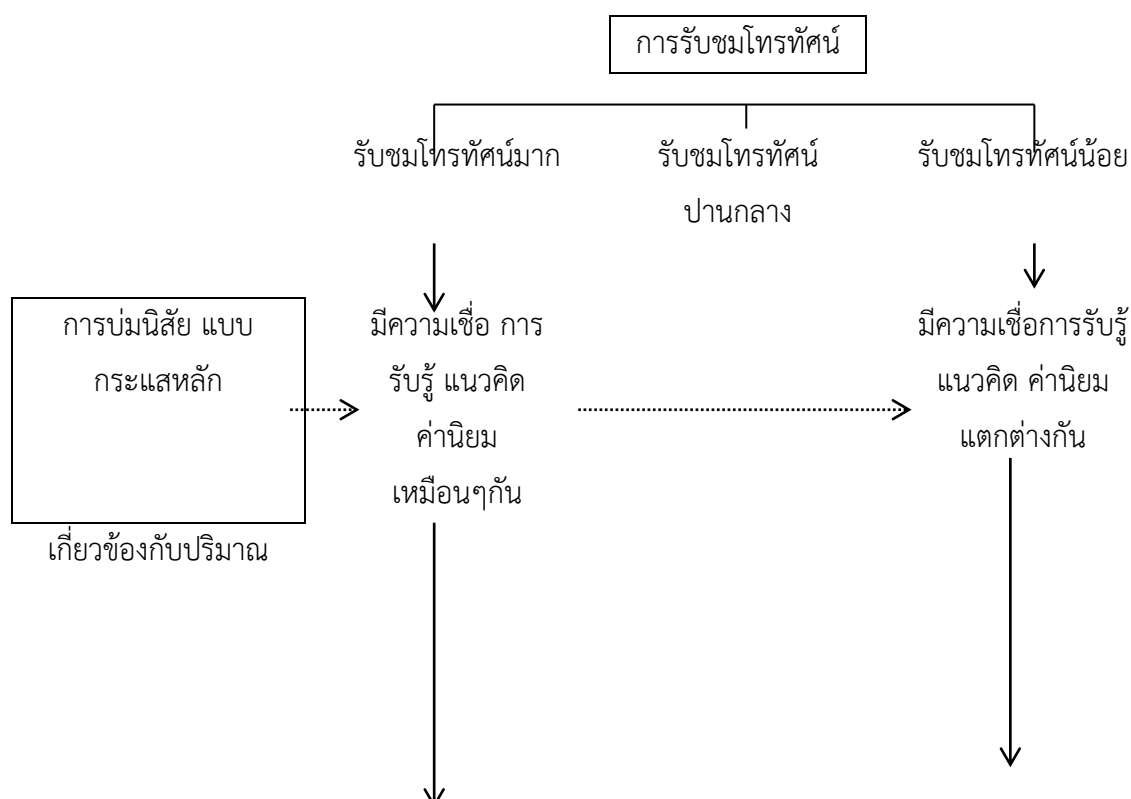
การวิจัยในแนวทางทฤษฎีการบ่มเพาะ เริ่มศึกษาที่สหรัฐในปลายทศวรรษ1960 ด้วยกระแสความวิตกกังวลเกี่ยวกับสงครามเวียดนาม รัฐบาลในขณะนั้น จึงตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยสาเหตุและการป้องกันการความรุนแรง (The National Commission on the Cause and Prevention of Violence) เพื่อตรวจสอบความรุนแรงในสังคม รวมทั้งความรุนแรงจากโทรทัศน์ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสังคม ได้มีการศึกษาโดยการ วิเคราะห์เนื้อหาความรุนแรงในรายการโทรทัศน์

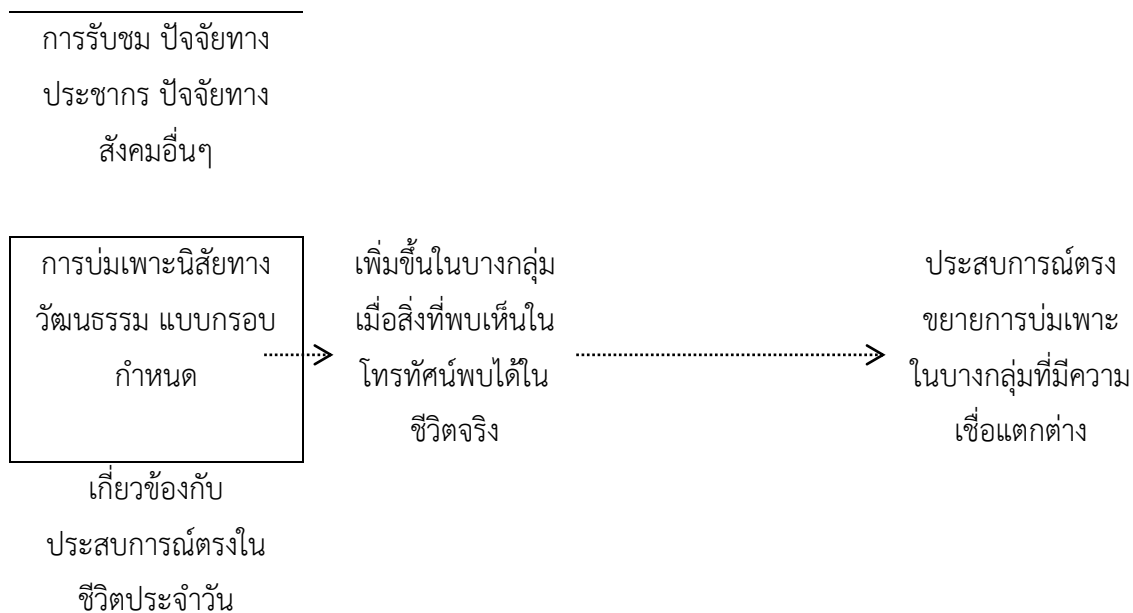
ช่วงเวลาที่มีคนดูมาก ศึกษาความรุนแรงในรายการละคร เรียกว่าโครงการผู้ชี้นำวัฒนธรรม (The Culture Indicators Project)

การศึกษาวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า

1. โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีความสำคัญ มีเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างจากสื่ออื่นๆ
2. โทรทัศน์ เป็นสื่อที่ทำหน้าที่เป็นมือเป็นเท้า และเป็นศูนย์กลางในการสร้างวัฒนธรรม กระแสหลักของสังคม
3. ผลจากการบ่มเพาะมีลักษณะเป็นภาพรวม ทศนคติเป็นจิตสำนึกร่วมของคนที่ได้รับผลจากโทรทัศน์ ไม่ใช่ความคิดเฉพาะบุคคล (conception of shared reality)
4. หน้าที่หลักทางวัฒนธรรมของโทรทัศน์ คือการรักษาแบบแผนทางสังคม ให้มีเสถียรภาพ และต้านทานต่อความเปลี่ยนแปลง ในฐานะที่โทรทัศน์เป็นสื่อสร้างสังคมกรรม และการบ่งเพาะทางวัฒนธรรม
5. แม้จะวัดผลจากโทรทัศน์ได้ไม่มาก แต่ผลเพียงเล็กน้อยนั้น จะสะสมระยะยาว และมีความหมายในเวลาต่อมา

แบบจำลองทฤษฎีการสื่อสารแบบบ่มเพาะ

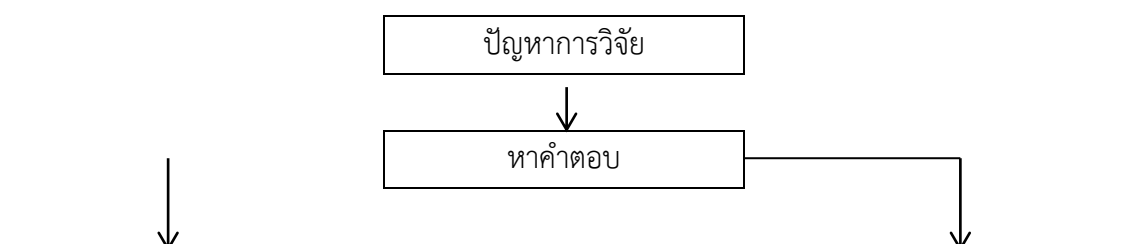

ที่มา : นภวรรณ ตันติเวชกุล (2542)

3.4 ข้อมูลและการรวบรวมข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยดำเนินการมาถึงขั้นตอนการสำรวจวรรณกรรม หรือการสำรวจเอกสาร ย่อมแสดงว่าผู้วิจัยมีความตั้งใจที่จะศึกษาปัญหาใดปัญหาหนึ่ง และต้องการหาคำตอบอย่างจริงจังแล้ว แต่ด้วยข้อจำกัดในด้านข้อมูลยังไม่เพียงพอที่จะสรุป หรือมองเห็นภาพรวมของประเด็นปัญหาได้ชัดเจน จึงต้องค้นหาข้อมูลในแหล่งความรู้ต่างๆ ที่คาดว่าจะช่วยเพิ่มความรู้อีกในส่วนที่ยังไม่ชัดเจน หรือขาดหายไปมาเติมให้ครบ เพื่อจะได้เริ่มต้นเขียนเค้าโครงการวิจัย

ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์ ที่ได้จากการสำรวจวรรณกรรมนี้ ยังเป็นส่วนสำคัญที่จะนำมาใช้ประกอบแนวคิด ในการวิเคราะห์ปัญหา นิยามปัญหา และตั้งสมมติฐานด้วย

นอกจากข้อมูลที่ได้มาจากการสำรวจวรรณกรรมแล้ว ข้อมูลในการวิจัย ยังหมายถึงข้อมูลหลักฐานที่เก็บได้จากการใช้เครื่องมือวิจัยในการเก็บรวบรวม เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสังเกต การบันทึก ฯลฯ จากผู้ให้ข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง และจากหลักฐานเอกสารต่างๆ ที่อยู่ในขอบเขตการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่เก็บมาได้ไปวิเคราะห์ สรุปตรวจสอบเพื่อพิสูจน์ยืนยันหรือปฏิเสธสมมติฐานที่เราตั้งไว้ล่วงหน้าเพื่อตอบปัญหาการวิจัยของเรา ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดในบทถัดไป

การได้มาของข้อมูล จึงเป็นสิ่งสำคัญในการวิจัยที่ผู้วิจัยจะต้องตระหนักและใช้ความรอบคอบในการดำเนินการกับข้อมูล ไม่ว่าจะเป็ข้อมูลที่ได้มาในขั้นตอนใด ผู้วิจัยควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูล และกรรมวิธีรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น

แหล่งที่มาขอข้อมูล

นักวิจัยอาจได้ข้อมูลมาจากแหล่งต่างๆ

1. ข้อมูลขั้นแรก หรือข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) คือข้อเท็จจริงที่รวบรวมจากแหล่งข้อมูลกำเนิดโดยตรง จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การทดลอง การสำรวจ และบันทึกโดยนักวิจัยเอง
2. ข้อมูลขั้นที่สอง หรือข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) คือข้อเท็จจริงที่ได้ถูกบันทึกไว้แล้ว ผู้วิจัย ไปรวบรวม อ้างอิงเอามาใช้สำหรับการศึกษาในงานวิจัยของตน

ลักษณะของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ลักษณะ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) เป็นข้อมูลที่ให้รายละเอียด เป็นจำนวน ปริมาณที่วัดเป็นตัวเลขได้
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) ให้รายละเอียด ในลักษณะคุณค่า คุณลักษณะของสิ่งที่รวบรวมได้ ไม่เหมาะที่จะประเมินค่าเป็นตัวเลข เพื่ออธิบายความหมายของข้อมูล เช่น ความรู้สึก พฤติกรรม ฯลฯ ตัวอย่างเช่น ความนิยมในตราयीห่อสินค้าชนิดหนึ่งๆ มีค่าเป็น 10 ก็ไม่ได้หมายความว่าหากนิยมอีกสินค้าอีกยี่ห้อหนึ่งแค่ 3 แล้วจะมีความหมายว่า ความนิยมในสินค้ายี่ห้อแรกมากกว่าสินค้ายี่ห้อที่สอง $10 - 3 = 7$ เพราะ ไม่สามารถอธิบายว่า 7 แทนความนิยมได้

ค่าการวัด

1. การวัดข้อมูลแบบต่อเนื่อง (continuous data) วัดเป็นตัวเลขเรียงต่อกันเป็นชุด
2. การวัดข้อมูลแบบไม่ต่อเนื่อง (discrete data) วัดเป็นตัวเลขจำนวนเต็มเป็นชุดๆ

การรวบรวมข้อมูล

ถ้าเป็นข้อมูลที่มีอยู่แล้ว เช่น เอกสาร หรือสิ่งของโบราณ ที่นักวิจัยสืบค้น สังเกต ได้จากแหล่งสะสมรวบรวม เช่น หอจดหมายเหตุ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น หลักฐานเหล่านี้ ได้แก่ บันทึกราชการ ข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์เก่า จดหมาย บันทึก เอกสารจากปากคำประจักษ์พยาน สิ่งของโบราณ ภาพถ่าย วัตถุ เครื่องใช้ อาคาร สิ่งก่อสร้าง ฯลฯ

กรรมวิธีการคัดเลือก สืบค้น และรวบรวม นั้น ผู้วิจัย ต้องพิจารณาในคุณค่า ของความน่าเชื่อถือ ความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยอย่างไร ควรใช้หลักฐานจากข้อมูลแบบใด แบบปฐมภูมิ หรือแบบทุติยภูมิ เช่น ต้องการศึกษานักขุดโบราณ นักวิจัยจำเป็นต้องอ่านบันทึกนั้นๆ หรือไปอ่านจากที่มีผู้คัดลอกไว้แล้ว

ตรวจสอบความถูกต้อง โดยพิจารณาข้อมูลจากภายนอก (external criticism) เช่น ถ้าเป็นเอกสารให้ดูที่ผู้แต่ง ปีที่แต่ง ผู้แต่งมีความน่าเชื่อถือเพียงใด เขียนขึ้นจากความจำของผู้เขียน หรือจากการบอกเล่า หรือผู้เขียนอยู่ร่วมสมัยกับเหตุการณ์ เป็นเอกสารคัดลอกหรือฉบับจริง เป็นต้น

ตรวจสอบพิจารณาภายใน (internal criticism) ตรวจสอบข้อความ เจตนาการเขียน ความบิดเบือน ความหมายตรง หรือมีความหมายนัยยะซ่อน

ในกรณีที่เป็นข้อมูลสนาม คือ ข้อมูลที่นักวิจัยรวบรวมได้จากประชากร หรือตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่

1. ข้อมูลด้านบุคคล (personal data) ที่บ่งบอกลักษณะเฉพาะของข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูล เช่น เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Status: SES)
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (environment data) บอกสภาพกายรอบของข้อมูล ได้แก่ ถิ่นที่อยู่ ลักษณะชุมชน วัฒนธรรมประเพณี
3. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม (behavioral data) คือคุณลักษณะของการแสดงออกประจำตัวของบุคคลต่อสิ่งเร้า ทั้งทางด้านความรู้ความคิด (cognitive domain) ความจำ ความเข้าใจที่เกี่ยวกับการรับรู้ของบุคคล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงระดับความรู้และไม่รู้ต่อสิ่งต่างๆ ด้านอารมณ์ (affective domain) เกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก ความศรัทธา การยอมรับ เป็นพฤติกรรมที่บ่งบอกว่าบุคคลใดๆ รู้สึกต่อสิ่งใดๆ อย่างไร และด้านการกระทำ (psychomotor domain) ที่แสดงถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคคล

กิจกรรมท้ายบท

ให้สำรวจวรรณกรรม โดยเฉพาะงานวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต สาขา
นิเทศศาสตร์ และสื่อสารมวลชน ช่วง 5 ปี ย้อนหลัง โดยตั้งประเด็นการสืบค้น

1. หัวข้อปัญหาการวิจัย
2. ระเบียบวิธีการวิจัย
3. ทฤษฎีการสื่อสาร ที่อ้างอิง

บทที่ 5

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

อาจารย์เอกพล เขียรถาวร

บทที่ 5

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื้อหารายวิชา

1. ความหมาย ความสำคัญ และหลักการเบื้องต้น
2. การกำหนดขนาดตัวอย่าง
3. การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

พฤติกรรมที่คาดหวังของผู้เรียนหลังการเรียนการสอน

1. นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
2. นักศึกษาสามารถกำหนดขนาดตัวอย่างเพื่อการวิจัย
3. นักศึกษาสามารถเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรเพื่อการวิจัย

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ผู้สอนบรรยายในหัวข้อประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
2. ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมท้ายบท ประกอบด้วย
 - 2.1 อ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิเทศศาสตร์ ศึกษาการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรในงานวิจัยนั้นอย่างเข้าใจ ให้ศึกษาหลายๆงานวิจัย
 - 2.2 แบ่งกลุ่มหาวิธีสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาในหมู่เรียนเพื่อเก็บข้อมูลพฤติกรรม การรับชมสื่อโทรทัศน์ แล้วพิจารณาร่วมกันว่ากลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาแต่ละวิธีเป็นตัว แทนที่ดีของประชากรหรือไม่อย่างไร

สื่อการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. Power Point Presentation ประกอบการบรรยาย

การประเมินผล

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
2. การตอบคำถามท้ายบทที่ 5
3. การทำกิจกรรมท้ายบทที่ 5

บทที่ 5

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จากบทที่ผ่านมาซึ่งเราได้รู้แล้วว่าการวิจัยคืออะไรและทำอย่างไร ในของบทนี้จะเป็นการกล่าวถึงประชากรและกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นการกำหนดกรอบในการศึกษาว่าเราจะเก็บข้อมูลวิจัยจากใคร หรืออะไร จำนวนเท่าไร และจะคัดเลือกมาทำการศึกษายังไง

สมมติว่าอาจารย์มอบหมายการบ้านให้รวบรวมข้อมูลน้ำหนักของนักศึกษาทั้งหมดในห้องเรียน ก็น่าจะไม่มีปัญหาอะไรถ้าในห้องเรียนมีไม่ถึง 50 คน ไล่ถามทีละคนไม่นานก็น่าจะครบ และได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำ แต่ถ้าเปลี่ยนโจทย์ของการบ้านให้ศึกษาข้อมูลน้ำหนักของนักศึกษาทั้งหมดในมหาวิทยาลัยเรายังจะยังไล่ถามทุกคนใหม่หรือจะทำอย่างไรถึงจะได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด

ทั้งนี้ตามอุดมคติแล้วการที่จะได้ข้อมูลที่แม่นยำที่สุดเราต้องเก็บข้อมูลจากหน่วยทั้งหมดของสิ่งที่เราต้องการศึกษาซึ่งจากโจทย์ข้างต้นเราก็ต้องเก็บข้อมูลน้ำหนักของนักศึกษาทั้งหมดในมหาวิทยาลัย แต่ในชีวิตจริง เราไม่สามารถทำแบบนี้ได้ในทุกครั้งด้วยข้อจำกัดด้านแรงงาน เวลา และงบประมาณ เราจึงจำเป็นต้องมีวิธีการจัดการกับเรื่องนี้ซึ่งนั่นก็คือสิ่งที่เป็หัวใจความสำคัญของบทนี้นั่นเอง

5.1 ความหมายความสำคัญและหลักการเบื้องต้น

ในการทำวิจัยทุกครั้งไม่ว่าจะเป็นงานเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ นักวิจัยจำเป็นต้องกำหนดประชากรที่จะศึกษาเสมอ ซึ่งก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดในเรื่องของขั้นตอนและวิธีการ ในบทนี้จะเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจร่วมกันถึงความหมายของประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนความสำคัญ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ดี และคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

5.1.1 ประชากรคืออะไร

ประชากร (population) หมายถึงหน่วยทั้งหมดที่ต้องการศึกษาอาจจะเป็น คน สัตว์ สิ่งของ หรือปรากฏการณ์ ซึ่งผู้วิจัยต้องนิยามความหมายและจำกัดขอบเขตของสิ่งที่ศึกษาให้ชัดเจนว่าหมายถึงอะไรบ้าง เพื่อให้สามารถศึกษาตามที่ต้องการ ซึ่งถ้าเราเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดก็จะได้สิ่งที่เรียกว่า ค่าพารามิเตอร์ (parameter) โดยสามารถแบ่งประชากรออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ประชากรที่มีจำนวนจำกัด (finite population) หมายถึง ประชากรที่สามารถนับจำนวนได้ครบถ้วน เช่น นักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ หรือเก้าอี้ในห้องเรียนนี้ เป็นต้น

2) ประชากรที่มีจำนวนไม่จำกัด (infinite population) หมายถึง ประชากรที่ไม่สามารถนับจำนวนได้ครบถ้วน หรือนับได้ยาก เช่น เม็ดทรายในหาดบางแสน ออกซิเจนในทวีปเอเชีย หรือใบไม้ทั้งหมดในเขาใหญ่

5.1.2 กลุ่มตัวอย่างคืออะไร

กลุ่มตัวอย่าง (sample) หมายถึง หน่วยบางส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยเลือกมาเป็นตัวแทนในการศึกษา ซึ่งคำว่าตัวแทนในที่นี้หมายถึงการมีคุณลักษณะต่างๆ ใกล้เคียงกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าถ้าประชากรมีคุณลักษณะอย่างไร กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาก็ควรมีคุณลักษณะใกล้เคียงกันด้วย กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีหมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าสถิติ ที่คำนวณได้ใกล้เคียงหรือเกือบเท่ากับ ค่าพารามิเตอร์ของประชากร

5.1.3 กลุ่มตัวอย่างสำคัญอย่างไร

การวิจัยด้านสังคมศาสตร์ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายคุณลักษณะของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา บางครั้งผู้วิจัยอาจสามารถเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดได้ แต่หลายกรณีที่ประชากรมีจำนวนมากหรือไม่สามารถนับจำนวนได้ครบถ้วนจนผู้วิจัยไม่สามารถเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดได้ ดังนั้นการสุ่มตัวอย่างเพื่อหาตัวแทนบางส่วนจากประชากรทั้งหมดมาศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น

จากตอนต้นของบทนี้ที่ตั้งใจไว้ว่า ถ้าให้รวบรวมข้อมูลน้ำหนักของนักศึกษาทั้งหมดในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาจะอย่างไร สมมติคร่าวๆ ว่าทั้งมหาวิทยาลัยมีนักศึกษาจำนวน 10,000 คน จะไล่ถามทีละคนก็คงใช้เวลามากเกินไป ดังนั้นสิ่งที่เราทำได้คือการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างบางส่วนในจำนวนนี้ โดยหลักคิดพื้นฐานคือ ประชากรที่เราจะศึกษาทั้งหมดต้องมีโอกาสในการถูกเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่ากัน ซึ่งถ้าคัดเลือกอย่างสุ่มวิธีและกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนเพียงพอ กลุ่มตัวอย่างที่ก็จะมามีลักษณะใกล้เคียงกับประชากร ดังนั้นการเลือกกลุ่มตัวอย่างจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้เราได้รับข้อมูลที่แม่นยำ โดยไม่ต้องเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดนั่นเอง

5.1.4 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ดี

ดังที่กล่าวแล้วว่ากลุ่มตัวอย่างคือตัวแทนของประชากรที่เราจะศึกษา การที่เราจะอธิบายคุณลักษณะของประชากรได้ถูกต้องแค่ไหนจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของกลุ่มตัวอย่างที่เราเลือก ถ้าสงสัยว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร ให้ลองคิดว่าหากเราประสงค์จะเลือกผู้แทนไปแสดงความคิดเห็นแทนเรา เราก็คงต้องแน่ใจว่าผู้แทนของเราจะมีความคิดเห็นเหมือนกับเรา และคนที่จะมีความคิดเห็นเหมือนเราก็น่าจะเป็นคนที่มีคุณลักษณะหลายๆ อย่างเหมือนกับเรา การเลือกกลุ่มตัวอย่างก็เช่นเดียวกัน เราควรได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับประชากร

ตามอุดมคติเราอยากคาดหวังให้กลุ่มตัวอย่างที่ได้มีความเหมือนหรือมีองค์ประกอบเหมือนกับประชากรในทุกๆ ด้าน เช่น ถ้าประชากรประกอบด้วย ผู้หญิงร้อยละ 60 ผู้ชายร้อยละ 40 เราก็คงคาดหวังให้กลุ่ม ตัวอย่างมีองค์ประกอบเช่นเดียวกับประชากรอย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติการได้กลุ่มตัวอย่างที่มีองค์ประกอบเหมือนประชากรทุกด้านอาจไม่สามารถทำได้ทั้งหมดดังนั้นในขั้นต่ำเราควรพิจารณาให้กลุ่มตัวอย่างของเรามีคุณลักษณะใกล้เคียงกับประชากรในด้านที่สำคัญๆ ที่อาจส่งผลต่อตัวแปรหลักในงานวิจัย

5.1.5 คำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

ในการทำความเข้าใจกับวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรเราจำเป็นต้องเข้าใจคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

หน่วยของข้อมูล(Element)

หน่วยย่อยที่สุดที่เราจะเก็บข้อมูลในงานวิจัย โดยงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นการแสวงหาความรู้จากบุคคล กลุ่มคน จากสื่อ ในหลายครั้งหน่วยตัวอย่างของการวิจัยจึงมักเป็นบุคคลอย่างผู้รับสาร หรือในบางครั้งหน่วยตัวอย่างอาจเป็นครัวเรือนองค์กรหรือหน่วยงาน ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยนั้นๆ ว่าต้องการศึกษาหน่วยตัวอย่างในระดับใด

กรอบตัวอย่าง(Sampling frame)

รายชื่อของหน่วยที่เป็นสมาชิกในประชากรทั้งหมด ซึ่งหากเป็นการสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็นผู้วิจัยจะต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกรอบตัวอย่างนี้ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องรวบรวมรายชื่อทั้งหมดให้ได้ถูกต้องครบถ้วน เพื่อให้ทุกหน่วยในประชากรได้มีโอกาสถูกเลือกเท่ากัน

กรอบตัวอย่างนี้อาจได้มาจากทะเบียนของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น รายชื่อของนักศึกษาจากฝ่ายทะเบียน ฯลฯ การมีกรอบของการสุ่มตัวอย่างที่สมบูรณ์จะช่วยให้ผู้วิจัย สามารถตัดสินใจเลือกแบบแผนการสุ่มตัวอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยของการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sampling unit)

หน่วย หรือกลุ่มของหน่วยที่เราจะเลือกในขั้นตอนของการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยหน่วยของการเลือกกลุ่มตัวอย่างอาจมีขนาดใหญ่ไปจนถึงขนาดเล็ก เช่น ประเทศ จังหวัด อำเภอ มหาวิทยาลัย หรือหมู่บ้าน ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

5.2 กำหนดขนาดตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรจะเริ่มจากการนิยามประชากรหรือกำหนดขอบเขตของประชากรให้ชัดเจนว่าในงานวิจัยที่เราจะทำนี้ ประชากรที่จะใช้ในการศึกษาหมายถึงใครมีจำนวนเท่าไร จากนั้นจึงมาสู่ขั้นตอนการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างว่าเราจะต้องเก็บข้อมูลจากประชากรมากแค่ไหนถึงจะสามารถทำให้กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนที่ดีได้

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างนี้หลายคนเข้าใจว่ากลุ่มตัวอย่างขนาดยิ่งใหญ่ยิ่งดี แต่ในความเป็นจริงเราควรเน้นการกำหนดขนาดตัวอย่างให้มีความเหมาะสมกับจำนวนและลักษณะของประชากรเพราะในบางกรณีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มากเกินไปเป็นการเพิ่มค่าความคลาดเคลื่อน และทำให้ยากต่อการเก็บข้อมูล

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะไม่มีสูตรสำเร็จที่แน่นอน แต่มักจะใช้วิธีการเก็บข้อมูลจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว คือ เก็บข้อมูลจนกว่าจะไม่ได้ข้อมูลที่แตกต่างจากที่เคยเก็บไปแล้ว ซึ่ง

เราจะไม่มีการทราบจำนวนที่ควรจะเป็นจนกว่าจะลงมือเก็บข้อมูลจริง ขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณเราสามารถใช้อนุกรมทางคณิตศาสตร์เข้ามาช่วยในการการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรได้ และนอกจากนี้เรายังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ อย่างเวลาในการดำเนินงานวิจัย งบประมาณ และวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมด้วย

สูตรคำนวณสำหรับกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณมีหลายสูตรด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจของพวกเราที่เป็นนักศึกษานิเทศศาสตร์ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ชอบตัวเลข ในบทนี้จึงจะเน้นเฉพาะตารางสำเร็จรูปที่เป็นค่าซึ่งคำนวณไว้แล้วจากสูตรคำนวณโดยที่ไม่ต้องมาบวกคูณคูณหารเอง ดังนี้

1. ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan

ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan เป็นการเอาผลลัพธ์จากสูตรคำนวณของสถาบัน National Education Association มาใส่ไว้ในรูปแบบตาราง เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดจากการคำนวณ และง่ายต่อการนำไปใช้ โดยพิจารณาจากจำนวนประชากรเป็นตัวตั้งแล้วต่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ควรจะเป็น เช่น ประชากร 120 คน เราก็ควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 92 คน

ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970, อ้างจาก ซาลิสสา มากแผ่นทอง, 2559)

จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
10	10	100	80
15	14	110	86
20	19	120	92
25	24	130	97
30	28	140	103
35	32	150	108
40	36	160	113
45	40	170	118
50	44	180	123
55	48	190	127
60	52	200	132
65	56	210	136
70	59	220	140
75	63	230	144
80	66	240	148
85	70	250	152
90	73	260	155
95	76	270	159

จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
280	162	1500	306
290	165	1600	310
300	169	1700	313
320	175	1800	317
340	181	1900	320
360	186	2000	322
380	191	2200	327
400	196	2400	331
420	201	2600	335
440	205	2800	338
460	210	3000	341
480	214	3500	346
500	217	4000	351
550	226	4500	354
600	234	5000	357
650	242	6000	361
700	248	7000	364
750	254	8000	367
800	260	9000	368
850	265	10000	370
900	269	15000	375
950	274	20000	377
1000	278	30000	379
1100	285	40000	380
1200	291	50000	381
1300	297	75000	382
1400	302	100000	384

2. ตารางสำเร็จรูปของTaro Yamane

ตารางสำเร็จรูปนี้เป็นอีกหนึ่งตารางที่ได้รับความนิยมสำหรับการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยTaro Yamane เอาผลลัพธ์จากสูตรคำนวณของตนเองมาใส่ไว้ในรูปแบบตาราง จำแนกตามระดับความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าที่ระดับความเชื่อมั่นในการเลือกตัวอย่างร้อยละ 95.5 ซึ่งเราสามารถพิจารณาโดยเอาจำนวนประชากรเป็นตัวตั้งแล้วต่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ควรจะเป็นในระดับ

ความคลาดเคลื่อนที่กำหนด เช่น ถ้าประชากรมี 6,000 คน แล้วต้องการความคลาดเคลื่อนในระดับไม่เกินร้อยละ ± 5 เราก็ควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 375 คน

ตารางสำเร็จรูป Taro Yamane (1967, อ้างจาก ซาลิสมา มากแผ่นทอง, 2559)

จำนวน ประชากร (N)	จำนวนตัวอย่าง (n) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน (e)					
	$\pm 1\%$	$\pm 2\%$	$\pm 3\%$	$\pm 4\%$	$\pm 5\%$	$\pm 10\%$
500	*	*	*	*	222	83
1,000	*	*	*	385	286	91
1,500	*	*	638	441	316	94
2,000	*	*	714	476	333	95
2,500	*	1,250	769	500	345	96
3,000	*	1,364	811	517	353	97
3,500	*	1,458	843	530	359	97
4,000	*	1,538	870	541	364	98
4,500	*	1,607	891	549	367	98
5,000	*	1,667	909	556	370	98
6,000	*	1,765	938	566	375	98
7,000	*	1,842	959	574	378	99
8,000	*	1,905	976	580	381	99
9,000	*	1,957	989	584	383	99
10,000	5,000	2,000	1,000	588	385	99
15,000	6,000	2,143	1,034	600	390	99
20,000	6,667	2,222	1,053	606	392	100
25,000	7,143	2,273	1,064	610	394	100
50,000	8,333	2,381	1,087	617	397	100
100,000	9,091	2,439	1,099	621	398	100
α	10,000	2,500	1,111	625	400	100

* หมายถึงขนาดตัวอย่างไม่เหมาะสมที่จะคำนวณจึงไม่สามารถใช้สูตรคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้

อย่างไรก็ตาม การใช้ตารางสำเร็จรูปกำหนดขนาดตัวอย่างข้างต้นนี้ก็ยังมีข้อจำกัดในการใช้ คือ เราจำเป็นต้องทราบจำนวนที่แน่นอนของประชากรทั้งหมดด้วย ดังนั้นในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนของประชากรทั้งหมดเราอาจจำเป็นต้องใช้สูตรคำนวณอื่นๆ เช่น

$$n = z^2 PQ$$

- n หมายถึงจำนวนตัวอย่างที่ต้องการ
z หมายถึงคะแนนมาตรฐาน
p หมายถึงสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร
Q หมายถึง 1 - P
e หมายถึงค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า

5.3 การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร

การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรจะขึ้นอยู่กับประเภทและวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยถ้าเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมักมีประชากรเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงและมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่มาก เราก็ไม่จำเป็นต้องใช้การสุ่ม เพราะวัตถุประสงค์หลักไม่ได้ต้องการอ้างอิงผลไปยังประชากร ขณะการวิจัยเชิงปริมาณส่วนใหญ่มุ่งอ้างอิงผลไปยังประชากรทั้งหมดการเลือกด้วยการสุ่ม หรือใช้ความน่าจะเป็นจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญ

ถึงตรงนี้หลังจากเราทราบแล้วว่าประชากรของเราเป็นใคร และต้องเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนเท่าไร ในส่วนต่อไปนี้จะเป็นการกล่าวถึงวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยแบ่งได้ออกเป็น 2 แนวทาง คือ การเลือกด้วยการสุ่ม หรือใช้ความน่าจะเป็น กับการเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้การสุ่ม หรือไม่ใช้ความน่าจะเป็นดังนี้

5.3.1 การเลือกด้วยการสุ่ม หรือใช้ความน่าจะเป็น (Probability sampling)

การเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่ม หรือการใช้ความน่าจะเป็นคือการเลือกที่ทุกหน่วยในประชากรมีโอกาสถูกเลือกเท่ากัน การสุ่มในที่นี้หมายถึงการเลือกตัวอย่างโดยปราศจากอคติ โดยหลักคิดเบื้องต้นคือผู้ทำการสุ่มเองก็ต้องไม่สามารถบอกได้ว่าหน่วยข้อมูลใดจะได้รับการเลือกบ้าง ส่วนความน่าจะเป็น หมายความว่าในการสุ่มด้วยวิธีนี้เราจะสามารถคำนวณโอกาสที่หน่วยของข้อมูลแต่ละหน่วยจะถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างได้

การเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีนี้จะทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรได้ดีกว่าการเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้การสุ่ม หรือไม่ใช้ความน่าจะเป็น เพราะจะทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากร ค่าสถิติที่คำนวณได้จากกลุ่มตัวอย่างจะมีค่าใกล้เคียงหรือเกือบเท่ากับค่าพารามิเตอร์ของประชากร ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจะสามารถอ้างอิงไปสู่ประชากรได้ อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีเราอาจมีความจำเป็นที่จะต้องการเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้การสุ่ม หรือไม่ใช้ความน่าจะเป็นด้วยข้อจำกัดบางประการ ดังจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

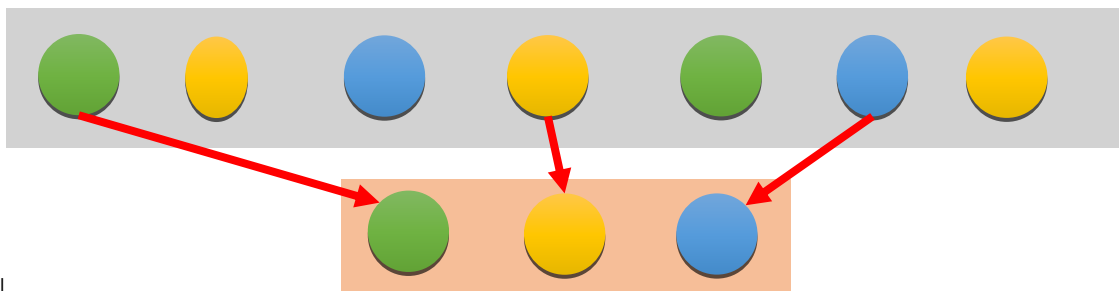
แนวทางในการเลือกด้วยการสุ่ม หรือใช้ความน่าจะเป็น มี 5 วิธี ดังนี้

1) การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

หลักของวิธีการสุ่มแบบนี้ คือ ให้แต่ละหน่วยของประชากรมีโอกาสได้รับเลือกเท่าๆ กัน และเป็นอิสระจากกันโดยทั่วไปแล้ววิธีนี้จะทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีองค์ประกอบใกล้เคียงกับประชากร เพราะประชากรมีคุณลักษณะแบบไหนมาก หรือมีจำนวนหน่วยที่มีคุณลักษณะนั้นๆ ก็จะมีโอกาสถูกเลือกมากขึ้น เช่น ถ้าในโหลมี สลากสีแดง 60 ใบ และมีสลากสีน้ำเงิน 40 ใบ ก็ย่อมจะมีโอกาสที่จะหยิบได้ใบสีแดงมากกว่าใบสีน้ำเงิน วิธีนี้ใช้ได้ดีกับกรณีที่ประชากรมีจำนวนไม่มากนัก

ในการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายนี้ผู้วิจัยสามารถทำได้โดยใช้การนำกรอบตัวอย่างซึ่งคือรายชื่อของหน่วยที่เป็นสมาชิกในประชากรทั้งหมดมาจับสลาก หรือใส่ในตารางเลขสุ่ม โดยกำหนดตัวเลขให้แก่หน่วยของประชากรจากจึงทำการสุ่มจนได้จำนวนตัวอย่างครบตามต้องการ นอกจากนี้ในปัจจุบันยังสามารถทำได้โดยให้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สุ่มเลือกอย่างอัตโนมัติตามรายชื่อในกรอบตัวอย่างที่มีอยู่ ทั้งนี้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเป็นวิธีที่ไม่ซับซ้อนและให้ผลที่ดีแต่เหมาะกับกรณีที่ประชากรไม่มากนัก

ภาพที่ 5.1 การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

ง่าย

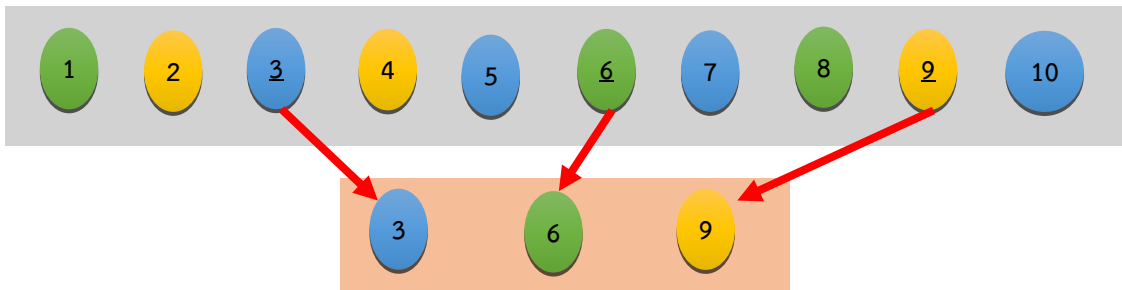
2) การสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling)

วิธีนี้เป็นการสุ่มตัวอย่างที่เลือกจากการกำหนดช่วง หรือระยะห่างของการเลือกด้วยวิธีการสุ่มที่เท่ากันอย่างเป็นระบบ ในการสุ่มด้วยวิธีนี้เราต้องมีกรอบตัวอย่างและกำหนดหมายเลขประจำแต่ละหน่วยให้ครบถ้วน จากนั้นจึงสุ่มตัวเลขตั้งต้นขึ้นมา แล้วจึงกำหนดระบบในการสุ่มตัวอย่างจากการคำนวณ โดยสูตรแบบง่ายคือ

$$\text{อัตราส่วนการสุ่ม} = \frac{\text{ประชากร}}{\text{จำนวนตัวอย่าง}}$$

ตัวอย่างเช่น ประชากรในการศึกษา 4,000 คน และต้องการกลุ่มตัวอย่าง 100 คน ก็นำ 100 มาหาร 4,000 ได้ผลลัพธ์เท่ากับ 20 ฉะนั้นช่วงเท่ากับ 40 ถ้าหน่วยตัวอย่างแรกที่เลือกมาได้ คือ 9 หน่วยต่อไปคือ 49, 89, 129,...ข้ามไปที่ละ 40 ไปเรื่อยๆ คนครบ 100 หน่วย จะเห็นว่าการสุ่มแบบเป็นระบบนี้ช่วยให้เราจัดการกับประชากรที่มีจำนวนมากได้ดีกว่าการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย อย่างไรก็ตามในบางครั้งการสุ่มแบบนี้มีข้อจำกัดคือผู้วิจัยจำเป็นต้องมีกรอบตัวอย่างที่จัดเรียงไว้อย่างเป็นระบบแล้ว

ภาพที่ 5.2 การสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ

3) การสุ่มตัวอย่างแบบตามระดับชั้น (Stratified Random Sampling)

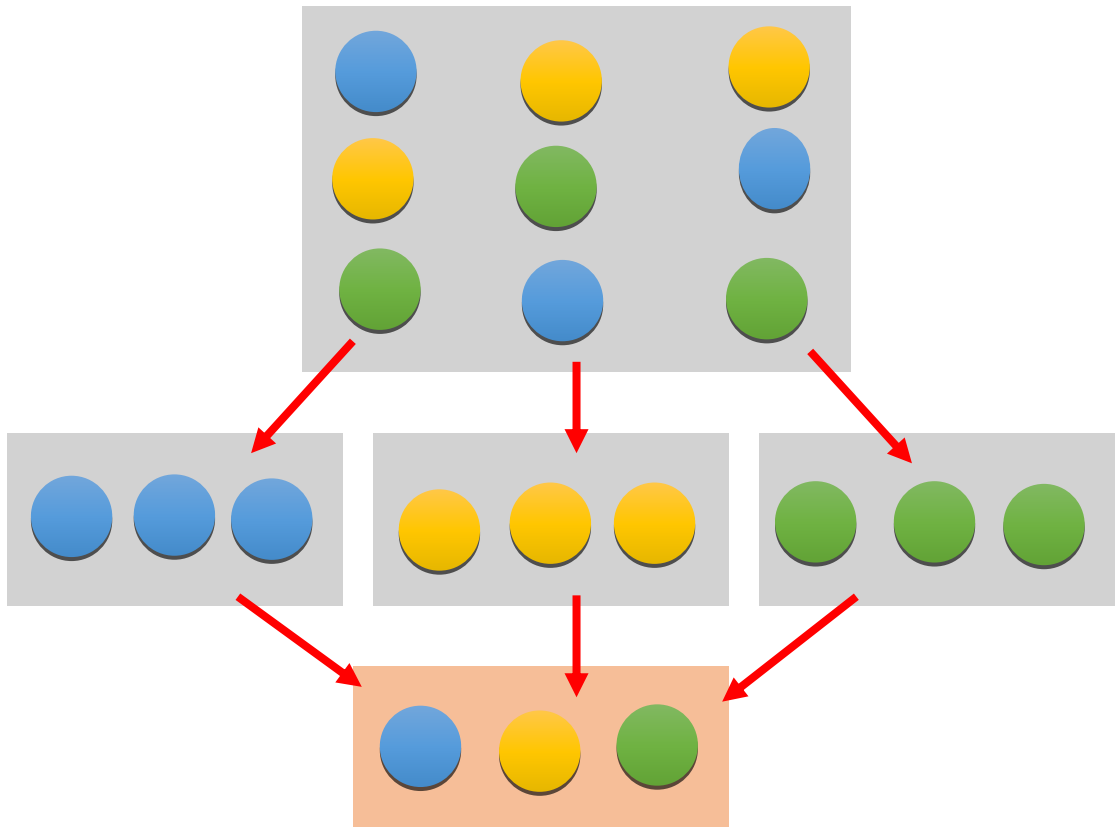
จากการสุ่ม 2 วิธีแรกซึ่งไม่มีการแบ่งกลุ่มของประชากรเป็นกลุ่มย่อยๆ ซึ่งแม้จะให้ผลที่ดีและไม่ซับซ้อน แต่อาจจะเสี่ยงที่เราจะได้กลุ่มตัวอย่างที่กระจุกในกลุ่มบางกลุ่มโดยไม่ตั้งใจเช่น ถ้าเราต้องการสุ่มตัวอย่างนักศึกษาทั้งหมดในคณะวิทยาการจัดการ เอาจายชื่อของนักศึกษาทั้งหมดในคณะมาสุ่ม แต่อาจจะบังเอิญได้แต่นักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์มาในสัดส่วนที่มากกว่าความเป็นจริงได้เช่นกัน ดังนั้นในบางครั้งเราจึงจำเป็นต้องใช้การสุ่มที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

การสุ่มตัวอย่างแบบตามระดับชั้น เป็นวิธีการสุ่มที่จะช่วยแก้ไขปัญหานี้ในกรณีที่เราคิดว่าคนที่มีลักษณะย่อยๆ เช่น เพศ อาชีพ รายได้ ศาสนา ชั้นปีที่ศึกษา ฯลฯ ต่างกันน่าจะมีข้อมูลแตกต่างกัน โดยหลักการนี้ยึดหลักการแบ่ง ประชากรออกเป็นระดับชั้น (strata) หรือกลุ่มย่อยๆ ตามลักษณะที่แตกต่างกัน โดยให้สมาชิกมีความคล้ายคลึงกัน จัดอยู่ในระดับชั้นเดียวกันและให้มีความแตกต่างกัน ระหว่างชั้น เมื่อสามารถแยกแยะคุณลักษณะของประชากรออกเป็นกลุ่มได้แล้ว จึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบทราบบค่าความน่าจะเป็นอื่นๆ ต่อไป เช่นการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย หรือการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ

สมมติว่าประชากรที่เราต้องการศึกษาคือนักศึกษาทั้งหมดในสาขาวิชานิติศาสตร์ เราก็ต้องกำหนดก่อนว่า เราต้องการลักษณะย่อยๆ กลุ่มละกี่คน โดยในที่นี้ลักษณะย่อยที่ต้องการคือแขนงวิชาซึ่ง สาขาวิชานิติศาสตร์มีทั้งหมด 5 แขนงวิชา แต่ละแขนงวิชามีนักศึกษายู่ 150 คนซึ่งเยอะเกินไป เราต้องการตัวอย่างแขนงละ 10 คน เท่าๆ กัน แทนที่เราจะสุ่มจากรายชื่อนักศึกษาทั้งหมดของสาขาวิชานิติศาสตร์ เราก็สุ่มทีละแขนงด้วยการ สุ่มแบบง่ายหรือสุ่มแบบเป็นระบบให้ได้แขนงละ 10 คน พอเสร็จแขนงนี้แล้ว เราก็ไปสุ่มแขนงอื่นต่อ เมื่อสิ้นสุดขั้นตอน เราจะได้ข้อมูลจากทุกแขนง แขนงละ 10 คนเท่ากันพอดี

เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีที่กล่าวมาก่อนหน้า จะเห็นได้ว่าการแบบนี้จะทำให้เรามั่นใจได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีองค์ประกอบเหมือนประชากรในด้านสำคัญๆ เช่น แขนงวิชา เพศ หรือชั้นปี อย่างไรก็ตามวิธีนี้เราก็จำเป็นต้องมีบัญชีรายชื่อของประชากรนั้นครบทุกคนทุกแขนงถึงจะสุ่มด้วยวิธีนี้ได้

ภาพที่ 5.3 การสุ่มตัวอย่างแบบตามระดับชั้น

4) การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

การสุ่มแบบนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับการสุ่มตัวอย่างแบบตามระดับชั้นแต่จะใช้ในกรณีที่เราคิดว่า แม้คนจะที่มีลักษณะย่อยๆ ต่างกัน แต่คุณลักษณะสำคัญที่เราต้องการศึกษาไม่แตกต่างกันมากนัก เช่น ลักษณะย่อยด้านพื้นที่ ถ้าเราเชื่อว่าคนในเขตไหนของกรุงเทพมหานครก็มีลักษณะที่เราต้องการศึกษาเหมือนกันเราก็เลือกสุ่มตัวอย่างที่เราจะใช้มาจากแค่พื้นที่ใด พื้นที่หนึ่ง หรือจากบางพื้นที่ก็พอ เป็นการกรองให้กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อยลงได้ที่ละมากๆ ในขั้นตอนเดียว

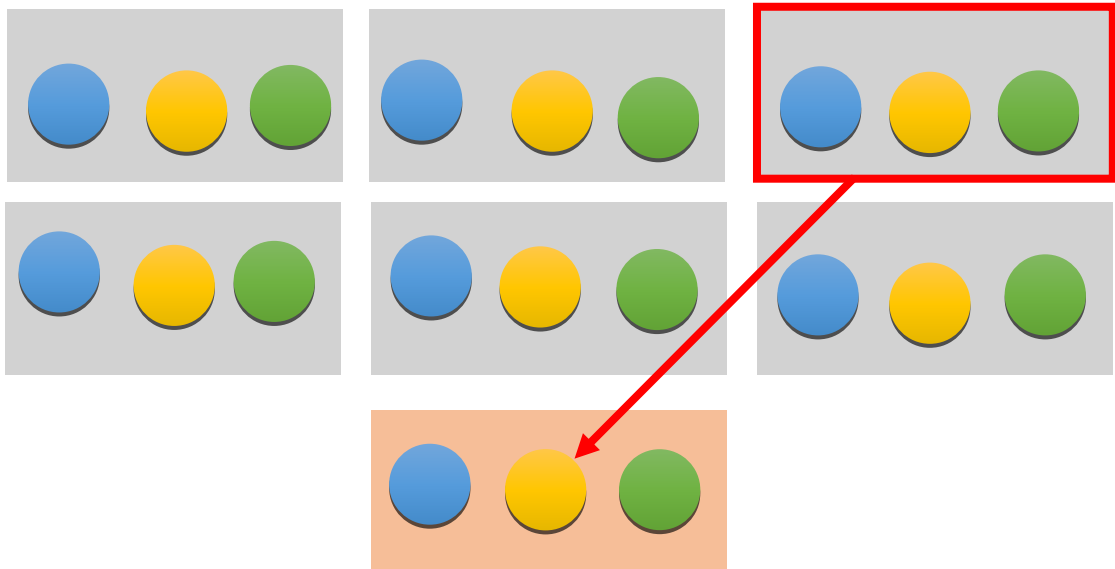
สมมติว่าเราต้องการเก็บข้อมูลการใช้สื่อนักศึกษาทั้งหมดในสาขาวิชานิติศาสตร์ และเราคิดว่าแขนงวิชาไหนๆ ลักษณะของข้อมูลก็น่าจะเหมือนกัน ดังนั้นแทนที่เราจะเก็บข้อมูลจากทุกแขนงในนิติศาสตร์ เราก็เลือกเก็บเพียงบางแขนงก็พอ ส่วนจะใช้แขนงไหนบ้าง เราก็ใช้การสุ่มแบบง่ายหรือการสุ่มแบบเป็นระบบสุ่มชื่อแขนงออกมา

วิธีนี้เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบที่ตัดจำนวนคนออกได้ที่ละมากๆ และจุดเด่นสำคัญคือในขั้นแรกสุดนั้นเราไม่จำเป็นต้องมีบัญชีรายชื่อของประชากรทั้งหมด เช่น จากตัวอย่างข้างต้น เราไม่จำเป็นต้องมีรายชื่อนักศึกษาทั้งหมดในนิติศาสตร์ ขอเพียงมีแค่รายชื่อนิติศาสตร์มีแขนงใดบ้าง แล้วจึงค่อยหาข้อมูลนักศึกษาทั้งหมดในแขนงที่สุ่มออกมาได้อีกครั้งหนึ่งเท่านั้น

เมื่อเทียบกับการสุ่มตัวอย่างแบบตามระดับชั้นจะเห็นว่าทั้งสองวิธีนี้มีข้อดีที่แตกต่างกันไป การสุ่มตัวอย่างแบบตามระดับชั้นจะได้รับข้อมูลจากหลากหลายกลุ่ม ส่วนการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มจะเป็นการคัดกลุ่มตัวอย่างออกได้ที่ละมากๆ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดว่าใช้ได้เฉพาะกรณีที่เรารู้ว่าหน่วยในประชากรที่มีลักษณะย่อยๆ

ต่างกัน แต่คุณลักษณะสำคัญที่เราต้องการศึกษาไม่แตกต่างกันเท่านี้ ดังนั้นการเลือกใช้ก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของประชากรที่เราต้องการจะศึกษา

ภาพที่ 5.4 การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม

5. การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling)

วิธีนี้เป็นการสุ่มตัวอย่างที่ผสมผสานข้อดีของการสุ่มหลายๆ แบบ ด้วยการสุ่มมากกว่า 3 ขั้นตอนขึ้นไป เหมาะกับกรณีที่เราต้องการเก็บข้อมูลจากประชากรขนาดใหญ่ซึ่งไม่สามารถแบ่งกลุ่มย่อยของประชากรได้ในขั้นตอนเดียว ผู้วิจัยต้องแบ่งกลุ่มย่อยของประชากรทีละขั้น ซึ่งในแต่ละขั้นตอนเราต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเลือกด้วยการสุ่ม หรือใช้ความน่าจะเป็นวิธีใดวิธีหนึ่ง

ยกตัวอย่างหากเราต้องการเก็บข้อมูลการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งหมดในกรุงเทพมหานครก็สามารุ้ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอนได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 หากจากการทบทวนวรรณกรรมเชื่อได้ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่สังกัดอยู่ในมหาวิทยาลัยแต่ละประเภทน่าจะมีคุณลักษณะการใช้สื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกัน ในขั้นแรกนี้จะเริ่มด้วยการนำวิธีการสุ่มแบบแบ่งระดับขั้นมาใช้โดยแบ่งมหาวิทยาลัย 3 ประเภท ได้แก่ มหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏ แล้วเลือกประเภทละ 1 สถาบันด้วยการสุ่มแบบง่ายหรือแบบเป็นระบบทีละประเภท

ขั้นที่ 2 หากจากการทบทวนวรรณกรรมเชื่อได้ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่สังกัดอยู่ในแต่ละคณะในมหาวิทยาลัยไม่น่าจะมีคุณลักษณะการใช้สื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันมากนัก จึงสุ่มเลือกคณะในแต่ละมหาวิทยาลัยด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มหากต้องการสถาบันละ 1 คณะเราก็เก็บข้อมูลเฉพาะจากคณะที่เราสุ่มได้เท่านั้น ในขั้นตอนนี้เราต้องการใช้รายชื่อคณะเฉพาะของมหาวิทยาลัยที่เราสุ่มมาได้จากขั้นที่ 1

ขั้นที่ 3 หากจากการทบทวนวรรณกรรมเชื่อได้ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่สังกัดอยู่ในแต่ละสาขาวิชาในคณะไม่น่าจะมีคุณลักษณะการใช้สื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันมากนัก เราก็ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 2 เก็บข้อมูลเพียง 1 สาขาวิชาต่อคณะ

ขั้นที่ 4 หากจากการทบทวนวรรณกรรมเชื่อได้ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีแต่ละชั้นปีของแต่ละสาขาวิชาน่าจะมีคุณลักษณะการใช้สื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกัน เราก็กลับมาใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งระดับชั้นอีกครั้ง โดยแบ่งนักศึกษาในแต่ละสาขาวิชาเป็นชั้นปีที่ 1 - 4 สุ่มออกมาชั้นปีละ 1 หมู่เรียน ดังนั้นเราจะได้ข้อมูลจากนักศึกษาทุกชั้นปีของแต่ละสาขาวิชาที่สุ่มได้จากขั้นตอนที่ 3

จากการสุ่มที่แสดงให้เห็นดังกล่าวนี้เราจะได้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยทุกประเภท ประเภทละ 1 สถาบันสถาบันละ 1 คณะคณะละ 1 สาขาวิชาและชั้นปีที่ 1-4 ในสาขาวิชาสาขาวิชาละ 1 หมู่เรียน รวมเป็น 12 หมู่เรียน ซึ่งด้วยวิธีนี้เราไม่จำเป็นต้องมีรายชื่อนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร เพราะเป็นการสุ่มตัดออกทีละชั้น และยังได้รับกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมในเกณฑ์ที่ต้องการอีกด้วย อย่างไรก็ตามวิธีการสุ่มที่กำหนดไว้ในแต่ละชั้นเป็นเพียงการสมมติเท่านั้น การทำวิจัยจริงก็ต้องพิจารณาความเหมาะสมกับข้อมูลที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมด้วย

5.3.2 การเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้การสุ่ม หรือไม่ใช่ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling)

การเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้การสุ่ม หรือไม่ใช่ความน่าจะเป็น เป็นวิธีที่มีความเสี่ยงที่ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจะคลาดเคลื่อนจากข้อมูลของประชากรเช่น หากเราเน้นความสะดวกด้วยการเก็บข้อมูลจากคนที่เดินผ่านมาพอดี ซึ่งแม้ว่าวิธีเหล่านี้เราจะไม่ได้ตั้งใจเลือกใครเป็นพิเศษ แต่ในทางสถิติแล้วก็ยังไม่ถือว่าเป็นการสุ่ม เพราะโอกาสที่ประชากรจะได้รับการตอบคำถามนั้นมีไม่เท่ากัน และอาจจะมีผลแทรกซ้อนอื่นๆ ทำให้ตัวอย่างที่เราได้นั้นไม่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรทั้งหมด

ตามอุดมคติหากเราต้องการให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีที่สุดนั้น เราจำเป็นต้องอาศัยการสุ่มหรือใช้ความน่าจะเป็นตามวิธีการที่กล่าวไปแล้วในหัวข้อก่อนหน้านี้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วเราก็ไม่สามารถใช้วิธีนี้ได้ทุกๆ ครั้ง โดยเฉพาะในกรณีที่ประชากรมีจำนวนมากแล้วเราไม่มีแรงงานและงบประมาณเพียงพอที่จะเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่ม หรือใช้ความน่าจะเป็น หรือประชากรที่ต้องการศึกษาเข้าถึงได้ยาก ไม่สามารถไปสุ่มมาจากที่ไหนก็ได้ เช่น ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

ดังนั้นในหลายครั้งเราจึงจำเป็นต้องใช้การเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้การสุ่ม หรือไม่ใช่ความน่าจะเป็น อย่างไรก็ตามการเลือกตัวอย่างแบบนี้จะเหมาะสมกับงานวิจัยไม่ได้มีวัตถุประสงค์จะอ้างอิงผลไปยังประชากรแต่มุ่งหาคำอธิบายเบื้องต้นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้ในตอนที่เรานำเสนอข้อมูลก็ควรระบุไว้ให้ชัดเจนด้วยว่าเราได้กลุ่มตัวอย่างมาด้วยวิธีใด ใช้การสุ่มหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวทางในการเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้การสุ่ม หรือไม่ใช่ความน่าจะเป็นมี 4 วิธี ดังนี้

1. การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การเลือกแบบนี้เป็นการเลือกโดยใช้หลักเหตุผลของผู้วิจัยเอง โดยเลือกให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยไม่มีการสุ่ม จึงมักจะใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยและมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น เช่น ผู้ที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือผู้ที่มีคุณลักษณะพิเศษ มีจุดเด่นคือจะได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรที่ตรงกับจุดมุ่งหมายที่เราต้องการจะศึกษา

2. การเลือกตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling)

การเลือกตัวอย่างแบบนี้เป็นการให้ความสำคัญกับการเป็นตัวแทนของประชากรในระดับหนึ่ง คือ การแบ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาตามลักษณะประชากรเบื้องต้นออกเป็นกลุ่มย่อย และเลือกตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มให้ได้คุณลักษณะในสัดส่วนที่ต้องการ คล้ายการสุ่มตัวอย่างแบบตามระดับชั้น แต่ในการเลือกวิธีนี้ ไม่ได้ใช้วิธีการเลือกหน่วยของข้อมูลจากกลุ่มย่อยโดยทราบค่าความน่าจะเป็นจึงไม่ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรได้ดีเท่าการสุ่มตัวอย่างแบบตามระดับชั้น

3. การเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

การเลือกตัวอย่างแบบนี้เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความสะดวกเมื่อเราอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการที่ต้องการได้ แต่ต้องเก็บข้อมูลจากประชากรเป้าหมายเท่าที่จะให้ความร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างที่ได้จึงเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ความร่วมมือหรือบังเอิญอยู่ในสถานที่นั้น วิธีการนี้เราอาจเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ใกล้ตัว หรือบุคคลที่อยู่แวดล้อม เช่น เก็บข้อมูลกับคนที่อยู่ในร้านอาหาร เป็นต้น

4. การเลือกแบบบอกต่อ (Snowball sampling)

การเลือกแบบนี้เราจะกำหนดกลุ่มตัวอย่างคนแรกที่เป็นสมาชิกตั้งต้น ตามคุณสมบัติที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วให้สมาชิกคนนั้นเป็นผู้แนะนำคนอื่นต่อไปที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกัน เช่น ต่างเป็นสมาชิกชมรมที่มีความสนใจเรื่องเดียวกันนั้น อย่างไรก็ตาม การเลือกด้วยวิธีนี้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็กเท่านั้น ส่วนใหญ่นิยมนำไปใช้กับการรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพมากกว่า

สรุปท้ายบทที่ 5

ประชากร หมายถึง จำนวนรวมทั้งหมดของสิ่งที่ศึกษา ส่วนกลุ่มตัวอย่างหมายถึง หน่วยบางส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยเลือกมาเป็นตัวแทนในการศึกษาในการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรต้องมีวิธีกำหนดขนาดของตัวอย่าง และวิธีสุ่มตัวอย่างให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร

การหาขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสมมีหลายวิธี โดยในบทนี้เน้นไปที่การใช้ตารางสำเร็จรูปที่เป็นค่าซึ่งคำนวณไว้แล้วจากสูตรคำนวณ อย่างไรก็ตามในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนของประชากรทั้งหมดเราอาจจำเป็นต้องใช้สูตรคำนวณอื่นๆ แทน

วิธีการการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรแบ่งออกเป็น 2 วิธีการใหญ่ คือ การเลือกด้วยการสุ่ม หรือใช้ความน่าจะเป็น กับการเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้การสุ่ม หรือไม่ใช้ความน่าจะเป็น

การเลือกด้วยการสุ่ม หรือใช้ความน่าจะเป็นเป็นวิธีการที่กลุ่มตัวอย่างทุกหน่วยมีโอกาสเท่าเทียมกันในการได้รับคัดเลือกมาศึกษา มีทั้งหมดซึ่งมี 5 วิธี ได้แก่ การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบการสุ่มตัวอย่างแบบตามระดับชั้นการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม และการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

การเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้การสุ่ม หรือไม่ใช้ความน่าจะเป็น จะเหมาะสมกับงานวิจัยไม่ได้มีวัตถุประสงค์จะอ้างอิงผลไปยังประชากร แต่มุ่งหาคำอธิบายเบื้องต้นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มี 4 วิธี ได้แก่ การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ และการเลือกแบบบอกต่อ

คำถามท้ายบทที่ 5

1. ประชากรคืออะไร และแบ่งออกเป็นกี่ประเภท
2. การเลือกกลุ่มตัวอย่างสำคัญอย่างไรในการทำวิจัย
3. ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างต้องพิจารณาถึงอะไรบ้าง
4. จงเลือกวิธีการสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็นมา 1 รูปแบบ แล้วยกตัวอย่างการใช้ให้ชัดเจน

กิจกรรมท้ายบทที่ 5

1. อ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิเทศศาสตร์ ศึกษาการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรในงานวิจัยนั้นอย่างเข้าใจ ให้ศึกษาหลายๆ งานวิจัย
2. แบ่งกลุ่มหาวิธีสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาในหมู่เรียนเพื่อเก็บข้อมูลพฤติกรรมการรับชมสื่อโทรทัศน์ แล้วพิจารณาร่วมกันว่ากลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาแต่ละวิธีเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรหรือไม่อย่างไร

รายการอ้างอิง

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2550) ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาลีสา มากแผ่นทอง (2559)การวิจัยการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

Babbie, E. (2007). *The practice of social research*. CA: Thomson Wadsworth.

บทที่ 6

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยเป็นวิธีการหาความรู้ที่เชื่อมั่นอยู่บนพื้นฐานของการมีหลักฐานเชิงประจักษ์ (empirical) เพราะฉะนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจะต้องใช้เครื่องมือที่สามารถวัดได้ทั้งความเที่ยง (reliability) และความตรง (validity) เครื่องมือการวิจัยที่นักวิจัยใช้สามารถกระทำได้หลายวิธี จากการสำรวจเครื่องมือพื้นฐานที่นักวิจัยนิยมใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สรุปจุดประสงค์ ข้อดีและข้อเสียได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงเครื่องมือการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยที่นิยมใช้

เครื่องมือ	จุดประสงค์	ข้อดี	ข้อสังเกต
แบบสอบถาม แบบสำรวจ	ใช้ในกรณีต้องการ ความเร็ว และไม่ยุ่งยากใน การเก็บข้อมูลจำนวน มากๆโดยไม่รบกวนผู้ให้ ข้อมูล	-ไม่ต้องเปิดเผยชื่อ -ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย -ง่ายในการตรวจสอบและ วิเคราะห์ -เข้าถึงคนจำนวนมาก -ได้ข้อมูลจำนวนมาก -ตั้งคำถามจำนวนมาก	-ไม่ค่อยพิถีพิถันในการตอบ -คำตอบอาจแฝงอคติ -ไม่เป็นส่วนตัว -ในการสำรวจต้องมีการสุ่ม ตัวอย่างอย่างดี -ได้ข้อมูลไม่ชัด
การสัมภาษณ์	ใช้เมื่อต้องการการ แสดงออก หรือ ประสบการณ์ เฉพาะ บุคคล หรือต้องการ คำตอบเพิ่มเติมจากการ สำรวจ	-ได้รายละเอียด และความ ลึกของข้อมูล -มีความสัมพันธ์ระหว่างการ สัมภาษณ์ -ให้ความยืดหยุ่นแก่ผู้ให้ สัมภาษณ์	-ต้องให้เวลามาก -เป็นงานหนักในการ เปรียบเทียบและวิเคราะห์ -มีค่าใช้จ่ายสูง -ผู้สัมภาษณ์อาจมีอคติต่อ ผู้ให้สัมภาษณ์
การวิเคราะห์ เอกสาร	เมื่อต้องการวิเคราะห์ผล โครงการโดยไม่ขัดจังหวะ การดำเนินการ โดยศึกษา จากเอกสาร รายงานการ	-ได้ความสมบูรณ์ของเนื้อหา และรายละเอียดเชิง ประวัติศาสตร์ -ไม่กระทบการทำงาน	-มักใช้เวลาามาก -อาจได้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ -ต้องมีความชัดเจนว่า กำลังค้นหาอะไร

	บัญชี บันทึก เป็นต้น	ระหว่างโครงการ -เป็นข้อมูลที่เป็นบันทึกอยู่แล้ว -ความลำเอียงในข้อมูลน้อย	-ไม่มีความยืดหยุ่นในข้อมูล; ข้อมูลจำกัดเฉพาะที่มีอยู่
การสังเกต	ใช้ค้นหาข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการดำเนินการ จริงของโครงการ โดยเป็นส่วน หนึ่งของกระบวนการ	-ได้เห็นการดำเนินการ โครงการอย่างจริงๆ -สามารถปรับให้เข้ากับ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น	-เป็นการยากที่จะตีความ พฤติกรรมที่พบ -ต้องใช้ขั้นตอนการสังเกต ซับซ้อน -อาจมีอิทธิพลต่อผู้ ปฏิบัติการ -อาจสิ้นเปลือง
สัมภาษณ์กลุ่ม	ใช้สำรวจประเด็นเชิงลึก ระหว่างการสนทนากลุ่ม ถึงปฏิกริยา ประสบการณ์ ข้อเสนอแนะ ข้อร้องเรียน เป็นประโยชน์มากในการ ประเมินผล และการ วางแผนการตลาด	-ได้ข้อมูลเร็ว และเชื่อถือได้ -เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะได้ข้อมูล อย่างหลากหลายและลึกใน เวลาสั้นๆ -ช่วยให้ค้นพบแนวทางการ ดำเนินโครงการ	-ยากจะวิเคราะห์คำตอบ -ต้องใช้ผู้มีความสามารถคุม การสนทนา -ยากที่จะรวมคน 6 – 8 คนมาพร้อมกัน
กรณีศึกษา	ใช้ทำความเข้าใจและ อธิบายประสบการณ์ผู้ ปฏิบัติโครงการ และ สาธยายพฤติกรรมเชิง เปรียบเทียบเฉพาะกรณี	-อธิบายรายละเอียดก่อนเข้า โครงการ, ระหว่าง ดำเนินการ และผลลัพธ์ -ให้ภาพโครงการกับคนข้าง นอกได้ชัด	-ต้องใช้เวลาและพลังงานใน การเก็บข้อมูลเป็นอย่างยิ่ง, ต้องจัดการอย่างดี -ให้ภาพเชิงลึกมากกว่าทาง กว้าง

หากจะถามว่า เครื่องมือชนิดใดที่ดีที่สุดสำหรับการวิจัย คำตอบคือ ไม่มีเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยชนิดใดที่ดีที่สุด เครื่องมือแต่ละชนิดจะมีความเหมาะสมสอดคล้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือไม่ขึ้นอยู่กับแต่ละสถานการณ์ มักมีคำพูดกันในหมู่นักวิจัย ซึ่งเป็นจริงเสมอว่า การวิจัยถ้าต้องการทำได้เร็ว ประหยัด และถูกต้องเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก แต่ถ้าต้องการเพียงสองอย่าง

อาจทำได้ไม่ยากนัก การวิจัยเพื่อให้ได้ผล เร็ว ประหยัด มักไม่ถูกต้อง ในขณะที่การวิจัยเร็ว และ ถูกต้อง ก็จะไม่ประหยัด การวิจัยประหยัด และถูกต้อง มักเสร็จไม่ทัน เป็นต้น

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบจุดอ่อนและจุดแข็ง ระหว่างค่าใช้จ่ายและความเร็ว ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

	แบบ เผชิญหน้า	ทาง โทรศัพท์	ด้วย การเขียน	กลุ่ม ฉันทามติ	ทาง อินเทอร์เน็ต
ค่าใช้จ่าย	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำมาก
ความเร็ว	ปานกลาง	เร็ว	ช้า	เร็ว	เร็ว
สิ่งที่ต้องมี	ผู้เก็บข้อมูล ต้องเข้าถึง ผู้ตอบคำถาม	ต้องมี โทรศัพท์	ต้องอ่านออก เขียนได้	มาร่วม ประชุมได้	ต้องมี อินเทอร์เน็ตใช้
ปัญหาหลัก	ต้องจัดเตรียม ผู้ไปเก็บข้อมูล	ต้องมี หมายเลข โทรศัพท์	ได้ข้อมูลที่ไม่ ค่อยสมบูรณ์	การได้ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์	ต้องการความรู้ ทาง คอมพิวเตอร์

ตารางที่ 3 แสดงข้อดี ข้อด้อย ของการใช้เครื่องมือสำรวจกับการวิจัยผู้รับสาร

วิธีการสำรวจ	ข้อดี	ข้อด้อย
--------------	-------	---------

การซักถาม	เหมาะกับทุกสถานการณ์ โดยเฉพาะระดับ การอ่านออกเขียนได้ต่ำ	ต้องใช้การจัดการสูง
แบบเผชิญหน้า	ให้ความถูกต้องสูง สามารถถามคำถามกลับได้ ใช้ การสังเกตร่วมได้ สามารถใช้ภาพช่วย	แพง เมื่อต้องสำรวจ เป็นบริเวณกว้าง
ไปพบผู้ตอบ ที่บ้าน ที่ทำงาน	ครอบคลุม กลุ่มประชากรอย่างสมบูรณ์	แพง และต้องการการจัดการ
สำรวจในที่สาธารณะ	สำรวจได้จำนวนมาก ในเวลาสั้น	กลุ่มตัวอย่าง ไม่เป็นตัวแทนประชากร
โทรศัพท์สอบถาม	ให้ความแม่นยำสูง ถ้ากลุ่มประชากรมีโทรศัพท์	ไม่สามารถใช้ภาพช่วย และใช้ได้กับสถานที่ ที่มีโทรศัพท์
ด้วยการกรอก แบบสอบถาม	ถูกกว่า การสำรวจแบบเผชิญหน้า	ความไม่เข้าใจในคำถาม คำถามมักเป็นปัญหา
ส่งทางไปรษณีย์	ถูก และปกปิดชื่อได้	ต้องอ่านออกเขียนได้ ระบบไปรษณีย์ที่ดี ได้รับคำตอบช้า
ผู้ตอบกรอกแบบสำรวจเอง	ถูก ผู้ตอบมีเวลาตรวจสอบคำตอบ	ผู้ตอบต้องอ่านออกเขียนได้
ด้วยเครื่องรับส่งเอกสาร FAX	เร็ว ถูก	แบบสอบถามมีหลายหน้าจะ ได้รับกลับอย่างสมบูรณ์เพียง หน้าเดียว
ด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์	ถูกมาก	กลุ่มตัวอย่างไม่เป็นตัวแทน

	และเร็ว	ประชากร บางคนโกหก ผู้ตอบต้องมีทักษะคอมพิวเตอร์
สำรวจทาง หน้า web page	ง่ายกว่า วิธีจดหมายอิเล็กทรอนิกส์	คนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใช้ อินเทอร์เน็ต
สำรวจอย่างเป็นทางการ	เร็ว มีความยืดหยุ่น	ยากที่จะแสดงตัวเลขที่ถูกต้อง ต้องใช้ประสบการณ์สูงในการ เปรียบเทียบ เป็นอัตตะวิสัย เหมาะกับการศึกษาแบบ เตรียมการก่อน
เผ่าดู	เป็นงานง่ายๆ ราคาถูก	มักไม่ได้สิ่งที่สำคัญ ตัวอย่างมัก ไม่เป็นตัวแทน เหมาะกับ สถานการณ์ที่สำคัญ
การสังเกต	แม่นยำกว่าการซักถาม ในเรื่องพฤติกรรม	ทำงานได้เฉพาะในที่จำกัด
ด้วยเครื่องวัด	แม่นยำกว่า การซักถาม ในเรื่องพฤติกรรม	ค่าใช้จ่ายในการติดตั้ง สูง กว่าใช้คน ไม่สามารถบอกเหตุผลเชิง พฤติกรรม
การอภิปรายกลุ่ม	สามารถเข้าถึงการเปลี่ยนแปลง ทัศนคติ พฤติกรรม	ต้องเตรียม การติดต่อล่วงหน้า
การสัมภาษณ์เชิงลึก	เข้าถึงข้างในได้มากกว่า วิธีการอื่น	แพง และต้องใช้ผู้สัมภาษณ์ ที่มีทักษะสูง
กลุ่มสนทนา	เข้าถึงข้างในได้มากกว่า วิธีการอื่น	ผู้คุมการสนทนาต้องผ่านการฝึก ด้านจิตวิทยาเป็นอย่างดี

กลุ่มฉันทมติ	ได้คำตอบทันที ได้ความชัดเจน ถูก	ผู้บันทึกการประชุม ต้องมีภาษาที่ดี ไม่เหมาะกับบางวัฒนธรรม
การวิจัยเชิงคุณภาพด้วย อินเทอร์เน็ต	ง่ายในการรวมกลุ่มคน จากต่างภูมิลำเนาถิ่นที่อยู่ ประหยัด	ไม่สนับสนุนการแสดงปฏิกิริยา ส่วนบุคคล ยังใหม่ มีผู้เชี่ยวชาญน้อยที่จะช่วย แก้ปัญหา

ในการรวบรวมข้อมูล นักวิจัยต้องรู้จักเลือก และสร้างเครื่องมือ สำหรับการเก็บบันทึก ตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลที่ต้องการ แต่ก่อนที่จะเลือกใช้ได้ถูก ต้องรู้จักเทคนิคและวิธีการของเครื่องมือแต่ละชนิดที่นักวิจัยมักเลือกมาใช้ในการทำวิจัยอย่างแพร่หลาย

การสังเกต (observation)

การสังเกต เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลขั้นมูลฐานของศาสตร์ ...เป็น (เครื่องมือ) การรวบรวมข้อมูลอย่างมีระบบ และจงใจโดยใช้สายตาสังเกตปรากฏการณ์ในขณะที่เกิด (ปรากฏการณ์) วัตถุประสงค์ของการสังเกต เพื่อเข้าใจลักษณะธรรมชาติ และขอบเขต ของ การเกี่ยวข้องกันระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของปรากฏการณ์ ทางสังคม รวมถึงแบบแผนวัฒนธรรม หรือพฤติกรรมของมนุษย์ (อำนาจวิทย์ ชูวงศ์, 2525)

จุดเด่นที่สำคัญของ การสังเกต คือ ผู้วิจัยสามารถบันทึก ปรากฏการณ์ และพฤติกรรม ของ สิ่งที่สังเกต ได้ในขณะที่เกิด

การสังเกต เป็นเทคนิคในการรวบรวมข้อมูล ด้วยการอาศัยประสาทสัมผัส (sensation) ของผู้สังเกต ซึ่งจะสมบูรณ์ได้ ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ

1. **องค์ประกอบสิ่งที่สังเกต** ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมการแสดงออกของสิ่งที่สังเกต ทั้งแบบแสดงออกอย่างชัดแจ้ง (manifest behaviors) หรือแบบแฝง (latent behaviors) ต้องอาศัยการตีความ

การสังเกต ต้องมีข้อตกลงเบื้องต้นสองอย่างคือ หนึ่งอะไรคือสิ่งที่สังเกต โดยการกำหนดหรือจัดประเภท แยกแยะพฤติกรรมที่ต้องการวัดออกเป็นหมวด หรือกลุ่มหรือประเภท โดยผู้สังเกตต้องสามารถแยกได้ว่า สิ่งที่สังเกตมีความแตกต่างกันอย่างไร เช่น ความดี ความเลว เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง และอาจต้องแจกแจงระดับความแตกต่าง ละเอียดลงไปเป็นมาตราส่วนประมาณค่าได้ เช่น มีความชำนาญมาก ชำนาญปานกลาง ไม่มีทักษะ เป็นต้น และสองต้องกำหนดหน่วยพฤติกรรมของสิ่งที่สังเกตออกเป็นหน่วยวัด

2. **องค์ประกอบผู้สังเกต** เพื่อให้การสังเกตมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ ผู้สังเกตต้องมีคุณสมบัติสำคัญๆ สามประการคือ หนึ่งมีความสนใจในประเด็นเรื่องที่สังเกตอย่างแน่วแน่จริงจัง โดยเฉพาะต้องตั้งใจที่จะศึกษาในเรื่องที่สังเกต สองมีความไว้วางใจ มีประสาทสัมผัสต่อเรื่องที่สังเกตอย่างเหมาะสม หรือในขณะที่ทำการสังเกตต้องมีสุขภาพร่างกายและจิตใจปกติสมบูรณ์ และสามารถมีความสามารถในการรับรู้สิ่งที่สังเกต มีทักษะในการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้อย่างแม่นยำไม่คลาดเคลื่อน

ประเภทของการสังเกต

มีการจัดแบ่งลักษณะการสังเกต ด้วยเกณฑ์ต่างๆ คือ

1. แยกลักษณะการสังเกตตามเกณฑ์ของโครงสร้าง
2. แยกลักษณะการสังเกตตามเกณฑ์วิธีการ

แยกลักษณะการสังเกตตามเกณฑ์ของโครงสร้าง จัดลักษณะตามเกณฑ์นี้ เป็น 2 ประเภท

1. **การสังเกตแบบมีเค้าโครงกำหนดไว้ล่วงหน้า (structional observation)** เป็นการสังเกตแบบที่ผู้วิจัยกำหนดเรื่องไว้ก่อนว่าจะสังเกตพฤติกรรม หรือปรากฏการณ์อะไร อย่างไร อย่างไร เป็นแบบแผน และต้องมีแบบบันทึกสำหรับการสังเกตอย่างเป็นระบบ

2. **การสังเกตแบบไม่มีเค้าโครงกำหนดไว้ล่วงหน้า (unstructional observation)** เป็นการสังเกตแบบที่ผู้สังเกตพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนไปตามความผันแปรของสถานการณ์แวดล้อม หรือสิ่งที่สังเกตด้วย ผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมให้ปรากฏการณ์ดำเนินไปภายในสถานการณ์ที่กำหนด

แยกลักษณะการสังเกตตามเกณฑ์วิธีการ แบ่งเป็น 2 ประเภท

1. การสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วม (participant observation) ผู้วิจัย หรือผู้สังเกตเข้าร่วมในกิจกรรมของผู้ถูกสังเกตด้วย และแสดงพฤติกรรมเช่นเดียวกับสมาชิกในกลุ่ม ในขณะที่สังเกตและบันทึกสิ่งที่สังเกตไปพร้อมๆกัน

แบ่งเป็น 2 ลักษณะ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยสมบูรณ์ (complete participant) และการสังเกตแบบเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างไม่สมบูรณ์ (incomplete participant)

ในแบบสมบูรณ์ผู้ถูกสังเกตจะไม่ทราบว่าผู้วิจัยเข้าไปสังเกตพฤติกรรมอยู่ในกลุ่ม ส่วนแบบเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างไม่สมบูรณ์นั้น ผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม โดยแจ้งหรือเปิดเผยตัวว่ามีเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่จะขอสังเกตการพฤติกรรม

2. การสังเกตโดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วม (non - participant observation) เป็นการสังเกตอยู่ภายนอก โดยผู้วิจัย หรือผู้สังเกต จะไม่เข้าไปแทรกการดำเนินกิจกรรมของผู้ถูกสังเกต จะสังเกตโดยผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัว หรือไม่รู้ตัวว่าถูกสังเกตก็ได้

วิธีการสังเกต

จะใช้การสังเกตแบบไม่มีเค้าโครงกำหนดล่วงหน้ากับการสังเกตแบบเข้าไปมีส่วนร่วม และใช้วิธีการสังเกตแบบมีเค้าโครงกำหนดล่วงหน้ากับการสังเกตแบบไม่เข้าไปมีส่วนร่วม

การสัมภาษณ์ (interview)

การสัมภาษณ์ มักใช้ประโยชน์ได้ดีในการเก็บรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์สามารถติดตามเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกในประเด็นการสัมภาษณ์ อาจจะทำต่อเนื่องจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามในตอนแรก แล้วสืบสาวต่อในเชิงลึกในภายหลัง (depth interview) ปกติแล้วจะใช้คำถามแบบปลายเปิดในการสัมภาษณ์

ก่อนการดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะต้องเตือนตัวเองว่า อะไรคือประเด็นปัญหาที่ต้องการได้ข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถตั้งคำถามได้ชัดเจนตรงประเด็น

การเตรียมการสัมภาษณ์

1. เลือกสถานที่ที่ไม่มีการรบกวน หลีกเลี่ยงสถานที่ที่มีเสียงดัง ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกเป็นกันเอง ซึ่งปกติแล้ว สถานที่ที่เหมาะสม คือ ที่บ้าน หรือ ที่ทำงานของผู้ให้สัมภาษณ์
2. อธิบายเป้าหมายและจุดประสงค์การสัมภาษณ์

3. ชี้แจงข้อตกลงเบื้องต้น เช่น การปกปิดความลับข้อมูล ใครจะเป็นผู้ใช้ และเข้าถึงข้อมูลได้บ้าง (ยกเว้นการเรียกดูข้อมูลทางคดีในศาล) และอธิบายให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบว่าคำตอบจะนำไปใช้ทำอะไรอย่างไร ในกรณีที่คำให้สัมภาษณ์จะต้องถูกยกขึ้นอ้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องให้การยินยอม
4. อธิบายวิธีการสัมภาษณ์
5. ระบุระยะเวลาการสัมภาษณ์โดยประมาณ
6. แจ้งผู้ให้สัมภาษณ์ทราบว่า สามารถติดต่อกับผู้วิจัยได้ตลอดเวลาหลังการสัมภาษณ์
7. เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยก่อนเริ่มสัมภาษณ์
8. หากต้องบันทึกเสียง หรือมีบุคคลที่สามมาทำหน้าที่บันทึกการสัมภาษณ์ ให้ขออนุญาตหรือแจ้งให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบล่วงหน้า

ชนิด และรูปแบบวิธีการสัมภาษณ์

1. การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ไม่มีการเตรียมหัวข้อคำถามที่จะถาม เป็นการสนทนาไปตามปกติ ประเด็นคำถามจะเป็นลักษณะเปิดกว้าง และดำเนินไปตามเนื้อหาที่สนทนา ผู้สัมภาษณ์อาจจัดลำดับเรื่องไปตามที่เตรียมการไว้ได้
2. ตามวิธีการที่เตรียมการไว้ แนวในการสัมภาษณ์จะใช้เป็นแบบในการสัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเหมือนกัน เป็นการเจาะจงเนื้อหามากกว่าการสนทนาไปตามประเด็นกว้างๆ แต่ยังให้อิสระแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ที่จะแสดงทัศนคติความคิดเห็น
3. ตามมาตรฐานการสัมภาษณ์ แบบคำถามปลายเปิดนี้จะใช้กับผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเหมือนกัน เพื่อให้ได้คำตอบตรงประเด็นและง่ายกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบ
4. สำหรับคำถามแบบปลายปิด และมีคำตอบให้ผู้ให้สัมภาษณ์เลือก ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนจะต้องตอบคำถามเดียวกัน และตอบคำถามตามที่มีข้อเลือกให้ ซึ่งแบบนี้มักไม่ใช้ปฏิบัติในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

ชนิดของหัวข้อในคำถามการสัมภาษณ์

มีลักษณะของคำถาม 6 ชนิด ที่ผู้วิจัยนำไปถามในการสัมภาษณ์

1. เกี่ยวกับพฤติกรรม หรือสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์กระทำหรือปฏิบัติ เมื่ออยู่ในเงื่อนไขหนึ่งๆ เช่นถามว่า “คุณจะทำอย่างไร เมื่อต้องอยู่คนเดียวในเวลากลางคืน...”
2. เกี่ยวกับทัศนคติ ค่านิยม หรือสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์คิดเกี่ยวกับปัญหาที่ถาม เช่น ถามว่า “คุณคิดว่าการชวนกันไปมีเพศสัมพันธ์ หลังจากเลิกเที่ยวสถานเริงรมย์ตอนกลางคืนของวัยรุ่นปัจจุบันเป็นสิ่งผิดปกติในสังคมหรือไม่อย่างไร...”

3. เกี่ยวกับความรู้สึก หรืออารมณ์ที่ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกอย่างไร ต่อกรณีต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยจะสังเกตได้ระหว่างการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะบันทึกไว้
4. เกี่ยวกับความรู้ เป็นข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นหัวข้อปัญหา
5. เกี่ยวกับการรับรู้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า การรู้สึก ได้ยิน มองเห็น ได้กลิ่น รู้รส
6. เกี่ยวกับเบื้องหลัง หรือภูมิหลังทางประชากร เช่น อายุ การศึกษา ถิ่นที่อยู่ เป็นต้น

เทคนิคการถามคำถาม

1. ตั้งคำถามปลายเปิดเสมอ เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เลือกถ้อยคำตามความนึกคิดของตัวเองมาตอบคำถาม
2. คำถามต้องเป็นกลาง ต้องไม่ถามชี้หน้า หรือมีอิทธิพลต่อการตอบ
3. ในแต่ละคำถามต้องถามเพื่อต้องการเพียงหนึ่งคำตอบ
4. คำถามจะต้องชัดเจน ใช้ภาษาที่ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถเข้าใจได้
5. ให้ระวัง คำถาม ประเภท ว่า “ทำไม...” เพราะเป็นคำถามที่สัมพันธ์ เชิงเหตุและผล คำตอบที่ได้อาจไม่ถูกต้อง และคำถามประเภทนี้อาจเป็นเหตุให้ผู้ตอบปกป้องตัวเอง ซึ่งเป็นปัญหาให้การสัมภาษณ์สะดุด

สิ่งที่ต้องรีบดำเนินการหลังการสัมภาษณ์

1. ถอดการบันทึกเสียงจากเครื่องบันทึกเสียง
2. นำบันทึกการสัมภาษณ์ มาเรียบเรียงใหม่ ให้ครบถ้วนสมบูรณ์
3. บันทึกสิ่งที่สังเกตพบระหว่างการสัมภาษณ์

(<http://www.managementhelp.org/evaluatn/interview.htm>)

การสนทนากลุ่ม (focus group)

การสนทนากลุ่ม มีความสำคัญในการประเมินความคิดเห็นใหม่ๆ จริงๆแล้วการสนทนากลุ่มก็คือการสัมภาษณ์บุคคล เพียงแต่เป็นการพูดคุยกับสมาชิกกลุ่มระหว่าง 6 – 10 คนในเวลาเดียวกันพร้อมกันเป็นกลุ่ม คนอื่นๆสามารถได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมอยู่ในกลุ่มสนทนานั้น

เทคนิคการสนทนากลุ่ม

1. กำหนดหัวข้อประเด็นเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์การสนทนา

2. จัดเตรียมคำถามอย่างระมัดระวังให้อยู่ในขอบข่าย คำถามไม่เกิน 6 หัวข้อ
3. วางแผนการสนทนากลุ่ม
4. ส่งคำเชิญและรายการคำถามให้สมาชิกกลุ่มสนทนาทราบล่วงหน้า พร้อมนัดหมายเวลาตามกำหนดการ

การออกแบบคำถาม

1. สร้างคำถามไม่เกิน 6 คำถาม เนื่องจากเวลาการสนทนาจะอยู่ในระหว่างหนึ่งชั่วโมง ถึงหนึ่งชั่วโมงครึ่ง ดังนั้นจะสามารถสนทนาได้ไม่เกินคำถามจำนวนนั้น
2. เตือนตัวเองเสมอในระหว่างดำเนินการสนทนากลุ่ม ถึงหัวข้อปัญหาหรือ สิ่งที่ค้นหา
3. การสนทนากลุ่ม คือการสัมภาษณ์แบบรวมกลุ่ม ดังนั้นการกำกับการสัมภาษณ์ ให้อยู่ในกรอบมีความจำเป็น

ข้อแนะนำการปฏิบัติหลักการสนทนา

สิ่งที่ต้องรีบดำเนินการ

1. ถอดเสียงการบันทึก ถ้าใช้การบันทึกเสียงร่วมด้วย
2. นำบันทึกระหว่างการสนทนา มาบันทึกใหม่ให้เรียบร้อยครบถ้วนสมบูรณ์
3. เพิ่มเติมข้อสังเกต ที่พบระหว่างการสนทนา เช่น ปฏิกริยาระหว่างสนทนา

(<http://www.managementhelp.org/evaluatn/focusgrp.htm>)

แบบสอบถาม (questionnaire)

แบบคำถาม มีจุดประสงค์จะค้นหาความรู้ การกระทำ ความรู้สึก และความคิดเห็นของประชาชน ได้แก่

1. ถ้าต้องการความรู้ของผู้ตอบ จะออกแบบสอบถามให้ผู้ตอบตอบโดยการอธิบาย ตัวอย่างคำถาม เช่น "โปรดอธิบาย..."
2. ถ้าต้องการทราบความรู้สึก จะต้องตั้งคำถามว่า "คุณรู้สึกอย่างไรต่อกรณีนี้..." หรือ "คุณรู้สึกอย่างไร เมื่อ..."

3. ถ้าต้องการได้รู้ความคิดเห็น เช่นถามถึงทัศนคติต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่ง คำถามจะตั้งว่า "คุณคิดว่า รัฐบาลควรแก้ไขปัญหานี้...อย่างไร"
4. ถ้าต้องการถามถึงสิ่งที่ผู้ตอบกระทำ ต้องตั้งคำถามให้ ผู้ตอบอธิบายถึงการกระทำนั้นๆ

คำถามในแบบสอบถามมี 2 ชนิด

1. คำถามแบบปลายเปิด คำถามแบบนี้จะไม่มีตัวเลือกให้เลือกตอบอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้ตอบต้องคิดจากความคิดของตนเองและอธิบาย หรือบรรยายออกมาด้วยถ้อยคำของผู้ตอบเอง ในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้เวลาในการตอบอย่างตั้งใจ ผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่มีความลึกกว่าแบบสำรวจชนิดคำถามแบบปิด

2. คำถามแบบปิด ผู้ตอบจะมีคำตอบให้เลือกตามที่เห็นตรง เช่น คำถามประเภทตอบ “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรือ แบบมีตัวเลือกตอบหลายๆตัวเลือก หรือคำตอบแบบลำดับความสำคัญ หรือเรียงลำดับ เป็นต้น คำถามแบบปิดนี้ช่วยให้การตอบแบบสอบถามทำได้รวดเร็ว ผู้วิจัยจะได้ข้อมูลมากมายในเวลาสั้นๆ แต่อย่างไรก็ดีหากผู้ตอบเร่งรีบที่จะตอบหรือไม่ให้เวลาพิจารณาคำถามคำตอบอย่างดี คำตอบที่เลือกอาจไม่ใช่ข้อคำตอบที่ผู้ตอบประสงค์จะตอบจริงๆได้

ผู้วิจัยอาจใช้คำถามทั้งสองแบบพร้อมกันได้ ขึ้นอยู่กับการออกแบบการวิจัยในการเก็บข้อมูลว่าใช้การสำรวจ หรือการสัมภาษณ์เจาะลึก หรือการสัมภาษณ์กลุ่ม

หัวใจสำคัญในการออกแบบคำถาม ต้องทำความเข้าใจในประเด็นปัญหา หรือความต้องการที่จะค้นหาคำตอบ ผู้วิจัยต้องทบทวนให้แน่ใจว่าต้องการจะประเมินอะไร ทำไม่จึงต้องถามคำถามเหล่านั้น คำถามจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย และอยู่ในกรอบการวิจัยเท่านั้น

การเขียนคำอธิบายและข้อแนะนำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

1. ประกอบด้วย บทสรุปย่อ อธิบายเป้าหมายแบบสอบถามนั้นๆ
2. บอกวิธีการที่จะตอบแบบสอบถามนั้น
3. บอกสถานที่วิธีการคืนแบบสอบถามเมื่อตอบแล้ว
4. ระบุเงื่อนไขความลับของแบบสอบถาม เช่น บอกว่า ใครจะเป็นผู้ใช้ข้อมูล หรือบอกว่า จะเก็บข้อมูลคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นความลับ มีเพียงผู้วิจัยเท่านั้นที่จะใช้ข้อมูลนั้น ซึ่งในประเด็นนี้ อาจยกเว้นกรณีที่ศาลร้องขอข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจะไม่สามารถปกป้อง ปฏิเสธได้ โดยปกติ มักเขียนในหัวข้อนี้ว่า "ข้อมูลคำตอบนี้ ใช้เพื่อการวิจัยในทางวิชาการเท่านั้น ..." หรือ "คำตอบจะไม่มีผลต่อตำแหน่งหน้าที่การงาน..." เป็นต้น

หลักการเขียนเนื้อหาคำถาม

1. ให้ตั้งคำถามตรงประเด็นที่นักวิจัยต้องการทราบ ให้ตรงกับเป้าหมายการศึกษา หรือ ประเด็นที่ต้องการจะประเมิน
2. เขียนคำถาม ให้ผู้ตอบสามารถตอบคำถามได้ และจะต้องเป็นคำถามที่ผู้ตอบมีความรู้
3. เป็นคำถามที่ผู้ตอบมีความรู้สึกอยากตอบ ไม่ถามคำถามที่ล่วงเกินความเป็นส่วนตัว หรือคำถามไร้สาระโดยไม่มีจุดมุ่งหมายของคำถาม

การใช้ถ้อยคำในคำถาม

1. ใช้ถ้อยคำ ที่ผู้ตอบอ่านคำถามแล้วเข้าใจ ไม่ใช่คำเฉพาะกลุ่ม คำในความหมายแฝง ศัพท์เทคนิค หรือภาษาถิ่น
2. ต้องไม่ใช่ข้อความคำถามที่อาจนำการตอบ หรือด้วยข้อความที่ชี้นำ เช่น "ท่านคิดว่า รัฐบาลแบบสร้างภาพจะสามารถแก้ไขปัญหา..."
3. ต้องไม่ตั้งคำถามหลายคำถามในข้อเดียว ให้หลีกเลี่ยง การใช้คำว่า " และ...หรือ"
4. ให้หลีกเลี่ยงการใช้คำถามปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ เพราะผู้ตอบจะสับสนได้ เช่น "ท่านไม่เชื่อว่าการห้ามไม่ให้ร้านค้าตั้งแสดงบุหรี จะไม่มีผลต่อยอดการจำหน่ายบุหรีลดลง" คำถามนี้ ไม่รู้ว่าผู้วิจัยถามอะไร เมื่ออ่านครั้งแรก
5. ในกรณีใช้คำถามแบบมีหลายคำตอบให้เลือกให้แน่ใจว่า ตัวเลือกแต่ละข้อมีสัมพันธ์และครอบคลุมคำตอบอย่างทั่วถึง อย่าให้ผู้ตอบรู้สึกสับสนเนื่องจากมีคำตอบสองสามตัวเลือกที่มีความหมายทำนองเดียวกัน หรือไม่รู้ว่าจะเลือกตัวเลือกไหนจึงจะตรงกับที่ผู้ตอบตั้งใจ

สิ่งที่ต้องทำกับแบบสอบถาม

1. ให้ระวังเรื่องการตั้งคำถามมากจนเกินไป จนผู้ตอบหมดความรู้สึกอยากให้ความร่วมมือ
2. การสร้างแรงจูงใจให้ผู้ตอบ ควรเริ่มจากคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน และค่อยไปสู่คำถามด้านทัศนคติ เช่น เริ่มต้นด้วยคำถามถึงภูมิหลังประชากรศาสตร์ของผู้ตอบ แล้วต่อด้วยคำถามเกี่ยวกับทัศนคติและมุมมอง คำถามแบบนี้จะสร้างความอยากตอบ โดยค่อยๆ เตรียมตัวผู้ตอบด้วยคำถามพื้นฐาน แล้วจึงไปถึงคำถามที่ต้องสะท้อนความรู้สึกนึกคิด
3. ควรให้ผู้ตอบให้ความเห็นเพิ่มเติมในข้อที่ต้องจัดลำดับความสำคัญ ตัวอย่างเช่น คำถาม ที่ให้ผู้ตอบเรียงลำดับ ควรมีที่ว่างให้ผู้ตอบได้เขียนอธิบายเหตุผลการจัดลำดับนั้นด้วย

4. ในแบบสอบถามควรสร้างความประทับใจแก่ผู้ตอบ โดยมีที่ให้ผู้ตอบ บอกว่าแบบคำถามนี้ มีความสมบูรณ์ครบถ้วนหรือไม่อย่างไร โดยอาจตอบโดยระบุว่า "สมบูรณ์ดี หรือ ต้องปรับปรุง" และ เว้นที่ไว้ให้ผู้ตอบเขียนเสนอข้อแนะนำปรับปรุง

5. ต้องนำแบบสอบถามไปทดสอบหรือทดลองถามกับตัวอย่างกลุ่มย่อยก่อน หรือคณะทำงาน วิเคราะห์ว่ามีความสมบูรณ์ดีแล้วหรือไม่ โดยทบทวนทั้งคำถามและคำตอบว่า จะสามารถเก็บรวบรวม ข้อมูลตามที่ตั้งใจจะนำมาประเมินคำตอบคำถามที่สงสัยได้หรือไม่

6. แบบสอบถามฉบับปรับปรุงขั้นสุดท้ายให้ใช้เวลาแก้ไขด้วย เพื่อการอ้างอิงในอนาคตต่อไป

การออกแบบ แบบสอบถาม (Questionnaire Design)

การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเป็นวิธีที่ประหยัด สำหรับกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ และ เกือบจะเป็นวิธีเดียวที่จะได้ตัวเลขมากพอกับการนำไปวิเคราะห์ค่าทางสถิติ ด้วยการออกแบบแบบสอบถามที่ดีและใช้อย่างถูกต้อง จะเก็บข้อมูลได้ทั้งโครงการศึกษาขนาดใหญ่ และการศึกษาย่อยๆ โดยเฉพาะแบบสอบถามที่ถามถึงภูมิหลังประชากรของผู้ให้คำตอบ ผู้วิจัยสามารถใช้ข้อมูลส่วนนี้มาแสดงการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มประชากร

แบบสอบถามที่ดีจะต้องผ่านการกระบวนกรตรวจพิจารณาหลายรอบ ตั้งแต่การกำหนด เป้าหมายเจตนาการศึกษาไปสิ้นสุดที่การวิเคราะห์แปรความผล ซึ่งในแต่ละขั้นจะต้องออกแบบอย่างรอบคอบ เพราะผลสุดท้ายคำตอบที่จะได้มาจะน่าเชื่อถือหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับการออกแบบแบบสอบถาม เป็นสำคัญ ถึงแม้ว่าแบบสอบถามจะเป็นเครื่องมือที่ต้นทุนต่ำเมื่อเปรียบกับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีอื่น แต่กลับแพงในด้านของเวลา เวลาในการออกแบบและการตีความอย่างมาก

ขั้นตอนการออกแบบ และตรวจสอบ แบบสอบถาม

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการสำรวจ
2. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง
3. เขียนแบบคำถาม
4. วิเคราะห์แบบสอบถาม

ก่อนที่จะไปพิจารณากันถึง วิธีการตั้งเป้าหมายการศึกษา และการเขียนคำถามในแบบสอบถาม ควร จะเข้าใจความสำคัญและบทบาทของแบบสอบถามว่า แบบสอบถามแบบใดจึงดีในการเก็บข้อมูล และ เมื่อไหร่ที่เหมาะสมจะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ

ทำไมผู้วิจัยจึงนิยมใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่มีความยืดหยุ่นสูง แต่อย่างไรก็ดีไม่ได้หมายความว่า การศึกษาทุกการวิจัยจะต้องใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเสมอไป เพราะแบบสอบถามไม่สามารถใช้เก็บข้อมูลได้ทุกประเภท ในขณะที่นักวิจัยจัดประเภทข้อมูลออกเป็น 2 แบบ แบบแรกอัตตะวิสัย กับวัตถุวิสัย (subjective vs. objective) และแบบที่สองข้อมูลเชิงปริมาณกับข้อมูลเชิงคุณภาพ (quantitative vs. qualitative)

การเลือกแบบสอบถามมาเป็นเครื่องมือ เพราะผู้วิจัยจะสามารถบริหารจัดการสภาพแวดล้อมให้อยู่ในเงื่อนไขที่ควบคุมได้ ซึ่งทำให้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ประหยัดในด้านการจัดการ แต่ถ้าขาดการควบคุมที่ดี ความถูกต้องน่าเชื่อถือของผลลัพธ์ก็ต้องขึ้นกับความไว้วางใจต่อความซื่อสัตย์ของผู้ตอบแบบสอบถาม อย่างไรก็ตามก็ยากที่จะใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลประเภทวัตถุวิสัย แม้จะเป็นคำตอบที่มาจากห้องทดลองซึ่งมีความเข้มงวดในการควบคุมก็ตาม ตัวอย่างเช่น ถ้ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามถูกถามถึงว่า นานแค่ไหนที่เขาใช้ในการเข้าใจการทำงานของโปรแกรมคำสั่งคอมพิวเตอร์ ซึ่งแน่นอนผู้ตอบคำถามคงตอบโดยมีอคติเข้าข้างตัวเอง คือเฉลี่ยแล้ว ตอบต่ำกว่าเวลาที่แท้จริง ซึ่งการวัดความสามารถในการใช้ในเรื่องเดียวกันกับกลุ่มลักษณะคล้ายๆกลุ่มแรก กลับได้คำตอบว่า ใช้เวลาเรียนรู้นานกว่า

ความพิถีพิถันในการออกแบบและการควบคุม จะทำให้ได้ข้อมูลเชิงวัตถุวิสัยที่ถูกต้องกว่า แต่ค่าใช้จ่ายในการสร้างแบบสอบถามนั้นก็สูงตามไปด้วย โดยทั่วไปแบบสอบถามเหมาะกับการเก็บข้อมูลเชิงอัตตะวิสัย เช่น คำตอบเกี่ยวกับความพึงพอใจ

คำถามอาจออกแบบมาเพื่อรวบรวมข้อมูลทั้งแบบเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งโดยธรรมชาติ คำถามเชิงปริมาณจะมีความถูกต้องมากกว่าเชิงคุณภาพ เช่นว่า คำว่า “ง่าย” และ “ยาก” อาจมีความหมายแตกต่างกันได้ในคนแต่ละคน ดังนั้น แต่ละคำถามต้องระวังในการตั้ง โดยทั่วไปคำถามเชิงคุณภาพ เวลาตั้งต้องหลีกเลี่ยงถ้อยคำคลุมเครือ และหากต้องใช้เวลาในการพิจารณานาน จะทำให้ผู้ตอบเกิดความเบื่อหน่ายในแบบสอบถามได้ สรุปว่าผู้วิจัยสามารถใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัยสำหรับเก็บข้อมูลได้ทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ เพียงแต่ว่าการออกแบบคำถามสำหรับคำถามเชิงคุณภาพจะต้องพิถีพิถันในการตั้งคำถามและการตรวจสอบ

เมื่อใดจึงใช้แบบสอบถาม

ไม่มีกฎตายตัวว่า เมื่อใดถึงจะใช้แบบสอบถาม ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เป็นต้นว่า ชนิดของข้อมูลที่ต้องการเก็บ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ การจะพิจารณาว่าเมื่อใดเหมาะสม อาจดูจากเงื่อนไขต่อไปนี้

1. เมื่อทรัพยากรและเงินมีจำกัด

อย่างที่ได้อธิบายมาแล้วว่า แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ราคาถูก และง่ายในการจัดการ แต่อย่างไรก็ดี ในขั้นการเตรียมการก็มีค่าใช้จ่าย และขั้นเก็บข้อมูลก็อาจมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายต่อหัว คำนวณจากค่าถ่ายเอกสารและแสตมป์ เวลาที่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องนำมาพิจารณา เพราะอาจขยายออกไปได้ แบบสอบถามแบบผู้ตอบกรอกข้อมูลเอง เช่น แบบสอบถามทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นพันอาจตอบคำถามและส่งกลับมาได้ภายในเวลาวันสองวัน ซึ่งด้วยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการอื่นๆ อาจกินเวลามากกว่านี้

2. เมื่อต้องการความเป็นส่วนตัวของผู้ตอบ

แบบสอบถามง่ายในการจัดการและให้ความมั่นใจได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคำถามที่ต้องอาศัยความซื่อตรงของผู้ตอบ ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ต้องถามคำถามที่สร้างความอึดอัดและความเป็นส่วนตัวของผู้ตอบ ในพฤติกรรมบุคคล

3. เพื่อใช้ยืนยันข้อค้นพบอื่นๆ

ในการศึกษาเพื่อตรวจสอบหรือยืนยันนัยกรรมวิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีอื่นๆ แบบสอบถามเหมาะที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการยืนยัน นั่น

การออกแบบสอบถาม

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการสำรวจ

การกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นประเด็นสำคัญที่ไม่ควรละเลยอย่างยิ่ง ในการเขียนแบบคำถาม โดยขาดหัวข้อเป้าหมายและความต้องการในการศึกษา อาจเป็นการศึกษาที่นอกเหนือจากประเด็นสำคัญที่ต้องการ และทำให้ผู้ตอบคำถามเสียเวลาเปล่ากับการถามคำถามที่ไม่มีความหมาย คำถามประเภทไร้สาระอาจทำให้ผู้ตอบขาดความสนใจ

สิ่งที่ต้องคำนึงคือ ข้อมูลอะไรที่ผู้วิจัยต้องการเก็บ เป็นสิ่งที่ต้องตั้งคำถามและตอบประเด็นปัญหาคือ การกำหนดหัวข้อคำถามที่เลว ไม่ได้จับตรงการออกแบบสอบถาม แต่จะไปส่งผลในขั้นตอนของการวิเคราะห์ผล ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะกำหนด เหตุและปัจจัยปัญหา เพื่อหาคำตอบ จากผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยคำถามกว้างๆ และคำถามเฉพาะเจาะจง หรืออาจจะพูดว่า จะทำอย่างไรจึงจะเข้าถึงข้อสรุปอย่างถ่องแท้ ถ้าไม่รู้ว่ากำลังมองหาอะไรอยู่

ตัวอย่างวัตถุประสงค์ ที่ต้องการศึกษาว่า “จุดที่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เกิดความไม่พึงพอใจในระบบติดต่อกับผู้ใช้ และความรู้สึกเชิงลบนั้นส่งผลกระทบต่อการใช้งานโปรแกรมอย่างไรบ้าง” อ่านดูเหมือนจะชัดเจนและตรงประเด็นแล้ว แต่จริงๆ แล้วยัง ผู้ออกแบบคำถามต้องชัดเจนกว่านี้ เช่น ความหมายของคำว่า “ผู้ใช้ไม่พึงพอใจ” คืออะไร “ความไม่พึงพอใจในการเรียนรู้การใช้งาน” หรือ “ความสามารถของโปรแกรม” หรือ อื่นๆ เป็นประเด็นสำคัญไหม หากผู้ใช้เรียนรู้การใช้ได้เร็ว ถ้าเขาเรียนดี อยากรู้ว่าทำให้เครื่องมือมีความแม่นยำ ประเด็นเหล่านี้ ต้องถูกทำให้เคลงและตรงจุดก่อนที่

หัวข้อคำถามแรกจะถูกเขียนขึ้น หลักการคือ เมื่อใดก็ตามที่รู้สึกว่า การเขียนคำถามในแบบสอบถามนั้นยาก นั้นแสดงว่า ผู้ออกแบบสอบถามให้เวลากับการค้นหาคำตอบที่ถูกต้องแบบสอบถามน้อย ให้กลับไปเริ่มตั้งต้นใหม่ เพราะแบบสอบถามที่ดี เริ่มต้นที่การกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจนเท่านั้น

2. เขียนแบบคำถาม

เมื่อถึงขั้นนี้ หมายความว่า ได้ผ่านการกำหนดชนิดของข้อมูลที่จะวัด กำหนดวิธีการและเป้าหมายในการค้นหาข้อเท็จจริง และได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง เรียบร้อยแล้ว ซึ่งต่อไปคือการลงมือร่างแบบคำถาม

ถ้าขั้นก่อนหน้าทั้งหมดผ่านกระบวนการคิดมาอย่างน่าเชื่อถือ คำถามทั้งหมดก็จะอยู่ในประเด็นหัวข้อแล้ว รวมทั้งคำถามเกี่ยวกับภูมิหลังทางประชากรศาสตร์ ที่จะใช้สำหรับการเทียบเคียงคำตอบระหว่างกลุ่มประชากรต่างกลุ่มกัน ช่วยให้เห็นลักษณะของผู้ตอบมีความสัมพันธ์อย่างไรเมื่อข้ามกลุ่ม ตัวอย่างเช่น กลุ่มผู้ตอบกลุ่มหนึ่ง สังเกตว่ามีความพึงพอใจน้อยเมื่อได้ใช้โปรแกรม ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าระบบติดต่อผู้ใช้ถูกออกแบบมาไม่ตอบสนองตรงกับความต้องการเฉพาะเพียงกลุ่มนี้ ซึ่งเป็นจุดให้เสนอว่าจะต้องมีการออกแบบระบบติดต่อผู้ใช้ใหม่

เป็นแบบแผนถือปฏิบัติว่า ข้อมูลภูมิหลังทางประชากรศาสตร์ จะอยู่ในส่วนแรกของแบบสอบถาม ซึ่งความจริงแล้วจะอยู่ในส่วนใดๆ ของแบบสอบถามก็ได้ มีผู้ให้คำอธิบายว่า ที่อยู่ในส่วนต้นนั้นก็เพราะเป็นคำถามพื้นฐานเกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามที่ง่ายในการตอบ ก่อนที่จะเข้าคำถามที่ยากในส่วนถัดไป

คำถามเกี่ยวกับประวัติผู้ตอบให้ถามเฉพาะที่จำเป็นจริงๆ แต่ไม่ควรถามไปถึงรายได้ เว้นเสียแต่เป็นเหตุผลที่ต้องถามเพราะต้องการศึกษาตัวแปรเปรียบเทียบระดับรายได้ ให้หลีกเลี่ยงคำถามที่พาดพิงความเป็นส่วนตัว เว้นเสียแต่จำเป็น ในกรณีที่ต้องถามคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว ให้ระวังการใช้คำถามที่ทำให้ผู้ตอบรู้สึกอึดอัด ไม่เช่นนั้นแล้วจะทำให้ผู้ตอบตอบคำถามที่ไม่ตรงความจริงและเชื่อถือได้น้อย

คำถามแบบไหนที่ถาม

ปกติแล้ว คำถามที่ถามมี 2 ลักษณะ คือ คำถามปลายเปิด กับปลายปิด

คำถามแบบปลายเปิด (opened format)

คำถามแบบปลายเปิด ใช้สำหรับในการถามทัศนคติแบบไม่มีการเตรียมก่อน คือ ไม่จัดเตรียมคำตอบไว้ให้ ผู้ตอบมีอิสระที่ตอบ แบบสอบถามแบบนี้ดีสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงอัตตะวิสัย หรือกลุ่มผู้ตอบคำถามไม่เจาะจง ส่วนดีคือ ผู้ตอบแต่ละคนสามารถสะท้อนความคิดเห็นที่ตนคิดได้อย่างกว้างขวาง วิธีการนี้ ผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่ไม่คาดคิดล่วงหน้า และไม่สามารถคาดเดา

อย่างไรก็ดี คำถามปลายเปิด ก็มีจุดเสียหลายอย่าง อย่างแรก มีลักษณะเป็นปัจเจกมาก ซึ่งไม่สามารถแสดงการวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติได้ง่าย ซึ่งทำให้ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายและเวลาในการจัดการ และด้วยข้อความแบบเปิดนี้ ยากที่คนสองคนจะมองเห็นและตีความได้ตรงกัน ซึ่งอาจแก้ไขโดยใช้คนอ่านข้อมูลคนเดียว แต่หากข้อมูลมีจำนวนมาก การอ่านคนเดียวก็ทำได้ยาก และต้องใช้เวลา อีกประเด็นหนึ่งคือ คำถามปลายเปิดในจำนวนมากๆ อาจสร้างความเบื่อหน่ายแก่ผู้ตอบคำถามได้

คำถามแบบปลายปิด (closed format)

มักอยู่ในรูปคำถามให้เลือกคำตอบ ซึ่งง่ายแก่ผู้ตอบคำถาม แต่จะไม่ให้ความกระจ่างในความคิดเห็นของผู้ตอบ ปกติแล้วจะต้องให้ตัวเลือกที่ครอบคลุมคำตอบ แต่หากมีมากตัวเลือก ก็อาจทำให้ผู้ตอบสับสนได้ จึงไม่ควรเกิน 5 หรือ 10 ตัวเลือกในแต่ละข้อ สำหรับคำถามที่ต้องการวัดตัวแปร หรือทัศนคติเดียว

คำถามปลายปิด มีข้อดีตรงประหยัดเวลาและงบประมาณ เพราะด้วยชุดคำตอบให้เลือกตอบ ทำให้ การประมวลผล ทำได้เร็ว

(http://www.cc.gatech.edu/classes/cs6751_97_winter/Topics/quest-design)

คุณภาพเครื่องมือ

การจะนำเครื่องมือใดๆ ไปใช้ ในการเก็บข้อมูล จะต้องมั่นใจว่าเครื่องมือ นั้น มีคุณสมบัติ และคุณลักษณะที่ดี สามารถใช้เก็บข้อมูลได้ตรงความต้องการ และให้ความเชื่อมั่นว่าข้อมูลที่เก็บได้โดยเครื่องมือ นั้น มีความถูกต้องเมื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์และศึกษาจะได้ผลคำตอบ ที่เป็นข้อเท็จจริง

ลักษณะของเครื่องมือวิจัยที่ดี

1. มีความตรง (validity) หมายถึงความถูกต้อง ในการวัด ให้ผลที่ได้จากการวัดตรงตามความต้องการ ประกอบด้วย

1.1 ความตรงตามเนื้อหา (content validity) เนื้อหาในคำถาม ตรงตามประเด็นที่ต้องการวัด หรือศึกษา

1.2 ความตรงตามโครงสร้าง (construct validity) สามารถวัดประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ในกรอบการศึกษา หรือทฤษฎี ที่นำมาประกอบการศึกษาได้ครบ

1.3 ความตรงตามสภาพ (concurrent validity) ให้ผลการวัด สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง

1.4 ความตรงตามพยากรณ์ (predictive validity) ผลการวัด สามารถทำนาย คุณลักษณะสิ่งที่วัด ได้ตรงกับการที่จะเกิดขึ้นในเวลาต่อมา

ความตรงของเครื่องมือ ในสองประเด็นแรก คือความตรงตามเนื้อหา กับความตรงตามโครงสร้าง นั้นเป็นความตรงของตัวเครื่องมือที่ใช้วัด ส่วนสองประเด็นหลังความตรงตามสภาพ กับความตรงตามพยากรณ์ จะไม่เกี่ยวกับตัวเครื่องมือ แต่เป็นความตรงของผลที่ใช้เครื่องมือนั้นทำการวัด ซึ่งให้ผลตรงตามความจริง ในสภาพการณ์ปัจจุบันหรือที่จะเกิดในอนาคต จึงเรียกว่า ความตรงตามเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง (criterion related validity)

2. มีความเที่ยง (reliability) หมายถึง การวัดนั้น ให้ผลแน่นอนสม่ำเสมอคงเส้นคงวา ให้ความเชื่อมั่น ว่าข้อมูลที่เก็บมาได้โดยเครื่องมือ นั้น ไม่คลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริง ที่เป็นอยู่จริง

คำสอนอมตะ เกี่ยวกับ ความตรง (validity) และความเที่ยง (reliability) ที่ครูวิจัยสอน นักวิจัยให้จดจำให้ได้ว่า อะไรคือความเที่ยง และอะไรคือความตรง คือ การเปรียบเทียบเครื่องมือการเก็บข้อมูลเป็นเครื่องชั่งน้ำหนัก

ความตรง หรือ validity คือ ผู้วิจัยต้องใช้ เครื่องชั่งน้ำหนักนั้นไปวัดน้ำหนัก ไม่ใช่เอาไปวัด ส่วนสูง

และความเที่ยง หรือ reliability คือ เมื่อ นำเครื่องชั่งไปวัดน้ำหนักคนคนเดียวกัน ซ้ำๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน น้ำหนักตัวของคนนั้น ต้องหนักเท่าเดิมทุกครั้งที่ชั่ง

3. มีความเป็นปรนัย (objectivity) คือคุณลักษณะของข้อคำถามในเครื่องมือวัดทุกชนิด ที่ให้ความเข้าใจถูกต้องตรงกัน คุณลักษณะความเป็นปรนัย คือ มีความชัดเจน ไม่กำกวม ผลการตอบข้อคำถาม สามารถประเมินได้ตรงกัน และผลการตอบสามารถวัดผลได้

4. มีความไว (sensitivity) คือสามารถแยกแยะสิ่งที่มีลักษณะต่างกันออกจากกันได้ด้วยข้อคำถาม ที่มีคุณสมบัติในอำนาจจำแนก (discrimination)

5. มีประสิทธิภาพ (efficiency) ข้อคำถามในเครื่องมือใดวัดได้ดีกว่า ถ้ามีคำถามน้อย แต่สามารถวัดได้ผล เหมือนกับจำนวนคำถามมาก ก็แสดงว่าแบบข้อคำถามน้อยเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพกว่า

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรง (validity)

ความตรงของเครื่องมือ คือ ดัชนีบอกว่าคุณสมบัติของเครื่องมือสามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัดได้หรือไม่ นั่นคือ การตรวจสอบว่าเครื่องมือใช้วัดลักษณะอะไร และลักษณะที่วัดนั้น คือวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดหรือไม่

1. **การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา** พิจารณาความสอดคล้องกันระหว่างข้อความถาม กับ เนื้อหาของประเด็นที่ต้องการวัด ครอบคลุมประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษา อาจใช้ดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญ (subject – matter specialist) เป็นผู้พิจารณา และตัดสิน ผลการตัดสิน ถือเป็นความตรงเชิงพิพินิจ (face validity) ตามวิจารณ์ญาณของผู้เชี่ยวชาญ

2. **การตรวจสอบความตรงตามโครงสร้าง** คือข้อความถามสามารถวัดได้สอดคล้องกับ โครงสร้างของกรอบกำหนดตามทฤษฎีที่นำมาอ้างหรือไม่ เช่น การศึกษาภายในโครงสร้างของกรอบ ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรม การแสดงออกของความรู้สึกนึกคิด (affective domain) ที่มีต่อ สิ่งแวดล้อม ข้อความถามในเครื่องมือ มีข้อความวัด ลักษณะของพฤติกรรม เหล่านั้นได้สมบูรณ์ตามกรอบ ทฤษฎีว่าไว้หรือไม่

การหาความตรงตามโครงสร้าง

(1) อาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา เป็นผู้พิจารณา

(2) เปรียบเทียบกับกลุ่มที่มีลักษณะตามที่วัด (know – group technique) นำคำถามไป ทดสอบวัดกับกลุ่มที่มีคุณลักษณะตรงตามที่ต้องการวัด และกลุ่มที่ไม่มีคุณลักษณะตรงกับที่จะวัด แล้วเปรียบเทียบผล โดยใช้การทดสอบ t – test นำค่าที่คำนวณได้ เทียบกับค่าที่ได้จากตาราง ถ้า พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 หรือ .05 ตามที่กำหนด จะถือว่าสองกลุ่มนั้นมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน แสดงว่าเครื่องมือสามารถใช้วัดคุณลักษณะได้ตรงตามโครงสร้างทฤษฎี

(3) พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนรวมทั้งฉบับกับคะแนนเฉพาะข้อ มักใช้ประเมินความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือที่สร้างโดยวัดด้วยแบบวัดตามมาตราประเมินค่า Likert's scales

(4) ใช้เครื่องมือวัดคุณลักษณะเดียวกันที่เป็นมาตรฐานแล้วเป็นเกณฑ์ประเมิน

(5) ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ใช้การคำนวณทางคณิตศาสตร์ มา วิเคราะห์สัดส่วนองค์ประกอบเครื่องมือ เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของเครื่องมือโดยสัดส่วนของ คำถาม

3. การตรวจสอบความตรงตามเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

(1) ความตรงตามสภาพประเมินว่า เครื่องมือสามารถให้ผลการวัดสอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริงของคุณลักษณะ ณ เวลานั้น การหาความตรงใช้ข้อมูลผู้ถูกวัดมาหาความสัมพันธ์ กับ

ข้อมูลที่ได้จากการวัดด้านเครื่องมือ นั้น ความตรงของเครื่องมือจะเกี่ยวข้องกับอำนาจการจำแนก (discrimination)

(2) ความตรงตามพยากรณ์ ประเมินว่าความสามารถในการทำนายที่เครื่องมือแสดงออกมาเป็นผลนั้น สอดคล้องเป็นจริงตามคุณลักษณะของสิ่งที่วัด ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตตรงตามนั้น การประเมินเครื่องมือจึงอาจต้องรอเวลา ให้ดำเนินการปฏิบัติไปช่วงหนึ่ง แล้วนำผลจากเครื่องมือไปเทียบ หาความสัมพันธ์ (correlation)

การตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง (reliability)

ความเที่ยง คือ ความเชื่อมั่นในการนำเครื่องมือไปใช้วัด แล้วได้ผลคงเส้นคงวา วิธีการหาความเที่ยง ทำได้ ดังนี้

1. การทดสอบซ้ำ (test – retest method) การหาความเที่ยง โดยนำเครื่องมือชุดเดียวกัน ไปทดสอบกับคนกลุ่มเดียวกันสองครั้งในเวลาต่างกัน นำค่าการทดสอบทั้งสองครั้งมาหาความสัมพันธ์ แสดงเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

2. การใช้แบบวิธีวัดคู่ขนาน (parallel form method) โดยนำเครื่องมือสองชุดที่มีเนื้อหาเดียวกัน และลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบเดียวกัน ไปทดสอบกับคนกลุ่มเดียวกันพร้อมกัน ทั้งสองชุด ผลทดสอบนำไปหาความสัมพันธ์ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ความเท่าเทียมกัน (coefficient of equivalence)

3. การแบ่งครึ่ง (split – half method) นำเครื่องมือชุดเดียวกัน ไปทดสอบกับคนกลุ่มหนึ่ง นำผลการวัดทดสอบมาแบ่งเป็นสองส่วน โดยอาจแบ่งด้วย ข้อคี่ และข้อคู่ หรือแบ่งโดยการสุ่ม หรือการตัดส่วนคะแนนครึ่งบน คะแนนครึ่งล่าง มาหาความสัมพันธ์ ด้วยสูตรของเพียร์สัน ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้เป็นค่าความเที่ยงของเครื่องมือเพียงครึ่งฉบับ นำไปหาความเชื่อมั่นเต็มทั้งฉบับด้วย สูตรของสเปียร์แมน บราวน์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ที่ได้ เป็นสัมประสิทธิ์ ของความคงตัวภายใน (coefficient of internal consistency)

กิจกรรมท้ายบท

1. ให้ทำตัวเป็นผู้สังเกตแบบมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ สังเกตกิจกรรมที่เพื่อนในห้องทำขณะที่กำลังเรียน บันทึกสิ่งที่สังเกต

2. ทดลองการเป็นผู้คุมการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยเลือกเพื่อนมา 6-8 คน ตั้งประเด็นสนทนาปัญหาเปิด ไม่มีเค้าโครงคำถามล่วงหน้า ในความคิดเห็นต่อผลกระทบทางสังคม ที่เกิดจากสื่อโฆษณา

ให้แต่ละคนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน สังเกต และบันทึกปฏิกิริยา ของผู้ร่วม
สนทนาโดยละเอียด และเขียนสรุปผลการสนทนากลุ่มดังกล่าว

บทที่ 7

การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนิเทศศาสตร์

ผศ.ดร.ประกายกาวิล ศรีจินดา

ผศ.ดร.สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์

บทที่ 7

การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนิเทศศาสตร์

เนื้อหารายวิชา

1. การเก็บข้อมูลการวิจัย
2. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

พฤติกรรมที่คาดหวังของผู้เรียนหลังการเรียนการสอน

1. นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับปรการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ผู้สอนบรรยายในหัวข้อการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย
2. ให้ผู้เรียนทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ในกิจกรรมท้ายบท ประกอบด้วย
 - 2.1 โดยการนำตาราง 4 ตาราง แสดงมาตรการวัดระดับ นามบัญญัติ เรียงอันดับ อัตรภาค และอัตราร่วม แล้วรวบรวมข้อมูลตัวแปรคุณลักษณะที่วัดได้ตาม มาตรวัด ใส่ลงในตารางให้ถูกต้อง
 - 2.2 อ่านหนังสือ การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย เขียนโดย ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ ทำความเข้าใจลักษณะและประเภทการวิจัยกับสถิติที่เลือกใช้
 - 2.3 อ่านรายวิจัยเชิงปริมาณ ที่หาได้ในห้องสมุด ศึกษาการใช้สถิติในการวิเคราะห์ผล การแปรผล และการเสนอผลการวิเคราะห์ ในงานวิจัยนั้นอย่างเข้าใจ ให้ ศึกษาหลายๆงานวิจัย

สื่อการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. Power Point Presentation ประกอบการบรรยาย

การประเมินผล

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
2. การตอบคำถามท้ายบทที่ 7
3. การทำกิจกรรมท้ายบทที่ 7

บทที่ 7

การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนิเทศศาสตร์

การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของการวิจัยทางนิเทศศาสตร์ โดยในการวิจัยเชิงปริมาณการเก็บข้อมูลมุ่งเน้นเทคนิคในการวัดตัวแปรในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย การกล่าวเช่นนี้เพราะการวิจัยเชิงปริมาณมุ่งหวังในเรื่องตัวเลขขณะวัดและผลของการวัด ในขณะที่การเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพต้องการข้อมูลเช่นเดียวกันแต่เป็นการจับความรู้สึกต่อประเด็นที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแต่เดิมการเก็บข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นไปโดยความสะดวกมีได้เน้นกฎเกณฑ์ในการเก็บข้อมูลเท่ากับผลลัพธ์ที่ต้องการจะได้ อันทำให้นักวิจัยเชิงคุณภาพอาจประสบกับหลักเกณฑ์ในการเข้าถึงข้อมูลเนื่องจากข้อจำกัดในด้านความชำนาญ จนมีนักวิชาการหลายท่านได้นำแนวทางการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีรายละเอียดและวิธีการแบบการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแกนกลางเพื่อให้สามารถนำไปวิจัยในภาคปฏิบัติได้ ทั้งนี้เพราะขั้นตอนในการเก็บข้อมูลเป็นขั้นตอนที่นำเอาเงื่อนไขโดยเฉพาะวัตถุประสงค์หรือข้อสันนิษฐาน และรูปแบบการวิจัยเข้าไปพิสูจนหรือสืบสาวราวเรื่องกับโลกในทางสังคมซึ่งเป็นโลกแห่งความเป็นจริง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2549 : 366)

7.1 การเก็บข้อมูลการวิจัย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทต้น ๆ จะเห็นได้ว่าประเภทของข้อมูล ที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยนั้นมีหลายวิธี ทั้งที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ สำหรับข้อมูลทุติยภูมิสิ่งที่คุณวิจัยพึงกระทำคือ การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษาและวิจัย และศึกษาความน่าเชื่อถือ และความถูกต้องของข้อมูลก่อนที่จะนำไปใช้ศึกษาและวิเคราะห์ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิอาจทำได้หลายวิธี นับแต่การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต ตลอดจนจนถึงการทดลองแบบสมบูรณหรือแบบกึ่งทดลอง ซึ่งแต่ละวิธีมีข้อดีและข้อเสียหรือข้อจำกัดแตกต่างกันไป

7.1.1 ปัจจัยสำคัญในการเก็บข้อมูลการวิจัย

การเก็บข้อมูล ไม่ว่าจะ เป็นข้อมูลประเภทใดก็ตาม จะต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การตั้งนิยามศัพท์ของคุณลักษณะเฉพาะที่ต้องการเก็บรวบรวม
2. ความถูกต้อง (accuracy) และความตรง (validity) ของข้อมูล
3. ความแม่นยำ (precision) และเชื่อถือได้ (reliable)
4. ความผิดพลาดที่เกิดขึ้น
5. การจดบันทึกด้วยตัวเลข
6. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
7. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

7.1.2 หลักในการเลือกเก็บข้อมูลการวิจัย

เนื่องจากการเก็บข้อมูลมีหลายวิธีดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจะต้องตัดสินใจเลือกวิธีการใดวิธีการหนึ่ง สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544 : 331) ได้กล่าวถึงสิ่งที่นักวิจัยต้องคำนึงถึงในการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ

1. วัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย หากเป็นการศึกษาที่ต้องการข้อมูลในแนวลึกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม คือ การสังเกต หรือ การสนทนากลุ่ม แต่ถ้าเป็นการศึกษาที่ต้องการทดสอบข้อสมมติฐานที่ต้องการข้อสรุป/ข้อค้นพบที่สามารถนำไปใช้ได้ทั่วไปอย่างกว้างขวางวิธีที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมคือการสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ หรือการส่งแบบสอบถามคนจำนวนมากเป็นหลัก

2. ลักษณะของประชากรที่ศึกษา

คุณสมบัติของประชากรที่ศึกษามีอิทธิพลต่อวิธีการเก็บข้อมูลมากไม่น้อยไปกว่าวัตถุประสงค์ของการวิจัย ถ้าประชากรไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ การส่งแบบสอบถามให้กรอกย่อมนเป็นไปไม่ได้ ถ้าเป็นกลุ่มประชากรที่มีพฤติกรรมผิดแผก การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามคงไม่เหมาะสม ถ้าเป็นประชากรเฉพาะ เช่น ผู้บริหาร การส่งแบบสอบถามและการสังเกตคงไม่สามารถทำให้ได้ข้อมูลตามต้องการ เพราะประชากรกลุ่มนี้เหมาะที่จะใช้การสัมภาษณ์ในแนวลึก

3. ระยะเวลาของการศึกษา

ด้วยระยะเวลาที่ใช้ศึกษา หากผู้วิจัยมีเวลาและทุนทรัพย์น้อย และต้องเก็บข้อมูลและ

ประชากรกระจายอยู่ทั่วไปและเป็นประชากรที่มีคุณสมบัติเฉพาะสามารถอ่านออกเขียนได้ ควรใช้วิธีการส่งแบบสอบถามหรือการรวมกลุ่มประชากรนั้นเพื่อกรอกแบบสอบถามพร้อมกัน แต่หากมีเวลาพอและทุนทรัพย์พอที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล ควรใช้วิธีการสัมภาษณ์เพราะโอกาสที่จะได้ข้อมูลมีมากกว่าการส่งแบบสอบถาม ซึ่งนอกจากมีปัญหาด้านความร่วมมือแล้ว ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความจพซ้ำกั้ในด้านความสั้นยาวของแบบสอบถามและข้อความถามที่ใช้

สำหรับการวิจัยที่ต้องการผลแบบเร่งด่วน การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่ม การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ หรือการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่แล้วอาจเป็นวิธีการที่นำมาใช้ได้ดีกว่าการสังเกตและการทดลอง การจะเลือกใช้วิธีการใดนอกเหนือจากนั้นยังขึ้นอยู่กับงบประมาณว่ามีมากน้อยเพียงพอที่จะใช้กับวิธีนั้น ๆ หรือไม่ ทั้งนี้เพราะว่าแต่ละวิธีมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน

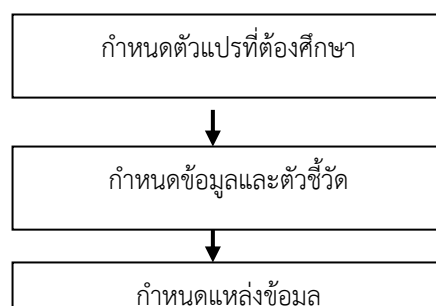
4. ความเป็นไปได้ทางด้านงบประมาณและกำลังคน

ความเป็นไปได้ทางด้านงบประมาณและกำลังคนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ควบคู่ไปกับปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้ เพราะวิธีการเก็บข้อมูลต่าง ๆ จะใช้งบประมาณไม่เท่ากัน การเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตต้องอาศัยบุคลากรสนามเข้าไปในชุมชน ซึ่งแตกต่างจากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ที่ต้องใช้พนักงานสัมภาษณ์ที่ผ่านการอบรม หรือการส่งแบบสอบถาม ซึ่งอาจใช้เสมียนหรือเลขานุการช่วยจัดส่งแบบสอบถามเท่านั้น การจัดหาบุคคลให้เหมาะกับวิธีการเก็บข้อมูลและประชากรเป้าหมายเป็นเรื่องที่สำคัญไม่น้อยในการที่จะได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ที่ใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ในแนวลึกและการเก็บข้อมูลโดยการสังเกต

7.1.3 ขั้นตอนของการเก็บข้อมูลการวิจัย

การเก็บข้อมูลในการวิจัยทางนิเทศศาสตร์ โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นลักษณะของการเก็บข้อมูลภาคสนาม สุนทรธรรม กิจปริดาบริสุทธ์ (2544 : 2542) ได้กล่าวถึงขั้นตอนที่สำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูล 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดตัวแปรที่ต้องศึกษา
2. กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด
3. กำหนดแหล่งข้อมูล
4. เลือกวิธีการรวบรวมข้อมูล
5. นำเครื่องมือรวบรวมข้อมูลทดลองใช้
6. ออกรวบรวมข้อมูลจริง

ภาพที่ 7.1 แสดง ขั้นตอนของการเก็บข้อมูลการวิจัย

ในการศึกษาและวิจัยทางนิเทศศาสตร์นั้น ไม่จำเป็นที่ผู้วิจัยจะเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยเพียงวิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้นและไม่มีวิธีการใดที่ดีที่สุดสำหรับการวิจัยทุกเรื่อง โดยหลักทั่วไปแล้วผู้วิจัยควรใช้ข้อมูลต่าง ๆ เท่าที่จะทำได้ ไม่ว่าจะเก็บมาโดยวิธีใด トラบเท่าที่ให้ผลของการวิจัยออกมาให้ดีที่สุด แต่ไม่ใช่ทุกวิธีของการเก็บข้อมูล เพราะอย่างน้อยที่สุดเป็นการยากที่จะนำข้อมูลที่ต่างวิธีมาใช้ร่วมกันในการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระบบและสอดคล้องกัน ถึงแม้ว่าข้อมูลต่าง ๆ อาจนำไปสู่ข้อสรุปเช่นเดียวกัน และจะลำบากมากยิ่งขึ้นถ้าข้อมูลที่เก็บมาโดยวิธีการต่างกันให้ผลแตกต่างกัน ทำให้การสรุปข้อค้นพบต่าง ๆ เป็นไปด้วยความยากลำบาก หากไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าข้อมูลนั้น ๆ จากแหล่งใดมีความถูกต้องมากกว่า แต่หากว่าข้อมูลที่จัดเก็บมาโดยวิธีการที่แตกต่างกันโดยที่แต่ละวิธีเก็บข้อมูลคนละตัวหรือคนละกลุ่มประชากรเป้าหมาย ปัญหาความขัดแย้งทางด้านข้อมูลจะลดน้อยลงหรือไม่เกิดขึ้น และจะเป็นการดีหากแต่ละกลุ่มประชากรเป้าหมายต้องใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน

โดยทั่วไปผู้วิจัยควรพยายามใช้ข้อมูลต่าง ๆ เท่าที่มีอยู่แล้วหรือข้อมูลทุติยภูมิเพื่อให้เป็นประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อย่างน้อยที่สุดเพื่อการศึกษาและวิเคราะห์เบื้องต้น จากนั้นจึงพยายามเก็บข้อมูลใหม่ ข้อมูลปฐมภูมิที่ควรเก็บควรเป็นข้อมูลที่มีทั้งแนวลึกและแนวกว้าง ข้อมูลที่มีแนวลึกคือข้อมูลที่ให้รายละเอียดของประเด็นที่ศึกษา ส่วนข้อมูลในแนวกว้างคือข้อมูลที่มีขอบเขตการใช้หรือการสรุปได้กว้างขวางกว่า กล่าวคือ ครอบคลุมประชากรกว้างกว่า ข้อมูลที่เจาะในแนวลึกเป็น

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้กันมากในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในกลุ่มนักมานุษยวิทยา หรือการวิจัยมานุษยวิทยา โดยทั่วไปข้อมูลที่ใช้การวิเคราะห์ในแนวกว้างเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจที่ใช้แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

การผสมผสานกันระหว่างวิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจะ ช่วยแก้ข้อบกพร่องของข้อมูลแต่ละประเภทได้ดียิ่ง อย่างไรก็ตามสภาพความเป็นจริงหากการ ผสมผสานกันดังกล่าวอาจทำไม่ได้ด้วยเหตุผลต่าง ผู้วิจัยจะต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ในการ ตัดสินใจดังกล่าวต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย และลักษณะของประชากรที่เกี่ยวข้อง ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

7.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล (analysis) คือกระบวนการแปลงค่าข้อมูลดิบให้อยู่ในรูปของผลลัพธ์ และนำผลลัพธ์ดังกล่าวมาตีความ เพื่อหาข้อสรุปหรือคำตอบตามความเป็นจริงและสอดคล้องกับ โจทย์การวิจัยที่ตั้งไว้ ตลอดจนนำข้อสรุปที่ค้นพบมาใช้ในการอภิปราย เปรียบเทียบกับข้อมูลเดิม หรือ ข้อสันนิษฐานเดิม ๆ ที่เคยมีค้นคว้าและนำเสนอต่อสาธารณชน และชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติหรือ พัฒนาทฤษฎีให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2550 : 160)

การวิเคราะห์ข้อมูล (analysis) เป็นการจัดระเบียบแยกแยะส่วนต่างๆ ของหลักฐาน หรือ ข้อมูลที่ได้ออกเป็นหมวดหมู่เพื่อหาคำตอบ ตามความมุ่งหมาย และตามสมมติฐาน ที่ได้กำหนดไว้ (ไพศาล หวังพานิช, 2531 : 227)

7.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะใช้ระเบียบวิธีทางสถิติมาจัดการกระทำกับข้อมูล เรียกว่าการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีกระบวนการและขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

1. จัดแยกประเภทข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกและง่ายต่อการนำไปวิเคราะห์ โดย ผู้วิจัยจะแยกประเภทข้อมูลออกเป็นกลุ่มตามตัวแปรที่ศึกษาและให้ตัวแปรแต่ละตัวเป็นอิสระต่อกัน
2. บันทึกลงในกระดาษทำการ
3. ดำเนินการกระทำการกับข้อมูล โดยใช้สถิติที่เหมาะสมกับข้อมูลและระดับของข้อมูล

4. เสนอผลการวิเคราะห์ อาจเสนอในรูปตาราง หรือแผนภูมิ เพื่อให้สามารถอ่านและเข้าใจได้ง่าย

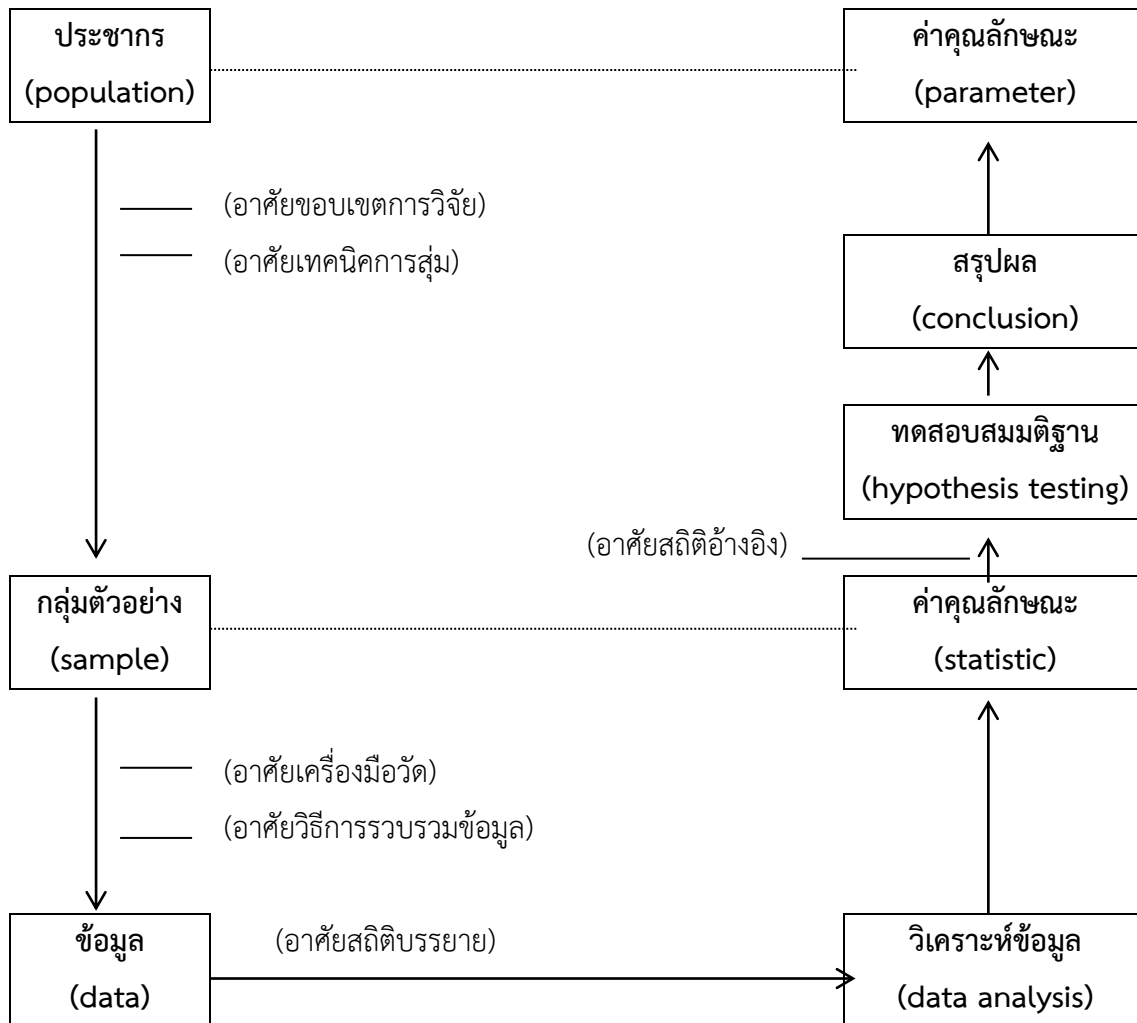
สถิติกับการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมแล้วจะเป็นข้อมูลดิบ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องนำมาดำเนินการวิเคราะห์หรืออธิบายผลของข้อมูลตามคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเป็นตัวเครื่องมือในการอธิบาย ทดสอบสมมติฐาน และสรุปอ้างอิง แล้วค่าสถิติ (statistic) ที่วิเคราะห์ได้จะเป็นตัวประมาณค่า (estimate) คุณลักษณะประชากร (parameter)

สถิติในการวิเคราะห์ มี 2 ลักษณะ คือ

1. **สถิติบรรยาย (descriptive statistics)** เป็นสถิติที่ใช้บรรยายให้เห็นคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งผลจากการศึกษาจะบอกได้เพียงคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มที่ศึกษาเท่านั้น ไม่อาจนำผลสรุปที่ได้ไปอ้างอิง หรือทำนายค่าของกลุ่มอื่นที่ไม่ได้นำมาเป็นกลุ่มศึกษา

2. **สถิติอ้างอิง (inferential statistics)** เป็นสถิติที่ใช้สรุปคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง (statistic) ไปสู่คุณลักษณะของประชากร (parameter) เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง (sample) แล้วสรุปอ้างอิงไปยังประชากร (population) การสรุปอ้างอิงจะเชื่อถือได้เพียงใด ขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษานั้นเป็นตัวแทนของประชากร แท้จริงหรือไม่

ภาพที่ 7.2 แสดงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ

ที่มา : (ไพศาล หวังพานิช, 2531)

การจะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติใด ต้องพิจารณาว่าข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์นั้นมีระดับการวัด (measurement) ได้แค่ไหน และผู้วิจัยจะนำค่าการวัด (criterion measure) ซึ่งอาจเป็นตัวเลข สัญลักษณ์ หรือข้อความมาดำเนินการทางสถิติ

การวัดและระดับการวัด

การวัด (measurement) เป็นกระบวนการกำหนดตัวเลข หรือสัญลักษณ์แทนจำนวน ปริมาณ หรือคุณภาพของคุณลักษณะและคุณสมบัติสิ่งทีศึกษ ได้แก่ คน สัตว์ สิ่งของ ความรู้สึก พฤติกรรม ความสามารถ เป็นต้น

ในการวัด ต้องกำหนดเงื่อนไขหรือเกณฑ์การวัด เป็นระดับชั้นของข้อมูล

ระดับการวัด แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. **การวัดในระดับนามบัญญัติ (nominal scale)** เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์แบ่งประเภทข้อมูลที่ศึกษาออกเป็นกลุ่ม โดยคุณสมบัติซึ่งมีความเท่าเทียมกัน ตัวเลข หรือสัญลักษณ์ที่กำหนดให้ เป็นเพียงชื่อ ข้อมูลในระดับนี้ไม่สามารถนำมาคำนวณทางคณิตศาสตร์ด้วยการบวก ลบ คูณ หาร จะกระทำได้เฉพาะการนับเพื่อดูความถี่ หรือการเกิดซ้ำ ตัวอย่างข้อมูลชนิดนี้ เช่น เพศ อาชีพ ประเภทของสื่อที่บริโภค

2. **การวัดในระดับเรียงลำดับ (ordinal scale)** การวัดข้อมูลในระดับนี้ มีความละเอียดกว่า สามารถนำมาจัดอันดับความมากน้อยในกลุ่มได้ การกำหนดตัวเลขให้กับข้อมูลแต่ละตัวในกลุ่ม จะแสดงค่าตัวเลขที่ต่างกัน ด้วยคุณลักษณะหรือคุณสมบัติ แต่ไม่ถึงกับบอกว่าต่างกันด้วยปริมาณเท่าใด เช่น บอกได้เพียงว่า คุณสมบัติข้อมูลตัวที่หนึ่ง ถูกจัดลำดับให้อยู่ก่อนอีกตัวหนึ่งเท่านั้น และไม่สามารถนำหมายเลขมาเปรียบเทียบความห่างเป็นเท่าใดได้ ตัวอย่างคำถามที่ให้เรียงลำดับสิ่งที่ท่านชอบมากที่สุด หรือเปิดรับสื่อใดต่อไปนี้มีมากที่สุด ปัจจัยที่ท่านเห็นว่าสำคัญมากที่สุด โดยให้เรียงลำดับ 1, 2, 3 เป็นต้น

3. **การวัดในระดับอันตรภาค (interval scale)** ในระดับนี้นอกจากแยกประเภทได้ตามคุณสมบัติของการวัด การเรียงลำดับแล้ว ยังมีคุณสมบัติละเอียดถึงขั้นสามารถกำหนดความห่างระหว่างข้อมูลได้ เพราะหน่วยการวัดคงที่และสามารถกำหนดค่าเป็นตัวเลขได้ แต่ไม่มีศูนย์แท้ หรือศูนย์สมบูรณ์ จึงทำได้เพียงนำตัวเลขนั้นมาคำนวณเปรียบเทียบช่วงของความแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ระดับอุณหภูมิ แต่ไม่มีศูนย์แท้ เพราะ “ 0 ” องศาเซลเซียส ไม่ใช่เป็นจุดที่ไม่มีอุณหภูมิ แต่เป็นอุณหภูมิที่ระดับจุดเยือกแข็ง ตัวแปรในระดับอันตรภาค ได้แก่ การวัด IQ การวัดอุณหภูมิ, คะแนนสอบ, การวัดทัศนคติที่มีระดับคะแนนให้เลือก เช่น การวัดทัศนคติแบบ Likert scale ตัวอย่างเช่น การระบุระดับความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือประเด็นต่างๆ รายการโทรทัศน์มีการเสนอภาพที่รุนแรง เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เป็นต้น

4. **การวัดในระดับอัตราส่วน (ratio scale)** เป็นการวัดระดับที่มีคุณสมบัติของการวัดในทุกระดับข้างต้น และยังมีคุณสมบัติพิเศษ คือมีศูนย์แท้ หรือศูนย์สมบูรณ์ (absolute zero) สามารถนำข้อมูลมาคำนวณ บวก ลบ คูณ หาร กันได้ การวัดระดับดังกล่าว เช่น อายุ ส่วนสูง น้ำหนัก จำนวนปริมาณการบริโภคสื่อ เป็นต้น

การเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์

ต้องพิจารณาถึง จุดมุ่งหมายของการวิจัย สมมติฐาน วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คุณลักษณะของข้อมูล ระดับการวัดข้อมูลตลอดจนเจตนาในการแสดงผลการวิเคราะห์ ซึ่งเมื่อทราบข้อมูลรายละเอียดดังกล่าวแล้ว จึงเลือกสถิติมาใช้จัดการกระทำกับข้อมูล เพื่อนำค่าการวิเคราะห์มาแสดง (ดูตารางประกอบ)

1. สถิติที่ใช้ในการอธิบายคุณลักษณะ หรือรายละเอียดของข้อมูล

สถิติที่ใช้อธิบายคุณลักษณะ คือ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง (measures of central tendency)

ระดับการวัด	สถิติที่ใช้	การคำนวณ
นามบัญญัติ (nominal)	ฐานนิยม (mode)	ฐานนิยม คือค่าที่มีความถี่สูงสุดของกลุ่มข้อมูล
เรียงอันดับ (ordinal)	ฐานนิยม มัธยฐาน (median)	มัธยฐาน คือ ค่าที่อยู่ตรงกลางของกลุ่มข้อมูล
อันตรภาค (interval)	ฐานนิยม มัธยฐาน ค่าเฉลี่ย (mean)	ค่าเฉลี่ย คือ ผลรวมของค่าของข้อมูลทั้งหมด หารด้วยจำนวนข้อมูล
อัตราส่วน (ratio)	ฐานนิยม มัธยฐาน ค่าเฉลี่ย (mean)	

ตารางที่ 7.1 แสดงสถิติที่ใช้วัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง

ที่มา : (ไพศาล หวังพานิช, 2531)

2. สถิติที่ใช้อธิบายลักษณะการแปรผัน หรือ การกระจายของข้อมูล

เป็นสถิติที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของการวัดการกระจาย (measure of variability)

ระดับการวัด	สถิติที่ใช้	การคำนวณ
นามบัญญัติ (nominal)	ไม่ใช่สถิติในการคำนวณ ใช้การบรรยายด้วยภาษา	
เรียงอันดับ (ordinal)	พิสัย (range) พิสัย ควอไทล์ (quartile range) ความเบี่ยงเบนควอไทล์ (quartile deviation)	พิสัย คือ ช่วงความแตกต่างระหว่างค่าสูงสุดกับค่าต่ำสุดของชุดข้อมูล พิสัยควอไทล์ คือ ช่วงความแตกต่างระหว่างค่าควอไทล์ที่ 3 กับค่าควอไทล์ที่ 1 ความเบี่ยงเบนควอไทล์ คือ ครึ่งหนึ่งของระยะจากควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1
อันตรภาค (interval)	พิสัย (range) พิสัย ควอไทล์ (quartile range) ความเบี่ยงเบนควอไทล์ (quartile deviation) ความเบี่ยงเบนเฉลี่ย (mean deviation) ความแปรปรวน (variance) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)	ความเบี่ยงเบนเฉลี่ย คือ ค่าเฉลี่ยของผลรวมของคะแนนแต่ละตัวในข้อมูลชุดหนึ่งที่เบี่ยงเบนไปจากค่าเฉลี่ยของข้อมูลชุดนั้น ความแปรปรวน คือ ค่าเฉลี่ยของผลรวมทั้งหมดของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ รากที่สองของความแปรปรวน
อัตราส่วน (ratio)	พิสัย (range) พิสัย ควอไทล์ (quartile range) ความเบี่ยงเบนควอไทล์ (quartile deviation)	

	ความเบี่ยงเบนเฉลี่ย (mean deviation) ความแปรปรวน (variance) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)	
--	---	--

ตารางที่ 7.2 แสดงสถิติที่ใช้วัดการกระจาย

ที่มา : (ไพศาล หวังพานิช, 2531)

3. สถิติที่ใช้หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ใช้สถิติสหสัมพันธ์ (correlation) วัดความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลสองชุด หรือมากกว่าสองชุดขึ้นไป วัดคุณลักษณะหรือคุณสมบัติตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปของข้อมูล ที่ได้มาจากกลุ่มเดียวกัน (bi variety data) เพื่อดูลักษณะ ความแปรผันร่วมกันของข้อมูลสองชุด หรือมากกว่า ว่าแปรผันตามกัน หรือผกผันกัน ระดับแห่งความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล วัดได้โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient)

ระดับการวัด	สถิติที่ใช้	การคำนวณ
นามบัญญัติ (nominal)	Phi coefficient Contingency coefficient	Phi coefficient ใช้ในกรณีที่ค่าการวัดของตัวแปรทั้งสองต่างก็วัดออกมาในรูปของความถี่ โดยแต่ละตัวแปรแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยได้ 2 กลุ่ม Contingency coefficient ใช้ในกรณีที่ค่าการวัดของตัว

		แปรทั้งสองต่างก็วัดออกมาในรูปของความถี่ โดยแต่ละค่าแปรแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยได้ 2 หรือมากกว่า 2 กลุ่ม
เรียงอันดับ (ordinal)	Spearman rank correlation	Spearman rank correlation ใช้หาความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปร 2 กลุ่ม ซึ่งข้อมูลอยู่ในระดับเรียงอันดับ
อันตรภาค (interval)	Pearson product moment correlation Partial correlation Multiple correlation	Pearson product moment correlation ใช้ในกรณีที่วัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัว Partial correlation ใช้ในกรณีที่วัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัวโดยคำนึงถึงตัวแปรอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อตัวแปรที่จะหาความสัมพันธ์ Multiple correlation ใช้ในกรณีที่วัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ที่มากกว่า 2 ตัวขึ้นไป
อัตราส่วน (ratio)	Pearson product moment correlation Partial correlation Multiple correlation	

ตารางที่ 7.3 แสดงสถิติที่ใช้วัดความสัมพันธ์

ที่มา : (ไพศาล หวังพานิช, 2531)

4. สถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่าง หรือเปรียบเทียบ

ระดับข้อมูล	หนึ่งกลุ่ม	สองกลุ่ม		มากกว่าสองกลุ่ม	
		เกี่ยวข้องกัน	เป็นอิสระจากกัน	เกี่ยวข้องกัน	เป็นอิสระจากกัน
นามบัญญัติ	X^2 - test	McNemar test	X^2 - test	Cochran Q test	X^2 - test
	Binomial test				
เรียงอันดับ	Runs test	Sing test Wilcoxon test	U - test (Mann Whitney test)	Friedman test	H - test (Kruskal Wallis test)
อัตราภาค	Z - test	Z - test	Z - test	ANCOVA	ANOVA
	t - test	t - test	t - test		
อัตราส่วน	Z - test	Z - test	Z - test	ANCOVA	ANOVA
	t - test	t - test	t - test		

ตารางที่ 7.4 แสดงสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่าง

ที่มา : (ไพศาล หวังพานิช, 2531)

การเลือกใช้สถิติชนิดใด ในการวิเคราะห์ข้อมูลต้องพิจารณา ลักษณะ 3 ประการ

1. กลุ่มตัวอย่าง เลือกมาด้วยวิธีอาศัยความน่าจะเป็นหรือไม่อาศัยความน่าจะเป็น ถ้าไม่มีการสุ่มเลือกมา จะใช้สถิติแบบ Non parametric statistics
2. ข้อมูลที่จะวิเคราะห์ เป็นข้อมูลแบบใดถ้าเป็นนามบัญญัติ หรือเรียงอันดับ ให้ใช้สถิติแบบ Non parametric แต่ถ้าข้อมูลเป็นอัตราภาค หรืออัตราส่วน ให้ดูเงื่อนไขลักษณะต่อไป
3. จุดมุ่งหมายของการวิจัย พิจารณาตามจุดมุ่งหมาย หรือตามสมมติฐานการวิจัยว่า
 - เป็นการศึกษาตัวแปรที่ตัว ถ้าตัวเดียวเป็นการหาคุณลักษณะของข้อเท็จจริงหรือเพื่ออธิบาย ถ้ามีสองตัวเป็นการศึกษาความสัมพันธ์
 - พิจารณาความสัมพันธ์ตัวแปร ถ้าตัวแปรสองตัว เป็นตัวแปรต่อเนื่องทั้งคู่ ใช้การหา

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ถ้าตัวแปรตัวหนึ่งเป็นอิสระจากกัน หรือระดับการวัด เป็นชนิด นามบัญญัติ และตัวแปรอีกตัวหนึ่งเป็นแบบต่อเนื่อง ให้ใช้การเปรียบเทียบ (compare) ถ้าตัวแปรมีมากกว่าสองตัว การวิเคราะห์สามารถทำได้ทั้งการหาความสัมพันธ์ และการเปรียบเทียบ

การแปรผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การแปรผลการวิเคราะห์ข้อมูล (interpretation) เป็นการนำเอาผลของการวิเคราะห์ที่ไปสรุปอ้างอิง (generalization) ถึงความสัมพันธ์กับเรื่องที่ทำการศึกษา และสรุปว่า ความสัมพันธ์นั้นมีจริงหรือเป็นจริงตามที่ตั้งสมมติฐานไว้หรือไม่

การแปรผลการวิเคราะห์เป็นการอธิบายและแสดงถึงข้อเท็จจริงตามผลที่ได้ ให้เป็นภาษาที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจและสื่อความหมายได้

ลักษณะของการแปรผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

1. แปลผลความสัมพันธ์ในเรื่องที่ทำวิจัย
2. หาความหมายของข้อมูลวิจัย โดยการเปรียบเทียบผลการวิจัย หรือข้อค้นพบกับทฤษฎีและผลการวิจัยอื่นๆ

การเขียนสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

1. เขียนด้วยประโยคบอกเล่า ตอบปัญหาการวิจัย
2. เขียนสรุปผลภายในขอบเขตของปัญหาการวิจัย ตามผลการศึกษาที่ได้
3. เสนอเฉพาะข้อเท็จจริงที่ค้นพบ ไม่รวมทัศนคติ หรือความคิดเห็นส่วนตัว
4. การสรุปผลอ้างอิงไปยังประชากร ต้องระวังว่าข้อมูลที่นำมาศึกษาสามารถสะท้อนได้จริง

ตัวอย่างการแปรผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผลการวิเคราะห์

การนำเสนอข้อมูลการวิจัยด้วยตาราง

การเขียนรายงานผลการวิเคราะห์ ประกอบด้วยสองส่วน คือ ส่วนตารางตัวเลข และส่วนการอธิบายตาราง

การเสนอจำนวนร้อยละ และค่าสถิติพื้นฐาน

ลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	350	100.0
ชาย	178	50.9
หญิง	172	49.1
อายุ	350	100.0
20 ปี และต่ำกว่า	28	8.0
21 – 30 ปี	52	14.9
31 – 40 ปี	117	33.4
.....		
ระดับการศึกษา	350	100.0
ประถมศึกษา	25	7.1
.....		

ตาราง 7.5 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะทางประชากร

ที่มาของตัวอย่าง : วิเชียร เกตสิงห์ (2541)

การนำเสนอผลการทดสอบนัยสำคัญด้วยไค-สแควร์

อายุ	ประสบการณ์ในการทำงาน				
	ไม่เกิน 5 ปี	6-10 ปี	11-15 ปี	16-20 ปี	รวม
ไม่เกิน 30 ปี	35 (37.2)	45 (49.9)	10 (10.6)	4 (4.3)	94 (100.0)
31-35 ปี	3 (1.2)	86 (34.0)	163 (64.4)	1 (0.4)	253 (100.0)
36-40 ปี	-	12 (5.9)	185 (90.2)	8 (3.9)	205 (100.0)
41 ปีขึ้นไป	2	5	61	82	150

	(1.3)	(3.3)	(40.7)	(54.7)	(100.0)
รวม	40	148	419	95	702
	(5.7)	(21.1)	(59.7)	(13.5)	(100.0)

$$X^2 = 606.608 (p < .01)$$

ตารางที่ 7.6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับประสบการณ์ในการทำงาน

จากตารางข้างต้น พบว่าครูโรงเรียนประถมที่มีอายุต่างกันจะมีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน กลุ่มที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี ส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ไม่เกิน 10 ปี ...จึงกล่าวได้ว่า อายุของครูมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในการทำงาน

การเสนอผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย โดยใช้ T-Test

กลุ่ม	จำนวนนักเรียน	ค่าเฉลี่ย	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p
ควบคุม	35	19.63	1.98	4.84	< .01
ทดลอง	35	21.80	1.76		

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 7.7 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ภายหลังการทดลองระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

จากตารางข้างต้นพบว่าภายหลังการทดลองด้วยวิธีสอนแบบใหม่ นักเรียนกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มสอนด้วยวิธีสอนแบบใหม่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่สอนตามปกติ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

กลุ่มอาชีพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	P
------------	-------	-----------	----------------------	---	---

พ่อค้า	10	3.60	1.07		
ข้าราชการ	12	2.25	1.06		
เกษตรกร	14	4.29	0.73	13.860	< .01
อื่นๆ	15	3.10	1.30		
รวม	51	3.10	1.30		

ตารางแสดง 7.8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง
ของค่าเฉลี่ยทัศนคติที่มีต่อรัฐบาล ระหว่างกลุ่มที่ประกอบอาชีพต่างกัน

จากตารางข้างต้น พบว่าค่าเฉลี่ยของทัศนคติที่มีต่อรัฐบาล ของกลุ่มอาชีพๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มเกษตรกรมีทัศนคติต่อรัฐบาลดีที่สุดใน รองลงมาคือกลุ่มพ่อค้า กลุ่มอาชีพอื่นๆ และกลุ่มข้าราชการตามลำดับ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบหาค่าสหสัมพันธ์

ตัวแปร	จำนวน	ค่าสหสัมพันธ์	P
ประสิทธิภาพการทำงาน	145	-.169	.042
ความพึงพอใจในการทำงาน	145	.108	.195
การติดต่อสื่อสาร	142	.148	.078
การแก้ปัญหา	141	.198	.018

มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 7.9 แสดงค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร...กับตัวแปรต่างๆ

จากตารางข้างต้นพบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร...มีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพในการทำงานของผู้บริหารและการแก้ปัญหาของผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพกับความเป็นผู้นำทางวิชาการเป็นความสัมพันธ์ทางลบ ซึ่งหมายความว่า ผู้บริหาร ที่มีประสิทธิภาพมากจะเป็นผู้นำทางวิชาการน้อย และในทางตรงข้าม

ถ้าผู้บริหารมีประสบการณ์น้อยจะมีความเป็นผู้นำทางวิชาการมากกว่า ส่วนการแก้ปัญหา นั้น มีความสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำทางวิชาการในทางบวกนั่นคือ ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูงจะเป็นผู้ที่มีการแก้ปัญหาที่ดี (คัดลอกมาจาก วิเชียร เกตุสิงห์, 2541)

7.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มักจะเป็นกระบวนการเชิงอุปนัยที่เกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กับการที่นักวิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล และการตรวจสอบความแม่นยำของข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดประเภทข้อมูล

ในการจัดประเภทข้อมูล นักวิจัยจำเป็นต้องพยายามแยกแยะ และจัดประเภทของข้อมูลต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมออกเป็นลุ่มก้อน เพื่อให้อ่านง่าย ชัดเจน และมีความหมาย ตลอดจนจนเพื่อสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และค้นพบข้อสรุปที่โดดเด่น

นักวิจัยอาจใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการจัดระบบข้อมูล อาทิ การแบ่งประเด็นข้อมูลที่จัดบันทึกออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนที่หนึ่งได้แก่ ข้อมูลที่ได้รับการสังเกต หรือสัมภาษณ์ และส่วนที่สองได้แก่ ข้อสรุปที่ได้รับจากข้อมูลดังกล่าว

โดยกระบวนการจัดระบบข้อมูลในลักษณะดังกล่าว สามารถทำควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลได้เลย หรือภายหลังจากการสังเกต หรือการสัมภาษณ์ในแต่ละวันสิ้นสุดลง นอกจากนั้นนักวิจัยยังอาจนำข้อสรุปดังกล่าวมาใช้ในการสังเกต หรือสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

ข้อดีของการจัดระบบข้อมูลดังกล่าว ได้แก่ การช่วยนักวิจัยแยกแยะประเด็นต่าง ๆ ให้ชัดเจน และการช่วยทบทวนความถูกต้อง และความแม่นยำของข้อมูล ตลอดจนการช่วยคลี่คลายข้อมูลที่ขัดแย้งกันได้ทันที

2. การดำเนินการวิเคราะห์ ตีความ และเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

โดยนักวิจัยจะนำข้อมูลที่ได้แยกแยะ หรือจัดประเภทแล้วมาวิเคราะห์ โดยดำเนินการค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลต่างประเภทกัน แต่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน

3. การเขียนข้อสรุป หรือข้อสันนิษฐานที่ค้นพบ

โดยนักวิจัยจะบันทึกข้อสรุปหรือข้อสันนิษฐานที่เกี่ยวกับการสื่อสารในบริบทดังกล่าว โดยข้อสรุปหรือข้อสันนิษฐานดังกล่าวจำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงโดยตรง ผูกติดหรือสะท้อนข้อมูลดิบต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมไว้

4. การเชื่อมโยงข้อสรุปกับตัวอย่าง หรือหลักฐาน

โดยนักวิจัยจะกลับไปทบทวนข้อมูลดิบอีกครั้ง เพื่อหยาบยกตัวอย่าง หรือหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้รับการสัมภาษณ์ การสังเกต ฯลฯ มาใช้ในการสนับสนุนข้อสรุปหรือข้อสันนิษฐานที่ค้นพบ

5. การตรวจสอบความแม่นยำของข้อมูล

นักวิจัยอาจดำเนินการตรวจสอบข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล หรือ ภายหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลสิ้นสุดลง ทั้งนี้เพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจน ถูกต้อง และแม่นยำสูงสุด โดยนักวิจัยอาจใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการตรวจสอบความแม่นยำของข้อมูล อาทิ

- การสอบถามบุคคลผู้รู้หลาย ๆ คน โดยใช้คำถามเดิม หรือถามในประเด็นเดิม
- การนำคำตอบที่ได้รับจากบุคคลหนึ่งไปถ่ายทอดให้บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องฟัง และขอความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว
- การเปรียบเทียบข้อมูลประเด็นเดียวกัน ที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต

สรุปท้ายบทที่ 7

การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของการวิจัยทางนิเทศศาสตร์ ประเภทของข้อมูล ที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยนั้นมีหลายวิธี ทั้งที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ สำหรับข้อมูลทุติยภูมิสิ่งที่ผู้วิจัยพึงกระทำคือ การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่ทำการศึกษาและวิจัย และศึกษาความน่าเชื่อถือ และความถูกต้องของข้อมูล ก่อนที่จะนำไปใช้ศึกษาและวิเคราะห์ต่อไป ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิอาจทำได้หลายวิธี นับแต่การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต ตลอดจนจนถึงการทดลองแบบสมบูรณหรือแบบกึ่งทดลอง ซึ่งแต่ละวิธีมีข้อดีและข้อเสียหรือข้อจำกัดแตกต่างกันไป

การเก็บข้อมูลในการวิจัยทางนิเทศศาสตร์ โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นลักษณะของการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ 6 ขั้นตอน คือ (1) กำหนดตัวแปรที่ต้องศึกษา (2) กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด (3) กำหนดแหล่งข้อมูล (4) เลือกรวบรวมข้อมูล (5) นำเครื่องมือรวบรวมข้อมูลทดลองใช้ และ (6) ออกรวบรวมข้อมูลจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นกระบวนการแปลงค่าข้อมูลดิบให้อยู่ในรูปของผลลัพธ์ และนำผลลัพธ์ดังกล่าวมาตีความ เพื่อหาข้อสรุปหรือคำตอบตามความเป็นจริงและสอดคล้องกับโจทย์การวิจัยที่ตั้งไว้ ตลอดจนนำข้อสรุปที่ค้นพบมาใช้ในการอภิปราย เปรียบเทียบกับข้อมูลเดิม หรือข้อสันนิษฐานเดิม ๆ ที่เคยมีค้นคว้าและนำเสนอต่อสาธารณชน และชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติหรือพัฒนาทฤษฎีให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะใช้ระเบียบวิธีทางสถิติมาจัดการกระทำกับข้อมูล เรียกว่าการวิเคราะห์ข้อมูล โดยในการเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ต้องพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของการวิจัย สมมติฐาน วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คุณลักษณะของข้อมูล ระดับการวัดข้อมูลตลอดจนเจตนาในการแสดงผลการวิเคราะห์ ซึ่งเมื่อทราบข้อมูลรายละเอียดดังกล่าวแล้ว จึงเลือกสถิติมาใช้จัดการกระทำกับข้อมูล เพื่อนำค่าการวิเคราะห์มาแสดง ส่วนในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มักจะเป็นกระบวนการเชิงอุปนัยที่เกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กับการที่นักวิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล และการตรวจสอบความแม่นยำของข้อมูล

คำถามท้ายบทที่ 7

1. การเก็บข้อมูล ไม่ว่าจะ เป็นข้อมูลประเภทใดก็ตาม จะต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลอะไรบ้าง
2. นักวิจัยต้องคำนึงถึงในการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีหลักในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยอย่างไรบ้าง
3. การเลือกใช้สถิติชนิดใด ในการวิเคราะห์ข้อมูลต้องพิจารณาถึงอะไรบ้าง และแต่ละอย่างมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
4. สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนั้นมีกี่ประเภท และแต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างไร
5. จงอธิบายความแตกต่างของการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

กิจกรรมท้ายบทที่ 7

1. ให้นักศึกษาทำตาราง 4 ตาราง แสดงมาตรการวัดระดับ นามบัญญัติ เรียงอันดับ อัตราภาค และอัตราส่วน แล้วรวบรวมข้อมูลตัวแปรคุณลักษณะที่วัดได้ตาม มาตรวัด ใส่ลงในตารางให้ถูกต้อง
2. ให้นักศึกษาอ่านหนังสือ การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย เขียนโดย ดร. ศิริชัย กาญจนวาสิ และคณะ ทำความเข้าใจลักษณะและประเภทการวิจัย กับสถิติที่เลือกใช้
3. อ่านรายวิจัยเชิงปริมาณ ที่หาได้ในห้องสมุด ศึกษาการใช้สถิติในการวิเคราะห์ผล การแปรผล และการเสนอผลการวิเคราะห์ ในงานวิจัยนั้นอย่างเข้าใจ ให้ ศึกษาหลายๆงานวิจัย

รายการอ้างอิง

- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2550) *ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล หวังพานิช (2531) *วิธีการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วิเชียร เกตุสิงห์ (2541) *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ
- สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์. (2558) *วิจัยนิเทศศาสตร์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2549) *หลักและทฤษฎีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544) *สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ : เพ็องฟ้า.
- สุบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2544) *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ:
ปี่ปี พับลิชชิ่ง.

บทที่ 8

การเขียนและการนำเสนอข้อมูลการวิจัย

หลังจากนักวิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการต่างๆ มาจนกระทั่งได้ผลการวิจัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะต้องมีการรายงานผลการวิจัยเพื่อเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ให้สาธารณชนได้รับทราบ โดยทั่วไปจะใช้รูปแบบเป็นรูปเล่มรายงานการวิจัย ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบและวิธีการเขียนในรายละเอียดต่อไปในบทนี้ นอกจากนี้ ในปัจจุบัน การทำงานวิจัยแต่ละครั้งไม่ได้หวังผลเพียงแคให้ได้ผลการวิจัยที่บรรลุวัตถุประสงค์ซึ่งตั้งไว้ในเชิงวิชาการแต่แรกเท่านั้น แต่ยังคงคาดหวังไปถึงการสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้จริงในทางปฏิบัติด้วย ดังนั้นในบทนี้ จึงจะได้กล่าวถึงเนื้อหาสองส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ การเขียนรายงานการวิจัย และการนำเสนอข้อมูลการวิจัย ดังนี้

การเขียนรายงานการวิจัย

ในการเขียนรายงานการวิจัย การทำความเข้าใจโครงสร้างของรายงานการวิจัยเป็นสิ่งสำคัญ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานหรือองค์กรแต่ละแห่งก็จะมีรูปแบบเฉพาะที่ถูกกำหนดเอาไว้ ซึ่งอาจมีหัวข้อย่อยแตกต่างกันออกไป แต่โดยทั่วไปจะมีลักษณะคล้ายๆ กัน โดยปกติแล้วรายงานการวิจัยจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำ ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนอ้างอิง แสดงรายละเอียดดังแผนภาพต่อไปนี้

รายงานการวิจัย		
ส่วนนำ	ส่วนเนื้อเรื่อง	ส่วนอ้างอิง
1. ปกนอก	1. บทที่ 1 บทนำ	1. บรรณานุกรม
2. ปกใน	1.1 ความเป็นมาและ	2. ภาคผนวก
3. บทคัดย่อ	ความสำคัญของปัญหา	3. ประวัติผู้วิจัย
(ภาษาไทย/ ภาษาอังกฤษ)	1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	
4. สารบัญเรื่อง	1.3 ขอบเขตของการวิจัย	
5. สารบัญตาราง (ถ้ามี)	1.4 สมมติฐานการวิจัย	
6. สารบัญภาพประกอบ (ถ้ามี)	(ถ้ามี)	
	1.5 นิยามศัพท์	
	1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	
	2. บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและ	
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	

	<p>3. บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย</p> <p>3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง</p> <p>3.2 เครื่องมือในการวิจัย</p> <p>3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล</p> <p>3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้</p> <p>4. บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล</p> <p>5. บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ</p> <p>5.1 สรุปผล</p> <p>5.2 อภิปรายผล</p> <p>5.3 ข้อเสนอแนะ</p>	
--	---	--

ภาพ แสดงโครงสร้างของรายงานการวิจัย

ส่วนนำของรายงานการวิจัย

โดยทั่วไปส่วนนำของรายงานการวิจัยจะประกอบด้วย ปกนอก ปกใน กิตติกรรมประกาศ บทคัดย่อ สารบัญเรื่อง สารบัญตาราง (ถ้ามี) สารบัญภาพประกอบ (ถ้ามี) โดยมีรายละเอียดในการเขียน ดังนี้

1. ปกนอก

เป็นการเขียนชื่อโครงการวิจัย ชื่อ-สกุลผู้วิจัย ชื่อหน่วยงานหรือสถาบันของผู้วิจัยและปีที่ทำวิจัย โดยจัดข้อความให้อยู่กึ่งกลางของหน้ากระดาษ แบ่งข้อความออกเป็น 3 ส่วน ให้ส่วนบทเป็นชื่อโครงการวิจัย ส่วนกลางเป็นชื่อผู้วิจัยและส่วนล่างเป็นชื่อองค์กร หน่วยงานหรือสถาบันที่ทำการวิจัย และปีที่ทำวิจัยสำเร็จ

2. ปกใน

เขียนโดยมีรายละเอียดเหมือนปกนอก

3. กิตติกรรมประกาศ

เป็นการเขียนกล่าวขอบคุณผู้ที่มีส่วนทำให้การวิจัยสำเร็จลงด้วยดี ได้แก่ หน่วยงาน หรือแหล่งที่ให้เงินอุดหนุนการวิจัย ผู้ให้คำปรึกษา หน่วยงานหรือบุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูล ผู้ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ฯลฯ

4. บทคัดย่อ

เป็นการเขียนถึงกระบวนการวิจัยและผลการวิจัยอย่างสั้นๆ โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย โดยทั่วไปจะเขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และมีความยาวไม่เกิน 2 หน้ากระดาษพิมพ์

5. สารบัญเรื่อง

เป็นการเขียนโครงสร้างหรือหัวข้อเรื่องของรายงานการวิจัยทั้งหมด เพื่อช่วยให้ผู้อ่านสามารถค้นหาแต่ละหัวข้อได้สะดวกและรวดเร็ว โดยเขียนรายการหัวข้อเรื่องแยกเป็นบทๆ และเรียงลำดับหัวข้อตามเนื้อหา พร้อมทั้งระบุเลขหน้ากำกับไว้ด้านขวามือ

6. สารบัญตาราง (ถ้ามี)

เป็นการเขียนแสดงรายการตารางที่มีทั้งหมดในรายงานการวิจัย โดยบอกเลขที่ตาราง ชื่อตาราง และเลขหน้ากำกับไว้เพื่อความสะดวกในการค้นหา

7. สารบัญภาพประกอบ (ถ้ามี)

เป็นการเขียนแสดงรายการภาพประกอบที่มีทั้งหมดในรายงานการวิจัย ภาพประกอบหมายถึงรวมถึงรูปภาพ แผนภูมิ แผนผัง แผนภาพทางสถิติต่างๆ ที่มีปรากฏในรายงานการวิจัย โดยมีวิธีการเขียนคือ บอกเลขที่ภาพ ชื่อภาพ และบอกเลขหน้ากำกับ

ส่วนเนื้อเรื่องของรายงานการวิจัย

ส่วนเนื้อเรื่องเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของรายงานการวิจัย เพราะประกอบไปด้วยรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งหมด ในการเขียนจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 บท ซึ่งแต่ละบทมีรายละเอียดในการเขียนดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

เป็นการเขียนเพื่อนำเข้าสู่เรื่องที่ทำการวิจัย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้อ่านมีความเข้าใจ มองเห็นภาพและความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัยซึ่งมีหัวข้อและรายละเอียดคล้ายคลึงกับที่เขียนไว้ในโครงการวิจัย หากแต่มีการขยายความหรือรายละเอียดเพิ่มเติม ดังนี้

1. การเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นการเขียนถึงภูมิหลังที่มาของปัญหาที่จะทำการวิจัย โดยมุ่งตอบคำถามว่าทำไมจึงต้องทำการวิจัยเรื่องนี้ มีเหตุผลและความจำเป็นอย่างไร ในการเขียนจะเริ่มต้นด้วยการนำเข้าสู่ปัญหาการวิจัย อธิบายที่มาของปัญหาวิจัย ระบุปัญหาวิจัย และจบด้วยความสำคัญของปัญหาวิจัย ในการเขียนให้คำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- เขียนให้ตรงประเด็น โดยชี้ให้เห็นว่าปัญหาที่จะศึกษานั้นคืออะไร เรื่องที่จะศึกษามีความสำคัญอย่างไร
- เขียนอย่างมีเหตุผล คือมีการนำแนวคิด ทฤษฎีที่เชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับ มาเขียนเป็นข้อมูลสนับสนุนเรื่องที่จะทำการวิจัย พร้อมทั้งมีหลักฐานอ้างอิงเพื่อความน่าเชื่อถือ

- เขียนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง คือเขียนให้เนื้อหาแต่ละประเด็นมีความต่อเนื่องสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน
- เขียนให้กระชับ รัดกุม ไม่ยืดเยื้อจนผู้อ่านเกิดความเบื่อหน่าย
- เขียนให้เข้าใจง่าย โดยเสนอประเด็นต่างๆ เป็นลำดับขั้นตอน
- มีการสรุป เป็นการเขียนขมวดท้ายหรือสรุปให้มีความเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การเขียนวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เป็นการเขียนข้อความที่แสดงถึงความต้องการของผู้วิจัยในการที่จะดำเนินการวิจัยให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ดังนั้นในการเขียนจึงเป็นการกำหนดเป้าหมายของการวิจัยว่า ต้องการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องอะไร ส่วนใหญ่นิยมเขียนเป็นข้อๆ ในรูปประโยคบอกเล่า โดยมีรายละเอียดดังนี้

- เขียนในสิ่งที่เป้าหมายในการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ
- เขียนให้สอดคล้องและครอบคลุมประเด็นปัญหาการวิจัย
- เขียนให้ชัดเจน โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สั้น กระชับ เจาะจงว่าต้องการทำอะไร ต้องการศึกษาค้นหาคำตอบอะไร ซึ่งจะสะท้อนถึงตัวแปรที่ศึกษา
- เขียนเรียงลำดับตามความสำคัญของการวิจัย หรือตามขั้นตอนของการวิจัย โดยข้อแรกๆ ควรเป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับชื่อโครงการวิจัย ข้อต่อๆ ไปจึงควรเป็นวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาลำดับรองลงมา
- เขียนวัตถุประสงค์ให้มีความเป็นไปได้โดยสามารถหาข้อมูลเพื่อตอบคำถามหรือทดสอบได้
- ควรเขียนขึ้นต้นด้วยคำสำคัญต่อไปนี้คือ เพื่อบรรยาย (describe) เพื่อศึกษา (study) เพื่อสำรวจ (explore) เพื่อเปรียบเทียบ (compare) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ (association หรือ correlation) เพื่อวิเคราะห์ (analyze) เพื่อสังเคราะห์ (synthesis) เพื่อประเมิน/ตรวจสอบ (evaluate) เพื่อสร้าง (construct) เพื่อพัฒนา (develop) (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2543)

3. การเขียนสมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

เป็นการเขียนข้อความที่คาดคะเนคำตอบของปัญหาวิจัยไว้ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบความคิดในการตั้งสมมติฐานรองรับโดยคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

- เขียนอย่างมีเหตุผล โดยมีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุน
- เขียนให้สอดคล้องสัมพันธ์กับปัญหาการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- เขียนให้ชัดเจนเฉพาะเจาะจง โดยระบุทิศทางของการคาดคะเนคำตอบของปัญหาวิจัยว่าจะเกิดสิ่งใดมากกว่าสิ่งใด

- เขียนเป็นประโยคบอกเล่าที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร อาจระบุ ทิศทางของความสัมพันธ์หรือบอกถึงความแตกต่างระหว่างตัวแปร
- เขียนในสิ่งที่สามารถทดสอบหาคำตอบได้ด้วยข้อมูลหรือหลักฐานต่างๆ
- เขียนให้เข้าใจง่าย ไม่ใช่ข้อความที่ซับซ้อน ยืดยาว และควรเขียนแยกเป็นข้อๆ

4. การเขียนขอบเขตของการวิจัย

เป็นการเขียนเพื่อกำหนดกรอบของเรื่องที่จะศึกษาว่าจะครอบคลุมถึงเรื่องอะไร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยปกติขอบเขตของการวิจัยจะกำหนดให้ครอบคลุมเรื่องประชากร ตัวแปรที่ศึกษา ระยะเวลาที่ทำการวิจัย นอกจากนี้งานวิจัยบางประเภทยังมีการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาและพื้นที่ที่ทำการวิจัยไว้ด้วย โดยเขียนรายละเอียดในเรื่องต่อไปนี้

- ประชากร ให้เขียนระบุว่าประชากรในการวิจัยคือใคร มีลักษณะอย่างไร มีขนาดหรือจำนวนเท่าไร ตัวแปรที่ศึกษา ให้เขียนระบุตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด โดยแยกเป็นตัวแปรแต่ละประเภทให้ชัดเจน ได้แก่ ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม ตัวแปรแทรกซ้อนหรือตัวแปรควบคุม
- ระยะเวลาที่ทำการวิจัย ให้เขียนระบุช่วงระยะเวลาในการศึกษาวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการวิจัย พร้อมเขียนระบุปีที่ทำการวิจัยไว้ด้วย
- เนื้อหาในการทำวิจัย งานวิจัยบางประเภท เช่น การวิจัยเชิงทดลอง หรือการวิจัยเชิงพัฒนาที่ต้องพัฒนาสื่อหรือนวัตกรรม จำเป็นต้องมีเนื้อหาในการสร้างสื่อหรือนวัตกรรม จึงต้องเขียนระบุขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยไว้ด้วยว่าประกอบด้วยเนื้อหาอะไรบ้าง
- พื้นที่ทำการวิจัย ในงานวิจัยบางประเภท เช่น การวิจัยทางวัฒนธรรม การวิจัยท้องถิ่น การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย จำเป็นต้องเขียนระบุสถานที่ที่ไปทำการวิจัยให้ครอบคลุมและชัดเจน เช่น เขียนระบุชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เป็นต้น

5. การเขียนนิยามศัพท์

เป็นการเขียนเพื่อความหมายของคำ กลุ่มคำ ข้อความ หรือตัวแปรที่ศึกษาเฉพาะงานวิจัยของแต่ละเรื่อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้อ่านงานวิจัย การเขียนคำนิยามศัพท์จะต้องให้ความหมายตรงกับความหมายตามหลักวิชาการ แต่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงสำหรับงานวิจัยแต่ละเรื่อง มีความชัดเจนและอยู่ในรูปของนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการที่สามารถวัดหรือสังเกตได้

6. การเขียนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นการเขียนเพื่ออธิบายถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับหลังจากดำเนินการวิจัยเรื่องนั้นเสร็จแล้ว โดยเขียนระบุว่าผลการวิจัยนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อใครและเป็นประโยชน์อย่างไรทั้งในเชิงวิชาการ สร้างเสริมองค์ความรู้ใหม่

และเชิงปฏิบัติที่จะช่วยแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน การเขียนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจะช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของการวิจัย และคุณค่าของผลการวิจัยเรื่องนั้นๆ โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- เขียนเป็นข้อๆ เรียงลำดับตามความสำคัญ โดยเริ่มจากข้อที่เป็นประโยชน์โดยตรงมากที่สุดไปสู่ข้อที่เป็นประโยชน์น้อยที่สุด
- เขียนให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเขียนระบุว่าเมื่อได้ผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว จะนำผลนั้นไปใช้ประโยชน์กับใคร หน่วยงานใด และใช้อย่างไร
- ไม่ควรเขียนขึ้นต้นประโยคด้วยคำว่า “เพื่อ...” เพราะจะทำให้เกิดความสับสนกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ควรเขียนในลักษณะที่ผู้วิจัยคาดว่าจะได้อะไรจากการทำวิจัย

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเขียนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการเขียนเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาโดยเขียนในลักษณะสังเคราะห์เนื้อหาให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน พร้อมทั้งสรุปประเด็นที่นำเสนอตามแนวคิดของผู้วิจัยและสรุปเป็นกรอบความคิดในการวิจัย โดยมีแนวทางในการเขียนดังนี้

- เลือกศึกษาและเขียนเฉพาะแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องสอดคล้องกับปัญหาวิจัย
- จัดลำดับเนื้อหาโดยเริ่มจากภาพรวมกว้างๆ แล้วค่อยๆ นำมาสู่ปัญหาวิจัยโดยแบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อตามความเหมาะสม แล้วเขียนเนื้อหาตามความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า
- เขียนเนื้อหาแต่ละหัวข้อให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันและอภิปรายให้เชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละหัวข้อ และให้เห็นความเกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการเขียนสรุปแต่ละหัวข้อ การเขียนสรุปรวมควร นำไปสู่การกำหนดตัวแปรที่ศึกษาในปัญหาวิจัย
- พยายามเขียนให้เห็นว่างานวิจัยที่ศึกษายังไม่สมบูรณ์และมีประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงเข้าสู่ปัญหาวิจัยเพื่อให้เห็นความสำคัญและจำเป็นในการศึกษาวิจัยเรื่องนั้นๆ
- ในการเขียนควรประกอบด้วยเนื้อหาที่สำคัญ 2 ส่วน คือส่วนแรกเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ประกอบด้วย (1) นิยามหรือความหมายของตัวแปรหรือสิ่งที่จะศึกษาวิจัย (2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะศึกษาวิจัย และส่วนที่สองเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ซึ่งประกอบด้วยงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การเขียนระเบียบวิธีวิจัยเป็นการเขียนอธิบายว่าในการดำเนินการวิจัยเรื่องนั้นๆ มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเขียนให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

- รูปแบบการวิจัย เป็นการเขียนถึงรูปแบบของการวิจัยที่นำมาใช้ เช่น การวิจัยเชิงบรรยาย การวิจัยเชิงทดลอง เป็นต้น
- ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ให้เขียนระบุว่าประชากรคือใคร มีลักษณะอย่างไร มีจำนวนเท่าไร การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาจากประชากรทั้งหมดหรือศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ถ้าศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างให้เขียนระบุวิธีการเลือกตัวอย่างว่าเลือกด้วยวิธีใด มีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไร
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย หมายถึงเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น ใช้แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบทดสอบ แบบวัดต่างๆ เป็นต้น โดยเขียนระบุประเภท ลักษณะของเครื่องมือ จำนวนข้อ วิธีการสร้างหรือพัฒนาเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และข้อมูลแสดงถึงคุณภาพของเครื่องมือ
- การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเขียนอธิบายถึงวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลว่าจะดำเนินการอย่างไร ในช่วงเวลาใด เช่น ส่งทางไปรษณีย์หรือนำไปให้กลุ่มตัวอย่างเอง โดยวิธีการสอบถาม ทดสอบ สัมภาษณ์หรือสังเกต เป็นต้น
- การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการเขียนอธิบายถึงขั้นตอนและวิธีจัดกระทำกับข้อมูล ให้ระบุสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเขียนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการเขียนผลการวิจัย หรือข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย โดยแบ่งการเขียนออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลหรือผลการวิจัย โดยอาจเขียนเป็นความเรียง เป็นการบรรยาย เป็นแบบบรรยายกึ่งตาราง ทำเป็นตาราง เป็นรูปภาพ แผนภูมิหรือกราฟต่างๆ ส่วนที่ 2 คือการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นการเขียนให้ผู้อ่านทราบว่าการศึกษาวิจัยนั้นได้ข้อค้นพบหรือข้อเท็จจริงอะไรบ้าง ซึ่งควรเขียนดังนี้

- เขียนผลการวิจัยเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยอยู่ภายใต้ขอบเขตที่ค้นพบ
- เขียนผลการวิจัยที่สื่อความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย เช่น อาจนำเสนอในรูปแบบของตาราง แผนภูมิภาพหรือกราฟ ประกอบคำบรรยายโดยใช้ภาษาที่ง่าย กรณีที่ทำในรูปแบบของตาราง ให้แปลผลในระดับการแปลความ คือแปลความเชิงสถิติเป็นหลัก ไม่ควรตีความหรือขยายความเพิ่มเติม

บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การเขียนสรุปผลการวิจัยเป็นการเขียนสรุปผลการวิจัยสั้นๆ ให้กระชับและสอดคล้องหรือเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย กล่าวคือเป็นการเขียนสรุปการทำวิจัยทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบ

การเขียนอภิปรายผลเป็นการแปลผลในระดับการขยายความ โดยมุ่งวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับผลการวิจัยที่ได้ว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้หรือไม่ เพราะเหตุใด และอภิปรายเชื่อมโยงระหว่างผลการวิจัยที่ได้กับผลการวิจัยในอดีต และแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัยว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้ง

กันอย่างไร อย่างไรก็ตามการอภิปรายผลการวิจัยไม่จำเป็นต้องอภิปรายผลทุกประเด็น ตามข้อสรุปผลการวิจัย โดยอาจยกเพียงประเด็นที่ตั้งเป็นข้อสังเกต ที่มีความโดดเด่น หรือได้ข้อสรุปที่เป็นหรือไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

การเขียนข้อเสนอแนะทำได้ 2 ลักษณะคือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน และข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ซึ่งมีการเขียนดังนี้

การเขียนข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- จะต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้จากการวิจัย
- ให้แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ หรือเป็นการเพิ่มพูนความรู้ที่มีอยู่เดิม
- เสนอแนะให้ชัดเจนว่าใครหรือหน่วยงานใดควรทำอะไร และทำอย่างไร
- เสนอแนะให้มีทางเลือกหลายๆ ทาง และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

การเขียนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

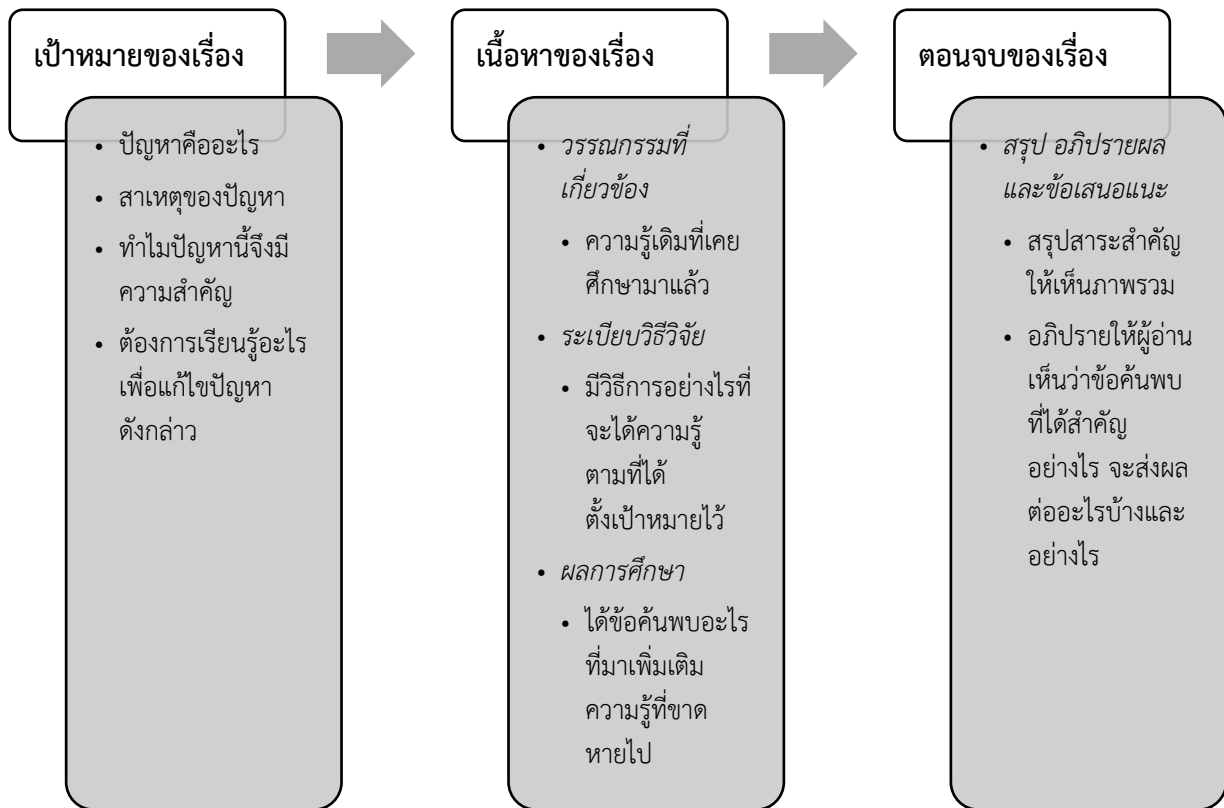
- ให้แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการวิจัย
- ชี้แนวทางที่เป็นไปได้สำหรับการวิจัยในปัญหาเดียวกันแก่นักวิจัยคนอื่นที่สนใจ
- ตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อมูลผลการวิจัยและหลักวิชาการ และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ
- เขียนในลักษณะการขยายหรือปรับเปลี่ยนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มตัวแปรที่ศึกษา หรือการปรับเปลี่ยนวิธีการศึกษาวิจัย

นอกจากการเขียนรายงานการวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณดังกล่าวข้างต้น ในส่วนของการเขียนรายงานการวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพจะแตกต่างจากการเขียนรายงานการวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ในหัวข้อที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยก็คือการเขียนรายละเอียดของวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และรูปแบบในการนำเสนอผลการวิจัย อย่างไรก็ตามในการเขียนรายงานการวิจัยเชิงคุณภาพยังคงเขียนไปตามรายหัวข้อที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของการเขียนรายงานการวิจัยโดยทั่วไป

แนวทางการเขียนรายงานการวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

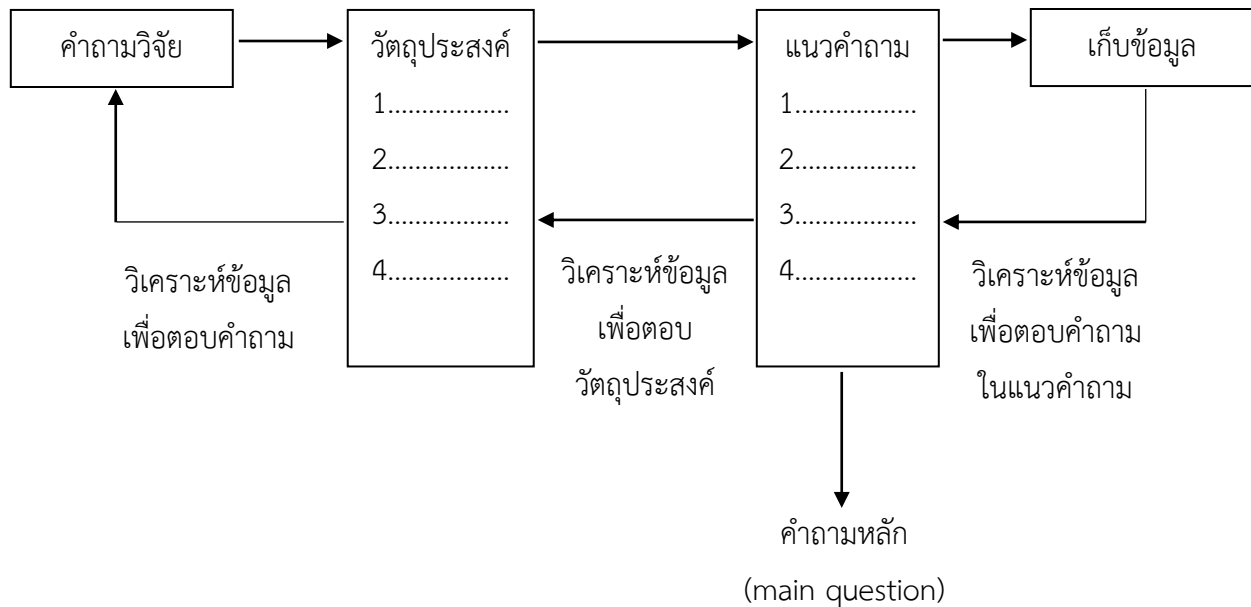
ในการเขียนรายงานการวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถทำได้ 3 แนวทางคือ (Patton. 2002 อ้างใน เบญจมา ยอดดำเนิน-แอ็ดติกัจ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. 2552) แนวทางการเล่าเรื่อง แนวทางที่ใช้กรอบการวิเคราะห์เป็นแกนนำ และแนวทางการศึกษาเฉพาะกรณี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวทางการเล่าเรื่อง (Storytelling Approach) เป็นการเขียนโดยใช้ลักษณะของการเล่าเรื่อง ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ (1) จุดเริ่มต้นหรือเป้าหมายของเรื่อง (2) ตอนกลางของเรื่อง เป็นการเดินเรื่องหรือเนื้อหาของเรื่อง และ (3) ตอนจบของเรื่อง เป็นการบอกนัยสำคัญแก่ผู้อ่าน โดยสามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 เข้าด้วยกันเป็นรายงานการวิจัยได้ดังนี้

ภาพ 13.2 แสดงแนวทางการเล่าเรื่อง

2. แนวทางที่ใช้กรอบการวิเคราะห์เป็นแกนนำ (Analytical Framework Approach) เป็นแนวทางที่ใช้องค์ประกอบหลักเหมือนกับแนวทางการเล่าเรื่อง แต่ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลและผลของการวิจัย จะมีการจัดระบบและเรียงเรียงโดยใช้คำถามการวิจัยเป็นจุดศูนย์กลาง เพื่อเชื่อมโยงการวิเคราะห์ข้อมูล การตีความข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อที่จะตอบคำถามการวิจัยได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 13.3 แสดงแนวทางที่ใช้กรอบการวิเคราะห์เป็นแกนนำ

3. แนวทางการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Approach) สำหรับการเขียนด้วยแนวทางนี้ หน่วยของการวิเคราะห์หรือจุดเน้นของรายงานการวิจัยอาจจะเป็นบุคคล หน่วยงาน สถานการณ์หรือโครงการก็ได้ โดยองค์ประกอบของรายงานการวิจัยมีลักษณะเดียวกันกับแนวทางการเล่าเรื่อง เพียงแต่วิธีการจัดระบบ การวิเคราะห์และผลการวิจัย อาจเรียงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือตามคำถามวิจัยเช่นเดียวกันกับแนวทางที่ใช้กรอบการวิเคราะห์เป็นแกนนำ

ข้อควรพิจารณาในการเขียนรายงานการวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

การเขียนรายงานการวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ มีข้อที่ผู้วิจัยควรต้องคำนึงถึง ดังนี้

1. ผู้อ่าน ผู้วิจัยควรต้องทราบว่ากลุ่มผู้อ่านเป็นใคร หรือผู้ใช้ประโยชน์จากรายงานการวิจัยเป็นกลุ่มใด เพราะความสนใจของแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะกลุ่มผู้อ่านจะเป็นใคร ในการเขียนก็จะต้องสามารถสื่อสารกับผู้อ่านได้อย่างเข้าใจ ถูกต้อง ชัดเจนและมีเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์
2. ความชัดเจน หมายถึงเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการเขียนต้องมีความชัดเจน ควรเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย ตรงไปตรงมา หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์ทางวิชาการ หรือถ้าจำเป็นต้องใช้ควรมีคำอธิบายประกอบ
3. ความถูกต้อง หมายถึงการใช้แนวคิด ทฤษฎี วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล การตีความข้อมูล รวมถึงผลการวิจัยได้อย่างถูกต้อง และหมายรวมถึงความถูกต้องตามหลักจริยธรรมด้วย
4. ความครบถ้วนสมบูรณ์ คือ การที่ผู้วิจัยสามารถสื่อสารไปยังผู้อ่านโดยมีเนื้อหาที่ครบถ้วน

5. ความยืดหยุ่น กล่าวคือ ผู้วิจัยสามารถเขียนไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดระเบียบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล หรือการแปลความหมายข้อมูลได้

6. การอ้างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล เป็นการนำเอาคำพูดของผู้ให้ข้อมูลมานำเสนอได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาสาระในแต่ละตอน ซึ่งจะช่วยให้ข้อสรุปและการตีความของผู้วิจัยมีความหนักแน่นขึ้น ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจน

การเขียนส่วนอ้างอิง

ในการเขียนรายงานการวิจัย ผู้วิจัยจะต้องศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารหรือแหล่งสารสนเทศต่างๆ ได้แก่ หนังสือ วารสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์และอื่นๆ เพื่อใช้ประกอบในการเขียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้อ่านในการที่จะทำให้ทราบแหล่งข้อมูลที่สามารถใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ อีกทั้งยังทำให้รายงานการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ

การเขียนเชิงอรรถ

เชิงอรรถ (Footnote) เป็นการระบุแหล่งที่มาของเอกสารใช้เป็นหลักฐานในการอ้างอิงหรือใช้ในการอธิบายหรือขยายความเพิ่มเติม ซึ่งในการเขียนเชิงอรรถจะมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเอกสารที่ใช้ในการอ้างอิง

ประเภทของเชิงอรรถ

ในการเขียนเชิงอรรถ สามารถเขียนได้ 3 แบบ ดังนี้

1. เชิงอรรถอ้างอิง เป็นเชิงอรรถที่แสดงให้เห็นถึงแหล่งที่มาของข้อมูลและหลักฐานที่นำมาใช้ประกอบในการเขียนรายงานการวิจัย โดยเป็นหลักฐานที่ผู้วิจัยได้ใช้ศึกษาค้นคว้า คัดลอกมาโดยตรง
2. เชิงอรรถโยงเป็นเชิงอรรถเพื่อโยงหรืออ้างถึงเรื่องที่เคยกล่าวมาแล้วและจำเป็นต้องการกล่าวซ้ำ โดยผู้เขียนไม่ต้องการเขียนซ้ำแต่ใช้เชิงอรรถแทน เช่น “ดูบทที่..., หน้า...” หรือ “ดูภาคผนวกที่ 1, หน้า...” เป็นต้น
3. เชิงอรรถขยายความ หรือเชิงอรรถเสริมความ หรือเชิงอรรถอธิบายความ เป็นเชิงอรรถเพื่อใช้ขยายข้อความ คำศัพท์เฉพาะ หรือความหมายในเนื้อหาบางตอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้มากขึ้น

ลักษณะการเขียนเชิงอรรถ

การเขียนเชิงอรรถ ทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1. เขียนเชิงอรรถแทรกไว้ในเนื้อหา กรณีที่ผู้วิจัยคัดลอก ถอดความ หรือสรุปสาระสำคัญของผู้อื่นมา ซึ่งจะสั้น กะทัดรัด โดยใส่ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ หรือเลขหน้าในเครื่องหมายวงเล็บ
2. เขียนเชิงอรรถโดยแยกจากเนื้อหา เป็นการเขียนเชิงอรรถไว้ส่วนล่างของหน้า หรือส่วนท้ายของเรื่อง โดยมีเส้นคั่นจากตัวเรื่องให้เห็นชัดเจน มีหมายเลขกำกับไว้ตรงส่วนท้ายของข้อความและส่วนต้นของเชิงอรรถ ซึ่ง

หมายเลขหรือเครื่องหมายดอกจันกำกับไว้ นั่นจะต้องตรงกัน โดยในการเขียนอาจให้หมายเลขเฉพาะหน้า ให้หมายเลขเฉพาะบท หรือให้หมายเลขต่อเนื่องกันทั้งเล่ม

การลงรายการเชิงอรรถซ้ำ

ในกรณีที่ผู้วิจัยต้องการอ้างอิงเอกสารที่เคยอ้างมาแล้ว ดังนั้นการทำเชิงอรรถในลักษณะนี้เป็นการทำย่อๆ ซึ่งมีการเขียนที่แตกต่างกัน 3 แบบ คือ

1. ใช้คำว่า “Ibid” (เป็นคำละติน แปลว่า The same reference ย่อมาจาก Ibidem) หรือคำว่า “เรื่องเดียวกัน” ในกรณีอ้างอิงโดยไม่มีเอกสารอื่นมาคั่น ในการเขียนให้ใส่หมายเลขเชิงอรรถ ตามด้วยคำว่า “เรื่องเดียวกัน” หรือ “Ibid” และตามด้วยเลขหน้าที่อ้างถึง

2. ใช้คำว่า “Op.Cit” (เป็นคำละติน แปลว่า previously cited ย่อมาจาก Opere Citato) หรือคำว่า “เรื่องเดิม” ในกรณีที่มีเอกสารอื่นมาคั่น ในการเขียนให้ใส่หมายเลขเชิงอรรถ ตามด้วยชื่อผู้แต่ง แล้วจึงตามด้วยคำว่า “เรื่องเดิม” หรือ “Op.Cit” แล้วตามด้วยเลขหน้าที่อ้างถึง

3. ใช้คำว่า “Loc.Cit” (เป็นคำละติน แปลว่า The place cited ย่อมาจาก Loco Citato) ใช้ในกรณีที่อ้างอิงในเล่มเดียวกัน หน้าเดียวกัน ในการเขียนถ้าไม่มีเชิงอรรถอื่นมาคั่นให้ใช้ “Loc.Cit” แต่ถ้ามีเชิงอรรถอื่นมาคั่น จะต้องใส่ชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับการใช้ “เรื่องเดิม” หรือ “Op.Cit”

ตัวอย่างการเขียนเชิงอรรถประเภทต่างๆ

1. ตัวอย่างการเขียนเชิงอรรถหนังสือ

ผู้แต่งคนเดียว:

ลมูล รัตนากร (2540, หน้า 105)

Watson (1992, p. 89)

ผู้แต่ง 2 คน:

(สิริ เปรมจิต และจิตสะอาด ศรียงค์, 2540, หน้า 87)

(Samit & Miller, 1997, p. 52)

ผู้แต่ง 3-6 คน:

(นวลจันทร์ รัตนากร, ชุติมา สัจจามันท์ และมารศรี ศิวรักษ์, 2539, หน้า 75)

(William, Kates, & Devies, 1995, p. 61)

ผู้แต่งมากกว่า 6 คน:

(อุบล บุญชู และคนอื่นๆ, 2539, หน้า 37)

(Heggs, et al., 1999, pp. 4-7)

ผู้แต่งมีฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์:

(ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2528, หน้า 17)

(พระธรรมปิฎก [ป.อ. ปยุตโต], 2540, หน้า 70-72)

ผู้แต่งใช้นามแฝง:

(นายรำคาญ (นามแฝง), 2531, หน้า 26-31)

(น. ณ ปากน้ำ (ประยูร อุกุชาภะ), 2536, หน้า 42)

(Pr.L (Pseud), 1995, p. 33)

ผู้แต่งเป็นสถาบัน:

(สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ, 2541, หน้า 105)

(British Council, 1996, p. 13)

(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชานิติศาสตร์, 2551, หน้า 2-8)

(สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2541, หน้า 117)

หนังสือแปล:

(พิสมัย สุภัทรานนท์, ผู้แปล. 2535, หน้า 67)

(Delamater, Trans. 1998, p. 84)

ผู้แต่งคนเดียวเขียนเอกสารหลายเล่ม บางเล่มมีปีพิมพ์ที่ซ้ำกัน

(จารุวรรณ สินธุโสภณ. 2529ก, หน้า 4-5)

(จารุวรรณ สินธุโสภณ. 2529ข, หน้า 60)

(Johnson, 1997a, p. 26)

2. ตัวอย่างการเขียนเชิงบรรณานุกรมในวารสาร

นิธิวดี ทาเวียง. (2544, กรกฎาคม-กันยายน). การทำรายการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์. *วารสารห้องสมุด*, 45(3), 30.

3. ตัวอย่างการเขียนเชิงบรรณานุกรมในหนังสือพิมพ์

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2552, 2 กันยายน). สยามประเทศไทย: เรือกอและสัญลักษณ์เครือญาติอุษาคเนย์. *มติชน*, หน้า 20.

การเขียนบรรณานุกรม

บรรณานุกรม (Bibliography) คือรายการของสิ่งพิมพ์และเอกสารต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำวิจัย เพื่อให้ผู้อ่านทราบแหล่งข้อมูลที่ใช้อ้างอิงหรือใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าในการทำวิจัย อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป สำหรับในระบบ MLA จะเรียกว่า Works Cited ในขณะที่ระบบ APA เรียกว่า References

ประเภทของบรรณานุกรม

ในการเขียนบรรณานุกรม เขียนได้ 3 แบบ คือ

1. บรรณานุกรมแบบสมบูรณ์ (Exhaustive Bibliography) หมายถึง บรรณานุกรมที่รวมเอารายการสิ่งพิมพ์ เอกสาร ตลอดจนหลักฐานต่างๆ ทั้งหมดที่เคยเขียนอ้างอิงทำเป็นเชิงอรรถไว้หรือไม่เคยทำเป็นเชิงอรรถแต่ได้ใช้ประกอบการค้นคว้าวิจัยโดยนำมาเขียนรวมกันไว้

2. บรรณานุกรมเลือกสรร (Selected Bibliography) หมายถึง บรรณานุกรมที่ได้ผ่านการพิจารณาคัดเลือกเอาเฉพาะเอกสารที่เห็นว่าสำคัญและมีประโยชน์ต่อหัวข้อการวิจัยนั้นๆ เท่านั้น โดยนิยมทำกันทั้งแบบให้รายชื่อสิ่งพิมพ์ และแบบที่มีบรรณนิทัศน์ (Annotated Bibliography) ประกอบข้างท้ายแต่ละรายชื่อ

3. บรรณานุกรมอ้างอิง (Literature Cited) หมายถึง บรรณานุกรมที่เลือกเอาเฉพาะสิ่งพิมพ์ที่ใช้อ้างอิงและได้ทำเป็นเชิงอรรถไว้เท่านั้น

ส่วนประกอบของรูปแบบการเขียนบรรณานุกรม

การเขียนบรรณานุกรมมีรูปแบบการเขียนที่แตกต่างขึ้นอยู่กับแหล่งของเอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิง โดยทั่วไปจะมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ชื่อผู้แต่ง

- ชื่อบุคคล ให้เขียนชื่อผู้แต่งไม่เกิน 3 คน กรณีที่มีผู้แต่ง 3 คน ให้ใส่ชื่อ 3 คน โดยใช้คำว่า “และ” ก่อนชื่อสุดท้าย หากมีผู้เขียนเกิน 3 คน ให้เขียนเฉพาะชื่อแรกต่อด้วยคำว่า “และคนอื่นๆ” หรือ “and others” และในกรณีเป็นผู้รวบรวมหรือบรรณาธิการก็ให้เขียนต่อท้ายชื่อผู้แต่งโดยใช้คำว่า “ผู้รวบรวม” (Comp.) หมายถึง Compiler “บรรณาธิการ” (ed. (s) หมายถึง editor (s)
- ชื่อบุคคลที่เป็นภาษาไทย ให้เขียนชื่อ นามสกุล ส่วนชื่อบุคคลที่เป็นชาวต่างประเทศให้เขียนชื่อสกุลก่อน ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) แล้วต่อด้วยชื่อต้น และชื่อกลาง (ถ้ามี)
- ชื่อหน่วยงาน/หรือสถาบัน ให้เขียนชื่อหน่วยงาน เช่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2. ชื่อหนังสือ ชื่อวารสาร ให้ใช้ตัวอักษรเอน ในกรณีที่ไม่ปรากฏชื่อบุคคลหรือหน่วยงาน ให้เขียนชื่อหนังสือ ชื่อบทความ เป็นรายการหลักของบรรณานุกรมได้

3. ชื่อบทความในวารสารและชื่อวิทยานิพนธ์ ปริญญาบัตร ให้เขียนอยู่ในเครื่องหมายอัฒภาค (“.....”)

4. ปีที่พิมพ์ ได้เขียนอยู่ในเครื่องหมายวงเล็บ () ถ้าไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้เขียน ม.ป.ป. หมายถึง ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ หรือ n.d. หมายถึง no date

5. ฉบับพิมพ์ ให้เขียนตั้งแต่การพิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป เช่น พิมพ์ครั้งที่ 3 กรณีโรงพิมพ์ถ้าเป็นชื่อเมือง เช่น ในสหรัฐอเมริกา ให้เขียนอักษรชื่อรัฐที่เมืองนั้นตั้งอยู่ตามที่ปรากฏ แต่ถ้าไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ให้ใช้ ม.ป.ท. หมายถึงไม่ปรากฏที่พิมพ์ หรือ n.p. หมายถึง no place ทั้งนี้ในการระบุอักษรชื่อรัฐ สามารถใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด หรืออาจใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ตามด้วยตัวพิมพ์เล็ก อย่างไรก็ตาม ให้ระบุตามที่ปรากฏในหนังสือ เลขหน้าใน

บรรณานุกรมภาษาไทยใช้ “หน้า” ตามด้วยเลขหน้า ส่วนบรรณานุกรมภาษาอังกฤษใช้ “p.” หมายถึง page ที่เป็นเลขหน้าเดียว และใช้ “pp.” หมายถึง เลขหน้าที่มีหลายหน้า เช่น pp. 48-55 เป็นต้น ส่วนบทความในวารสารให้ระบุเลขหน้าได้เลย โดยไม่ต้องใส่คำว่า “หน้า” หรือ “p., pp.”

ตัวอย่างการเขียนบรรณานุกรมประเภทต่างๆ

1. ตัวอย่างการเขียนบรรณานุกรมหนังสือ

เบญญา ยอดดำเนิน-แอ็ดติงก์, และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย* (เอกสารวิชาการหมายเลข 245). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สภาการพยาบาล. (2551). *สาระการบริหารการพยาบาล*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สามเจริญการพาณิชย์. (อัดสำเนา).

Lewe, W. (2009). *Orthopedic massage: theory and technique* (2nd ed.). Edinburgh: Mosby Elsevier.

Stinson, C., Milbrath, C. Seidbord, S., & Bucci W. (1992). *Thematic segmentation of psychotherapy transcripts for convergent analyses*. (Unpublished manuscript).

2. ตัวอย่างการเขียนบรรณานุกรมบทความในนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์

นิตยสาร/หนังสือพิมพ์ทั่วไป:

สกุณา ประยูรสุข. (23 พฤศจิกายน 2552). *วิกฤตโลกวันที่ข้าวโลกเหนือไม่เหลือน้ำแข็ง*. *มติชน*, 32, หน้า 20.

Evans, R. (2009, November 18). Nation sign “free sky” accord. *Bangkok Post*, p. B6.

Kluger, J. (2008, January 28). Why we love. *Time*, 171, pp. 54-60.

นิตยสาร/หนังสือพิมพ์จากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์:

Levenson, Eugenia. (2008, Aug 12). Get ready for a rebound. *Fortune*, 158, p. 53-54. Retrieved November 30, 2009, from Business Source Complete, EBSCO database.

นิตยสาร/หนังสือพิมพ์จากเว็บไซต์:

Amranand, A. (2009, Nov 28). Accidental designer. *Bangkok Post*. Retrieved December 1, 2009, from <http://www.bangkokpost.com/leisure/women>

3. ตัวอย่างการเขียนบรรณานุกรมวิทยานิพนธ์จากเว็บไซต์

Angelova, A. N. (2004). *Data printing* (Master’s thesis). Retrieved January 12, 2007, from <http://resolver.caltech.edu/CaltechETD:edt-05282004-000943>

การเขียนบรรณานุกรมจากเอกสารที่อ้างถึงในเอกสารอื่น (เอกสารรอง)

เอกสารที่อ้างถึงในเอกสารอื่น คือการอ้างเอกสารซึ่งมีผู้กล่าวไว้ในเอกสารอื่น โดยไม่เคยอ่านเอกสารนั้น ซึ่งมีการเขียนใน 2 ลักษณะคือ

1. ให้ความสำคัญกับเอกสารเดิม โดยให้ลงรายการชื่อผู้แต่งของเอกสารอันดับแรกและใช้คำว่า “อ้างถึงใน” สำหรับภาษาต่างประเทศใช้ “cited in” นำหน้าชื่อผู้แต่งและชื่อเรื่องเอกสารที่อ้างถึง
2. ให้ความสำคัญกับเอกสารอันดับรอง โดยให้ลงรายการชื่อผู้แต่งของเอกสารที่อ้างอิงและใช้คำว่า “อ้างจาก” สำหรับภาษาต่างประเทศใช้ “citing” นำหน้าชื่อผู้แต่ง

การเขียนรายการอ้างอิงจากอินเทอร์เน็ตและสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ

รายการอ้างอิงจากอินเทอร์เน็ต เป็นการอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลออนไลน์ผ่านระบบเครือข่าย เช่น E-Journal, E-book, E-mail ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจากซีดีรอมที่บรรจุข้อมูลสำเร็จรูปไว้แล้ว สามารถสืบค้นได้จากชื่อเรื่องตามแผ่นซีดีรอมนั้น อย่างไรก็ตามการเขียนบรรณานุกรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ใช้แนวทางการเขียนเช่นเดียวกับสื่อประเภทต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น โดยเพิ่มคำบอกลักษณะทางกายภาพของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้ในวงเล็บต่อท้ายชื่อเรื่อง เช่น (ซีดีรอม), (CD-ROM), (ออนไลน์), (Online) กรณีเป็นสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตให้ระบุ วันที่ค้นคืนพร้อม URL (Universal Resource Locator หรือ Uniform Resource Locator) ของสารสนเทศนั้นๆ ด้วย นอกจากนี้อาจเพิ่มข้อมูลบางส่วนที่ช่วยในการสืบค้นอีกด้วย คือ วันที่สืบค้น และ URL

ตัวอย่างการเขียนบรรณานุกรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์

กองควบคุมอาหาร, สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. 2552. *หลักเกณฑ์การโฆษณาอาหาร พ.ศ. 2551.*

(ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก: <http://newsser.fda.moph.go.th/food/file/Permission/Advertise/1.pdf>. (วันที่เข้าถึง 14 กรกฎาคม 2552).

นิภา ผ่องพันธ์. (2552). *เปิดโลกทัศน์ให้ผู้สูงอายุ*. ค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2552, จาก http://www.suanprung.go.th/article_new

นิเวศวิทยาแนวลึก. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.Semsikkha.org/sem/who-we-ave/2010-02-20-06-28-23/3-nature/56-2010-02-20-07-56-44.html> [ม.ป.ป.]. สืบค้น 3 พฤษภาคม 2555.

สมาคมโฆษณาแห่งประเทศไทย. 2552. *จรรยาบรรณวิชาชีพโฆษณา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.adas-sothai.com>. (วันที่เข้าถึง 27 กรกฎาคม 2552)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). *ความรู้เกี่ยวกับแผนที่ความยากจนของประเทศไทย = Thailand poverty maps*. ค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2552, จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ เว็บไซต์: http://service.nso.go.th/nso/g_poverty/thai_poverty.pdf

Amranand, A. (2009, Nov 28). Accidental designer. *Bangkok Post*. Retrieved December 1, 2009, from <http://www.bangkokpost.com/leisure/women>

German shepherd. (n.d.). In *Merriam Webster's collegiate dictionary*. Retrieved November 15, 2008, from <http://www.britannica.com/dictionary>

McQuail, Josephine A. *There is nothing as old as a child: Children and Language in Rabindranath. Tagore's The Crescent Moon* [Online]. 2010. Available from: <http://rupkatha.com/V2/n4/10TagoreCrescentMoo>

Smith, A. J. (2001). Child development. In B. Strickland (Ed.), *The encyclopedia of psychology*. Retrieved October 25, 2008, from <http://www.gale.cengage.com/>

ลักษณะรายงานการวิจัยที่ดี

นอกเหนือจากองค์ประกอบของการเขียนรายงานการวิจัยดังกล่าว คือส่วนนำ ส่วนเนื้อเรื่องและส่วนอ้างอิงแล้ว รายงานการวิจัยที่ดี ควรมีลักษณะที่สำคัญดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2556)

1. การนำหลักการและ/หรือทฤษฎีมาใช้ที่เหมาะสม ในการศึกษาวิจัยจะต้องมีการวิเคราะห์เจาะลึกในรายละเอียดของเนื้อหา โดยมีหลักการหรือทฤษฎีมารองรับอย่างเหมาะสม อีกทั้งหลักการหรือทฤษฎีดังกล่าวควรเป็นที่ยอมรับในแวดวงสาขาวิชาการนั้นๆ และตรงกับเรื่องที่ศึกษาค้นคว้า

2. การแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างเหมาะสม จุดมุ่งหมายสำคัญในการเขียนรายงานการวิจัย นอกจากเพื่อให้มีการค้นคว้าอย่างกว้างขวางแล้ว ยังมุ่งให้เกิดความคิดในทางริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถนำหลักการทฤษฎีมาใช้ในเรื่องที่เฉพาะเจาะจงจะศึกษาอย่างลึกซึ้ง เรื่องที่ศึกษาอาจมีผู้อื่นเคยศึกษาค้นคว้ามาแล้วก็ได้ แต่ผู้รายงานจะต้องแสดง “จุดยืน” หรือจุดเด่นที่แตกต่างจากผู้อื่นอย่างชัดเจน เช่น เสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่ยังไม่เคยมีผู้ทำมาก่อน หรือเคยมีผู้ทำแต่ไม่ชัดเจนเพียงพอ ผู้เขียนก็เสนอวิธีการที่เชื่อว่าจะแก้ปัญหาได้ โดยต้องชี้แจงแสดงเหตุผลอย่างเหมาะสม

3. ความสมบูรณ์และความถูกต้องของเนื้อหาสาระของรายงานการวิจัย รายงานการวิจัยที่ดีจะต้องมีความสมบูรณ์ถูกต้องในข้อเท็จจริง เนื้อหาสาระจะต้องสมบูรณ์ตามชื่อเรื่องที่กำหนด การอ้างอิงที่มาหรือแหล่งค้นคว้าจะต้องแน่ใจว่าถูกต้อง มิใช่อ้างกันต่อๆ มา โดยผิดไปจากแหล่งปฐมภูมิ การค้นคว้าควรศึกษามาจากหลายแหล่ง เพื่อเปรียบเทียบ ไม่นิยมเอียงไปทางใดทางหนึ่ง ข้อมูลที่จะนำมากล่าวต้องตรวจสอบจนแน่ใจ

4. ความชัดเจนของการเขียนรายงานการวิจัย รายงานการวิจัยจะต้องมีความชัดเจนในด้านลำดับการเสนอเรื่อง การใช้ภาษา การใช้แผนภูมิ/ภาพประกอบรายงานการวิจัย เพื่อให้การเสนอเนื้อหามีความชัดเจน เข้าใจได้ง่าย

5. ความเหมาะสมของรูปแบบการเขียนรายงานการวิจัย รายงานการวิจัยที่ดีนอกจากจะมีเนื้อหาสมบูรณ์แล้ว รูปแบบยังจะต้องเหมาะสมในด้านการจัดเค้าโครงเรื่องอย่างเป็นระเบียบไม่ซ้ำซ้อนสับสน การอ้างอิง อันได้แก่เชิงอรรถและบรรณานุกรมจะต้องถูกต้อง เพื่อแสดงจรรยาบรรณของผู้เขียน และเป็นแหล่งชี้แนะให้ผู้สนใจได้ติดตามศึกษาค้นคว้าต่อไป นอกจากนั้นยังเป็นการป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายอีกด้วย

การนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลการวิจัย

การนำเสนอหรือการเผยแพร่รายงานวิจัย เป็นขั้นตอนหลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำวิจัยเสร็จสิ้นลงแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะให้ประชาชนทั่วไปและผู้ที่เกี่ยวข้องในหัวข้อวิจัยเรื่องนั้นๆ ได้ทราบว่าผู้วิจัยได้ทำวิจัยเรื่องอะไร ผลการวิจัยเป็นอย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและองค์การโดยสามารถที่จะนำเอาข้อค้นพบที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะในการแก้ปัญหา ปกติแล้วการเผยแพร่รายงานการวิจัยสามารถทำได้ในหลายรูปแบบ แตกต่างกันไปตามกลุ่มเป้าหมายและช่องทางในการสื่อสาร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหน่วยงาน องค์การหรือสถาบันการศึกษาที่มีข้อกำหนดให้เผยแพร่ในลักษณะใด อย่างไรก็ตามลักษณะการเผยแพร่รายงานการวิจัยที่เป็นที่ยอมรับในทางวิชาการเป็นการนำเสนอในลักษณะของการเขียน ได้แก่ การเขียนบทความวิจัยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการ ส่วนที่เป็นนำเสนอในลักษณะของการพูด ได้แก่ การบรรยาย หรือการอภิปรายในการสัมมนา หรือการประชุมทางวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติ อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอหรือเผยแพร่รายงานการวิจัยในรูปแบบใด ถ้าผู้วิจัยนำเสนอไม่น่าสนใจและไม่สามารถทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเข้าใจในผลการวิจัยได้แล้ว ก็อาจทำให้งานวิจัยนั้นๆ ด้อยคุณค่า

การนำเสนอและเผยแพร่รายงานการวิจัยในวารสารทางวิชาการ

การนำเสนอและเผยแพร่รายงานการวิจัยในวารสารทางวิชาการ เป็นช่องทางในการเผยแพร่รายงานการวิจัยที่เป็นทางการและได้รับการยอมรับในแวดวงวิชาการ ในปัจจุบันมีวารสารทางวิชาการทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติที่เป็นที่ยอมรับและมีความน่าเชื่อถือเฉพาะศาสตร์หรือสาขาที่หลากหลาย ในหลายฉบับจะมีเว็บไซต์เป็นของตนเองและผู้วิจัยสามารถลงทะเบียนเข้าเป็นผู้ใช้งานและส่งเอกสารต้นฉบับที่เป็นบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์โดยผ่านทางเว็บไซต์ รวมไปถึงการติดตามผลทางออนไลน์ได้ด้วยตนเอง

การนำเสนอและเผยแพร่รายงานการวิจัยในการประชุมทางวิชาการ

ส่วนประกอบของเนื้อหาในโปสเตอร์

ในการนำเสนอรายงานการวิจัยแบบโปสเตอร์ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วนคือ

1. ชื่อเรื่อง (title) ชื่อเรื่องงานวิจัย เป็นข้อความระบุวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย ตัวแปรในการวิจัย และบริบทของงานวิจัย ในกรณีงานวิจัยเชิงปริมาณ และเป็นวลีสั้นๆ ที่ระบุวัตถุประสงค์หลักและประเด็นวิจัยหลัก ในกรณีงานวิจัยเชิงคุณภาพ

2. บทคัดย่อ (summary) เป็นเนื้อหาสรุปของงานวิจัย นิยมเขียนใน 3 ประเด็นคือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย และผลการวิจัย เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพรวมของงานวิจัยทั้งเรื่อง

3. บทนำและเอกสารที่เกี่ยวข้อง (introduction and related literature) เป็นข้อความที่อธิบายถึงความเป็นมาของปัญหาวิจัย ความสำคัญของงานวิจัย ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์สรุป

สร้างเป็นกรอบแนวคิด และสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องพิจารณาคัดสรรเฉพาะส่วนสำคัญที่สุดไปจัดทำโปสเตอร์ และออกแบบให้น่าสนใจ

4. วิธีดำเนินการวิจัย (research methods) เป็นการสรุปเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย กรณีการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรและเครื่องมือวิจัย วิธีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล กรณีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการบรรยายภาคสนาม (field) ที่ศึกษา การเลือกและลักษณะของกรณี (case) ที่ศึกษาขอบข่ายของข้อมูล วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

5. ผลการวิจัย (research results) เป็นการสรุปผลการวิจัย และการอภิปรายผลการวิจัย รวมไปถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ขั้นตอนการนำเสนอแบบโปสเตอร์

ในการนำเสนอด้วยโปสเตอร์ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผน และขั้นตอนการออกแบบโปสเตอร์

1. ขั้นตอนการวางแผน ผู้วิจัยจะต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่จะนำเสนอโปสเตอร์ ขนาดของโปสเตอร์ ข้อกำหนดในการนำเสนอด้วยโปสเตอร์ ลักษณะและจำนวนผู้เข้าชมโปสเตอร์ เพื่อใช้ในการวางแผนการนำเสนอด้วยโปสเตอร์ สรุปก็คือจะต้องตอบคำถามว่าจะเสนออะไร เสนออย่างไร รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการจัดทำโปสเตอร์

2. ขั้นตอนการออกแบบโปสเตอร์ ผู้วิจัยจะต้องตัดสินใจว่าจะเลือกเนื้อหาส่วนใดจากรายงานการวิจัยทั้งหมดไปจัดทำโปสเตอร์ ซึ่งมีหลักการดังนี้

- เสนอเนื้อหาให้เรียบง่าย สั้น ชัดเจน
- ใช้ภาพและแผนภูมิประกอบ
- เลือกใช้สีให้เหมาะสม ทั้งสีของตัวอักษร สีพื้นหลังและสีของภาพ
- เลือกชนิด (font) และขนาดของตัวอักษรให้เหมาะสมกับตำแหน่งที่ผู้เข้าชมโปสเตอร์จะเห็นได้ ชัดเจน และควรใช้ตัวอักษรไม่เกิน 2 ชนิดในโปสเตอร์ หากต้องการเน้นคำหรือข้อความให้ใช้ตัวอักษรตัวหนา
- ควรแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนๆ ในกระดาษ A4 แล้วลองติดผลงานวิจัยแต่ละส่วนลงบนโปสเตอร์ โดยเป็นลักษณะของการเล่าเรื่อง (storytelling)
- ควรตรวจทานโปสเตอร์ที่ได้ทำร่างเป็นต้นฉบับไว้ก่อนที่จะจัดพิมพ์เป็นโปสเตอร์ที่ใช้จริง

การนำเสนอและเผยแพร่รายงานการวิจัยผ่านสื่อสาธารณะและช่องทางอื่นๆ

การเผยแพร่รายงานการวิจัยทางสื่อสาธารณะ หมายถึง การนำผลการวิจัยออกเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ถึงข้อค้นพบที่จะเป็นประโยชน์ทั้งกับประชาชนทั่วไปและกับผู้ที่สนใจโดยผ่านทางสื่อมวลชน ได้แก่ การนำผลการวิจัยเผยแพร่ทางวิทยุโทรทัศน์ ในรูปแบบของการบรรยาย การอภิปราย การสนทนาหรือเกมโชว์ ในหัวข้อหรือประเด็นที่เป็นข้อค้นพบ นำเสนอทางวิทยุกระจายเสียง ในรูปแบบของการสนทนา การพูดคุย ในประเด็นที่

เป็นข้อค้นพบ การนำเสนอทางนิตยสารและทางหนังสือพิมพ์ ในรูปแบบของข่าวหรือบทความ รวมไปถึงการเผยแพร่บนเว็บไซต์ในลักษณะของออนไลน์ ในรูปแบบของข่าว บทความย่อ หรือฉบับสมบูรณ์ หรือช่องทางอื่นๆ ตามที่แหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนระบุไว้

นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอและเผยแพร่รายงานการวิจัยทางช่องทางอื่นๆ เนื่องจากงานวิจัยบางเรื่องมีความจำเป็นที่จะต้องเผยแพร่ผ่านทางช่องทางอื่นๆ ที่นอกเหนือจากที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ยกตัวอย่างเช่น การเผยแพร่ในลักษณะของการจัดนิทรรศการ ซึ่งประกอบไปด้วยการสาธิตผลการวิจัย การจัดบอร์ดนิทรรศการที่มีคำบรรยายและภาพประกอบ หรือการจัดทำสรุปผลการวิจัยโดยทำเป็นแผ่นพับหรือใบปลิว โดยจะมีการพิจารณาตามความเหมาะสม

การเผยแพร่รายงานวิจัยในการประชุมทางวิชาการระดับชาติและนานาชาติ เป็นการนำผลงานวิจัยมาเขียนเป็นบทความแล้วส่งให้กองบรรณาธิการของที่ประชุมวิชาการพิจารณา หลังจากนั้นจึงมีการส่งต่อผ่านขั้นตอนเพื่อประเมินคุณค่าและความถูกต้อง เมื่ออนุมัติผ่านบทความก็จะได้รับการตีพิมพ์รวมเล่มในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการ (proceedings) ซึ่งในการประชุมผู้วิจัยจะต้องมีหน้าที่ในการนำเสนอบทความของตนเอง โดยการนำเสนอสามารถนำเสนอได้ 2 รูปแบบ คือ การนำเสนอแบบบรรยายและการนำเสนอแบบโปสเตอร์ ซึ่งข้อดีของการเผยแพร่ลักษณะนี้ก็ถือเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบรรดานักวิจัยท่านอื่นเพื่อนำผลตอบรับกลับมาปรับปรุงให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างชื่อเสียงให้นักวิจัยรู้จักและสร้างเครือข่ายกับนักวิจัยในสาขาเดียวกัน

การนำเสนอแบบบรรยาย (Oral presentation)

การนำเสนอแบบบรรยายในการประชุมทางวิชาการระดับชาติและนานาชาติเป็นการนำเสนอให้กับนักวิชาการซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และมีความสนใจในงานวิจัยเรื่องนั้นๆ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวงวิชาการเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยที่ผลการวิจัยดังกล่าวยังมิได้มีการเผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้วิจัยที่ทำให้ได้รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้นำเสนอในที่ประชุมไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

ขั้นตอนในการนำเสนอแบบบรรยาย

ในการนำเสนอรายงานการวิจัยแบบบรรยายในการประชุมทางวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มีส่วนสำคัญที่ต้องเตรียมตัวและดำเนินการอยู่ 2 ส่วนคือ ส่วนของการเขียนเป็นบทความวิจัยและส่วนของการนำเสนอ โดยการพูด

ส่วนของการเขียนเป็นบทความวิจัยเพื่อจัดพิมพ์เป็นรายงานการประชุม (Proceedings) โดยเฉพาะการประชุมระดับนานาชาติจะแจกเป็นซีดีและเผยแพร่บนเว็บไซต์ของผู้จัด ผู้เขียนต้องศึกษาแนวทางที่คณะผู้จัดกำหนด โดยเฉพาะกำหนดการส่งต้นฉบับ ซึ่งจะต้องส่งล่วงหน้ากำหนดการจัดการประชุมพอสมควรเพราะจะต้องมี

กระบวนการประเมินคุณภาพ การ บรรณาธิกร และการเตรียมการทำเอกสารหรือซีดีได้ทันกำหนดการประชุม โดยทั่วไปการประชุมนานาชาติสามารถส่งต้นฉบับได้ถึงผู้รับผิดชอบโดยทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

อย่างไรก็ตามการเขียนบทความวิจัยในการเผยแพร่ในการประชุมทางวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มีหลักการเขียนเช่นเดียวกับการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการ แต่อาจมีรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกัน ผู้นำเสนอต้องศึกษาข้อกำหนดของผู้จัดประชุมและปฏิบัติตามให้ครบถ้วน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังต้องจัดเตรียมวิธีการในการนำเสนอ เช่น การจัดทำ powerpoint หรือการทำเอกสารสรุปย่อๆ เกี่ยวกับประเด็นที่สำคัญเพื่อแจกให้กับผู้เข้าร่วมฟังการบรรยายหรือผู้สนใจทั่วไป

ส่วนของการนำเสนอด้วยการพูด (Oral) รูปแบบโดยทั่วไปคือคณะผู้จัดจะกำหนดช่วงเวลานำเสนอผลงานและตอบคำถาม โดยนำเสนอทีละคน คนละประมาณ 10-15 นาที และตอบคำถามประมาณ 5 นาที หรือจะเอาเป็นการนำเสนอผลงานวิจัยในแนวเรื่อง (Theme) เดียวกัน โดยให้ผู้วิจัยขึ้นเวทีพร้อมกัน โดยทั่วไปแต่ละช่วงเวลาอาจมีผู้นำเสนอ 3-5 คน และมีผู้ดำเนินรายการที่จะเป็นผู้แนะนำผู้นำเสนอ ทำหน้าที่ควบคุมเวลาและสรุป รูปแบบการนำเสนออาจให้ผู้นำเสนอผลงานแต่ละคนเสนอผลงานวิจัยให้ครบทุกคน แล้วจึงเปิดเวทีตอนท้ายประมาณ 10-15 นาที ให้ผู้ฟังส่งคำถามผ่านผู้ดำเนินรายการหรือถามผู้นำเสนอโดยตรง การนำเสนอโดยวิธีนี้ นอกจากจะได้เผยแพร่และ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับนักวิจัยและผู้สนใจโดยตรงแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงและแสดงศักยภาพทางวิชาการของผู้วิจัยและสถาบันต้นสังกัดด้วย

การนำเสนอแบบโปสเตอร์ (poster presentation)

การนำเสนอแบบโปสเตอร์ เป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการเผยแพร่รายงานการวิจัย คือเป็นการใช้โปสเตอร์บอกเรื่องราวของผลงานวิจัย ผู้วิจัยมีหน้าที่ต้องยืนอยู่ใกล้ๆ โปสเตอร์และคอยตอบคำถามหรือให้คำอธิบายเพิ่มเติมแก่ผู้ชม

การเผยแพร่รายงานการวิจัยทางสื่อสาธารณะและช่องทางอื่นๆ

หมายถึง การนำผลการวิจัยออกเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ถึงข้อค้นพบที่จะเป็นประโยชน์ทั้งกับประชาชนทั่วไปและกับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านทางสื่อมวลชน ได้แก่ การนำผลการวิจัยเผยแพร่ทางวิทยุโทรทัศน์ ทางวิทยุกระจายเสียง ทางนิตยสารและทางหนังสือพิมพ์ รวมไปถึงการเผยแพร่บนเว็บไซต์ หรือช่องทางอื่นๆ ตามที่แหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนระบุไว้

บทที่ 9

การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานนิเทศศาสตร์

ผศ.ดร.ประกายกาวิล ศรีจินดา

ผศ.ดร.สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์

บทที่ 9

การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานนิเทศศาสตร์

เนื้อหารายวิชา

1. กรอบแนวคิดการวิจัยกับการสื่อสารมวลชน
2. การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานนิเทศศาสตร์

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

พฤติกรรมที่คาดหวังของผู้เรียนหลังการเรียนการสอน

1. นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกรอบแนวคิดการวิจัยนิเทศศาสตร์ประกอบด้วย นิเทศศาสตร์กับนโยบายสาธารณะ การวิจัยนิเทศศาสตร์กับองค์กรสื่อ นิเทศศาสตร์กับผลของนิเทศศาสตร์กับอิทธิพลของเนื้อหา นิเทศศาสตร์ในประเด็นสื่อมีผลกระทบปานกลาง นิเทศศาสตร์กับผลทางการเมือง นิเทศศาสตร์กับผลเฉพาะบุคคล และแนวคิดนิเทศศาสตร์กับการใช้สื่อ
2. นักศึกษามีความการความเข้าใจในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานนิเทศศาสตร์

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ผู้สอนบรรยายในหัวข้อกรอบแนวคิดการวิจัยกับการสื่อสารมวลชน และการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานนิเทศศาสตร์
2. ให้ผู้เรียนทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ในกิจกรรมท้ายบท

สื่อการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. Power Point Presentation ประกอบการบรรยาย

การประเมินผล

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
2. การตอบคำถามท้ายบทที่ 9
3. การทำกิจกรรมท้ายบทที่ 9

บทที่ 9

การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานนิเทศศาสตร์

นิเทศศาสตร์ (Communication Arts) เป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสื่อสารในทุก ระดับการสื่อสาร ตั้งแต่การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารชุมชน ไปจนถึงการสื่อสารมวลชน ใน บทนี้ จะกล่าวถึงการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานนิเทศศาสตร์ ซึ่งจะกล่าวถึงในระดับของการ สื่อสารมวลชน หรือ Mass Communication ซึ่งเป็นการสื่อสารผ่านสื่อที่สามารถจะเข้าถึงกลุ่มผู้รับ สารที่มีจำนวนมากและอยู่กันอย่างกระจัดกระจายได้อย่างรวดเร็ว เป็นการแพร่กระจายข่าวสาร ซึ่ง สื่อมวลชนของการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร โดย ประมะ สตะเวทิน (2546 : 25) ได้กล่าวว่า การสื่อสารมวลชนนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของนิเทศศาสตร์เท่านั้น ดังนั้น ความหมายสรุปของการสื่อสารมวลชน ก็คือ การสื่อสารไปยังคนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน หรือในเวลาใกล้เคียงกัน โดยอาศัยสื่อมวลชนในการสื่อสาร

นับเป็นเวลากว่าสี่ทศวรรษแล้วที่ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย ได้พยายามนำ กระบวนการสื่อสารมาประยุกต์ใช้อย่างจริงจังในฐานะ “เครื่องมือ” ในการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยใน ยุคแรกของใช้กลไกด้านการสื่อสารในฐานะเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคม ได้มุ่งเน้นการใช้การ สื่อสารในการ “ขับเคลื่อน” สังคมต่างๆ ไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การก้าวสู่ สังคมทันสมัยตามแบบฉบับของสังคมตะวันตกนั่นเอง โดยกรอบแนวคิดดังกล่าว รู้จักกันในนามของ “กระบวนการทัศนความทันสมัยนิยม” ของการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง (The Modernization Paradigm of Communication for Social Change) ในเชิงหลักด้านการสื่อสารเพื่อการ เปลี่ยนแปลงสังคม ภายใต้กระบวนการทัศนความทันสมัยนิยม กล่าวกันว่า การสื่อสารและการ เปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ การสื่อสารเป็นเงื่อนไขสำคัญ หรือ เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย โดยยังมีการสื่อสารมากเท่าไร ก็ยิ่งส่งผล ให้สังคมเปลี่ยนแปลงมากเท่านั้น ในส่วนของการดำเนินการเปลี่ยนแปลงสังคมภายใต้บริบทของ ความทันสมัยนิยมนั้น ผู้บริหารประเทศต่างๆ ได้รับคำแนะนำจากองค์การสหประชาชาติ และได้รับ อิทธิพลจากนักวิชาการชาวตะวันตก โดยเฉพาะในด้านการขยายโครงสร้างพื้นฐานของระบบสื่อสาร มวลชน และการมุ่งเน้นการนำ “สื่อมวลชน” มาใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงของ สังคม โดยสื่อมวลชนทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานของภาครัฐในการเผยแพร่แนวคิดและแนวปฏิบัติที่ พึงประสงค์ และมีลักษณะ “สำเร็จรูป” ไปสู่สมาชิกในสังคม และนำเสนอภาพและบรรยากาศของ

สังคมทันสมัย ในซีกโลกตะวันตก ไปสู่ประชาชน เพื่อกระตุ้นให้ประชาชน “ปรับเปลี่ยน” ในเชิงความคิด การรับรู้ ทักษะคติ ไปในทิศทางที่พึงประสงค์ของผู้ปกครองประเทศได้ นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังมีบทบาทในการสร้างแรงบันดาลใจให้ประชาชนกระตือรือร้น และพยายามทุกวิถีทางในการก้าวเข้าสู่ความทันสมัย เฉกเช่นกับสมาชิกในสังคมตะวันตกอย่างรวดเร็ว ในขณะที่สื่อบุคคลจะทำหน้าที่ต่อยอดข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชน เพื่อให้ประชาชนเป้าหมายยอมรับและปฏิบัติตาม “แนวคิดสำเร็จรูป” แบบตะวันตกดังกล่าว

เราอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงในแบบฉบับทันสมัยนิยมดังกล่าว สะท้อนกระบวนการสื่อสารทางเดียว ในเชิงอำนาจนิยม เป็นการสื่อสารจากบนลงล่าง ซึ่งได้แก่ การสื่อสารจากผู้มีอำนาจในสังคม (รัฐ) ไปสู่ประชาชน ซึ่งดูราวกับว่าไม่มีปากมีเสียง (passive audience) เพื่อให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ภาครัฐต้องการ กระบวนการสื่อสารที่เน้นหนักการใช้ “สื่อมวลชน” เป็นกลไกในการกระตุ้นให้เกิดความทันสมัยแบบตะวันตก นำไปสู่สภาพที่พึงปรารถนามากมาย อาทิ การรับค่านิยมตะวันตกมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะค่านิยมเชิงบริโภคนิยมในหมู่ประชาชน และกระแสทุนนิยมในการดำเนินธุรกิจในวงการต่างๆ รวมทั้งวงการสื่อสารมวลชนที่มุ่งเน้นการตักตวงผลกำไร มากกว่าการทำประโยชน์เพื่อสังคม นอกจากนี้ยังมีปัญหาการพึ่งพิงเทคโนโลยีการสื่อสารจากตะวันตก การใช้มาตรฐานของรายการ หรือเครื่องมือสื่อสารของประเทศทางตะวันตกเป็นเกณฑ์ในการกำหนดมาตรฐานของคุณภาพสื่อในประเทศอื่นๆ ตลอดจนการมองสื่อมวลชนในเชิงองค์กรธุรกิจ ที่เน้นแสวงหากำไร มากกว่าการทำประโยชน์เพื่อสังคม (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2542 : 4)

9.1 กรอบแนวคิดการวิจัยกับการสื่อสารมวลชน

9.1.1 การวิจัยนิเทศศาสตร์กับนโยบายสาธารณะ

ในการออกกฎหมาย และการกำหนดนโยบายของรัฐบาล ย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชน กฎหมายและนโยบายของรัฐบาล รวมถึงผลกระทบต่อประชาชนจะถูกเผยแพร่ผ่านทางสื่อมวลชน เพราะฉะนั้นการวิจัยสื่อมวลชนจะช่วยให้ทราบผลสะท้อนต่อปัญหาดังกล่าว เช่น การแสดงทัศนะต่อการปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบในบางพื้นที่ด้วยวิธีรุนแรงของผู้นำประเทศ ในการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน และสื่อมวลชนนำข้อความการแถลงดังกล่าวไปเผยแพร่ต่อประชาชน นักวิจัยต้องการรู้ว่าประชาชนมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อประเด็นข่าวนั้นอย่างไร ผลการสำรวจอาจพบว่าประชาชนในพื้นที่ที่มีปัญหา กับประชาชนนอกพื้นที่ส่วนใหญ่อาจไม่เห็นด้วย แต่ไม่ได้แสดงออก เมื่อไม่มีช่องทางที่จะแสดงออก เมื่อรัฐบาลไม่ได้รับฟังประชาชนนานเข้า พลังความคิดขัดแย้งอาจทวี

ความรุนแรงขึ้น หรือเจียบหายไป รัฐบาลอาจเข้าใจว่าประชาชนทั้งหมดเห็นด้วยกับนโยบายนั้น การศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อเรื่องดังกล่าว จึงเป็นประเด็นที่ที่นักวิจัยด้านสื่อสารมวลชนควรให้ความสนใจทำการวิจัยและสะท้อนผลการวิจัยกลับไปยังรัฐบาลหรือผู้รับผิดชอบให้ได้รับรู้

ส่งท้ายปีเก่า 2555 ส่องบทบาท "สื่อไทย" "พิษ" จากรัฐประหาร 2549

โดย แผลงวันในไร่ส้ม

แวดวงสื่อประเทศไทย ปี พ.ศ.2555 ที่กำลังจะผ่านพ้นไป หากมองในเชิงสรุป ถือเป็นอีกปีหนึ่งของความขัดแย้งภายในวงการ เป็นความขัดแย้งในเรื่องแนวคิด และมาตรฐานการทำงานที่สื่อ ขณะที่องค์กรสื่อเอง ยังไม่สามารถกำหนดจุดยืนและทำที่ที่เหมาะสมได้ในสถานการณ์ต่างๆ

ปัญหาสำคัญของวงการสื่อ ได้แก่ การถูกแทรกแซงจากอำนาจภายนอกข้อเขียนของนักวิชาการอิสระทางด้านสื่อ ตลอดจนคอลัมน์นิสต์-นักเขียนที่จับตามองบทบาทสื่อ วิเคราะห์คล้ายๆ กันอยู่ประเด็นหนึ่งว่า ต้นเหตุของความ "เป้" ของสื่อไทยบางส่วน เป็นผลจากการถูกครอบงำโดยกลุ่มอำนาจที่มีบทบาททางการตั้งแต่หลังการรัฐประหารเมื่อปี 2549

นักวิชาการอย่าง พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์ ถึงกับชี้ว่า สื่อไทยนั้นมือเปื้อนเลือดไม่แพ้ฝ่ายอื่นๆ ในวิกฤตการเมืองที่มีประชาชนล้มตายมากมาย รัฐประหารปี 2549 อาจจะถูกผิดที่ผิดทาง และไม่ช่วยให้ผู้นำรัฐประหารได้ดีทางการเมืองอย่างจริงจังยั่งยืน แต่ความสำเร็จของการรัฐประหารหากมองจากมุมของผู้ก่อการรัฐประหาร คือการสร้าง "เครือข่ายอำนาจ" ผ่านทางรัฐธรรมนูญ 2550 ที่ยังทำหน้าที่ต่อต้าน "ทักษิณ" อย่างแข็งขันมาจนปัจจุบัน แม้ผู้นำรัฐประหาร อย่าง พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน จะเกิดการ "ตาสว่าง" และพยายามจะล้มรัฐธรรมนูญที่ตัวเองสร้างขึ้นเองแท้ๆ ก็ยังทำไม่สำเร็จ

หนึ่งใน "เครือข่าย" ที่คณะรัฐประหารและรัฐธรรมนูญ 2550 สร้างขึ้น ก็คือเครือข่ายของสื่อมวลชนนี่เอง ตอนรัฐประหาร 2549 สื่อไทยจำนวนมากรับไม่ได้กับท่าทีผู้นำที่แข็งกร้าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ขณะนั้นแต่การรัฐประหาร 2549 ทำให้สถานการณ์พลิกไปอีก เนื่องจากสื่อจำนวนหนึ่ง เห็นว่าประเทศไทยกำลังก้าวเดินผิดทาง แม้จะไม่ชอบทักษิณ แต่ก็รับไม่ได้ที่จะโค่นล้มกันด้วยวิธีการนอกระบบ สื่อหลายสำนัก พยายามตีปี๊บโหมขึ้นชมรัฐประหาร เสนอข่าวความน่ารักกึ่งกึ่งของการยึดอำนาจ มีเด็กนักเรียนไปถ่ายรูปกับรถถัง ประชาชนนำดอกไม้ไปให้ นำโคโยตี้ไปเต้นให้ทหารชม แต่ไม่ช่วยให้การรัฐประหารกลายเป็นความถูกต้องขึ้นมาได้

การแจกจ่ายตำแหน่งทางการเมือง ในสภานิติบัญญัติบ้าง ในสภาร่างรัฐธรรมนูญบ้าง ให้กับบุคคลจากวงการสื่อ แม้กระทั่งคนระดับ "ประธานสภาหนังสือพิมพ์" และนายกสมาคมนักข่าวฯ ขณะนั้น ก็ยังเข้าไปอยู่ในวงจร

นี้ ทำให้สื่อบางส่วนพอใจให้กับภารกิจต่อต้านทักษิณ และสนับสนุนรัฐบาลหลังการรัฐประหารที่นำโดย พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ และสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ ที่ได้เป็นรัฐบาลด้วยการสนับสนุนของกองทัพ แม้ไม่ได้เป็นพรรคอันดับ 1 จากการเลือกตั้งก็ตาม

กรณีดังกล่าว เป็นสาเหตุของวิกฤตการเมืองใหญ่ในเวลาต่อมา เมื่อคนเสื้อแดงที่เป็นฐานเสียงของพรรคเพื่อไทยและ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ลุกขึ้นมาขับไล่รัฐบาล ด้วยการชุมนุมใหญ่ในเดือนเมษายน 2552 แต่ถูกสลายและชุมนุมอีกครั้งในปี 2553 ถูกสลายด้วยกำลังทหาร มีผู้เสียชีวิต 99-100 ศพ บาดเจ็บ 2,000 ราย ก่อนสลายมีอบในเดือนเมษายน 2553 มีคอลัมน์นิสต์จากสื่อบางฉบับเขียนเชียร์ให้รัฐบาลใช้มาตรการรุนแรง โดยให้นายกฯ ยอมมีเอือนเลือด

เมื่อการเมืองเปลี่ยนแปลงด้วยผลการเลือกตั้งในปี 2554 พรรคเพื่อไทยชนะการเลือกตั้ง น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้เป็นนายกรัฐมนตรีสื่อจำนวนหนึ่งแสดงออกถึงความไม่พอใจด้วยการเสนอข่าววิพากษ์วิจารณ์รุนแรง ด้วยเหตุผลว่า เป็นส่วนหนึ่งของ "การตรวจสอบ"

การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์อย่างรุนแรงที่เรียกกันในวงการว่า เป็น "คำถามตรวจสอบ" ทำให้เกิดเหตุการณ์กระทบกระทั่งระหว่างนายกฯ ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ผู้สื่อข่าวที่รับรู้กันว่านิยมในตัวผู้นำพรรคประชาธิปัตย์ โดยที่ผู้สื่อข่าวดังกล่าว ได้รับการยกย่องจากพรรคประชาธิปัตย์และสื่ออีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ชอบพรรคเพื่อไทย

ในต้นปี 2555 ช่อง 9 โมเดิร์นไนน์ ไม่ต่อสัญญากับสื่อค่ายใหญ่ที่เข้ามาทำรายการข่าวกับช่อง 9 อยู่หลายปี ทำให้ดูเหมือนมีระหว่งรัฐบาลกับสื่อค่ายดังกล่าวร้อนระอุ ผลจากกรณีดังกล่าว ทำให้การบริหารงานของรัฐบาล

กลายเป็นเป้าโจมตีของสื่อบางกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การขึ้นค่าแรง 300 บาท และการจำหน่ายข้าวสภาพดังกล่าว ย้อนกลับมาส่งผลต่อสื่อด้วยกันเอง เมื่อสื่อกลุ่มที่ไม่ได้เสนอข่าวแฉแฉเดียวกับสื่อที่สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ต้องโดนประทุพตราด้วยข้อหาแรงๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อหาถูกซื้อ กลายเป็นสื่อแดง เป็นพวกทักษิณ และข้อหาร้ายแรงอีกหลายรายการ

บทบาทที่เป็นปัญหาเหล่านี้ ส่งผลให้เห็นชัด เมื่อสื่อและองค์กรสื่อพยายามลับดาบเพื่อฟันบทบาท "ตรวจสอบ" ของตนเอง ความพยายาม "ตรวจสอบ" ครั้งยิ่งใหญ่ของวงการสื่อ ได้แก่ กรณีสภากาชาดหนังสือพิมพ์ฯ สมาคมนักข่าวฯ และกลุ่มธุรกิจที่ใช้ชื่อว่า ภาคีเครือข่ายต้านคอร์รัปชัน ประกาศชงรณาด้านคอร์รัปชัน หลังจากโหมโรงอย่างใหญ่โต ก็กรีธาทัพเข้าถล่ม สรยุทธ สุทัศนจินดา และบริษัทไร่ส้ม พิธีกรข่าวชื่อดัง ที่ ป.ป.ช. ชี้มูลคดีค้างเก่าว่า สรยุทธ และเจ้าหน้าที่ช่อง 9 มีความผิดในเรื่องเงินค่าโฆษณาหลอมนเวลา กับช่อง 9 อสมท หรือโมเดิร์นไนน์ โดยเรียกร้องให้สรยุทธ ยุติการทำรายการ โดยชู่จะกดดันให้บริษัทต่างๆ ที่สนับสนุนโฆษณารายการของสรยุทธ ถอนโฆษณาให้หมดกลายเป็นประเด็นวิจารณ์ว่าการเคลื่อนไหวขององค์กรสื่อไม่โปร่งใส แต่มี "การเมือง" แทรก เนื่องจากถือว่าสรยุทธไม่ใช่สื่อในเครือข่าย และยังเป็นการเลือกปฏิบัติ โดยยกตัวอย่างจากกรณี นายสนธิ ลิ้มทองกุล แห่งเครือข่ายผู้จัดการ ถูกศาลอาญาสั่งจำคุก 42 ปี ฐานรับรองเอกสารเท็จเพื่อกู้เงินธนาคารกรุงไทย จำนวน 1,078 ล้านบาท เมื่อต้นปี 2555 แต่ไม่มีท่าทีจากองค์กรสื่อหรือกลุ่มต้านคอร์รัปชันแต่อย่างใด

ที่น่าสังเกต คือการ "ตรวจสอบ" ขององค์กรสื่อมักตั้งธงแล้วไปรวบรวมข้อมูลหลักฐานมาถล่ม จนเกิดความผิดพลาด อย่างกรณีหน่วยงานในเครือสมาคมนักข่าวฯ อยู่ๆ แพร่ข่าวเปรี้ยงปร้างว่าเครือมติชนรับค่าโฆษณาจาก กสทช. แล้วเขียนเชียร์การประมูล 3จี ฯลฯ โดยทำรายงานพิเศษ นับข่าวนับบทความแล้วกล่าวหา คล้ายๆ กับการตรวจสอบของสภากาชาดหนังสือพิมพ์ฯ เมื่อปี 2554 ก่อนจะโอละพ่อ เมื่อพบว่า เว็บไซต์ของ กสทช. บวกเลขผิด ทำให้ตัวเลขโดดเกินความเป็นจริง แท้จริงแล้วหนังสือพิมพ์หลายฉบับรับค่าโฆษณาจาก กสทช. มากกว่าเครือมติชน

นี่คือส่วนหนึ่งของสิ่งที่เกิดขึ้นในวงการสื่อเมื่อปี 2555 และเชื่อว่าจะยังไม่ยุติหรือจบสิ้นเพียงแค่นี้แต่จะร้อนแรงขึ้นอีกหลายองศาตามสภาพการเมืองที่จะเดินเข้าสู่ความแตกหักในหลายประเด็น ในปี 2556 นี้

ที่มา : มติชนสุดสัปดาห์ 28 ธันวาคม 2555-3 มกราคม 2556

9.1.2 การวิจัยนิเทศศาสตร์กับองค์กรสื่อ

ศึกษาเพื่อเข้าใจกลุ่มผู้รับสารเพื่อไปปรับการผลิตเนื้อหาสื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้รับสาร เช่น การสำรวจผู้อ่านหนังสือพิมพ์กับพฤติกรรมการอ่าน การวัดระดับความนิยมของรายการในสื่อวิทยุและโทรทัศน์ การวิจัยบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน เป็นต้น

พรวิภา พงศ์ประศาสน์ (2552) ทำการศึกษา “สถานภาพอุตสาหกรรมละครโทรทัศน์ไทย (พ.ศ. 2546 - 2550)” โดย การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพของอุตสาหกรรมละครโทรทัศน์ไทยระหว่างปี พ.ศ. 2546-2550 ตลอดจนแนวโน้มและอุปสรรคในการส่งออกละครโทรทัศน์ไทยในฟรีทีวีเฉพาะในส่วนของละครไพรม์ไทม์ระหว่างเวลา 18.30-22.20 น. โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพวิเคราะห์ถึงภาพรวมของอุตสาหกรรมละครโทรทัศน์ ผู้เกี่ยวข้องหลักและหน่วยผลิตที่สำคัญ ลักษณะการดำเนินงาน กำลังผลิต และผลผลิต โดยผลการวิจัยพบว่าสถานภาพของอุตสาหกรรมละครโทรทัศน์ไทย พ.ศ. 2546 - 2550 เป็นดังนี้ อุตสาหกรรมละครโทรทัศน์ในระบบฟรีทีวีมีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 50 ปี และเติบโตมากในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาและปัจจุบันสถานีโทรทัศน์ที่ออกรายการละครซึ่งได้รับความนิยมมากที่สุดได้แก่ สถานี โทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ช่วงเวลาที่ออกอากาศละครมีการขยายจากเดิม 1 ชั่วโมง/ช่อง/วัน เป็น 3 ชม./ช่อง/วัน (ยกเว้นช่อง 5) แบ่งเป็นละครก่อนข่าว 1 ชั่วโมง ระหว่าง 18.30-19.30 น. และละครหลังข่าว 2 ชั่วโมง ระหว่าง 20.20-22.20 น. ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่มีอัตราค่าโฆษณาสูงสุดและนำรายได้หลักมาสู่สถานี จากการศึกษาบริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์ 4 บริษัท พบว่า 1) บ.กันทนา มิวสิค (2002) จก. เป็นบริษัทผลิตละครขนาดใหญ่ที่สุดในอุตสาหกรรม มีกำลังการผลิตเฉลี่ยสูงสุด คือ 167 ชม./ปี และมีรูปแบบการผลิตครบวงจร 2) บ.บรอดคาซท์ ไทย เทเลวิชั่น จก. มีกำลังผลิตเฉลี่ย 90 ชม./ปี 3) บ. เอ็กแซ็กท์ จก. มีกำลังผลิตเฉลี่ย 144 ชม./ปี และบริษัทผลิตละครในเครือ บ.อาร์ เอส จก.(มหาชน) มีกำลังผลิตเฉลี่ย 120 ชม./ปี โดยผลงานส่วนใหญ่ของทุกบริษัทเป็นละครแนวรักและชีวิต ในด้านแนวโน้มของการส่งออกละครโทรทัศน์ เนื่องจากบริษัทผู้ผลิตดำเนินการผลิตภายใต้เงื่อนไขจากการจ้างผลิตจากสถานีโทรทัศน์ ดังนั้นลิขสิทธิ์ของผลงานโทรทัศน์จึงตกเป็นของสถานี ยกเว้นผลงานที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ได้แก่ บ.กันทนา และบ.เอ็กแซ็กท์ที่ผู้ผลิตสามารถส่งออกได้โดยตรงด้วยตนเอง นอกจากนี้ บริษัทผู้ผลิตยังมีวิธีการส่งออกหลายรูปแบบ เช่นการขายเรื่องหรือบทประพันธ์ การร่วมผลิตหรือรับจ้างผลิต ตลอดจนการฝึกอบรม บุคลากรหรือเป็นที่ปรึกษาการผลิตให้กับสถานีโทรทัศน์ในประเทศเพื่อนบ้านอาเซียนแม้ว่าบริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์ในกลุ่มนี้จะมีศักยภาพในการผลิตเพื่อการส่งออก คือมีกำลังผลิต บุคลากร และสามารถผลิตผลงานจำนวนมากออกสู่ตลาดได้ต่อเนื่องและประสบความสำเร็จในการทดลองตลาดต่างประเทศ แต่บริษัทเหล่านี้มิได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการส่งออกมากนัก เนื่องจากมุ่งเน้นตลาดประเทศเป็นหลัก และเมื่อพิจารณาการสนับสนุนพบว่าไม่มีนโยบายและยังไม่มี ความชัดเจนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องการส่งออกละครโทรทัศน์ไทยจากแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสิ่งสำคัญคือยังขาดหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงในอุตสาหกรรมละครโทรทัศน์ไทย

9.1.3 การวิจัยนิเทศศาสตร์กับผลของสื่อ แบ่งออกเป็น 2 แนวคิด

1. แนวคิดด้านอิทธิพลของสื่อมีผลอย่างมากต่อผู้รับ (media effect)

เป็นความเชื่อในเรื่องของสื่อที่มีอิทธิพลมาก โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ยุคสงครามโลกครั้งที่ 1 สนใจศึกษาประเด็นของอิทธิพลของสื่อที่รัฐนำไปใช้ในการโฆษณาชวนเชื่อหรือการสร้างภาพ ผู้ศึกษาในเรื่องนี้ ได้แก่ Harold Lasswell ที่เสนอทฤษฎีกระสุนปืน (magic bullet theory) ความเชื่อในพลังของสื่อ นักโฆษณาชวนเชื่อเข้าใจว่า ข่าวสารสามารถส่งถึงตัวผู้รับสารโดยตรงและมีอิทธิพลก่อให้เกิดผลหรือปฏิกิริยาต่อผู้รับสารทันที เช่นเดียวกับ ลูกปืน

นักวิจัยได้ทำการศึกษา พิสูจน์ซ้ำทฤษฎีอิทธิพลของสื่อ โดยมีการศึกษาถึงผลกระทบของภาพยนตร์ โทรทัศน์ที่มีต่อเด็กและเยาวชนพบว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อผู้รับสาร

จุดอ่อนของการวิจัยนี้ อยู่ที่เทคนิคการศึกษาไม่เป็นที่ยอมรับ ด้วยไม่สามารถควบคุมการแสดงผลอิทธิพลโดยตรงได้ การเริ่มมองปัญหาและตั้งข้อสันนิษฐานหยابเกินไป โดยเชื่อว่าพื้นฐานในการคิดและแสดงพฤติกรรมของคนทุกคนมีแนวทางไปในทางเดียวกัน

2. แนวคิดอิทธิพลของสื่อมีจำกัด (limited effect of media)

เริ่มช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่พบว่าอิทธิพลหรือผลของสื่อต่อคนมีลักษณะเฉพาะและจำกัด จากการวิจัยพฤติกรรมการลงคะแนน แสดงให้เห็นถึงความจริงว่า สื่อมีผลต่อบุคคลอย่างจำกัด การสื่อสารบุคคลมีผลกระทบและสำคัญต่อทัศนคติและการเปลี่ยนแปลงมากกว่าสื่อมวลชน การศึกษาพบว่า คนมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นมากกว่าการตอบสนองต่อข่าวสารที่ได้รับจากสื่อ

รุจิเรข คชรัตน์ (2542) ทำการศึกษา “ภาพและกระบวนการสร้างภาพชายรักร่วมเพศในละครโทรทัศน์ไทย กับการรับรู้ภาพแบบฉบับของผู้ชม” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเข้าใจถึงภาพและกระบวนการสร้างภาพชายรักร่วมเพศในละครโทรทัศน์ กับการรับรู้ภาพแบบฉบับของผู้ชม ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างละครที่มีภาพชายรักร่วมเพศที่ผลิตในปี 2541-2543 ทั้งหมด 7 เรื่อง เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาในด้านภาพของชายรักร่วมเพศ ประกอบกับการเปรียบเทียบกระบวนการสร้างภาพชายรักร่วมเพศจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิต และการรับรู้ภาพแบบฉบับของผู้ชมจากการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ภาพของชายรักร่วมเพศในละครโทรทัศน์ส่วนใหญ่เป็นภาพเชิงบวกอันเนื่องมาจากบทบาทของตัวละครชายรักร่วมเพศส่วนใหญ่เป็นตัวละครสมทบมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยพระเอก-นางเอก เพื่อสร้างสีสันและความสนุกสนาน ซึ่ง

สอดคล้องกับเจตนาในการสร้างภาพชายรักร่วมเพศในละครโทรทัศน์ของผู้ผลิต แต่เมื่อเปรียบเทียบกับ การรับรู้ภาพแบบฉบับของผู้ชม ทั้งกลุ่มผู้ชมที่เป็นรักร่วมเพศ และรักร่วมเพศ พบว่ากลุ่มผู้ชมรับรู้ภาพ แบบฉบับในด้านลบมากกว่า อันได้แก่ ลักษณะของความเป็นหญิงที่เป็นภาพลบ คือลักษณะกิริยาท่าทางที่ วิตว้าย และหมกมุ่นในเรื่องเพศ ซึ่งเป็นการรับรู้ภาพจากลักษณะภายนอก และสอดคล้องกับทัศนคติที่มี ต่อชายรักร่วมเพศในสังคม

9.1.4 แนวคิดการวิจัยนิเทศศาสตร์กับอิทธิพลของเนื้อหา

ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (gate keeper)

ศึกษาความลำเอียง ไม่เที่ยงธรรมในบุคคลที่เป็นคนคัดเลือกเนื้อหา และตระหนักต่อความต้องการของผู้อ่าน ผู้รับสาร และนโยบายการบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ รวมถึงการศึกษาบทบาทหน้าที่ของผู้คัดเลือกข่าวสาร ผู้เฝ้าประตูข่าวสาร หรือผู้คัดเลือกเนื้อหา เป็นบุคคลผู้ควบคุมการไหลเข้าและไหลออกของข้อมูลผ่านสื่อมวลชน การตัดสินใจของผู้คัดเลือกสารนั้น มีปัจจัยอิทธิพลอื่นๆ ประกอบมากมาย เช่น ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้คัดเลือกสาร ในเรื่องของอคติ และวิสัยทัศน์ หรือประเด็นอื่นๆ เช่น ความถี่ที่สารปรากฏ และสารนั้นสร้างความสนใจต่อผู้รับได้มากน้อยแค่ไหน

อิทธิพลทางสังคม

ศึกษาบทบาทขององค์กรข่าว และอิทธิพลทางสังคมต่อการเลือกข่าว เช่น กระบวนการสังคมประกิต หรือการขัดเกลาทางสังคม โดยสังคมเป็นผู้กำหนดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคม ตัวอย่างเช่น ผู้สื่อข่าวจะเรียนรู้ แบบแผนข้อปฏิบัติโดยการสังเกตจากนักข่าวคนอื่น หรือจากสำนักข่าวอื่น หรือเกิดการเรียนรู้จากการให้รางวัล และการลงโทษภายในห้องข่าว

การรายงานข่าว

ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างผู้สื่อข่าวกับแหล่งข่าว การเรียกรับผลประโยชน์จากแหล่งข่าวของนักข่าว การอาศัยพึ่งพิงกันและกันระหว่างนักข่าว กับแหล่งข่าวทางการเมือง การสมรู้ร่วมคิด หรือ การร่วมมือความยากลำบากในการวางตัวบนความยุติธรรมกับความเป็นกลาง

วิสลา แสนศิริ (2542) ทำการศึกษา “การวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของการโฆษณาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พัฒนาการนโยบาย รูปแบบและเนื้อหาของ การโฆษณาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และประเมินความสอดคล้องระหว่างนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กับสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรการท่องเที่ยว ปัจจัยสนับสนุน และอุปสรรคต่อการวางแผนผลิตสื่อโฆษณา โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสาร คำสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการผลิตสื่อ 3 คน สื่อโฆษณา 4 ประเภท คือ โทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ และป้ายโฆษณากลางแจ้ง ที่ผลิตและเผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2538-2540 ผลการวิจัยพบว่า 1. เมื่อมีการจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) ในปี พ.ศ. 2503 กิจการท่องเที่ยวได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ต่อมาปี พ.ศ. 2522 ได้เปลี่ยนฐานะมาเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้กลายเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทำรายได้เข้าประเทศสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 ในปี พ.ศ. 2538 ได้เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างจริงจัง ตลอดจนมีการผลิตสื่อเผยแพร่อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพตามนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 ได้มีการนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) 2. องค์ประกอบของรูปแบบ เนื้อหา และจิตวิทยาที่ใช้สร้างสื่อโฆษณา ทั้ง 4 ประเภท กับปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคต่อการวางแผนผลิตสื่อโฆษณาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีลักษณะต่างๆ สอดคล้องกัน 3. องค์ประกอบด้านต่างๆ ของรูปแบบ เนื้อหา จิตวิทยาที่ใช้สร้างสื่อ ปัจจัยสนับสนุน อุปสรรคเงินทุนดำเนินงาน บุคลากร การจัดการ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี รวมทั้งนโยบาย การจัดดำเนินการผลิตสื่อ และการประเมินผลอันเกี่ยวกับการโฆษณาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต่างมีลักษณะสอดคล้องกับนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทุกด้าน

9.1.5 แนวคิดการวิจัยนิเทศศาสตร์ในประเด็นสื่อมีผลกระทบต่อปานกลาง

เริ่มศึกษาหลังปี 1970 เมื่อพบว่า เนื้อหาของสื่อส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนมากกว่าที่แนวคิดเรื่องสื่อมีผลจำกัดได้เสนอไว้ แต่ก็ไม่ถึงกับมีผลรุนแรง เหมือนกับที่ทางด้านแนวคิดเดิมที่เชื่อว่าสื่อมีอิทธิพลอย่างมาก การวิจัยพบว่าสื่อมีอิทธิพลอยู่บ้าง แต่ส่งผลกระทบต่อปานกลาง

การวิจัย สนใจศึกษาความรุนแรงในโทรทัศน์ การเชื่อมโยงระหว่างความรุนแรง และพฤติกรรมต่อต้านสังคม ในปี 1982 สถาบันสุขภาพแห่งชาติในอเมริกา รายงานถึงความสัมพันธ์ระหว่างการดูรายการรุนแรงทางโทรทัศน์มากกับพฤติกรรมความก้าวร้าวในเด็ก และพบว่าโฆษณา มีผลกระทบต่อเด็กด้วย การศึกษายังพบว่าโทรทัศน์มีส่วนสนับสนุนพฤติกรรมส่งเสริมสังคม พร้อมๆกับการต่อต้านสังคม

การศึกษาเกี่ยวกับช่องว่างทางความรู้

คนที่มีความรู้สูงและมีรายได้มากจะเข้าถึงประเด็นทางสังคมได้เร็วกว่าคนที่มีความรู้ได้น้อยและการศึกษาต่ำ ในขณะที่คนจนและด้อยการศึกษาจะเสียเปรียบในการตัดสินใจทางการเมือง สิ่งขัดแย้งต่อคนที่มีภูมิหลังสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำต้องกระตุ้นให้เกิดความใฝ่รู้สูงขึ้น

การศึกษาเกี่ยวกับการทำข่าว

การศึกษาเกี่ยวกับเครือข่ายข่าว พบว่านักข่าวจะไปทำข่าวซ้ำๆ เพราะนักข่าวจะไปที่เดิมเป็นประจำ เครือข่ายบางครั้งก็ละเลยที่จะเสนอข่าว

ศิรสา สอนศรี (2541) ทำการศึกษาเกี่ยวกับ “กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ปีท่องเที่ยวไทยของจังหวัดเชียงใหม่ การเปิดรับข่าวสาร การรับรู้ การมีส่วนร่วมสนับสนุนการท่องเที่ยวไทยของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” โดยใช้วิธีการศึกษา 3 วิธีการคือ ศึกษาจากแผนงานและเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เจ้าหน้าที่สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดเชียงใหม่ สื่อมวลชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ รวมทั้งศึกษาจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน โดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ ค่า t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและ F-test เพื่อการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการหาค่าสัมประสิทธิ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1. แผนการประชาสัมพันธ์ใช้สื่อมวลชนเป็นสื่อหลัก โดยมีสื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชนเป็นสื่อรอง 2. การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดเชียงใหม่ ยังขาดความสม่ำเสมอและความต่อเนื่องของเนื้อหา 3. กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนในระดับสูงมาก เปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจและสื่อบุคคลในระดับปานกลาง 4. กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสาร การรับรู้ และการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแตกต่างกัน 5. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์เชิง

บวกกับการรับรู้ 6. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว 7. การรับรู้เรื่องของปีท่องเที่ยวไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว 8. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และการรับรู้เรื่องของปีท่องเที่ยวไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

9.1.6 แนวคิดการวิจัยนิเทศศาสตร์กับผลทางการเมือง

ทฤษฎีการเวียนไปของความเงียบ (spiral of silence) อธิบายเกี่ยวกับลักษณะ 3 ประการของ อิทธิพลจากสื่อ

1. การสะสมเนื้อหาของสื่อขยายเพิ่มผลกระทบมากขึ้นตามเวลา
2. พบเห็นได้ทุกที่ที่ประสบการณ์ด้านสื่อมีให้เห็นตลอด
3. ความเห็นสอดคล้อง นำเสนออย่างต่อเนื่อง ทำให้เห็นเป็นเสียงเดียวกับนโยบายการเมือง การทำให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องโดยผ่านทางสื่อ แม้ประชาชนส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วย แต่กลับคิดว่าตัวเองเป็นคนกลุ่มน้อยจึงระงับคำพูด ในขณะที่คนกลุ่มน้อยกลับกลายเป็นผู้แสดงออกมากกว่า

มโน วนวนหุสิต (2554) ทำการศึกษา “การวิเคราะห์ประเด็นการเมืองในภาพยนตร์ไทยร่วมสมัย” การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ทำการศึกษาประเด็นการเมืองที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทยร่วมสมัยที่เข้าฉายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2553 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ประเด็นการเมืองร่วมสมัยผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ไทย เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับภาพยนตร์ไทยร่วมสมัย โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาภาพยนตร์ไทยร่วมสมัยที่ออกฉายระหว่างปี พ.ศ. 2544-2553 จำนวน 14 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่าภาพยนตร์ไทยร่วมสมัยที่ฉายในช่วงเวลาดังกล่าวมีการถ่ายทอดให้เห็นถึงบริบทการเมืองไทยร่วมสมัย โดยมีทั้งภาพยนตร์ที่ใช้เหตุการณ์ทางการเมืองในประวัติศาสตร์ไทยเป็นฉากหลัง และมีการสื่อสารผ่านการสร้างตัวละครและสัญลักษณ์ โดยประเด็นการเมืองไทยร่วมสมัยที่ภาพยนตร์หยิบยกมาถ่ายทอดในภาพยนตร์ได้แก่ ความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกองทัพกับการเมืองไทย อำนาจทางการเมืองของนายทุน และผลกระทบจากนโยบายของรัฐ โดยมักกำหนดให้ตัวละครเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากประเด็นการเมืองดังกล่าว

9.1.7 แนวคิดการวิจัยนิเทศศาสตร์กับผลเฉพาะบุคคล

ทฤษฎีการบ่มเพาะ (cultivation) ศึกษาไปที่ผลกระทบจากการดูโทรทัศน์ทำให้คนรับรู้เกี่ยวกับโลก ผู้ที่ดูโทรทัศน์มากกว่าคนที่ดูน้อยกว่า จะคิดเห็นเกี่ยวกับโลกตามที่โทรทัศน์นำเสนอ ผู้ดูโทรทัศน์มากจะเข้าใจว่าโลกมีความรุนแรง

ข้อบ่งชี้ถึงผลกระทบจากสื่อมวลชน ได้แก่ การยอมรับความรุนแรง การแสดงออก ทักษะคดีด้านการเมืองเปลี่ยน เพศนิยม และมีพฤติกรรมเลียนแบบ

ทฤษฎีการพึ่งพิงสื่อมวลชน (dependency theory) องค์กรด้านสื่อ ปัจเจกบุคคล และกลุ่มคนในสังคมต่างมีความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงต่อกัน แต่ส่วนต่างมีผลกระทบต่อกัน อัตราของการเข้าถึงข่าวสาร เป็นตัวบ่งชี้ถึงผลโดยตรง วิธีที่แต่ละคนได้รับอิทธิพลขึ้นอยู่กับความเข้าใจในตัวเอง คนอาศัยสื่อที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเอง และพัฒนาไปเป็นบุคลิกภาพ ความเข้าใจในสังคม คนเรียนรู้โลกและสังคมจากสื่อ และใช้สื่อเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติ การตัดสินใจดำเนินการหรือทำกิจกรรมต่างๆ และใช้สื่อในการแสดงออก ใช้สื่อเพื่อสร้างความบันเทิง เพื่อการสังสรรค์กับครอบครัวและเพื่อน และเพื่อเป็นเพื่อนปลอบใจเมื่อยามอยู่คนเดียว

พิชญ์สินี บำรุงนคร (2543) ได้ทำการศึกษา “ลักษณะความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์” เพื่อเข้าใจถึงคุณลักษณะความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์ และค้นหาปัจจัยที่มีส่วนสร้าง หรือสนับสนุนความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์ โดยใช้เครื่องมือการวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์กลุ่ม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อทำความเข้าใจคุณลักษณะความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์ การสัมภาษณ์กลุ่ม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีส่วนสร้าง หรือสนับสนุนความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาเพลงสุนทราภรณ์ และข้อมูลจากผู้ฟังเพลงสุนทราภรณ์ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์เพลงสุนทราภรณ์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี และขับร้อง และผู้ดำเนินรายการเพลงสุนทราภรณ์ทางสื่อวิทยุ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของเพลงซึ่งประกอบด้วยความสอดคล้องระหว่างเนื้อร้องกับทำนอง ความหมายของเพลงซึ่งมีสาระ และรูปแบบการประพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับฉันทลักษณ์ การใช้โวหาร ทำนองและจังหวะที่สื่อความหมายของบทเพลงอย่างสอดคล้องกับอารมณ์ในทำนองและจังหวะประเภทนั้นๆ รวมทั้งการมีพื้นฐานจากดนตรีที่ได้รับความนิยม นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับการที่เพลงสุนทราภรณ์มีความลงตัวของสุนทรียภาพ หรือความงามซึ่งประกอบด้วยความไพเราะ ลักษณะซึ่งทำให้ผู้ฟังติดหูได้ง่าย และลักษณะผลงานเพลงในระดับยอดเยี่ยมเป็นสำคัญ ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนสร้างหรือสนับสนุนความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์คือนักกร้องซึ่งมีลักษณะลีลาการขับร้องละเมียดละไม ลักษณะของน้ำเสียงที่เข้ากับอารมณ์เพลง การใช้ท่วงทำนองที่เรียบง่าย และการฝึกซ้อม นักดนตรีซึ่งมีความรู้เฉพาะ พรสวรรค์ และประสบการณ์ทางดนตรีรวมทั้งความสามารถในการทำงานร่วมกับศิลปินท่านอื่นในวงสุนทราภรณ์ ผู้ประพันธ์เนื้อร้องซึ่งมีความรู้ทางภาษาไทย ประสบการณ์ทางการประพันธ์เนื้อร้องและความคุ้นเคยกับตัวโน้ต ผู้สร้างทำนองซึ่งมีความรู้ทางการสร้างทำนอง

ความคิดและจินตนาการรวมทั้งความสามารถในการทำงานกับผู้เรียบเรียงเสียงประสาน ผู้เรียบเรียงเสียงประสานซึ่งมีความรู้ทางการเรียบเรียงเสียงประสาน ความคิดและจินตนาการรวมทั้งความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้สร้างทำนอง ครูเพลงซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางดนตรีและการขับร้องรวมทั้งความสามารถในการทำงานร่วมกับนักร้องและนักดนตรี สื่อที่เป็นช่องทางการสื่อสาร และการผลิตซ้ำ ผลของการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความเป็นอมตะมีลักษณะเป็นผลงานทรงคุณค่าที่ศิลปินทิ้งไว้ให้ผู้อื่นจดจำ เพื่อให้ผลงานคงอยู่ต่อไป และเกี่ยวข้องกับมิติเวลา กล่าวคือ ผู้อื่นจดจำได้นาน และผลงานต้องได้รับการยอมรับจากคนอย่างน้อย 2-3 รุ่น

9.1.8 แนวคิดการวิจัยนิเทศศาสตร์กับการใช้สื่อ

ทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจ (uses and gratifications) เป็นการศึกษาในประเด็น คนทำอะไรกับสื่อมากกว่าสื่อทำอะไรกับคน เช่น การใช้สื่อเพื่อการดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อม การใช้สื่อเชิงสังคมเพื่อการบันเทิง เพื่อการเข้าใจและพัฒนาบุคลิกลักษณะของตนเอง การใช้สื่อเพื่อทำหน้าที่ต่างๆ และสร้างความพึงพอใจให้กับตนเอง

ชนะบุญ พึ่งคุณพระ (2543) ทำการศึกษา “กลยุทธ์การใช้สื่อสารมวลชนเพื่อส่งเสริมการขายของบริษัท เทปเพลงไทยอิสระ” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทเทปเพลงไทยอิสระตลอดจนศึกษากลยุทธ์การใช้สื่อสารมวลชนเพื่อส่งเสริมการขายของบริษัทเทปเพลงไทยอิสระ ผลการวิจัยพบว่า บริษัทเทปเพลงไทยอิสระมีการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการขายดังนี้ 1. การใช้ศิลปินที่มีความสามารถ เพื่อผลิตงานเพลงที่มีคุณภาพ 2. การใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสม 3. การกำหนดราคาสินค้าที่เหมาะสม และการควบคุมต้นทุนการผลิต 4. การใช้สื่อมวลชน และกิจกรรมทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการขาย โดยในการใช้สื่อมวลชนเพื่อส่งเสริมการขายนั้นเป็นการเลือกใช้สื่อภายใต้งบประมาณที่จำกัดโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นลำดับแรก ซึ่งสิ่งพิมพ์ถือได้ว่าเป็นสื่อที่บริษัทเทปเพลงไทยอิสระใช้มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ สื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังได้มีการใช้กิจกรรมพิเศษอื่นๆ เพื่อเป็นส่วนช่วยในการส่งเสริมการขายด้วย ซึ่งได้แก่ การจัดงานแถลงข่าว, การจัดแสดงคอนเสิร์ต, การจัดกิจกรรมทางดนตรีร่วมกับสถาบันการศึกษา และการผลิตซีดีแจกตามสถานีวิทย์และสถานเริงรมย์ต่างๆ

9.2 การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานนิเทศศาสตร์

เมื่อพิจารณาจากกรอบแนวคิดการวิจัยนิเทศศาสตร์ นักวิจัยทางด้านนิเทศศาสตร์สามารถพิจารณาได้ถึงการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานนิเทศศาสตร์ ว่าเป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องในกระบวนการสื่อสารมวลชน ซึ่งประกอบไปด้วย

1. เนื้อหาสื่อ
2. การใช้สื่อ อย่างไรและทำไมจึงใช้
3. สิ่งที่เกี่ยวข้องให้เกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์
4. ผลกระทบจากเนื้อหาและองค์กรสื่อ ต่อระดับปัจเจกบุคคล หรือ ระดับสังคม

และจะสามารถนำผลจากการศึกษาวิจัยทางนิเทศศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ได้ในประเด็นต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม ดังกรณีศึกษาที่จะนำมาให้เห็นเป็นตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

9.2.1 อุตสาหกรรมอยู่ร่วมกับชุมชนได้

คมชัดลึก ข่าวการศึกษา-สาธารณสุข วันที่ 25 เม.ย. 2560

โพลล์ชี้ ประชาชนหวังพึ่งภาคอุตสาหกรรมช่วยขับเคลื่อนไทยแลนด์ 4.0 ประมาณ 84.66%
เชื่อมั่นชุมชนอยู่ร่วมกับอุตสาหกรรมได้

ผศ.ดร.สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาและหัวหน้าคณะวิจัยผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่อง “ความเชื่อมั่นของประชาชนต่ออุตสาหกรรมในท้องถิ่นในจังหวัดนอกเขตเศรษฐกิจพิเศษรอบกรุงเทพฯ” เปิดเผยว่า คณะนักวิจัยของมหาวิทยาลัยประกอบด้วยอาจารย์ธนาคม พงนาพิทักษ์ และอาจารย์วิโรจน์ ศรีหิรัญ ได้ลงพื้นที่สำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดนอกเขตเศรษฐกิจพิเศษรอบกรุงเทพฯ ได้แก่ จังหวัดอยุธยา อ่างทอง และสุพรรณบุรี จากกลุ่มตัวอย่าง 65 ชุมชน 1,111 คน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 81.30 เชื่อมั่นว่าภาคอุตสาหกรรมช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่น ขณะที่ร้อยละ 93.27 เห็นว่าการประกอบอุตสาหกรรมยังคงมีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข โดยร้อยละ 84.66 เชื่อว่าชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับอุตสาหกรรมได้หากได้รับการดูแลที่เหมาะสม ทั้งนี้มีประชาชนร้อยละ 85.69 เห็นว่าอุตสาหกรรมทุกระดับจะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยให้ดีขึ้น และร้อยละ 80.55 เชื่อมั่นว่าอุตสาหกรรมเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ยุค 4.0

นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ประชาชนเสนอแนะให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเอง ต้องร่วมมือกันส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้ และควรจัดอบรมสัมมนาในประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาภาคอุตสาหกรรมกับชุมชน โดย

สถาบันการศึกษาและสื่อมวลชนควรช่วยกันเผยแพร่เนื้อหาที่เป็นประโยชน์นำเสนอผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้ประชาชนและภาคอุตสาหกรรมอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

9.2.2 ICT จับมือ"สวนสุนันทา"พลิกโฉมดิจิทัลชุมชน

สยามรัฐออนไลน์ ข่าวการศึกษา วันที่ 12 สิงหาคม 2559

ทีมมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เมื่อวันที่ 11 ส.ค.59 ผู้สื่อข่าวรายงานการแถลงข่าว "โครงการศูนย์ดิจิทัลชุมชน" ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) กับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (มรภ.สวนสุนันทา) โดยมี ดร.สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์ รองอธิการบดี มรภ.สวนสุนันทา และนายธนาคม พจนาพิทักษ์ ผอ.ศูนย์การศึกษาจังหวัดนครปฐม รองประธานคณะกรรมการดำเนินโครงการศูนย์ดิจิทัลชุมชน ร่วมกันแถลงข่าว

โดย ดร.สมเดช กล่าวว่า เพื่อสนับสนุนนโยบายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมุ่งหวังการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยการวางรากฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลทั้งระบบให้ขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง การสร้างความพร้อมภาคประชาชน ให้เกิดการรับรู้และใช้ประโยชน์จากนโยบายดังกล่าว จึงเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ในภาคการเกษตร และผู้มีรายได้น้อย เป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะต้องเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากศูนย์ดิจิทัลชุมชนมากที่สุด เช่น ช่วยเพิ่มรายได้แก่ภาคการเกษตรกร โดยที่เกษตรกรสามารถขายผลผลิตผ่านระบบออนไลน์ได้โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง

ด้านนายธนาคม กล่าวว่า มรภ.สวนสุนันทา ได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอีก 10 แห่ง ร่วมพัฒนาบุคลากรของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ซึ่งจะยกระดับเป็น "ศูนย์ดิจิทัลชุมชน" โดยจัด

หลักสูตรการฝึกอบรมทั้งในเชิงแนวคิดและการฝึกปฏิบัติ แก่บุคลากรของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน จำนวนกว่า 3,600 คน ใน 4 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรการอบรมเพื่อพัฒนาผู้จัดการศูนย์ดิจิทัลชุมชน การพัฒนาผู้อำนวยการศูนย์ดิจิทัลชุมชน การสัมมนาผู้บริหารเทคโนโลยีดิจิทัลชุมชนยุคใหม่ และการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนสู่เศรษฐกิจดิจิทัลชุมชน

ทั้งนี้ คาดว่าจะสามารถดำเนินการขับเคลื่อนโครงการศูนย์ดิจิทัลชุมชน ให้บรรลุเป้าหมายในการเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนนโยบายต่างๆ ในระดับพื้นที่ ตลอดจนทำให้ประชาชนเข้าใจและใช้ประโยชน์จากเศรษฐกิจดิจิทัลได้อย่างรู้เท่าทัน

9.2.3 วิจัยเผย วัยรุ่นไทยขายบริการผ่านเน็ตฯ ร้อยละ 50 ซึ่ลัทธิส่วนบุคคล แนะเร่งแก้หวั่นสังคมเสื่อม

สมาคมนักข่าว นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย วันที่ 19 มิถุนายน 2554

นักวิชาการชี้วัยรุ่นไทยขายบริการทางเพศผ่านเฟซบุ๊ก-ทวิตเตอร์ มากขึ้น ระบุว่าร้อยละ 30 กินติอยู่ดีขึ้น บก.ข่าวอาชญากรรมขอตัวเลขให้หน่วยงานแก้ไข หวั่นความเร็วของกระแสออนไลน์ทำสังคมเสื่อม

วันที่ 19 มิถุนายน 2554 ที่วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์พัทยา จ.ชลบุรี สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ร่วมกับสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยและสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย จัด ประชุมใหญ่วิชาการและวิชาชีพสื่อมวลชนระดับชาติประจำปี 2554 ‘อนาคตสื่อไทย: ความท้าทายภายใต้รัฐ ทุน และเทคโนโลยี’ (วันสุดท้าย) โดยมีการนำเสนองานวิจัยและงานวิชาการภายใต้หัวข้อ ‘อนาคตสื่อไทยภายใต้ทุนและเทคโนโลยี’

ดร.สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์ คณบดี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา นำเสนองานวิจัย “วัยรุ่นไทยกับการขายบริการทางเพศบนสื่ออินเทอร์เน็ต” ว่า จากการศึกษา กลุ่มเป้าหมายวัยรุ่นไทยในเขตกรุงเทพมหานครอายุระหว่าง 14 - 21 ปี ที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาจำนวน 600 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่มจำนวน 48 คน พบว่าสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นเปิดรับสื่อลามกทางอินเทอร์เน็ตสูงสุดร้อยละ 75.5 มาจากการอยากรู้อยากลอง, หมกหมุ่นเรื่องเพศร้อยละ 39.8, และต้องการปลดปล่อยอารมณ์ทางเพศ ร้อยละ 36.6

โดยการซื้อขายบริการทางเพศผ่านอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 100 ของการซื้อขายบริการเป็นวัยรุ่นชาย ร้อยละ 20 เคยซื้อและใช้บริการทางเพศผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต สาเหตุหลักจากปัญหาทางการเงิน

ต้องการใช้สินค้าแบรนด์เนม การชักจูงจากเพื่อน และแรงจูงใจอยากมีเงินใช้จ่าย ช่องทางที่ใช้ติดต่อระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายที่น่าสนใจ นอกเหนือจากเว็บไซต์ลามกหรือบล็อกเฉพาะกลุ่มแล้ว ยังพบว่า เฟสบุ๊กและทวิตเตอร์กลายเป็นช่องทางติดต่อซื้อขายเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ใช้วิธีโพสต์รูปและโฆษณาตัวเอง พร้อมระบุอีเมลล์และหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อไว้เรียบร้อย ค่าบริการจะเริ่มตั้งตั้งแต่ 500 ถึง 7,000 บาท ส่วนความพึงพอใจของรายได้ปรากฏว่าร้อยละ 64.6 ตอบว่าพออยู่ได้ และมากถึงร้อยละ 30.06 พึงพอใจและทำให้ตัวเองมีอันจะกิน

ทั้งนี้ พบว่าวัยรุ่นไทยยุคใหม่ร้อยละ 50.80 เห็นว่าการขายบริการทางเพศเป็นสิทธิส่วนบุคคล, ร้อยละ 50.50 คิดว่าการขายบริการทางเพศบนอินเทอร์เน็ตเป็นความพอใจของทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ไม่ควรจะต้องถูกประณามเพราะไม่ใช่อาชญากรรม, ร้อยละ 45.50 เห็นว่าการขายบริการทางเพศเกิดขึ้นได้เมื่อผู้ขายพอใจ, ร้อยละ 44.70 เห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์เกิดขึ้นได้ถ้าพอใจ และร้อยละ 34.40 เห็นว่าพฤติกรรมกรรมกรรมมีคู่หลายคนหรือสวิงกิ้งเป็นเรื่องน่าตื่นเต้น

นายปรีชา สะอาดสอน บรรณาธิการข่าวอาชญากรรม เครือเนชั่น วิพากษ์ว่า ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนการทำงานของภาครัฐ โดยเฉพาะกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ยังไม่เอาจริงเอาจังกับเว็บไซต์ต่างๆ ที่มีมากขึ้น การเข้าไปสัมผัสกับปัญหานี้ยังน้อยอยู่มาก ยังไม่มีการป้องปรามอย่างเป็นรูปธรรม ข้อมูลที่ได้ควรนำไปสานต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการ เพราะปัญหานี้ไม่ใช่แค่เพศสัมพันธ์ แต่หมายถึงความเสื่อมถอยที่ป้องกันได้ยาก เนื่องจากสื่อออนไลน์รวดเร็ว ขยายวงกว้าง และติดตามแก้ไขยาก

9.2.4 เปิดผลศึกษาความสำเร็จหนังสือ"จีทีเอช"จับอุดมคติชนชั้นกลาง-รื้อถอนความเป็นหญิงเต็ม?

มติชนออนไลน์ วันที่ 2 กันยายน 2558

สถาบันหนังไทย หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) จัดงานประชุมวิชาการด้านภาพยนตร์ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2558 เพื่อสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ด้านภาพยนตร์ไทย รวมถึงการศึกษาค้นคว้าวิจัย และเปิดพื้นที่ให้แก่นักวิชาการด้านภาพยนตร์รุ่นใหม่ได้นำเสนอผลงานการศึกษาที่ตนเองสนใจ

ประกายกาวิล อธิบายความสำเร็จของ GTH โดยวิเคราะห์ว่า อัตลักษณ์ภาพยนตร์ของ GTH สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ตระกูลคือ 1.แนวผี-สยองขวัญ 2.แนวตลก 3.แนวโรแมนติก 4.ปลื้กย่อย ซึ่งแต่ละตระกูลสามารถแยกย่อยวิเคราะห์ต่อไปดังนี้

1.แนวผี-สยองขวัญ (ซัดเตอร์กตติวิญญาน/เด็กหอ/แฝด/บอดีตัพ 19/โปรแกรมหน้า วิญญานอาฆาต/ลัดดาแลนด์/เคาร์ทาวน/สี่แพร่ง/ห้าแพร่ง)

-ลำดับเรื่องไม่เป็นเวลานั้นหนังผีแนวสืบสวนแต่ท้ายที่สุดก็กลับมาสู่ชนบความเป็นไทยคือ "ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว"

- ตัวละครส่วนใหญ่เป็นผีผู้หญิง แต่ผีผู้หญิงของ GTH จะตายด้วยความรัก และคนที่ฆ่ามักเป็นคนใกล้ชิดตัว ซึ่งสะท้อนสำนวนที่ว่า "คนที่ไว้ใจร้ายที่สุด"

- ส่วนใหญ่ผีในเรื่องจะเกิดขึ้นในเมือง แม้ว่าจะเหตุการณ์จะเกิดขึ้นในต่างจังหวัด แต่ก็เป็นคนในเมืองที่เป็นฝ่ายเข้าไป

2.แนวตลก (แจ้ว/เพื่อนสนิท/วัยอลวน/กวนมึนโฮ/ Suckseed/ATM เออรัก..เออเร่อ/ รถไฟฟ้ามาหานะเธอ ฯ)

- เน้นความรัก ความผูกพัน เพื่อน และครอบครัวเป็นหลัก ไม่เล่าเรื่องเป็นเส้นตรง

- ตัวละครหลักมักเป็นเด็กและวัยรุ่น

- ใช้พื้นที่ของเมืองเป็นหลัก ทั้งเมืองหลวง และหัวเมืองใหญ่ เช่น เชียงใหม่ พัทยา ระยอง

ฯลฯ

3.แนวโรแมนติก (กอด/ รักสามเศร้า/ หนีตามกาลิเลโอ)

- ไม่ค่อยให้คุณค่ากับรักแบบโรแมนติกในสมัยก่อน
 - ตัวละครจะเป็นคนที่แปลกแยกจากคนในสังคม มีความย้อนแย้งในตัว เช่น ในเรื่อง "กอด" พระเอกมี 3 แขน หรือเรื่อง "หนีตามกาลิเลโอ" ที่ทำผิดโดยการปลอมลายเซ็นต่ออาจารย์
 - พื้นที่ยังคงเป็นสังคมเมืองทั้งในไทยและต่างประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นความทันสมัย
4. ปลีกย่อย (แฟนฉัน/ มหาลัยเหมือนแร่/ วัยรุ่นพันล้าน/ Final score)
- มักต่อต้านทุนนิยมผ่านสัญลักษณ์ของภาพยนตร์ เช่น ระบบมหาวิทยาลัยในมหาลัยเหมือนแร่ หรือระบบ Entrance ของ Final score ได้ตอบโจทย์การสอนเด็กจริงหรือเปล่า
 - ตัวละครเป็นมนุษย์สีเทา มีความเป็นมนุษย์ที่รัก โลภ โกรธ หลง
 - พื้นที่ยังคงเป็นเมือง แต่หากว่าเป็นพื้นที่ในต่างจังหวัดก็จะเป็นคนเมืองที่เข้าไปดำเนินเรื่อง

ประกายกาวิลสรุปว่าอัตลักษณ์ของภาพยนตร์ไทยที่ผลิตโดยGTHคือโครงเรื่องสมัยใหม่ ไม่เล่าเรื่องเป็นเส้นตรง มีการผสมผสานตระกูล จบลงด้วยความสุข ตัวละครส่วนใหญ่มีจิตใจดี ทัศนคติเป็นบวก แต่มีการเล่าผ่านมุมมองของตัวละครชาย มีการศึกษา และเป็นชนชั้นกลาง ซึ่งเขามองว่า "เมืองคือพื้นที่ของคนสมัยใหม่" และสิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือ "การรื้อถอนความเป็นผู้หญิง" เพราะในอดีตผู้หญิงมักต้องเป็นเพศรักนวลสงวนตัว แต่ผู้หญิงในGTHน่าสนใจที่ว่า นางเอกเป็นเมีย น้อย นางเอกผ่านการแต่งงาน หรือนางเอกพูดเรื่องเซ็กส์ได้ตลอดเวลา แต่ท้ายที่สุดหนังโดย GTH ก็ยังคงสะท้อนภาพของของอุดมคติชนชั้นกลางไทยนั่นเอง

ประกายกาวิล เปิดเผยต่อว่า ตัวแปรในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของภาพยนตร์ไทยที่ผลิตโดย GTH ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ "ระบบโครงสร้างของอุตสาหกรรมภาพยนตร์" ที่เป็นตัวกำหนดทุกสิ่ง กล่าวคือ ผู้สร้างหรือผู้ผลิตจะมีรายได้ 2 ส่วน ส่วนแรกมาจาก Box office คือแบ่งรายได้กันกับผู้ผลิตคนละครึ่งหรือ 50 เปอร์เซ็นต์ โดยจะมาจากรายได้ในกรุงเทพฯ และปริมณฑลฯ เท่านั้น และส่วนที่สองเป็นระบบที่มีมาแต่ดึกดำบรรพ์ เรียกว่า "สายหนัง" แบ่งออกเป็นภาค เช่น ภาคเหนือ ภาคอีสาน ซึ่งระบบนี้ผู้ผลิตจะได้เพียง 8 เปอร์เซ็นต์

เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่าระบบโครงสร้างการเก็บเงินเป็นตัวกำหนดแนวทางของภาพยนตร์ที่สำคัญ เพราะว่ารายได้มาจากคนเมืองเป็นหลัก

ประกายกาวิล ขยายความต่อว่า หากมองภาพรวมของอัตลักษณ์ของภาพยนตร์ไทยที่ผลิตโดยจีทีเอช โดยใช้แนวคิดของ ปีแอร์ บูร์ดีเยอร์ (Pierre Bourdieu 1930 - 2002) จะพบว่า GTH ใช้ทุน 3 ส่วนในการผลิตหนัง กล่าวคือ 1.ทุนเครือข่าย คือ บริษัทต้นสังกัด 2.ทุนสัญลักษณ์ ได้แก่ หน้าที่ได้รางวัล เช่น เด็กหอ, มหาลัยเหมืองแร่, กอด, แฟนฉัน, ชัตเตอร์กดติดวิญญาณ และ 3.ทุนเศรษฐกิจ ได้แก่ ATM เออร์ริก..เออเร่อ, กวนมึนโฮ, รถไฟฟ้ามาหานะเธอ, พี่มากพระโขนง ฯลฯ

"ในปัจจุบันและต่อไปในอนาคต GTH จะสร้างภาพยนตร์ที่อิงทุนทางเศรษฐกิจ หรือพูดง่าย ๆ คือ ' ทำเงิน ' มากกว่าที่จะทำหน้าที่เป็นทุนสัญลักษณ์ แต่หากว่าบตติจจริงจนได้รับรางวัลก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง อย่างไรก็ตาม หากระบบโครงสร้างการเก็บเงินยังแบ่งออกเป็น Box-office กับ สายหนัง ก็เชื่อว่า GTH จะยังคงสร้างภาพยนตร์ที่สะท้อนอุดมคติของชนชั้นกลางไทยต่อไป" ประกายกาวิล วิเคราะห์

สรุปท้ายบทที่ 9

การวิจัยนิเทศศาสตร์เป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับ ส่วนต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องใน กระบวนนิเทศศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วย (1) เนื้อหาสื่อ (2) การใช้สื่อ อย่างไรและทำไมจึงใช้ (3) สิ่ง ที่ก่อให้เกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์ และ (4) ผลกระทบจากเนื้อหาและองค์กรสื่อ ต่อระดับปัจเจก บุคคล หรือ ระดับสังคม โดยการวิจัยสื่อสารมวลชน ใช้ระบบวิธีการเช่นเดียวกับการวิจัยอื่นๆ ซึ่ง ได้แก่ การวิจัยพื้นฐาน เป็นการวิจัยเพื่อแสวงหาคำตอบความรู้ด้านวิชาการ และการสร้างทฤษฎีใหม่ โดยเฉพาะสนใจในความสัมพันธ์ของ สื่อ กับประชาชน เช่น สนใจว่า โทรทัศน์ สร้างผลกระทบเชิง รุนแรงต่อเด็กอย่างไร หรือ การโฆษณา มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค หรือไม่ และ**การวิจัยเชิง ปฏิบัติการ** เป็นการศึกษาโดยมุ่งหาคำตอบเชิงธุรกิจ ตัวอย่างเช่นการพยายามทำความเข้าใจว่า ผู้ใช้ สื่อ มีความต้องการอะไร การวิจัยจะทำนายพฤติกรรมผู้รับสารเพื่อองค์กรสื่อสารจะสามารถเพิ่ม จำนวนผู้รับให้มากขึ้น หรือการประเมินผลประสิทธิภาพของสื่อโฆษณาที่กำลังรณรงค์อยู่เป็นต้น โดย ความแตกต่างระหว่างการวิจัยพื้นฐาน และวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไม่ได้อยู่ที่ข้อมูล หรือเทคนิควิธีการ แต่ ความแตกต่างอยู่ที่เป้าหมาย

กรอบแนวคิดการวิจัยนิเทศศาสตร์ จะประกอบด้วย นิเทศศาสตร์กับนโยบายสาธารณะ การ วิจัยนิเทศศาสตร์กับองค์กรสื่อ นิเทศศาสตร์กับผลของนิเทศศาสตร์กับอิทธิพลของเนื้อหา นิเทศ ศาสตร์ในประเด็นสื่อมีผลกระทบปานกลาง นิเทศศาสตร์กับผลทางการเมือง นิเทศศาสตร์กับผล เฉพาะบุคคล และแนวคิดนิเทศศาสตร์กับการใช้สื่อ

คำถามท้ายบทที่ 9

1. การวิจัยพื้นฐาน แตกต่างกับการวิจัยปฏิบัติการอย่างไร
2. จงอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างข้อแตกต่างของเทคนิควิธีการวิจัยแต่ละประเภท ที่ใช้ในการวิจัยนิเทศศาสตร์
3. จงอธิบายถึงแนวทางการวิจัยนิเทศศาสตร์ตามแนววิถีวิพากษ์ หรือวิภาษวิธี
4. จากตัวอย่างกรณีศึกษาในการวิจัยนิเทศศาสตร์กับนโยบายสาธารณะ จงตอบว่าเราจะสามารถนำเอาการวิจัยนิเทศศาสตร์ไปใช้ในการศึกษาได้อย่างไร
5. จงอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยนิเทศศาสตร์กับการวิจัยการสื่อสารการตลาดว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร

กิจกรรมท้ายบทที่ 9

ให้นักศึกษาจัดกลุ่มอภิปรายจากกรณีศึกษาของการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานนิเทศศาสตร์ทั้ง 4 ประเด็น ว่ามีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยนิเทศศาสตร์ใด ตามแนวทางที่ได้ศึกษามา

รายการอ้างอิง

- ปรมะ สตะเวทิน. (2546) **หลักนิเทศศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2550) **ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล หวังพานิช (2531) **วิธีการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์. (2558) **วิจัยนิเทศศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2549) **หลักและทฤษฎีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์.
- สุบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2544) **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ:
ปี่ปี พับลิชชิ่ง.
- กองบรรณาธิการเว็บ. สมาคมนักข่าว นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. วันที่ 19 มิถุนายน
2554 “วิจัยเผย วัยรุ่นไทยชายบริการผ่านเน็ตฯ ร้อยละ 50 ซึ่ลืทธิส่วนบุคคล เนะแรงแก
หวนสังคมเสื่อม” สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2561
http://www.tja.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=2534:-50-&catid=140:2011-05-12-10-47-51&Itemid=7
- คมชัดลึก ข่าวการศึกษา-สาธารณสุข. วันที่ 25 เม.ย. 2560. “อุตสาหกรรมอยู่ร่วมกับชุมชนได้”
สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560 [http://www.komchadluek.net/news/edu-
health/273275](http://www.komchadluek.net/news/edu-health/273275)
- มติชนออนไลน์ วันที่ 02 กันยายน 2558. “เปิดผลศึกษาความสำเร็จหนัง"จีทีเอช"จับอุมคติชนชั้น
กลาง-รื้อถอนความเป็นหญิงเดิม?” สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2561
<http://m.matichon.co.th/readnews.php?newsid=1441170746>
- สยามรัฐออนไลน์ ข่าวการศึกษา. วันที่ 12 สิงหาคม 2559. “ICT จับมือ"สวนสุนันทา"พลิกโฉม
ดิจิทัลชุมชน” สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560 <https://siamrath.co.th/n/1195>

บทที่ 10

จริยธรรมและจรรยาบรรณการวิจัยนิเทศศาสตร์

ผศ.ดร.ประกายกาวิล ศรีจินดา

ผศ.ดร.สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์

บทที่ 10

จริยธรรมและจรรยาบรรณการวิจัยนิเทศศาสตร์

เนื้อหารายวิชา

1. ความสำคัญของการมีจรรยาบรรณนักวิจัย
2. ความแตกต่างระหว่างจริยธรรมและจรรยาบรรณ
3. คุณลักษณะสำคัญของนักวิจัย
4. จริยธรรมกับขั้นตอนของการวิจัย
5. จรรยาบรรณนักวิจัยของสภาวิจัยแห่งชาติ

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

พฤติกรรมที่คาดหวังของผู้เรียนหลังการเรียนการสอน

1. นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับความสำคัญของการมีจรรยาบรรณนักวิจัย ความแตกต่างระหว่างจริยธรรมและจรรยาบรรณ คุณลักษณะสำคัญของนักวิจัย
2. นักศึกษาสามารถมีความเข้าใจในจริยธรรมกับขั้นตอนของการวิจัย ภายใต้อจรรยาบรรณนักวิจัยของสภาวิจัยแห่งชาติ

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ผู้สอนบรรยายในหัวข้อความสำคัญของการมีจรรยาบรรณนักวิจัย ความแตกต่างระหว่างจริยธรรมและจรรยาบรรณ คุณลักษณะสำคัญของนักวิจัย จริยธรรมกับขั้นตอนของการวิจัย และ จรรยาบรรณนักวิจัยของสภาวิจัยแห่งชาติ
2. ให้ผู้เรียนเลือกอ่านกรณีศึกษาท้ายบททั้ง 2 เรื่อง คือ “จุฬาฯ แอป.ตรีนิยมลอกงานวิกิพีเดีย จุฬาฯ เปิดตัว 'อักษราวิสุทธิ์' ตรวจสอบการลักลอกวิทยานิพนธ์ พร้อมเผยแพร่ข้อมูลเด็ก ป.ตรี นิยมลอกงานจากวิกิพีเดีย” และ “จุฬาฯ" ถอด "ดีออกเตอร์" ผอ.สนช. ฐานลอกวิทยานิพนธ์” แล้วทำการอภิปรายเกี่ยวกับจรรยาบรรณนักวิจัยในประเด็นดังกล่าว ตามแนวทางที่ได้ศึกษามา

สื่อการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. Power Point Presentation ประกอบการบรรยาย

การประเมินผล

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
2. การตอบคำถามท้ายบทที่ 10
3. การทำกิจกรรมท้ายบทที่ 10

บทที่ 10

จริยธรรม และจรรยาบรรณการวิจัยนิเทศศาสตร์

ในการดำเนินการวิจัย นักวิจัยต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่นทั้งที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ และส่วนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าไปเก็บข้อมูลในบางเรื่องบางประเด็น นักวิจัยอาจกระทำโดยผู้ถูกศึกษาไม่รู้ตัวและหรือจะรู้ตัวบางครั้งก็อาจไม่ค่อยจะเต็มใจ แต่จำเป็นต้องให้ความร่วมมือ ข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ นักวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจำเป็นต้องมีกฎ กติกา จรรยาบรรณในการดำเนินงาน

กฎกติกาในการทำงานดังกล่าวข้างต้นนั้น อาจเป็นได้ทั้งข้อปฏิบัติที่กำหนดขึ้นโดยความตั้งใจที่จะสร้างเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ในการทำงาน หรืออาจเป็นด้วยสำนึกและคุณธรรมภายในตัวของผูปฏิบัติหน้าที่เอง กฎกติกาที่ว่านี้ คือ จรรยาบรรณ และจริยธรรมของผู้ปฏิบัติงาน

10.1 ความสำคัญของการมีจรรยาบรรณนักวิจัย

การมีจรรยาบรรณของนักวิจัย นับวันจะมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยที่ผ่านมาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว และได้ผู้กระเทศไทยเข้ากับระบบการเปลี่ยนแปลงของโลกในทุก ๆ ด้าน กระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นในลักษณะดังกล่าวนี้มีผลกระทบอย่างมาต่อมาตรฐานการทำวิจัย ที่นักวิชาการและนักวิจัยไทยทุกคนจำต้องปรับตัวให้เข้ากับกระแสดังกล่าวให้ได้ แต่ถึงแม้จะไม่มีกระแสโลกาภิวัตน์ (ซึ่งเป็นไปไม่ได้) เรายังคงต้องมีจรรยาบรรณนักวิจัย เพราะการมีกฎเกณฑ์ของความถูกต้องที่นักวิจัยทุกคนพึงมีความเข้าใจร่วมกันและปฏิบัติตามในสิ่งที่เป็นบรรทัดฐานอันดีงามของสังคมนั้น จะช่วยให้การดำรงชีพร่วมกันเป็นไปอย่างสงบสุข ปราศจากซึ่งความขัดแย้งในสิ่งที่จำเป็นจะต้องขัดแย้งกันด้วยความเป็นอวิชาหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์เพราะไม่ทราบระเบียบแบบแผนและวัฒนธรรมที่ดีงามของการวิจัย

ในแวดวงนิเทศศาสตร์ สิ่งที่เราทำการศึกษาวิจัยทางด้านนี้คือ คน และกิจกรรมทางการสื่อสารของคน หรือกลุ่มคน การคำนึงถึงจรรยาบรรณเป็นสิ่งที่เหมาะสม จรรยาบรรณที่เหมาะสม

จะต้องไม่ตั้งจนผู้วิจัยไม่สามารถวิจัยได้ หรือหย่อนจนผู้ที่ถูกวิจัยได้รับความเสียหายจากการวิจัยโดยไม่รู้เรื่องอะไร และ/หรือไม่มีการบอกกล่าวถึงผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย ด้วยเหตุนี้ การประนีประนอมระหว่าง (1) ผลประโยชน์ทางวิชาการคือการได้มาซึ่งข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการตามหลักวิชาการ และ (2) ผลประโยชน์ทางด้านจิตใจ ร่างกาย และเศรษฐกิจสังคมของผู้ที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยจึงเป็นสิ่งจำเป็น และต้องมีการวางกฎเกณฑ์จรรยาบรรณที่เหมาะสม ให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย มิใช่หละหลวมเกินไปจนผู้ที่ถูกวิจัยนั้นเสียหายอย่างมากมาย หรือรัดกุมจนทำให้งานวิจัยหรือผลงานทางวิชาการไม่อาจเกิดขึ้นได้ ตัวอย่างของจรรยาบรรณที่ตั้งจนเกินไป คือ มีการกำหนดให้ผู้วิจัยต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ที่ถูกวิจัยหรือประชากรเป้าหมายโดยตรง ต้องมีการชี้แจงให้ประชากรเป้าหมายเข้าใจอย่างชัดเจนว่าผู้วิจัยจะทำการศึกษาอะไรและอย่างไร ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถทำการวิจัยได้ เพราะกระบวนการวิจัยต้องการข้อมูลโดยผู้ที่ถูกศึกษาไม่รู้ตัวว่ากำลังถูกศึกษา

10.2 ความแตกต่างระหว่างจริยธรรมและจรรยาบรรณ

จริยธรรม หมายถึง ความดีที่งดงาม (Virtue) ซึ่งเดิมหมายถึงประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติ และต่อมาได้หมายถึงศีลธรรม ซึ่งตรงกัลป์ภาษาละตินว่า “Mores” ซึ่งแปลเป็นไทยว่าจารีตประเพณี แต่ในสภาพของชีวิตจริงจากการที่คนเรามักมีความเห็นแตกต่างกันในสิ่งที่เรียกว่าความดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่ยังมิได้กำหนดเป็นแนวทางและบรรทัดฐานของสังคมที่คนในสังคมพึงปฏิบัติตาม

ส่วนจรรยาบรรณ เป็นประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละหน้าที่กำหนดขึ้นเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของสมาชิก

จรรยาบรรณ เป็นประมวลกฎกติกาที่นักวิจัยสมควรจะปฏิบัติเพื่อคงไว้ซึ่งจริยธรรมแห่งการวิจัยและวิชาการ รวมทั้งสาขาวิชาชีพที่ตนสังกัดอยู่ แม้ว่าจรรยาบรรณจะมีใช้ด้วยกฎหมายที่ใช้ลงโทษโดยตรง แต่ก็มีเป้าหมายอย่างเดียวกันในแง่การรักษาความเรียบร้อยและการผดุงประโยชน์ให้กับมนุษยชาติและสังคม (สุระพงษ์ โสธนะเสถียร, 2549 : 132)

นักวิจัย มีหลักจริยธรรม เช่นเดียวกับกลุ่มอาชีพอื่น ซึ่งประกอบด้วย

1. ความรับผิดชอบในวิชาชีพ
2. ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น

3. ความรับผิดชอบต่อตนเอง

ข้อพิจารณาของนักวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมในระหว่างการทำงาน ได้แก่

1. การไม่เปิดเผยวัตถุประสงค์ของโครงการแก่ผู้ถูกวิจัย

ผู้ถูกวิจัยส่วนมากสนใจใคร่รู้ว่า ตนถูกทำอะไร และจะเกิดผลอะไรขึ้นหลังการวิจัย ซึ่งการพ่วงในกรณีเหล่านี้ อาจทำให้การศึกษาขาดความเที่ยงตรง ตัวอย่าง กรณีการศึกษาโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนกลุ่มหนึ่ง หากผู้วิจัยเปิดเผยตัวเองและเป้าหมายวัตถุประสงค์การศึกษาต่อผู้ถูกสังเกต อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมชาติ เพราะผู้ถูกวิจัยรู้ตัว และเตรียมกิจกรรมที่จะแสดงให้ผู้วิจัยเห็นแทนสิ่งที่ควรเป็นไปตามวิถีทางปกติ

2. การไม่ปฏิบัติเกินเลยต่อผู้ถูกศึกษา

การดำเนินการวิจัย ไม่ว่าจะด้วยวิธีการทดลอง การสร้างเงื่อนไขที่มีผลกระทบต่อกายภาพ และจิตใจของผู้ถูกวิจัย อันทำให้ต้องตกอยู่ในภาวะกดดัน โดยที่ผู้วิจัยไม่ได้แจ้งล่วงหน้า ย่อมกระทำไม่ได้

3. ต้องไม่นำบุคคลเข้าร่วมโครงการโดยไม่เต็มใจ

นักวิจัย จะไม่ใช้วิธีบังคับให้ใครต้องเข้าร่วมการศึกษาโดยไม่เต็มใจอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เกณฑ์ให้คนภายในกำกับของผู้ที่มีอำนาจสั่งให้เขาเหล่านั้นต้องให้ข้อมูล หรือการใช้เงินรางวัลล่อ ให้เกิดความต้องการ สิ้นจ้างเมื่อมาเข้าร่วม

4. ไม่ละเมิดชีวิตความเป็นส่วนบุคคลของผู้ถูกวิจัย

การใช้เครื่องมือในการบันทึกข้อมูล ภาพ เสียง แบบแอบแฝงสังเกต โดยที่ผู้ถูกวิจัยไม่รู้ตัวเป็นสิ่งที่ไม่พึงทำ การใช้แบบสอบถามที่ล้วงลึกถึงเรื่องไม่พึงเปิดเผย ด้วยเป็นกิจกรรมส่วนบุคคล หรือเป็นข้อมูลที่ควรปกปิดไม่ให้แพร่กระจายไปสร้างความเสื่อมเสียแก่ผู้ถูกวิจัย และผู้ที่เกี่ยวข้อง ก็ไม่ควรกระทำ

5. ต้องไม่วิเคราะห์ หรือรายงานผลการศึกษาอย่างบิดเบือน

การค้นพบบางครั้งอาจไม่ใช่สิ่งที่ผู้วิจัยคาดหมาย การตกแต่งสถานการณ์ให้เป็นไปตามสมมติฐานเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

จรรยาบรรณนักวิจัย

หลักปฏิบัติหรือจรรยาบรรณในกระบวนการศึกษาของนักวิจัย ประกอบด้วย

1. การเลือกเรื่องหัวข้อที่จะวิจัย

ในทางสำนึกไม่ขโมยความคิดของนักวิจัยคนอื่นมาทำหรือเสนอทำตัดหน้า และเรื่อง que เลือกมาศึกษาต้องไม่เป็นเรื่องเสียหายกระทบต่อสังคมโดยรวมแต่ผู้วิจัยจะได้ประโยชน์ ในทางหน้าที่คิดหัวข้อจากปัญหาที่เป็นวิชาการ ทำให้เต็มที่ตามภาระหน้าที่ ที่รับมอบหมาย

2. การเสนอโครงการวิจัย

ในทางสำนึกเขียนโครงการอย่างโปร่งใส ถ้านำแนวคิดใดมาเสนอต้องอ้างอิง โดยบอกแหล่งที่มาไม่ปิดบังซ่อนเร้น

ในทางหน้าที่ข้อเสนอเค้าโครงการวิจัยต้องชัดเจน บอกรายละเอียดของกรรมวิธีการศึกษา ให้ผู้มีหน้าที่ตัดสินใจอนุมัติโครงการได้พิจารณาอย่างเที่ยงธรรม

3. การเลือกผู้ร่วมโครงการ

ในทางสำนึก ไม่แอบอ้างบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในรายชื่อผู้ดำเนินการวิจัยเพื่อสร้างคาน่าเชื่อถือและต้องเลือกผู้ร่วมงานตามความสามารถไม่ใช่แอบอิงประโยชน์ใดๆแฝงเร้น

ในทางหน้าที่ เลือกคนเหมาะกับหน้าที่ความรับผิดชอบตามความรู้ความสามารถจริง

4. การดำเนินการวิจัย

ในทางสำนึกไม่กระทำการใดๆอันส่งผลกระทบต่อผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนหรือทุกข์ยากจากผลของการวิจัย มีความซื่อตรงในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ศึกษาและเก็บข้อมูลจริง ไม่หลอกลวงสร้างข้อมูลเท็จ ไม่แอบอ้างกรรมวิธีคนอื่นว่าเป็นของตนเอง

ในทางหน้าที่ ดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนจริง ไม่โกงการทำงาน โดยการสร้างข้อมูลเท็จ หรือเขียนข้อมูลเองโดยไม่มีการดำเนินการจริง

5. ความรับผิดชอบต่อกลุ่มตัวอย่าง

ในทางสำนึกให้ความเคารพ ให้เกียรติ และปฏิบัติต่อผู้ถูกวิจัยอย่างเท่าเทียมกัน

ในทางหน้าที่ ไม่ทำเรื่องเสื่อมเสีย ผิดจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้ถูกศึกษา โดยเข้าไปสร้างเงื่อนไขที่ผิดๆ

6. การเสนอผลการศึกษา

ในทางสำนึก ไม่เอางานของคนอื่นมาเสนอแอบอ้างเป็นของตน นำเสนอผลงานโดยตรงไปตรงมาตามที่ค้นพบ ส่วนที่เปิดเผยควรเปิดเผย ส่วนที่เปิดเผยแล้วจะกระทบต่อส่วนรวมหรือสิ่งอื่นๆนอกเหนือผลการศึกษาก็ไม่ควรนำเสนอ

ในทางหน้าที่ นำเสนอด้วยหลักวิชาการ

7. การเผยแพร่ผลงาน

ในทางสำนึก ไม่เผยแพร่ผลงานโดยขาดสำนึกรับผิดชอบ เพราะเพียงต้องการชื่อเสียง การนำเสนอต้องให้เห็นข้อเท็จจริงทั้งหมด ไม่ปิดบังหรือเปิดเผยเฉพาะส่วนที่จะสร้างความเข้าใจ ตื่นเต้น แต่ความจริงแล้วรายละเอียดทั้งหมดไม่ตรงกับที่ตัดมานำเสนอ

ในทางหน้าที่ ให้นำเสนอผลการศึกษาเผยแพร่สู่สาธารณะทุกครั้งที่ทำการวิจัย เพื่อให้การวิจัยได้มีการตรวจสอบจากบุคคลนอกวงการ จะได้มีการติตติงเสนอแนะ และมีการศึกษาในโอกาสต่อไป

10.3 คุณลักษณะสำคัญของนักวิจัย

โดยทั่วไป นักวิจัย ควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านความรู้ และด้านการตัดสินใจ

1. ด้านอารมณ์

ผู้วิจัยที่ดีควรมีแรงกระตุ้นเตือนภายในตัวเอง ซึ่งเกิดจากความอยากรู้อยากเห็น อยากรวบรวมปัญหาที่สงสัย

ผู้วิจัยที่ดี ควรมีความรู้ที่สนุกสนาน และเป็นสุขที่ได้ทำงานอย่างสร้างสรรค์

ผู้วิจัยที่ดี ต้องมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มุ่งมั่นต้องการที่จะทำสิ่งใดๆ ให้สำเร็จลุล่วง

2. ด้านความรู้

ผู้วิจัยที่ดี ต้องมีความสามารถในการสืบค้น จับประเด็น และประมวลความคิดได้รวดเร็ว ถูกต้อง

ผู้วิจัยที่ดี ต้องแม่นยำในกระบวนการวิธีการศึกษา รู้แบบแผน วิธีการ และความคิดในเชิงตรรกะ

ผู้วิจัยที่ดี ต้องมีทักษะในการใช้เครื่องมือวิจัยได้อย่างถูกต้อง

ผู้วิจัยที่ดี ต้องมีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งเชิงคุณภาพด้วยภาษา และปริมาณ ด้วยสถิติ

ผู้วิจัยที่ดี มีความสามารถในการมองปัญหา และขบคิดปัญหา สามารถประเมินข้อสรุปปัญหาจากคำตอบที่ค้นพบ

ผู้วิจัยที่ดี มีความเที่ยงธรรมในการตรวจสอบข้อค้นพบ และสามารถวิพากษ์วิจารณ์อย่างถูกต้อง

ผู้วิจัยที่ดี เป็นคนที่มีทักษะในการทำงานอย่างเป็นระบบระเบียบเป็นนิสัย สามารถคิดอย่างเป็นระบบ

3. ด้านการตัดสินใจ

ผู้วิจัยที่ดี เป็นคนกล้าคิด

ผู้วิจัยที่ดี มีความมุ่งมั่นในการทำงาน อดทน มุ่งมั่น

ผู้วิจัยที่ดี มีใจเปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ผู้วิจัยที่ดี ต้องมีความถ่อมตน

ข้อสรุปจรรยาบรรณนักวิจัย

ผู้วิจัย ทุกคนต้องยึดถือความซื่อสัตย์ เป็นกลางในเรื่องที่ศึกษา กำจัดอคติส่วนตัว ดำเนินการด้วยความรับผิดชอบ ต้องตั้งอยู่ในหลักแห่งมนุษยธรรม โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น ระวังความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากผลแห่งการวิจัย

มีความรับผิดชอบต่อข้อมูล ปกป้องความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลให้มาก โดยไม่นำข้อมูลไปเผยแพร่ อ้างอิงโดยไม่ได้รับการยินยอมอนุญาต

มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น จรรยาบรรณการดำเนินงานศึกษาเสร็จสิ้นลง

โดยกระทำการทุกสิ่งอย่างไม่ทรยศต่อวิชาชีพและความทรงเกียรติแห่งงานวิชาการ

10.4 จริยธรรมกับขั้นตอนของการวิจัย

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับจริยธรรมของการวิจัยกับการวิจัยในภาพรวม ซึ่งความสัมพันธ์กันระหว่างจริยธรรมกับขั้นตอนของการวิจัย สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544 : 601) ได้อธิบายเอาไว้ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การทำข้อเสนอโครงการวิจัย

ในการทำข้อเสนอโครงการวิจัย นักวิจัยจะต้องกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะทำวิจัย แล้วนำมา

แจกแจงว่าตนจะศึกษาอะไรบ้างในหัวข้อเรื่องนั้น ๆ ซึ่งวิธีการได้มาซึ่งข้อมูล เป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลกระทบเกี่ยวข้องโดยตรงกับจริยธรรมหรือจรรยาบรรณของการวิจัย โดยนักวิจัยจะต้องออกแบบงานวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลโดยไม่ก่อให้เกิดผลร้ายต่อประชากรที่เป็นเป้าหมายของการวิจัย ทั้งในด้านจิตวิทยา ด้านตัวบุคคล หรือต่อกลุ่มประชากรเป้าหมาย หากไม่แน่ใจเพราะโอกาสของความเสี่ยงสูง ผู้วิจัยจะต้องเตรียมการชี้แจงให้ประชากรเป้าหมายทราบถึงความเสี่ยงดังกล่าว และเมื่อระบุวิธีการเก็บข้อมูลแล้วจะต้องมีการเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะต้องชัดเจนว่าไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ประชากรที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยทั้งด้านจิตใจ ตัวบุคคล และกลุ่มบุคคล

2. การพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย

ในกรณีที่การทำวิจัยนั้นต้องอาศัยเงินทุนสนับสนุนจากภายนอกซึ่งจะต้องมีการพิจารณาโดยคณะกรรมการ ซึ่งส่วนใหญ่จะประกอบด้วยนักวิชาการ/นักวิจัย หรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านนั้น ๆ ขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญต่อระบบคุณธรรมและจริยธรรมในวงการวิจัย ความไม่ยุติธรรมที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้เกิดจากการผลักดันพรรคพวกของตนเพื่อให้ได้เงินสนับสนุนการวิจัย และจากการหาทางทำลายหรือกีดกันคู่แข่งของตนหรือของพรรคพวกตน ด้วยการเอาเหตุผลและหลักการต่าง ๆ มาใช้เพื่อสนับสนุนการผลักดันหรือการกีดกันผู้อื่นยกเว้นพวกของคน สภาวะเช่นนี้เกิดขึ้นอยู่เสมอในสังคมไทย ทำให้การพิจารณาพุ่งไปที่ตัวบุคคลหรือพรรคพวกมากกว่าผลงานของการวิจัยที่ต้องการ

ในด้านของผู้เสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับทุน นักวิจัยบางคนพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งนักวิจัยจะใช้เวลาพยายามในการที่จะชี้แจงให้คณะกรรมการผู้พิจารณาเห็นว่า โครงการวิจัยของตนได้ใช้วิธีการศึกษาหลายวิธี แต่ละวิธีมีความถูกต้อง ซึ่งวิธีการชี้แจงดังกล่าวไม่ได้ผิดอะไร แต่จะผิดจรรยาบรรณทันทีถ้าผู้วิจัยรู้ว่า จริง ๆ แล้วโครงการวิจัยดังกล่าวทำไม่ได้ หรือจะไม่ทำ และไม่ได้ทำจริงเมื่อถึงขั้นตอนของการดำเนินโครงการวิจัย ซึ่งสภาวิจัยแห่งชาติของประเทศไทยประสบปัญหาไม่น้อยในการตรวจรับงานวิจัยที่ได้รับเงินอุดหนุนจากสภาฯ

3. การดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ มากมาย ซึ่งขั้นตอนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมและจรรยาบรรณของนักวิจัย คือ การทบทวนวรรณกรรม การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูล

3.1 การทบทวนวรรณกรรม

ขั้นตอนนี้ เป็นการแสวงหาความรู้ของผู้ที่ทำการวิจัยว่าได้ทำการศึกษาค้นคว้าในเรื่องก่อน ๆ มากน้อยเพียงใด ซึ่งการทบทวนวรรณกรรมนั้นควรจะเป็นการศึกษาจากต้นฉบับด้วยตนเอง ไม่ใช่การคัดลอกมาจากการอ่านการวิจารณ์หรือการทบทวนวรรณกรรมที่นักวิชาการหรือนักวิจัยผู้อื่นได้ทำไว้ และรู้จักทำการอ้างอิงได้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการได้มาซึ่งข้อมูล นักวิจัยจะต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยที่ผู้ให้ข้อมูลต้องมีความสมัครใจที่จะให้ และไม่มีแรงบังคับขู่เข็ญใด ๆ ควรมีการชี้แจงให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่าตนเองทำอะไรด้วยวิธีการใด และจะนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในทางใด

3.3 การวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูล

นักวิจัยจะต้องทำการวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์อย่างตรงไปตรงมา และจะต้องเสนอในลักษณะที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลได้ กล่าวคือควรเสนอในลักษณะรวม ๆ หรือเป็นกรณีศึกษาที่ไม่สามารถระบุได้ว่าเจ้าของข้อมูลนั้นเป็นใครและอยู่ที่ใด สิ่งสำคัญคือการเสนอข้อมูลนั้นควรเสนอตามสภาพความเป็นจริงที่ได้จากการวิเคราะห์ ไม่มีการตกแต่งข้อมูลให้เป็นไปในทางใดทางหนึ่งโดยเจตนาที่จะบิดเบือนความจริงมากกว่าให้เป็นไปตามสภาพของข้อมูล ส่วนการตีความผลที่ได้จากการวิเคราะห์ จะต้องอาศัยหลักวิชาการ ดัดยไม่มีเจตนาที่จะชี้นำไปในทางที่ขัดแย้งกับข้อมูลที่ได้ออกมาเพื่อเป็นไปตามจิตตวิสัยของผู้วิจัยเองไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม

4. การรายงานผลการวิจัย

การเขียนรายงานผลการวิจัยจะต้องเขียนให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการอ้างอิง เมื่อมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ แม้แต่คำศัพท์สำคัญ (Key terms) หรือประโยคแต่ละประโยค จะต้องมีการระบุให้ชัดเจนว่าเป็ยของใคร แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงสำนวน ประโยคหรือข้อความนั้น ๆ ซึ่งสิ่งที่เป็นปัญหาในวงการศึกษปัจจุบัน คือการที่มีการเขียนประโยคนำเพียง 2 ประโยคหรือมากกว่านั้น แล้วต่อข้อความที่เหลือเป็นหน้า ๆ หลายหน้า ซึ่งเป็นผลงานของผู้อื่นทั้งสิ้น โดยมีได้มีการอ้างอิงหรือแสดงให้เห็นว่าเป็นผลงานของผู้อื่น การกระทำนี้ถือได้ว่าผิดจรรยาบรรณทางวิชาการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่พึงปฏิบัติในวงการวิชาการ

ในการรายงานผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะต้องมีความเป็นกลางทางวิชาการ

ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดด้วยความชอบและความต้องการของตนเอง ไม่มีการแก้ไขข้อมูลหรือผลการวิเคราะห์ข้อสรุป และข้อเสนอแนะต้องเป็นข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยโดยตรง มีให้นำเอาข้อสรุปหรือข้อเสนอแนะของผู้อื่นมาใช้

ในรายงานการวิจัย หากการตีพิมพ์ หากการตีพิมพ์ผลงานการวิจัยนั้นมีผลกระทบต่อความก้าวหน้าทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้อง ควรรายงานผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตามสภาพความเป็นจริงมิใช่เจตนาเพื่อใส่ชื่อเพื่อให้ผู้อื่นได้ผลงานวิชาการไปโดยมิชอบธรรม ไม่ตรงกับสัดส่วนหรือสภาพความเป็นจริง โดยความมาก น้อยของผลงานวิชาการมิได้ขึ้นอยู่กับความมากน้อยในปริมาณการทำงาน แต่ขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้เขียนรายงานและใครเป็นเจ้าของความคิดมากกว่า

10.5 จรรยาบรรณนักวิจัยของสภาวิจัยแห่งชาติ

ในประเทศไทย สภาวิจัยแห่งชาติได้กำหนดจรรยาบรรณเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของนักวิจัยไทยไว้ 9 ประการ คือ

1. นักวิจัยพึงมีความซื่อสัตย์และซื่อตรงในทางวิชาการ

นักวิจัยพึงเคารพความคิดของผู้อื่น โดยอ้างอิงผลงานผู้อื่นทุกครั้ง พึงมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและต่อผู้ร่วมงานวิจัย มีความซื่อสัตย์และซื่อตรงตั้งแต่เริ่มต้นทำวิจัยไปจนถึงขั้นนำเสนอและเผยแพร่งานวิจัย รวมทั้งมีความซื่อสัตย์ในการแสวงหาทุนเพื่อการวิจัย

2. นักวิจัยพึงมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะเป็น คน สัตว์ พืช ตลอดจนวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ พืช ตลอดจนวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย นักวิจัยพึงดำเนินการด้วยความระมัดระวังและรอบคอบเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งที่ศึกษาวิจัยเหล่านั้น ในกรณีที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับคน นักวิจัยพึงเคารพสิทธิของบุคคล การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม พึงดำเนินการโดยยึดหลักจริยธรรม

3. นักวิจัยพึงมีความรับผิดชอบต่อพันธกรณีกับหน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัยนั้นและต่อข้อตกลงในงานวิจัย

นักวิจัยปฏิบัติตามพันธกรณีและข้อตกลงในงานวิจัยที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยอมรับกันแล้วด้วยความตั้งใจและอุทิศเวลาเพื่อที่จะทำงานให้ได้ผลดีที่สุด และเป็นไปตามกำหนดเวลา

4. นักวิจัยต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่จะทำวิจัย

นักวิจัยต้องมีความรู้ในเรื่องที่จะทำวิจัย และพื้นฐานความรู้ในเรื่องที่จะทำวิจัยเป็นอย่างดี

เพื่อนำไปสู่งานวิจัยที่มีคุณภาพ และป้องกันปัญหาการวิเคราะห์ตีความสรุปผลที่ผิดพลาด อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายตามมา

5. นักวิจัยต้องไม่มีความลำเอียงหรืออคติในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และตีความข้อมูล รวมทั้งมีอิสระทางความคิดในการทำงานวิจัย

นักวิจัยพึงตระหนักว่าในการรวบรวมข้อมูลหรือวิเคราะห์ข้อมูล อคติส่วนตัวหรืออคติทางวิชาการอาจส่งผลให้มีการเลือกสรรข้อมูลหรือบิดเบือนข้อค้นพบทางวิชาการ ทำให้เกิดผลเสียต่อประเทศชาติโดยรวมได้ นักวิจัยพึงระมัดระวังและป้องกันมิให้เกิดปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ นักวิจัยจะต้องมีอิสระทางความคิด ไม่อยู่ใต้อิทธิพลการเมือง หรือผลประโยชน์อื่นใด

6. นักวิจัยต้องมีความใจกว้าง รับฟังและเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น

นักวิจัยพึงมีใจเปิดกว้าง ยอมรับความคิดเห็นและเหตุผลของผู้อื่น พร้อมจะเปิดเผยข้อมูลที่ตนมีอยู่เพื่อประโยชน์ในทางวิชาการ ให้ความเป็นธรรมต่อผู้อื่นและต่อข้อมูล พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยของตนให้ถูกต้อง

7. นักวิจัยต้องมีคุณธรรม และเคารพศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย

นักวิจัยต้องไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ทางวิชาการ จนละเลยและขาดความเคารพในศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ นักวิจัยพึงถือเป็นภาระหน้าที่ที่ต้องอธิบายจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการวิจัยให้กับบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาอย่างไม่หลอกลวงหรือบีบบังคับ และต้องได้รับความยินยอมด้วยความสมัครใจจากกลุ่มตัวอย่างของการศึกษา

8. นักวิจัยพืงนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางที่ชอบ

นักวิจัยควรนำผลงานวิจัยไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในทางวิชาการและสังคมอย่างแท้จริง ต้องไม่นำผลงานวิจัยไปใช้เพื่อทำลายผู้อื่น เพื่อการเอาเปรียบ เพื่อประโยชน์ทางการเมือง หรือเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ในทางมิชอบให้แก่ตนเองหรือหมู่คณะ

9. นักวิจัยต้องมีสำนึกต่อสังคมและประเทศชาติ

นักวิจัยควรทำวิจัยด้วยจิตสำนึกที่จะอุทิศกำลังสติปัญญา เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อความเจริญและประโยชน์สุขต่อสังคม และประเทศชาติ

สรุปท้ายบทที่ 10

การมีจรรยาบรรณของนักวิจัย นับวันจะมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ ในแวดวงนิเทศศาสตร์ สิ่งที่เราทำการศึกษาวิจัยทางด้านนี้คือ คน และกิจกรรมทางการสื่อสารของคน หรือกลุ่มคน การคำนึงถึงจรรยาบรรณเป็นสิ่งที่เหมาะสม จรรยาบรรณที่เหมาะสมจะต้องไม่ตึงจนผู้วิจัยไม่สามารถวิจัยได้ หรือหย่อนจนผู้ที่ถูกวิจัยได้รับความเสียหายจากการวิจัยโดยไม่รู้เรื่องอะไร โดยจริยธรรมหมายถึง ความดีที่งดงาม (Virtue) ซึ่งเดิมหมายถึงประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติ และต่อมาได้หมายถึงศีลธรรม ส่วนจรรยาบรรณ เป็นประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละหน้าที่กำหนดขึ้นเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของสมาชิก

ผู้วิจัย ทุกคนต้องยึดถือความซื่อสัตย์ เป็นกลางในเรื่องที่ศึกษา กำจัดอคติส่วนตัว ดำเนินการด้วยความรับผิดชอบ ต้องตั้งอยู่ในหลักแห่งมนุษยธรรม โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น ระวังความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากผลแห่งการวิจัย มีความรับผิดชอบต่อข้อมูล ปกป้องความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลให้มาก โดยไม่นำข้อมูลไปเผยแพร่ อ้างอิงโดยไม่ได้รับการยินยอมอนุญาต มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น อย่างต่อเนื่อง จนการดำเนินงานศึกษาเสร็จสิ้นลงโดยกระทำการทุกอย่างอย่างไม่ทรยศต่อวิชาชีพและความทรงเกียรติแห่งงานวิชาการ

จริยธรรมของการวิจัยกับการวิจัยในภาพรวม ซึ่งความสัมพันธ์กันระหว่างจริยธรรมกับทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่ การทำข้อเสนอโครงการวิจัย การพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย การดำเนินการวิจัยไปจนถึงการรายงานผลการวิจัย โดยสภาวิจัยแห่งชาติได้กำหนดจรรยาบรรณเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของนักวิจัยไทยไว้ 9 ประการ คือ (1) นักวิจัยพึงมีความซื่อสัตย์และซื่อตรงในทางวิชาการ (2) นักวิจัยพึงมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะเป็ คน สัตว์ พืช ตลอดจนวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย (3) นักวิจัยพึงมีความรับผิดชอบต่อพันธกรณีกับหน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัยนั้นและต่อข้อตกลงในงานวิจัย(4) นักวิจัยต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่จะทำวิจัย (5) นักวิจัยต้องไม่มีความลำเอียงหรืออคติในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และตีความข้อมูล รวมทั้งมีอิสระทางความคิดในการทำงานวิจัย(6) นักวิจัยต้องมีความใจกว้าง รับฟังและเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น(7) นักวิจัยต้องมีคุณธรรม และเคารพศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย(8) นักวิจัยพึงนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางที่ชอบ (9) นักวิจัยต้องมีสำนึกต่อสังคมและประเทศชาติ

กรณีศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 'อักขรวิสุทธิ์' ตรวจสอบการลักลอบก๊อปปี้วิทยานิพนธ์ พร้อมเผยแพร่ข้อมูลเด็ก ป.ตรี นิยมลอกงานจากวิกิพีเดีย

26ส.ค.2556 ที่ห้องประชุม 202 อาคารจามจุรี 4 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดงานแถลงข่าว "จุฬาฯ กับมาตรการในการป้องกันการลักลอบผลงานวิชาการ" โดย ผศ.ดร.ม.ร.ว.กัลยา ดิงศภทิพย์ รองอธิการบดีจุฬาฯ เปิดเผยว่า ประเด็นการลักลอบผลงานวิชาการซึ่งถือเป็นเรื่องที่วงการวิชาการในต่างประเทศให้ความสำคัญมาก ซึ่งปัจจุบันพบรูปแบบการลักลอบผลงานมีทั้งการนำเอางานของคนอื่นมาเป็นของตนเอง หรือเอางานของผู้อื่นที่เขียนไว้มาอ้างว่าเป็นของตนเอง โดยไม่มีการบอกเล่าว่างานที่นำมานั้นไม่ใช่งานของตน ซึ่งไม่ว่าจะจงใจหรือไม่ก็แล้วแต่ เรื่องนี้ถือว่ารับไม่ได้ และในวงวิชาการนานาชาติถือว่าเป็นความผิดร้ายแรงมาก ทางจุฬาฯ ก็ให้ความสำคัญโดยสภามหาวิทยาลัยได้กำหนดให้เป็นนโยบายในการตรวจสอบการลักลอบผลงานวิชาการ โดยเริ่มตรวจสอบในระดับบัณฑิตศึกษาก่อน จากนั้นจึงจะเข้ามาตรวจสอบในระดับปริญญาตรีต่อไป

"ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นข้อเสียทำให้การลักลอบผลงานทำได้ง่ายขึ้น ปัจจุบันสามารถก๊อปปี้แล้วตัดมาแปะได้ทันที ไม่ต้องแม้แต่จะพิมพ์ซ้ำ แต่ข้อดีของเทคโนโลยีคือเราสามารถพัฒนาเครื่องมือด้านไอทีมาช่วย เพื่อตามให้ทันการลักลอบผลงานวิชาการ ทั้งนี้สภามหาวิทยาลัยได้กำหนดนโยบายให้ จุฬาฯ จะเริ่มใช้มาตรการตรวจสอบการลักลอบ

ผลงานวิชาการในระดับบัณฑิตวิทยาลัยผ่านโปรแกรมที่จุฬาฯ พัฒนาขึ้นเอง รวมถึงมีนโยบายให้มีการตรวจสอบการส่งงานในระดับปริญญาตรี ซึ่งมักพบว่าการคัดลอกมาจากวิกิพีเดียจำนวนมากด้วย อย่างไรก็ตามโปรแกรมที่จุฬาฯ พัฒนาขึ้นนั้นจะได้ผลดีมากสำหรับอีสิสด้านวิทยาศาสตร์ เนื่องจากเป็นรายวิชาที่ต้องใช้ข้อมูลใหม่ย้อนหลังภายใน 1-2 ปี ในขณะที่วิทยานิพนธ์ด้านประวัติศาสตร์ซึ่งข้อมูลต่างๆ ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง ทำให้การตรวจสอบยังคงต้องอาศัยอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ มาเป็นผู้ตรวจสอบ" ผศ.ดร.ม.ร.ว.กัลยา กล่าว

รศ.ดร.อมร เพชรสม คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาฯ กล่าวว่า ขณะนี้จุฬาฯ ยึดสโลแกน "จุฬาฯ ร้อยปีต้องไม่มี Plagiarism(การคัดลอกผลงาน)" โดยริเริ่ม 3 มาตรการในการป้องกันการลักลอกผลงานวิชาการ ได้แก่ มาตรการสร้างจิตสำนึก อาทิ การอบรมและเปิดสอนรายวิชา "จริยธรรมการวิจัย" ให้นิสิตทุกคน รวมถึงการอบรมอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, มาตรการป้องปราม โดยกำหนดให้นิสิตเขียนวิทยานิพนธ์ด้วยโปรแกรม ซิยู อี-อีสิส(CU e-Thesis) ซึ่งนิสิตทุกคนจะต้องส่งแบบรายงานความก้าวหน้าและแผนการทำวิทยานิพนธ์ทุกภาคการศึกษา โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จะสามารถติดตามวิทยานิพนธ์ได้ตลอดเวลา และมาตรการสุดท้ายคือการติดตามตรวจสอบด้วยโปรแกรมทีร์นอิทอิน(Turn it in)และโปรแกรมอักขราวิสุทธิ์ซึ่งจุฬาฯ เป็นผู้พัฒนาขึ้น โดยปัจจุบันสามารถตรวจสอบข้อความที่เหมือนหรือคล้ายกัน แต่ในอนาคตจะพัฒนาโปรแกรมให้รองรับการตัดต่อหรือสลับข้อความ รวมถึงการคัดลอกข้อความโดยหลีกเลี่ยงใช้คำภาษาไทยอื่นๆ ที่มีความคล้ายคลึงกันได้ด้วย

"บัณฑิตวิทยาลัยจะเริ่มใช้โปรแกรมอักขราวิสุทธิ์ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ซึ่งคาดว่าจะมีวิทยานิพนธ์ประมาณ 700-800 เล่มที่จะเข้ารับการตรวจสอบ โดยฐานข้อมูลปัจจุบันของโปรแกรมนี้อาจประกอบด้วย วิทยานิพนธ์ 15,000 เล่ม ซึ่งย้อนหลังตั้งแต่ปีการศึกษา 2548 สารนิพนธ์ 2,000 รายการ วารสาร, รายงานวิจัย และอีบุ๊กของจุฬาฯ ทั้งนี้ในอนาคตจะเพิ่มจำนวนวิทยานิพนธ์จำนวน 2,500 เล่มต่อปี และสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหมดของจุฬาฯ รวมถึงในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จุฬาฯ จะพัฒนาโปรแกรมให้เชื่อมต่อฐานข้อมูลวิกิพีเดียและฐานข้อมูลอื่นๆ เพื่อการตรวจสอบที่ดียิ่งขึ้น" รศ.ดร.อมร กล่าว

รศ.ดร.อมร กล่าวต่อไปว่า จุฬาฯ มีความคาดหวังว่าโปรแกรมดังกล่าวจะสามารถป้องกันการลักลอกผลงานได้ 100 เปอร์เซ็นต์ โดยเบื้องต้นการคัดลอกผลงานกันเองในจุฬาฯ จะทำไม่ได้แล้ว เพราะในโปรแกรมมีฐานข้อมูลทั้งหมด ซึ่งในอนาคตหากมหาวิทยาลัยอื่นๆ เข้ามาร่วมกันใช้ฐานข้อมูลเดียวกัน ก็จะสามารถตรวจสอบผลงานวิทยานิพนธ์ทั่วประเทศได้ ทางจุฬาฯ ยินดีให้ใช้โปรแกรมดังกล่าวโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ส่วนกรณีการแก้ปัญหาเรื่องการรับจ้างทำวิทยานิพนธ์ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพราะโปรแกรมซิยู อี-อีสิส เปิดโอกาสให้อาจารย์ที่ปรึกษาเข้าไปติดตาม หากเห็นว่านิสิตมีผลงานดีขึ้นกะทันหันก็ต้องจับสังเกตได้

โดยโปรแกรมนี้ยังบันทึกการเข้ามาดูผลงานนิสิตของอาจารย์ไว้ด้วย สำหรับการประมวลผลของโปรแกรมอักขรวิสุทธิ์จะประเมินความเหมือนของข้อมูลออกมาเป็นเปอร์เซ็นต์ แต่ไม่ได้หมายความว่าจำนวนเปอร์เซ็นต์มากจะบ่งชี้ว่าอาจมีการลักลอก ทั้งนี้ผู้ตรวจสอบจะต้องดูว่าสิ่งที่เหมือนคืออะไร ถ้าสิ่งที่เหมือนเป็นข้อมูล เช่น ตารางหรือการวิจารณ์ผล หากเหมือนกันเป๊ะ แม้ผลลัพธ์จะระบุว่ามีเปอร์เซ็นต์ ก็นับว่าเป็นปัญหา หรือในกรณีการตรวจสอบได้ผลปรากฏว่ามีเปอร์เซ็นต์การเหมือนกันเปอร์เซ็นต์เดียว แต่เนื้อหาเหมือนกับลอกมาเลยก็ถือว่าเป็นความผิดเหมือนกัน

ที่มา : คมชัดลึก วันจันทร์ที่ 26 สิงหาคม 2556

จุฬาฯ" ถอด "ดีออกเตอร์" ผอ.สนช. ฐานลอกวิทยานิพนธ์

เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นพ.ภิรมย์ กมลรัตนกุล อธิการบดีจุฬาฯ พร้อมนายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ อุปนายกสภาจุฬาฯ แฉลงข่าวภายหลังการประชุมสภาจุฬาฯ ซึ่งมีคุณหญิงสุชาดา กีระนันทน์ นายกสภาจุฬาฯ เป็นประธาน ว่าที่ประชุมมีมติเพิกถอนปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ ของนายสุขชัย หล่อโล่การ ผู้อำนวยการสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (สนช.) ซึ่งสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2550 เนื่องจากจุฬาฯ ได้รับแจ้งว่าวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของนายสุขชัยได้คัดลอก หรือลอกเลียนวรรณกรรมโดยมิชอบ (Plagiarize) โดยลอกเลียนผลงานทางวิชาการ และนำไปเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เพื่อสำเร็จการศึกษา และได้รับอนุมัติปริญญาโดยสภามหาวิทยาลัยในการประชุมเดือนพฤษภาคม 2551 เมื่อจุฬาฯได้รับทราบข้อมูลดังกล่าว จึงดำเนินการตามขั้นตอน สอบสวนหาข้อเท็จจริง และพบว่าวิทยานิพนธ์ดังกล่าวได้คัดลอกผลงานตามเอกสาร งานวิจัย หรือบทความอื่นอย่างมีนัยสำคัญ และในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ ซึ่งการกระทำดังกล่าว เข้าข่ายเป็นการลอกเลียนวรรณกรรมโดยมิชอบ ดังนั้นจุฬาฯจึงให้ผู้เสนอวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวมีโอกาสเข้าชี้แจงข้อเท็จจริง และแสดงพยานหลักฐานต่อคณะกรรมการบริหารคณะที่มีอำนาจพิจารณาอนุมัติ สำเร็จการศึกษา ที่จะทำให้ผู้สำเร็จการศึกษามีสิทธิได้รับปริญญา

"เมื่อคณะกรรมการพิจารณาข้อเท็จจริงทั้งจากรายงานการสอบสวนหาข้อเท็จจริง จากการให้ข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานของผู้เสนอวิทยานิพนธ์ เห็นว่าวิทยานิพนธ์นี้ได้เป็นไปตามระเบียบจุฬาฯ ว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2542 ทั้งการกระทำดังกล่าวยังเป็นการประพฤติผิดจริยธรรมทางวิชาการ ทำให้ผู้เสนอวิทยานิพนธ์ขาดคุณสมบัติข้อที่เป็นผู้มีความประพฤติดีตามระเบียบดังกล่าวด้วย ดังนั้น สภาจุฬาฯจึงมีมติให้เพิกถอนมติของสภามหาวิทยาลัย ซึ่งอนุมัติปริญญาคุณวุฒิปดฺทิตให้บุคคลนั้น ตามข้อเสนอและมติของคณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัย และคณะกรรมการบริหารคณะ โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 21 มิถุนายน 2555 เพราะต้องการให้เกิดผลกระทบต่อผู้เสียหายน้อยที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิที่นำไปใช้ในอดีต" นพ.ภิรมย์กล่าว

อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกล่าวต่อว่า อนึ่ง คณะกรรมการคุณวุฒิปดฺทิตได้วินิจฉัยไว้แล้ว หากปรากฏว่าบุคคลที่สภามหาวิทยาลัยได้มีมติอนุมัติให้ปริญญาไปแล้วนั้น ขาดคุณสมบัติ หรือมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วน ที่สำเร็จการศึกษาตามที่กฎหมาย กฏระเบียบ หรือข้อบังคับมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ ซึ่งมีผลให้มติสภามหาวิทยาลัยที่เกี่ยวกับการอนุมัติการให้ปริญญาแก่บุคคลดังกล่าวเป็นไปโดยไม่ชอบ สภามหาวิทยาลัยซึ่งเป็นผู้มีอำนาจอนุมัติการให้ปริญญาย่อมมีอำนาจที่จะเพิกถอนมติดังกล่าวได้

นายบรรศักดิ์กล่าวว่า จุฬาฯไม่กังวลที่อาจถูกฟ้องร้อง เพราะเป็นสิทธิของผู้ถูกเพิกถอน ในส่วนของสภาจุฬาฯ ได้ทำตามหน้าที่ และได้พิจารณาโดยถี่ถ้วนแล้ว รวมถึงให้ออกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาป้องกันตัวเองอย่างเต็มที่แล้ว กรณีนี้ถือเป็นรายแรกของจุฬาฯ

ด้านนายศุภชัย ให้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ระหว่างไปปฏิบัติงานในประเทศสิงคโปร์ว่า ยังไม่ทราบเรื่อง และว่าเมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมา เพิ่งเข้าไปชี้แจงเรื่องดังกล่าวที่คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ

"หากได้ข้อสรุป หรือมีมติใดๆ ผมจะต้องรับทราบข้อมูลด้วย ดังนั้น จึงไม่เชื่อว่าจะมีการแถลงถอดถอนปริญญาเอกในทันทีทันใด" นายศุภชัยกล่าว

ผู้สื่อข่าวรายงานว่า นายศุภชัยมีกำหนดเดินทางกลับถึงประเทศไทยในวันที่ 25 มิถุนายนนี้

ที่มา : http://www.go6tv.com/2012/06/blog-post_22.html

คำถามท้ายบทที่ 10

1. จงอธิบายความแตกต่างของคำว่า “จริยธรรม” กับ “จรรยาบรรณ”
2. โดยทั่วไป นักวิจัยควรมีคุณลักษณะที่สำคัญกี่ด้าน ด้านใดบ้าง
3. ขั้นตอนใดในการวิจัยที่ถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญต่อระบบคุณธรรมและจริยธรรมในวงการวิจัย โดยในประเทศไทยปรากฏความไม่ยุติธรรมที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ จากการผลักดันพรรคพวกของตนเพื่อให้ได้เงินสนับสนุนการวิจัย จริยธรรมกับขั้นตอนของการวิจัย
4. ขั้นตอนใดในการวิจัยที่ถือว่าการผิดจรรยาบรรณทางวิชาการขั้นร้ายแรงที่สุด
5. หากนักวิจัยไม่มีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่จะทำวิจัย จะเกิดปัญหาอะไรขึ้น

กิจกรรมท้ายบทที่ 10

ให้นักศึกษาเลือกอ่านกรณีศึกษาทั้ง 2 เรื่องคือ “จุฬาฯ แอป.ตรีนิยมลอกงานวิกิพีเดีย จุฬาฯ เปิดตัว 'อักษรวิสุทธิ์' ตรวจสอบการลักลอกวิทยานิพนธ์ พร้อมเผยแพร่ข้อมูลเด็ก ป.ตรี นิยมลอกงานจากวิกิพีเดีย” และ “จุฬาฯ" ถอด "ดีออกเตอร์" ผอ.สนช. ฐานลอกวิทยานิพนธ์” แล้วทำการอภิปรายเกี่ยวกับจรรยาบรรณนักวิจัยในประเด็นดังกล่าว ตามแนวทางที่ได้ศึกษามา

รายการอ้างอิง

- สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์. (2558) **วิจัยนิเทศศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2549) **หลักและทฤษฎีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544) **สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : เฟื่องฟ้า.
- คมชัดลึก. วันจันทร์ที่ 26 สิงหาคม 2556. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2560.
http://www.go6tv.com/2012/06/blog-post_22.html